

Amendments

Robust fiber

Anvisningar, rättelser
och tillägg

2026-03-01

Revisionshistorik:

I Amendments visas endast de två senaste revisionerna. Vi behov av information om tidigare revisioner hänvisas till Robust fiber support.

Datum	Version	Reviderad av	Kommentar
2025-03-01	1.8	RF Teknik-och utbildningsråd	Byte av typsnitt och färger för minimikrav. Årsrevision
2025-03-01	1.7	RF Teknik-och utbildningsråd	Årsrevision
2024-03-01	1.6	RF Teknik-och utbildningsråd	Årsrevision
2023-10-05	1.5.2	Lars Björkman Teknikrådet, Robust fiber	Revidering Underbilaga 4.1 Anvisning för reservverksanslutning i site. Tillägg servis TN-S. Konsekvensuppdatering i Bilaga 4: Robust site och nod.
2023-06-01	1.5.1	Lars Björkman Teknikrådet, Robust fiber	Tillägg av Underbilaga 4.1 Anvisning för reservverksanslutning i site. Konsekvensuppdatering av Huvuddokument och Bilaga 4 Site och nod (ver 1.5.1)
2023-03-01	1.5	Teknikrådet, Robust fiber	Årlig revision
2022-08-10	1.4.1	Teknikrådet, Robust fiber	Revidering av bilagorna avseende ny lag om elektronisk kommunikation (SFS 2022:482) och ny föreskrift för säkerhet PTSFS 2022:11): Huvuddokument (1.4.1) Underbilaga 2.2 Passiv säker fysisk förbindelse (1.4.1) Bilaga 4 Site och nod (1.4.1) Underbilaga 4.1 Robust site för samhällsviktig digital infrastruktur (1.4.1) Underbilaga 6.1 Checklista slutbesiktning (1.4.1) Bilaga 7 Fiberanläggningsprojekt (1.4.1)
2022-03-01	1.4	Teknikrådet, Robust fiber	Revidering av bilagorna: Huvuddokument Bilaga 2 Robusta nät Underbilaga 2.1 Dämpningsberäkning Bilaga 3 Robusta förläggningmetoder Bilaga 4 Site och nod Underbilaga 4.1 Robust site för samhällsviktig digital infrastruktur Underbilaga 6.1 Checklista slutbesiktning Borttagna bilagor Underbilaga 4.1.1 Robust site RSA mall Underbilaga 4.1.2 Robust site handledning RSA
2021-09-01	1.3.3	Teknikrådet, Robust fiber	Revidering av bilagorna: Bilaga 1 Begrepp Bilaga 2 Robusta nät Bilaga 4 Site och nod
2021-05-07	1.3.2.2	Arbetsgrupp besiktningsmän	Komplettering av Bilaga 6 och Underbilaga 6.1 i enlighet med PTS ktav.
2021-03-01	1.3.2.1	Arbetsgrupp besiktningsmän	Komplettering av Bilaga 6 och Underbilaga 6.1 i enlighet med SJV krav i besiktningsintyg. Infört anvisning för kontroll av minimikrav som inte går att kontrollera visuellt. RF. Verifieras genom kontrollfråga till entreprenör och kontrollant.
2020-10-15	1.3.2	Arbetsgrupp Robust Site	Nya underbilagor till Bilaga 4 Robust Site & Nod. Underbilaga 4.1 Robust Site för Samhällsviktig infrastruktur Underbilaga 4.1.1 Robust Site

			RSA-mall (excel) Underbilaga 4.1.2 Robust Site Handledning RSA
2020-08-17	1.3.2	Teknikrådet, Robust fiber	Korrigeringar, kompletteringar och rättelser
2019-11-25	1.3.1	Teknikrådet, Robust fiber	Korrigeringar, kompletteringar och rättelser
2019-04-01	1.3	Teknikrådet, Robust fiber	Korrigeringar, kompletteringar och rättelser
2018-04-10	1.2	Teknikrådet, Robust fiber	Korrigeringar, kompletteringar och rättelser Bilaga 3 Robusta förläggningmetoder
2018-04-08	1.2	Teknikrådet, Robust fiber	Korrigeringar, kompletteringar och rättelser Bilaga 2 Robusta nät
2018-04-03	1.2	Teknikrådet, Robust fiber	Korrigeringar, kompletteringar och rättelser Bilaga 4 Site och nod
2018-04-01	1.2	Teknikrådet, Robust fiber	Korrigeringar, kompletteringar och rättelser
2017-03-15	1.1.1	Jimmy Persson, Robust fiber	Korrigering av tryckfel. Sidbrytningar. Bilaga 4
2017-03-13	1.1.1	Jimmy Persson, Robust fiber	Förtydligande av texter. Bilaga 3
2017-03-10	1.1.1	Jimmy Persson, Robust fiber	Korrigering av tryckfel. Sidbrytningar. Bilaga 2
2017-02-22	1.1	Jimmy Persson, Robust fiber Lars Björkman, Robust fiber	
2016-07-01	1.0	Projektet	Robust fiberanläggning

Gällande version för respektive dokument:

Bilaga	Gällande version	Ändrad datum
Huvuddokument	V1.8	2026-03-01
Bilaga 1: Begrepp och definitioner	V1.8	2026-03-01
Bilaga 2: Robusta nät	V1.8	2026-03-01
Underbilaga 2.1 Robusta nät Dämpningsmätning	V1.8	2026-03-01
Bilaga 3: Robusta förläggningmetoder	V1.8	2026-03-01
Bilaga 4: Robust site och nod	V1.8	2026-03-01
Underbilaga 4.1 Anvisning för reservelverksanslutning i site.	V1.8	2026-03-01
Bilaga 5: Dokumentation	V1.8	2026-03-01
Bilaga 6: Besiktning	V1.8	2026-03-01
Underbilaga 6.1: Checklistor besiktning	V1.8	2026-03-01
Bilaga 7: Anläggningsprojektering	V1.8	2026-03-01
Bilaga 7.1: Förläggningprojekt fiberanläggning	V1.8	2026-03-01
Bilaga 7.2: Förläggningprojekt site	V1.8	2026-03-01
Bilaga 8: Ledningskollen	V1.8	2026-03-01

Amendments: Tillägg av Anvisningar för Robust Fiber utförda den 2026-03-01

Datum 2026-03-01		
Dokument	Tidigare text	Tillägg eller reviderad text
Huvuddokument	1.4 Om anvisningarna Bilaga 7 Fiberanläggningsprojekt	1.4 Om anvisningarna Ersatt med: Bilaga 7 Anläggningsprojektering Bilaga 7.1: Förläggningsprojekt fiberanläggning Bilaga 7.2: Förläggningsprojekt site
Bilaga 1 Definitioner	RF Bilaga 1 Def: Brunn Utrymme med lock/betäckning i nivå med mark eller nedgrävd (s.k. underjordsbrunn)	RF Bilaga 1 Def: Brunn Utrymme med lock/betäckning i nivå med mark eller nedgrävd (s.k. underjordsbrunn) övertäckt (dold brunn),
Bilaga 2 Robusta nät	2.2.1 Kanalisationsrör	2.2.1 Kanalisationsrör Byte av bild
Bilaga 2 Robusta nät	2.2.1 Kanalisationsrör Viktigt vid val av kanalisationsrör är att säkerställa att leverantören har mekaniska tätningar som passar mot vald optokabel, se vidare under Markskåp och Tätning av kanalisation.	2.2.1 Kanalisationsrör Viktigt vid val av kanalisationsrör är att säkerställa att leverantören har tätningar som passar mot vald optokabel; se vidare under Markskåp och Tätning av kanalisation. 2.3.1
Bilaga 2 Robusta nät	2.2.2 Spridningspunkt Typ av spridningspunkt väljs utifrån den geografiska placeringen, antal kanalisationsrör, optokablar och skarvenheter som ska inrymmas i spridningspunkten.	2.2.2 Spridningspunkt Typ av spridningspunkt väljs utifrån den geografiska placeringen, antal kanalisationsrör, optokablar och skarvenheter som ska inrymmas: Hänsyn till arbetsmiljö och risken för fysisk skada, obehörigt intrång och sabotage ska riskbedömas innan val av typ och placering av spridningspunkter.
Bilaga 2 Robusta nät	2.2.2.1 BrunnarDet finns brunnar avsedda för placering i olika miljöer, t.ex. hårdgjord yta (körbana, trottoar) eller för nergrävning i orörd mark. Brunnens form kan vara olika t.ex. rund eller fyrkantig.	2.2.2.1 Brunnar Det finns brunnar avsedda för placering i olika miljöer, t.ex. i nivå med hårdgjord yta (körbana, trottoar) eller övertäckta i orörd mark (dold brunn) Brunnens form kan vara olika t.ex. rund eller fyrkantig.
Bilaga 2 Robusta nät	2.2.2.1 Brunnar MINIMIKRAV Brunnstypen ska vara avsedd för den miljö där den placeras, till exempel körbana, trottoar eller nergrävd i orörd mark.	2.2.2.1 Brunnar MINIMIKRAV Brunnstypen ska vara avsedd för den miljö där den placeras, till exempel körbana, trottoar eller övertäckt nergrävd i orörd mark, samt konstruerad så att den klarar de krafter den kan utsättas för
Bilaga 2 Robusta nät	2.2.2.3 Fukt i markskåp MINIMIKRAV • Tätning av kanalisationsrör i markskåp ska göras ovan markisoleringskiva eller annan isolering och utföras genom mekanisk tätning som passar respektive kanalisationsrör.	2.2.2.3 Fukt i markskåp MINIMIKRAV • Tätning av kanalisationsrör i markskåp ska alltid göras i ovan markisoleringskiva eller annan isolering och utföras genom mekanisk tätning som passar respektive kanalisationsrör i enlighet med kap 2.3.1 Tätning av kanalisation
Bilaga 2 Robusta nät	2.2.3.2 Markering	2.2.3.2 Markering Tillägg: Anm: Användandet av sökbollar kan medföra en viss risk varför användandet av sökbollar i anläggningar med krav på förhöjd säkerhet ska hanteras enligt anvisningarna för Anläggningar med förhöjd säkerhet och funktion.
Bilaga 2 Robusta nät	2.3.1 Tätning av kanalisation MINIMIKRAV FÖR TÄTNING AV KANALISATIONSRÖR: • Tätning av kanalisationsrör ska utföras så att smuts och vatten inte kan tränga in i rören. Detta gäller i alla ändpunkter där nya eller befintliga kanalisationsrör nyttjas.	2.3.1 Tätning av kanalisation MINIMIKRAV FÖR TÄTNING AV KANALISATIONSRÖR: • Mekanisk tätning av kanalisationsrör ska utföras så att smuts och vatten inte kan tränga in i rören. Detta gäller i alla ändpunkter där nya eller befintliga kanalisationsrör nyttjas.
Bilaga 2 Robusta nät	2.3.2.6 Fyllnadsmassor Ska följande åtgärder vidtas.....	2.3.2.6 Fyllnadsmassor Fötydligt textavsnitt.
Bilaga 2 Robusta nät	2.3.3.1 Generella krav på minsta fyllningshöjd: Ledningar ska passera trummyning, vägtrummor och sidotrummor på ett sådant sätt och med ett sådant avstånd att trummorna kan bytas i framtiden, utan att ledningen utgör något hinder	2.3.3.1 Generella krav på minsta fyllningshöjd: Förläggning av ledningar som passerar trummyning, vägtrummor och sidotrummor ska ske i enlighet med Väghållarens anvisningar och på ett sådant sätt, och med ett sådant avstånd, att trummorna kan bytas i framtiden, utan att ledningen utgör något hinder. Tillstånd för utförande erfordras alltid från väghållaren och avvikelser ska dokumenteras.

		Om anvisningar saknas ska en lösning överenskommas med väghållaren.
Bilaga 2 Robusta nät	2.3.3.1 Generella krav på minsta fyllningshöjd Gång/cykelväg under hårdgjord yta 25 cm Tomtmark intill bostadshus 35 cm	2.3.3.1 Generella krav på minsta fyllningshöjd Gång/cykelväg under hårdgjord yta 25 30 cm Tomtmark in till bostadshus 35 30 cm
Bilaga 2 Robusta nät	2.3.4.1 Anslutning till hus över marknivå	2.3.4.1 Anslutning till hus över marknivå MINIMIKRAV (Komplettering) <ul style="list-style-type: none"> Kabelschaktet ska dras fram med en fyllningshöjd på minst 30 cm över kanalisationen.
Bilaga 2 Robusta nät	2.3.5 Förläggning i sjö och vattendrag	2.3.5 Förläggning i sjö och vattendrag Tillägg, förklaring för: <ul style="list-style-type: none"> Skyltning Landmärkning Kabelmarkering
Bilaga 2 Robusta nät	2.3.5 Förläggning i sjö och vattendrag MINIMIKRAV <ul style="list-style-type: none"> Vid förläggning av sjökabel ska kabeln säkras upp från eventuella drag, t.ex genom sling runt en betongring, fastlåsning med dragstrumpa eller liknande vid båda landfästena. 	2.3.5 Förläggning i sjö och vattendrag MINIMIKRAV <ul style="list-style-type: none"> Vid förläggning av sjökabel ska kabeln säkras upp från eventuella drag, t.ex genom sling runt en betongring, fastlåsning med dragstrumpa eller liknande vid båda landfästena.
Bilaga 2 Robusta nät	2.3.5 Förläggning i sjö och vattendrag Rekommendationer vid förläggning i sjö och vattendrag: Vid förläggning av kabel i sjö erfordras normalt ingen ytterligare kanalisering om sjökabel används. Under vissa omständigheter kan kanalisering vara ett lämpligt alternativ även vid sjöförläggning. Rör förankras i botten eller förläggs i sjöbotten. Normalt förankras röret med tyngder när risk finns att röret flyter upp till ytan. Kabeln kan därefter spolas in i röret. Vid förläggning av kabel i sjö erfordras normalt ingen ytterligare kanalisering om sjökabel används. Under vissa omständigheter kan kanalisering vara ett lämpligt alternativ även vid sjöförläggning. Rör förankras i botten eller förläggs i sjöbotten. Normalt förankras röret med tyngder när risk finns att röret flyter upp till ytan. Kabeln kan därefter spolas in i röret.	2.3.5 Förläggning i sjö och vattendrag Rekommendationer vid förläggning i sjö och vattendrag: Förtydligt avsnitt: Vid sjöförläggning används normalt sjökabel som läggs direkt på botten och då erfordras ingen ytterligare kanalisering. Kanalisering kan användas i strandzon eller i särskilt utsatta områden där extra mekaniskt skydd krävs. Rör som förläggs i vatten ska vara avsedda för undervattensförläggning, exempelvis trykrör av PE eller mikrorör konstruerade för vattenmiljö, och förankras med tillräcklig negativ lyftkraft, vanligtvis med betongvikter eller genom nedgrävning och täckning, så att uppflytning och rörelser orsakade av strömmar, is eller gasbildning inte kan inträffa. Vid rörförläggning i saltvatten ska UV- och saltvattenbeständigt PE-material användas. Förtydligt textavsnitt.
Bilaga 2 Robusta nät	2.4.3 Optokablar, kabelrännor och kabelstegar för inomhusförläggning <ul style="list-style-type: none"> Optokabel avsedda enbart för utomhusbruk får ha en maximalt längd av 20 m in i byggnad och inom samma brandcell enligt Boverket CPR-klass Dca-s2, d2, gällande från 2017. Därefter ska kanalisationsrör och optokabel klassade för inomhusbruk användas. 	2.4.3 Optokablar, kabelrännor och kabelstegar för inomhusförläggning <ul style="list-style-type: none"> Optokabel avsedda enbart för utomhusbruk får ha en maximalt längd av 20 m in i byggnad och inom samma brandcell enligt Boverket byggregler. För övrig inomhusförläggning ska kabel uppfylla gällande krav för inomhusinstallation i enlighet med Boverkets byggregler.
Bilaga 2 Robusta nät	2.5.7.2 Rengöring Optokontakter och mellanstycken rengörs normalt enbart med torra metoder (t.ex. rengöringsdosa/kort och stift/penna).	2.5.7.2 Rengöring Det är viktigt att kontakter på korskopplingskablar och kontakter i ODF/utrustning är rena. Kan kontrolleras med fiberkamera/fibermikroskop (enligt standard IEC 61300-3-35). Optokontakter och mellanstycken rengörs normalt enbart med torra metoder (t.ex. rengöringsdosa/kort och stift/penna).
Bilaga 2 Robusta nät	2.5.9 Terminering i hus	2.5.9 Terminering i hus Komplettering Alternativ terminering Som alternativ kan terminering av fibern göras i en fasadbox när detta är mer ändamålsenligt.

<p>Bilaga 2 Robusta nät</p>	<p>2.5.12 Vald metod, enkelriktad OTDR-mätning, baseras på att det är en acceptabel estimering avseende dämpning för den typ av tjänster som är aktuella för en villaförbindelse. Vid överstiget gränsvärde ska dubbelriktad mätning utföras.</p> <p>MINIMIKRAV AVSEENDE LEVERANSMÄTNING PASSIV FIBER: Enkelriktad OTDR-mätning ska utföras mellan ändpunkterna på samtliga kontakterade förbindelser vid 1310 nm och 1550 nm. Enkelriktad OTDR-mätning ska även utföras där det endast finns en kontakterad ände</p>	<p>B2: 2.5.12 Den generella metoden för OTDR-mätning är att den ska vara dubbelriktad. I de fall mätningen avser enskilda kundförbindelser kan Beställaren tillåta enkelriktad OTDR- mätning då Vald metod, enkelriktad OTDR-mätning, baseras på att det ger en acceptabel estimering avseende dämpning för den typ av tjänster som är aktuella för en villaförbindelse. Vid överstiget gränsvärde ska dubbelriktad mätning utföras.</p> <p>MINIMIKRAV AVSEENDE LEVERANSMÄTNING PASSIV FIBER: Enkelriktad OTDR-mätning ska utföras mellan ändpunkterna på samtliga kontakterade förbindelser vid 1310 nm och 1550 nm. Vid enkelriktad OTDR-mätning ska mätning utföras även där det endast finns en kontakterad ände</p>
<p>Bilaga 2 Robusta nät</p>	<p>2.6.3 Numrering och märkning av stativ och paneler</p>	<p>2.6.3 Numrering och märkning av stativ och paneler Tillägg Stativ och paneler ska märkas i enlighet med Bilaga 4. Stativnumrering flyttad till Bilaga 4: 2.2.4.5 Märkning Numrering av uttag i panel flyttad till Bilaga 4: 2.2.4.6 Kontaktnumrering ODF-enhet.</p>
<p>Bilaga 3 Robusta förläggingsmetoder</p>	<p>4.9 Hammarborrning Även kallad foderrörsborrning.</p>	<p>4.9 Hammarborrning Även kallad foderrörsborrning är lämpligt där inga andra borrnigar/ tryckningar är tillämplbara.</p>
<p>Bilaga 3 Robusta förläggingsmetoder</p>	<p>4.9.14 Kanalisationstyp Alla dimensioner upp till ca 110 mm.</p>	<p>4.9.14 Kanalisationstyp Alla dimensioner upp till ca 110 mm. Vanligast är i storlek upp till 120 mm, men kan även utföras i större dimensioner.</p>
<p>Bilaga 4 Robust site och nod</p>	<p>2.2.4.5 Kontaktnumrering ODF-enhet 2.2.4.6 Märkning</p>	<p>2.2.4.5 Märkning 2.2.4.6 Kontaktnumrering ODF-enhet Bytt ordning och kompletterat med text från Bilaga 2, kap. 2.6.3 Numrering och märkning av stativ och paneler</p>
<p>Bilaga 4 Robust site och nod</p>	<p>2.2.5.1 Elanläggning</p>	<p>B4: 2.2.5.1 Elanläggning MINIMIKRAV PÅ ELANLÄGGNING: Tillägg: <ul style="list-style-type: none"> Arbetsbrytare monterad utomhus ska vara tydligt identifierbar, lätt åtkomlig, avsedd för ändamålet samt läsbar i fränläge. </p>
<p>Bilaga 4 Robust site och nod</p>	<p>2.2.5.2 Reservkraftsystem MINIMIKRAV PÅ RESERVKRAFTSYSTEM:</p> <ul style="list-style-type: none"> Där UPS med batterier finns ska siten ha intag för inkoppling av reservkraftaggregat (reservverk) enligt Underbilaga 4.1 Anvisning för reservverksanslutning i site. 	<p>2.2.5.2 Reservkraftsystem MINIMIKRAV PÅ RESERVKRAFTSYSTEM: Där UPS med batterier finns ska siten ha intag för inkoppling av reservkraftaggregat (reservverk) enligt Underbilaga 4.1 Anvisning för reservverksanslutning i site. MINIMIKRAV PÅ RESERVKRAFTSYSTEM:</p> <ul style="list-style-type: none"> För siter där UPS med batterier finns, och där anslutna kunder bedriver verksamhet med krav på förhöjd eller hög säkerhet, ska siten vara utrustad med intag för anslutning av reservkraftaggregat (reservverk) enligt Underbilaga 4.1 Anvisning för reservverksanslutning i site. För siter där UPS med batterier finns, och där anslutna kunder inte bedriver verksamhet med krav på förhöjd eller hög säkerhet, ska behovet av intag för inkoppling av reservkraftaggregat baseras på genomförd riskanalys.
<p>Bilaga 4 Robust site och nod</p>	<p>2.2.9.1 Inbrottsskydd MINIMIKRAV FÖR INBROTTSKYDD:</p> <ul style="list-style-type: none"> Nycklar ska inte förvaras i utrymmet. 	<p>2.2.9.1 Inbrottsskydd MINIMIKRAV FÖR INBROTTSKYDD:</p> <ul style="list-style-type: none"> Nycklar ska inte förvaras i utrymmet. Nycklar som förvaras i utrymmet ska var inlåsta i ett väggfast nyckelskåp. Nyckelskåpet ska vara läsbart och utformat så att endast behöriga personer har tillgång till nycklarna. Tilldelning, förvaring och återlämning av nycklar ska omfattas av dokumenterad behörighets- och nyckelhantering.
<p>Underbilaga 4.1 Anvisning för reservverksanslutning i site</p>	<p>2.1 Allmänt</p>	<p>2.1 Allmänt Tillägg: Placeringen av elmätarskåp och hudbrytare ska överenskommas med elnätsägaren. Placering inne i site rekommenderas.</p>
<p>Bilaga 6 Besiktning</p>	<p>3.1 Allmänt Besiktning av fiberanläggningen ska utföras av opartisk besiktningsman med erfarenhet</p>	<p>3.1 Allmänt Besiktning av fiberanläggningen ska utföras av en lämplig opartisk besiktningsman med erfarenhet inom området.</p>

	inom området.	
Bilaga 6 Besiktning	3.7 Förbesiktning	3.7 Förbesiktning Kompletterat med rätt till påkallan
Bilaga 7 Fiberanläggningsprojekt	Bilaga 7 Fiberanläggningsprojekt	Ersatt med följande bilagor Bilaga 7: Anläggningsprojektering Bilaga 7.1: Förläggingsprojekt fiberanläggning Bilaga 7.2: Förläggingsprojekt site

Amendments: Tillägg av Anvisningar för Robust Fiber utförda den 2025-03-02

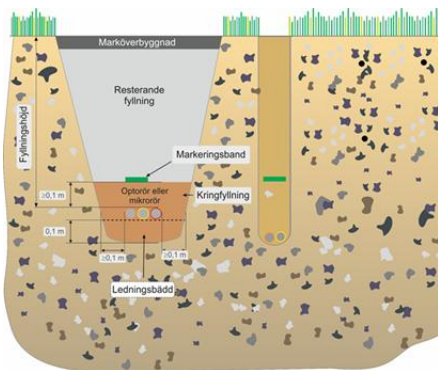

Datum 2025-03-02		
Dokument	Tidigare text	Tillägg eller reviderad text
Huvuddokument	2.1 Säkerhet Exempel på en ledningsmodell för säkerhet med mallar som visar hur nätägare kan hantera säkerhetsarbetet finns hos Svenska Stadsnätsföreningen (Stadsnätsföreningen), www.ssnf.org.	2.1 Säkerhet Exempel på en ledningsmodell för säkerhet med mallar som visar hur nätägare kan hantera säkerhetsarbetet finns hos Svenska Stadsnätsföreningen (Stadsnätsföreningen), www.ssnf.org. Exempel på hotkataloger samt verktyg och instruktioner för genomförandet av risk-och sårbarhetsanalyser finns samlat under en gemensam plats Bashot Telekom med adressen: https://stadsnatsforeningen.se/branschstod/robust-digital-infrastruktur/
Bilaga 1 Begrepp och definitioner	2.3 Kanalisation Brunn: Utrymme i nivå med mark eller nedgrävd (s.k. underjordsbrunn) från vilken kanalisationsrör startar eller avslutas eller binder samman två eller flera kanalisationsstråk. Exempel på olika typer av för brunnar: kabelbrunn, skarvbrunn, intagsbrunn, dragbrunn, skarvlåda och slingbrunn.	Brunn: Utrymme med lock/betäckning i nivå med mark eller nedgrävd (s.k. underjordsbrunn) från vilken kanalisationsrör startar eller avslutas eller binder samman två eller flera kanalisationsstråk. Exempel på benämningar olika typer av för brunnar: kabelbrunn, skarvbrunn, intagsbrunn, dragbrunn, skarvlåda och slingbrunn.
Bilaga 2 Robusta nät	2.2.1 Kanalisationsrör Kanaliseringsrör för direktförläggning i mark ska som tumregel ha en godstjocklek på minst 1,8mm.	Kanaliseringsrör för direktförläggning i mark ska som tumregel ha en godstjocklek på minst 1,75mm.
Bilaga 2 Robusta nät	2.2.1.2 Mikrorör	Tillägg: Standarden SS-EN 50411-6-1 innehåller de initiala, dimensionella, mekaniska och miljömässiga prestandakrav som ett oskyddat mikrorör förväntas uppfylla.
Bilaga 2 Robusta nät	2.2.2.1 Kabelbrunnar MINIMIKRAV <ul style="list-style-type: none"> Brunnar ska placeras på ett sådant sätt att risken för skador vid dikesrensning minimeras 	2.2.2.1 Kabelbrunnar MINIMIKRAV <ul style="list-style-type: none"> (Ny) Fyllningshöjd för nedgrävd brunn (s.k. underjordsbrunn) ska avståndet mellan brunnslock och färdigställd markyta vara enligt tabellen i kapitel 2.3.3 Minsta fyllningshöjd. Brunnar ska placeras på ett sådant sätt att risken för skador vid dikesrensning minimeras Brunnar och brunnsmarkering ska inte placeras i dikesbotten. Avvikelser ska godkännas av beställaren. (Ny) Vid projektering och utformning av brunnar ska alltid personsäkerhet enligt Boverket & EN 124. beaktas.

		<p>Rekommendation för kabelbrunnar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Entreprenörens egenkontroll bör omfatta fotodokumentation av brunnens utformning och placering. • Placering av brunnar och brunnsmarkering i diken bör undvikas. • Placering av brunnar och brunnsmarkering bör undvikas i dikesslät.
Bilaga 2 Robusta nät	<p>2.2.3.1 Lägesmätning MINIMIKRAV</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mellan brytpunkter ska mätningar göras med en punkttäthet av minst 50 meter inom tätbebyggelse samt inom minst 100 meter utanför tätbebyggelse. 	<p>MINIMIKRAV</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mellan brytpunkter ska mätningar göras så att avståndet mellan mätpunkterna är max 50 meter inom tätbebyggelse och 100 meter utanför tätbebyggelse samt med hänsyn taget till att noggrannhetsklass 2 kan innehållas.
Bilaga 2 Robusta nät	2.3.3.1 Generella krav på minsta fyllningshöjd:	Fyllningshöjden i tabellerna för fyllningshöjd har justerats mot kraven i EBR KJ 41:21
Bilaga 2 Robusta nät	<p>2.5.5 Skarvenheter</p> <p>Optokabelns skarv ska skyddas i en skarvenhet. Skarvenheter i form av skarvboxar eller skarvskåp väljs efter den miljö som den placeras i, antalet fibrer som ska skarvas samt de kablar och eventuella mikrorör som ska anslutas. Skarvboxar är normalt avsedda för direktförläggning i mark eller kabelbrunn. Skarvskåp finns för montering utomhus i markskåp och för montering i inomhusmiljö. Väggbbox för utomhusbruk är ett skarvskåp och markskåp i en enhet. Fasadbox är box som sitter på en fasad och används för skarvning av fiberkabel till hus. Skarvenheter kan även innehålla mellanstycken och kontakter.</p>	<p>2.5.5 Skarvenheter</p> <p>Optokabelns skarv ska skyddas i en skarvenhet. Skarvenheter i form av skarvboxar eller skarvskåp väljs efter den miljö som den placeras i, antalet fibrer som ska skarvas samt de kablar och eventuella mikrorör som ska anslutas. Skarvboxar är normalt avsedda för direktförläggning i mark eller kabelbrunn. Skarvskåp finns för montering utomhus i markskåp och för montering i inomhusmiljö. Väggbbox för utomhusbruk är ett skarvskåp och markskåp i en enhet. Fasadbox är box som sitter på en fasad och används för skarvning av fiberkabel till hus. Skarvenheter finns för olika placeringsalternativ till exempel för direktförläggning i mark, i markskåp, på stolpe och på vägg. Skarvenheter utgörs av:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skarvskåp • Skarvboxar- • Väggbboxar- • Fasadboxar <p>Skarvenheter kan även innehålla mellanstycken och kontakter.</p> <p>Tillägg minimikrav *För skarvenheter som är åtkomliga för allmänheten ska det göras en riskbedömning för att avgöra behovet av skydd mot yttre mekaniska påverkan.</p>
Bilaga 2 Robusta nät	2.5.12 Leveransmätning av passiv fiber	<p>Tillägg: Vald metod, enkelriktad OTDR-mätning, baseras på att det är en acceptabel estimering avseende dämpning för den typ av tjänster som är aktuella för en villaförbindelse. Vid överstiget gränsvärde ska dubbelriktad mätning utföras.</p>
Bilaga 3 Robusta förläggningsmetoder	3.12 Träd, rötter och växtlighet Erforderlig beskärning av träd och buskage ska utföras på ett fackmannamässigt sätt.	Erforderlig beskärning och skydd av rötter för träd och buskage ska utföras på ett fackmannamässigt sätt.
Bilaga 4 Robust Site och nod	Bilaga 9 Vägledning för installation av kopplings-utrustning och fiber i site, har integrerats i bilaga 4.	<p>1 Inledning</p> <p>Tillägg: Bilagan innehåller även rekommendationer och exempel på hur det kan se ut både utomhus och inomhus samt vägledningar för konfigurering av inplacerad kundutrustning och korskoppling.</p> <p>Konsekvensuppdateringar</p> <p>2.2.3.4 Inplacering i annans site. 2.2.4.1 Allmänt 2.2.4.2 Inredning och utrymmeskrav 2.2.4.3 Teknikskåp och stativ (ny) 2.2.4.4 Kabelföring (ny) 2.2.4.5 Kontaktnumrering ODF-enhet (ny) 2.2.5 Elinstallation</p>

		2.2.6 Elsäkerhet 3 Vägledning för inplacerad kundutrustning (ny) 4 Vägledning för korskoppling (ny)
Bilaga 5 Dokumentation	2.5 <i>Förvaltning av dokumentation</i> Minimikrav på förvaltningen: <ul style="list-style-type: none"> Lagring av den elektroniska versionen av dokumentationen ska ske på sådant sätt att risken minimeras att den kan gå förlorad. Rekommenderat är att ha backup på minst två olika fysiska platser och att återläsning genomförs årligen. 	<ul style="list-style-type: none"> Lagring av den elektroniska versionen av dokumentationen ska ske på sådant sätt att risken minimeras att den kan gå förlorad. Rekommenderat är att ha backup på minst två olika fysiska platser och att återläsning genomförs årligen. Rekommendation <ul style="list-style-type: none"> Rekommenderat är att ha backup på minst två olika fysiska platser och att återläsning genomförs årligen.
Underbilaga 6.1 Checklista besiktning		Kolumn för Godkänd tillagd. PTS krav justerat.
Bilaga 9 Vägledning för installation av kopplingsutrustning och fiber i site	Bilagan utgår	Bilagan inarbetad i Bilaga 4 Robust site och nod

Amendments: Tillägg av Anvisningar för Robust Fiber utförda den 1 mars 2024

Datum 2024-01-08			
Dokument	Bild	Tidigare text	Tillägg eller reviderad text
Bilaga 2 Robusta nät RFPC, del 2:1	13	2.2.1 Kanalisationsrör Vid val av kanalisationsrör för förläggning i mark tas hänsyn till markförhållanden där förläggning ska ske, med vilken metod rören förläggs och att rören lämpar sig för den teknik som används för att installera optokabeln.	2.2.1 Kanalisationsrör Vid val av kanalisationsrör för förläggning i mark tas hänsyn till markförhållanden där förläggning ska ske, med vilken metod rören förläggs och att rören lämpar sig för den teknik som används för att installera optokabeln. I schakt med många rör kan distanshållare användas för att bibehålla rörens placering i schaktet.
Bilaga 2 Robusta nät RFPC, del 2:1	12	2.2.1 Kanalisationsrör MINIMIKRAV KANALISATIONSRÖR: Ringstyvhet och väggtjocklek ska ha rätt dimensioner för de förhållanden rören ska klara efter förläggning. Tillverkarens specifikationer ska följas.	MINIMIKRAV KANALISATIONSRÖR: Ringstyvhet och väggtjocklek ska vara anpassade ha rätt dimensioner för de förhållanden rören ska klara efter förläggning. Tillverkarens specifikationer ska följas.
Bilaga 2 Robusta nät RFPC, del 2:1	13	2.2.1 Kanalisationsrör MINIMIKRAV KANALISATIONSRÖR: Vid risk för angrepp från skadedjur ska kanalisationsrör väljas med hög beständighet mot angrepp. Alternativt ska extra skydd monteras utanpå befintliga rör.	MINIMIKRAV KANALISATIONSRÖR: <ul style="list-style-type: none"> Vid risk för angrepp från skadedjur ska kanalisationsrör väljas med hög beständighet mot angrepp väljas. Alternativt ska extra skydd monteras utanpå befintliga rör.
Bilaga 2 Robusta nät RFPC, del 2:1	57	2.2.3.1 Lägesinmätning MINIMIKRAV LÄGESINMÄTNING: Inmätning av fiberanläggningens läge ska utföras med geodetisk inmätning med mätinstrument DGPS (Differential GPS) eller motsvarande.	Anm. Beakta att kravställd noggrannhet kan vara svår att uppnå i tät skog.
Bilaga 2 Robusta nät RFPC, del 2:1	58	2.2.3.1 Lägesinmätning MINIMIKRAV LÄGESINMÄTNING: <ul style="list-style-type: none"> Inmätning ska göras av fiberanläggningen dvs. kanalisationsrör, alla termineringspunkter för kanalisation, skåp, 	MINIMIKRAV LÄGESINMÄTNING: <ul style="list-style-type: none"> Inmätning ska göras av fiberanläggningen dvs. kanalisationsrör, alla termineringspunkter för kanalisation, skåp, kabelbrunnar och kablådor, kanalisations ändpunkter samt

		<p>kabelbrunnar och kabellådor, kanalisations ändpunkter samt kabelsättningspunkter.</p> <p>För brunnar, skåp och kabellådor ska mittpunkten mätas in.</p>	<p>kabelsättningspunkter.</p> <p>För brunnar och skåp och kabellådor ska mittpunkten mätas in.</p>
Bilaga 2 Robusta nät RFPC, del 2:1		<p>2.2.3.2 Markering</p> <p>För att förenkla spårbarheten bör söktråd användas så att läget kan återfinnas med hjälp av tonsändare och kabelsökare. Alternativt kan separat söktråd förläggas ovan eller under kanalisationsrören</p>	<p>För att förenkla spårbarheten bör söktråd användas så att läget kan återfinnas med hjälp av tonsändare och kabelsökare. Alternativt kan separat söktråd förläggas ovan eller under kanalisationsrören i enlighet med nätägarens krav.</p>
Bilaga 2 Robusta nät RFPC, del 2:1	64	<p>2.2.3.2 Markering</p> <p>MINIMIKRAV OM SÖKTRÅD ANVÄNDS:</p> <p>Söktråds delsträcka får inte överstiga 500 m vid korsning av elledning större än 130 kV eller vid längre sträcka parallellt med och närmare än 150 m till elledning större än 130 kV. Kontakta elnätsägaren där korsning eller parallell sträcka krävs.</p>	<p>MINIMIKRAV OM SÖKTRÅD ANVÄNDS:</p> <p>Vid en elledning högre än 130 kV får en söktråds delsträcka inte överstiga 500 m om den korsar elledningen eller om den löper parallellt med elledningen närmare än 150 m. Kontakta alltid elnätsägaren för en riskanalys när korsning eller parallell sträcka krävs.</p>
Bilaga 2 Robusta nät RFPC, del 2:1	65	<p>2.2.3.2 Markering</p> <p>MINIMIKRAV OM SÖKTRÅD ANVÄNDS</p> <ul style="list-style-type: none"> Söktråden ska skarvas enligt leverantörens föreskrifter med därtill avsedda verktyg och skarvtillbehör. 	<p>MINIMIKRAV OM SÖKTRÅD ANVÄNDS</p> <p>Söktråden ska skarvas enligt leverantörens föreskrifter med därtill avsedda verktyg och skarvtillbehör. Skarvklämman måste vara avsedd för söktrådens diameter och skarven ska vara tätad mot vatten. Kontrollera lösningsalternativ med nätägaren.</p>
Bilaga 2 Robusta nät RFPC, del 2:2	7	<p>2.3.2 Förläggning i mark</p> <p>MINIMIKRAV VID FÖRLÄGGNING I MARK:</p> <p>Vid tryckning genom järnvägsbank ska Trafikverkets anvisningar följas.</p>	<p>MINIMIKRAV VID FÖRLÄGGNING I MARK:</p> <p>Vid tryckning genom järnvägsbank ska spår/järnvägshållarens Trafikverkets anvisningar följas.</p>
Bilaga 2 Robusta nät RFPC, del 2:2	18	<p>2.3.2.1 Badda in rör</p> <p>MINIMIKRAV PÅ KRINGFYLLNAD OCH LEDNINGSBÄDD:</p> <ul style="list-style-type: none"> Vid förläggning av flera rör samtidigt ska kringfyllning finnas runt hela rören så att det inte uppstår luftfickor mellan dem. <p>Felaktigt utförd kringfyllning riskerar att rören kan tryckas ihop när återfyllnadsmassorna komprimeras. För att bibehålla distansen mellan rören vid komprimeringen rekommenderas också distanshållare för kanalisationsrören.</p> 	<p>Felaktigt utförd kringfyllning riskerar att rören kan tryckas ihop när återfyllnadsmassorna komprimeras. För att bibehålla distansen mellan rören vid komprimeringen rekommenderas också distanshållare för kanalisationsrören.</p> <p>Flyttad till 2.2.1 Kanalisationsrör</p>
Bilaga 2 Robusta nät RFPC, del 2:2	25	<p>2.3.2.2 Sättning av brunn och skåp</p> <p>MINIMIKRAV VID SÄTTNING AV MARKSKÅP:</p> <p>Markskåp ska, med beaktande av eventuell risk avseende fara för person vid installation och service, placeras med skåpöppning in mot gata/väg.</p>	<p>MINIMIKRAV VID SÄTTNING AV MARKSKÅP:</p> <p>Markskåp ska alltid placeras med beaktande av eventuell risk avseende fara för person vid installation och service. placeras med skåpöppning in mot gata/väg.</p>

Bilaga 2 Robusta nät RFPC, del 3	72	2.3.2.6 Fyllnadsmassor MINIKRAV PÅ FYLLNADSMASSOR <ul style="list-style-type: none"> Kringfyllning <p>Kringfyllning ska bestå av okrossat eller krossat material med 0–8 mm kornstorlek.</p>	MINIKRAV PÅ FYLLNADSMASSOR <ul style="list-style-type: none"> Kringfyllning <p>Kringfyllning ska bestå av okrossat eller krossat material, alternativt befintliga massor, med 0–8 mm kornstorlek.</p>
Bilaga 2 Robusta nät RFPC, del 3	73	2.3.2.6 Fyllnadsmassor MINIKRAV PÅ FYLLNADSMASSOR <ul style="list-style-type: none"> Resterande fyllning <p>För resterande fyllnad av schakt används fyllnadsmassa som närmast kanalisationsröret/kabelskyddet inte innehåller stenar med skarpa kanter och där max 10% utgörs av kornstorleken 100–150 mm.</p>	MINIKRAV PÅ FYLLNADSMASSOR Resterande fyllning <p>För resterande fyllnad av schakt används fyllnadsmassa som närmast kanalisationsröret/kabelskyddet inte innehåller stenar med skarpa kanter som kan skada kabeln vid jordkomprimering, tjällossning och trafikbelastning. Resterande fyllning ska inte innehålla mer än och där max 10% utgörs av kornstorleken max 100–150 mm.</p>
Bilaga 2 Robusta nät RFPC, del 2:2	32	2.3.3.1 Generella krav på minsta fyllningshöjd: MINIMIKRAV PÅ FYLLNINGSHÖJD: <p>Vid tryckning genom väg- eller järnvägsbank ska väghållares och Trafikverkets föreskrifter följas.</p>	MINIMIKRAV <p>Vid tryckning genom väg- eller järnvägsbank ska väghållares och spår/järnväghållares Trafikverkets föreskrifter följas</p>
Bilaga 2 Robusta nät RFPC, del 2:2	32	2.3.3.1 Generella krav på minsta fyllningshöjd: MINIMIKRAV PÅ FYLLNINGSHÖJD: <p>Vid tryckning genom väg- eller järnvägsbank ska väghållares och Trafikverkets föreskrifter följas.</p>	MINIMIKRAV <p>Vid tryckning genom väg- eller järnvägsbank ska väghållares och spår/järnväghållares Trafikverkets föreskrifter följas</p>
Bilaga 2 Robusta nät RFPC, del 2:2	34	2.3.4.1 Intag av kanalisation över marknivå	*Vid borring och tätning av genomföring ska gällande byggnormer och konstruktionsregler för fastigheten tillämpas.
Bilaga 2 Robusta nät RFPC, del 2:2	3x	2.3.4.1 Intag av kanalisation under marknivå	*Vid borring och tätning av genomföring ska gällande byggnormer och konstruktionsregler för fastigheten tillämpas.
Bilaga 2 Robusta nät RFPC, del 2:3	9	2.3.5 Förläggning i sjö och vattendrag MINIMIKRAV VID FÖRLÄGGNING I SJÖ ELLER VATTENDRAG: <p>Vid korsning av andra ledningar som exempelvis VA ledningar ska kanaliseringen/sjökabeln förläggas under dessa. Om detta bedöms som svårt att genomföra ska ett korsningsavtal med alternativ lösning upprättas med berörd(a) ledningsägare.</p>	MINIMIKRAV VID FÖRLÄGGNING I SJÖ ELLER VATTENDRAG: <ul style="list-style-type: none"> Vid korsning av andra ledningar som exempelvis VA ledningar ska kanaliseringen/sjökabeln förläggas under dessa. Om detta bedöms som svårt att genomföra ska ett korsningsavtal med alternativ överenskommen lösning upprättas med berörd(a) ledningsägare.
Bilaga 2 Robusta nät	17	2.3.6 Förläggning på stolpar (2.4.4) <p>Ur robusthetssynpunkt bör förläggning på stolpar undvikas.</p> <p>När stolplinje nyttjas ska det säkerställas att stolplinjens ledningsgata är rensad från träd och grenar för att minimera risken att optokabeln skadas.</p> <p>Om stolplinje används som kanalisation kan förläggningen utföras på flertal olika sätt.</p> <ul style="list-style-type: none"> Montering på separata stolpar (egen stolplinje). Sambyggnad med elnätsägares stolplinjor för låg och mellanspänning. Utnyttja fas- eller jordlina i kraftledningsstolpar genom sambyggnad med elnätsägare. Sambyggnad med teleoperatörers telestolpar. Sambyggnad med Trafikverket eller andra järnvägsbolagsstolpar. <p>MINIMIKRAV VID FÖRLÄGGNING PÅ STOLPAR:</p> <ul style="list-style-type: none"> Säkerställ att stolplinjens ägare har rutiner för att rensa ledningsgatan mot skador 	2.3.6 Förläggning på stolpar (2.4.4) <p>Ur robusthetssynpunkt bör förläggning på stolpar undvikas.</p> <p>När det gäller förläggning av kanalisation och fiberkabel på stolpe sker det främst i anslutnings- och lokalnät. För att avgöra om det är ett alternativ ska flera faktorer övervägas:</p> <ul style="list-style-type: none"> Terräng och topografi Är förläggningssträckan kuperad, svårframkomlig och/eller bergig/stenig Tillstånd och regler Finns det regler för hur förläggningen får installeras av estetiska, miljömässiga eller andra skäl. Risk för skador Finns det risk för väderrelaterade skador eller sabotage utmed förläggningssträckan. Sambyggnad Är elnätet till eller i området förlagt på stolpar eller krävs det egna stolpar. Ansvarsfrågor, gränsdragningar och underhållsåtgärder måste klargöras och dokumenteras i ett avtal mellan

		<p>från träd och grenar.</p> <p>Stag ska finnas för att motverka sidokrafter vid avgrening eller vid sväng</p>	<p>innehavarna.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kostnader Är kostnaderna för installation och underhåll rimliga jämfört med nedgrävd anläggning. <p>Om stolplinje används som kanalisation kan förläggningen utföras på flertal olika sätt.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Montering på separata stolpar (egen stolplinje). • Sambyggnad med elnätsägares stolplinjer för låg och mellanspänning. • Utnyttja fas- eller jordlina i kraftledningsstolpar genom sambyggnad med elnätsägare. • Sambyggnad med teleoperatörers telestolpar. • Sambyggnad med Trafikverket eller andra järnvägsbolags stolpar. <p>MINIMIKRAV VID FÖRLÄGGNING PÅ STOLPAR:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Säkerställ att stolplinjens ägare har rutiner för att rensa ledningsgatan mot skador från träd och grenar. • Stag ska finnas för att motverka sidokrafter vid avgrening eller vid sväng. <p>Leverantörens installationsanvisningar ska följas.</p>
Bilaga 2 Robusta nät RFPC del 2:4	15	2.4.1 Optokablar generellt Exempel på olika optokablar 1-11	2.4.1 Tillägg till alternativ 8 ADSS kablar (All Dielectric Self-Supporting cable /ADSS) är ett alternativ till kablar med inbyggd bärlina, OPGW (optical ground wire) och OPAC (optical attached cable) men har lägre installationskostnad. Kablarna är utformade för att vara tillräckligt starka för att kunna installeras i längder på upp till 700 meter mellan kabelbärarna och är utformad för att vara lätt och liten för att minska belastningen på kabelbäraren på grund av kabelvikt, vind och is.
Bilaga 2 Robusta nät RFPC, del 2:4	20	2.4.3 Optokablar, kabelrännor och kabelstegar för inomhusförläggning MINIMIKRAV PÅ OPTOKABLAR FÖR INOMHUSFÖRLÄGGNING: Optokabel avsedda enbart för utomhusbruk får maximalt sträcka sig 20 m in i byggnad och inom samma brandcell enligt Boverket CPR-klass Dca-s2, d2, gällande från 2017. Därefter ska kanalisationsrör och optokabel klassade för inomhusbruk användas.	MINIMIKRAV PÅ OPTOKABLAR FÖR INOMHUSFÖRLÄGGNING: Optokabel avsedda enbart för utomhusbruk får ha en maximal längd av maximalt sträcka sig 20 m in i byggnad och inom samma brandcell enligt Boverket CPR-klass Dca-s2, d2, gällande från 2017. Därefter ska kanalisationsrör och optokabel klassade för inomhusbruk användas.
Bilaga 2 Robusta nät RFPC, del 2:4	56	2.5.6.1 ODF (Optical Distribution Frame) En ODF-enhet är ofta 19 tum bred och höjden kan vara från 1U (höjdenhet) upp till 3U. En ODF kan utgöras av allt från en enstaka ODF-enhet med ett fåtal kontakter till att omfatta många enheter i flera stativ där samtliga optokablar i noden är terminerade.	ODF (Optical Distribution Frame) utgörs av anläggningens utrustning för terminering, anslutning och korskoppling av fibrer. En ODF-enhet (kallas även ODF-modul eller ODF-panel) är del av en ODF. Inkommande fiber till nod termineras med kontakt på insidan av ODF-enheten och fiberns kapacitet blir åtkomlig på framsidan av ODF-enheten.
Bilaga 3 Förl. RFPC, del 3	59	B3 4.8 1-15	Rättat . X o Y koordinater
Bilaga 4 Site RFPC, del 4	17	2.2.3.2 Teknikbod De kan placeras på gjuten bottenplatta eller stå på plintar.	2.2.3.2 Teknikbod Teknikbodens utseende och funktion kan anpassas efter beställarens önskemål. De finns i olika storlekar från en stativplats upp till det antal som önskas. Teknikboden lämpar sig väl för alla typer av fiberanläggningar och an dimensioneras så att andra parter kan erbjudas inplacering. De kan placeras på gjuten bottenplatta eller stå på plintar.
Bilaga 4 Site RFPC, del 4	21	2.2.4 Utformning av site och nod MINIMIKRAV FÖR SITE: Site ska ha backventil i golvbrunnen (där sådan	MINIMIKRAV FÖR SITE: Om golvbrunn finns ska den vara försedd med backventil. Site ska ha backventil i golvbrunnen (där sådan finns).

		finns).	
Bilaga 4 Site RFPC, del 4	28	<p>2.2.5.1 Elsystem</p> <p>Beroende på sitens funktion och klassning kan redundanta anslutningar mot elnätet krävas.</p> <p>MINIMIKRAV PÅ ELSYSTEM:</p> <ul style="list-style-type: none"> Elcentral i siten ska anpassas för 230/400V som ett TN-Ssystem. Elcentral ska vara grupperad och avsakrad på respektive grupp. <p>Serviceuttag ska förses med personskyddsautomat.</p>	<p>MINIMIKRAV PÅ ELSYSTEM:</p> <p>Serviceuttag ska förses med personskyddsautomat. Enbart serviceuttag, d.v.s. alla uttag i noden som inte är särskilt avsedda för kommunikationsutrustning (och likriktare/UPS som strömförsörjer denna) ska förses med personskyddsautomat (Jordfelsbrytare med inbyggt överströmsskydd).</p>
Bilaga 4 Site RFPC, del 4	41	<p>2.2.8 Damm, smuts och fukt</p> <p>MINIMIKRAV FÖR FUKTSKYDD:</p> <p>Site eller nod i byggnad ska förses med förhöjda trösklar där det finns risk för översvämning.</p>	<p>MINIMIKRAV FÖR FUKTSKYDD:</p> <ul style="list-style-type: none"> Site eller nod placerad där det finns risk för översvämning ska förses med förhöjda trösklar. <p>Site eller nod i byggnad ska förses med förhöjda trösklar där det finns risk för översvämning.</p>
Bilaga 2 Robusta nät RFPC, del 2:4	56	<p>2.5.6.1 ODF (Optical Distribution Frame)</p> <p>En ODF-enhet är ofta 19 tum bred och höjden kan vara från 1U (höjdenhet) upp till 3U. En ODF kan utgöras av allt från en enstaka ODF-enhet med ett fåtal kontakter till att omfatta många enheter i flera stativ där samtliga optokablar i noden är terminerade.</p>	<p>ODF (Optical Distribution Frame) utgörs av anläggningens utrustning för terminering, anslutning och korskoppling av fibrer.</p> <p>En ODF-enhet (kallas även ODF-modul eller ODF-panel) är del av en ODF. Inkommande fiber till nod termineras med kontakt på insidan av ODF-enheten och fiberns kapacitet blir åtkomlig på framsidan av ODF-enheten.</p>
Bilaga 5 Dokumentation RFPC, del 5	4	<p>2.1 Generella krav</p> <p>Exempelvis kan dokumentationen finnas i ett system ämnat för dokumentation av fiberanläggningar. Alternativt kan dokumentationens olika beståndsdelar bestå av diverse filformat som t.ex. Excel, Word etc. Filer av typen .pdf ska inte användas som original eftersom de inte är redigerbara.</p>	<p>Filer av typen .pdf ska inte användas som original eftersom de inte är redigerbara. Dokumentationen ska hanteras i ett dokumentationssystem och med ett filformat som överenskommit mellan beställaren och entreprenören</p>
Bilaga 6 Besiktning RFPC, del 6	8	<p>3.2 Besiktning av anläggning som erhållit statligt stöd</p> <p>Om anläggningen har erhållit bredbandsstöd från Post och telestyrelsen (PTS) eller Statens jordbruksverk (SJV) används Bilaga 6.1 Checklista slutbesiktning. Checklistan har kompletterats med de tillkommande krav, på anläggningen och dokumentationen, som myndigheterna föreskrivet enligt nedan:</p> <ul style="list-style-type: none"> 	<p>3.2 Besiktning av anläggning som erhållit statligt stöd</p> <p>Om anläggningen har erhållit bredbandsstöd från Post och telestyrelsen (PTS) eller Statens jordbruksverk (SJV) ska besiktningsmannen användas Bilaga 6.1 Checklista slutbesiktning enligt respektive myndighets beslut. Checklistan har kompletterats med de tillkommande krav, på anläggningen och dokumentationen, som myndigheterna föreskrivet enligt nedan:</p> <p>...</p>
Bilaga 6 Besiktning RFPC, del 6	24 25	<p>3.9 Slutbesiktning</p> <p>Genomgång med representanter för beställaren och entreprenören:</p> <ul style="list-style-type: none"> Genomgång av noteringar om brister avseende ledningsbädd, antal kanalisationsrör, kabelmarkering, kringfyllning och fyllningshöjd. Besiktningsplanen kompletteras med kontroll av brister som ska åtgärdas. <p>Genomgång av noteringar om brister från normal återställning (bl.a. brister avseende grus, asfalt, plattor och gräs). Besiktningsplanen kompletteras med kontroll av fel och brister som ska åtgärdas.</p>	<p>Genomgång med representanter för beställaren och entreprenören:</p> <ul style="list-style-type: none"> Genomgång av noteringar om brister avseende ledningsbädd, antal kanalisationsrör, kabelmarkering, kringfyllning och fyllningshöjd. Besiktningsplanen kompletteras med kontroll av noterade brister som ska åtgärdas. <p>Genomgång av noteringar om brister från normal återställning (bl.a. brister avseende grus, asfalt, plattor och gräs). Besiktningsplanen kompletteras med kontroll av noterade fel och brister som ska åtgärdas.</p>

Bilaga 6 Besiktning RFPC, del 6	30	3.10 Besiktningssprotokoll När slutbesiktningen är genomförd upprättar besiktningssmannen ett besiktningssprotokoll (besiktningssutlåtande) som distribueras till parterna. Noteringar	När slutbesiktningen är genomförd upprättar besiktningssmannen ett besiktningssprotokoll (besiktningssutlåtande) som distribueras till parterna utan dröjsmål och senast tre veckor efter besiktningen.
Bilaga 6 Besiktning RFPC, del 6	31	3.10 Besiktningssprotokoll Minimikrav på vad som ska framgå av besiktningssprotokollet: Deltagare. ombud för respektive part, övriga deltagare och besiktningssmannen	Minimikrav på vad som ska framgå av besiktningssprotokollet: Deltagare. ombud för respektive part, övriga deltagare och besiktningssmannen. närvarande personer med uppgift om vem som för respektive parts talan, besiktningssmannen och vem som utsett denne.
Bilaga 6 Besiktning RFPC, del 6	33	3.12 Ansvarstid och garanti	Ny punkt AB/ABT: ansvarstid 10 år efter entreprenadens godkännande. Inleds med garantitid 5 år för entreprenaden (om inte annat föreskrivs i entreprenadhandlingarna) För garantitid avseende materiel se AB04/ABT06 i enlighet med entreprenadform samt entreprenadhandlingar.
Bilaga 6.1 Checklista			Reviderad
Bilaga 6 Besiktning RFPC, del 6	2,5, 6,8	3.9 Slutbesiktning Genomgång med representanter för beställaren och entreprenören: <ul style="list-style-type: none"> Genomgång av noteringar om brister avseende ledningsbädd, antal kanalisationsrör, kabelmarkering, kringfyllning och fyllningshöjd. Besiktningssplanen kompletteras med kontroll av brister som ska åtgärdas. Genomgång av noteringar om brister från normal återställning (bl.a. brister avseende grus, asfalt, plattor och gräs). Besiktningssplanen kompletteras med kontroll av fel och brister som ska åtgärdas.	Genomgång med representanter för beställaren och entreprenören: <ul style="list-style-type: none"> Genomgång av noteringar om brister avseende ledningsbädd, antal kanalisationsrör, kabelmarkering, kringfyllning och fyllningshöjd. Besiktningssplanen kompletteras med kontroll av noterade brister som ska åtgärdas. Genomgång av noteringar om brister från normal återställning (bl.a. brister avseende grus, asfalt, plattor och gräs). Besiktningssplanen kompletteras med kontroll av noterade fel och brister som ska åtgärdas.

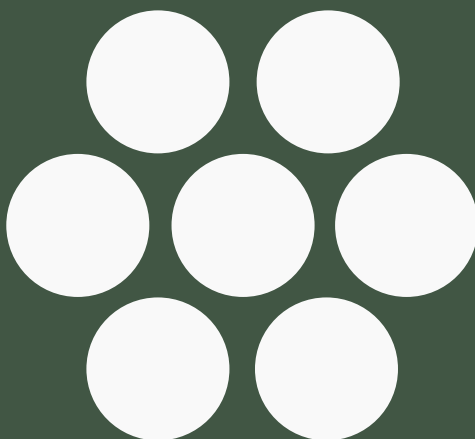
Amendments: Tillägg av Anvisningar för Robust Fiber utförda den 5 oktober 2023

Datum 2023-10-05		
Dokument	Tidigare text	Tillägg eller reviderad text
Underbilaga 4.1 Anvisning för reservverksanslutning i site.		2.6 Inkoppling Kompletterad med kopplingsschema för anslutning av reservverk till site vid distributionssystem TN-S
Bilaga 4: Robust site och nod		2.2.5.2 Reservkraftssystem Tillägg till Rekommendation För komplett information om anslutning av reservverk till site se Underbilaga 4.1 Anvisning för reservverksanslutning i site.

Anvisning för Robust fiber

Bilaga 1. Huvuddokument

Version 1.8

Anvisning för Robust fiber

Bilaga 1. Huvuddokument

Version 1.8

Innehåll

1 Inledning	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syfte	4
1.3 Målgrupp	5
1.4 Om anvisningarna	5
1.5 Tillämpning	6
1.6 Nättopologier och avgränsning	6
1.6.1 Nationella nät.....	7
1.6.2 Regionala nät	8
1.6.3 Anslutningsnät	9
1.6.4 Accessnät.....	10
1.6.5 Avgränsning	10
1.7 Förvaltning och revision	10
2 Ansvara för en fiberanläggning	11
2.1 Säkerhet	11
2.2 Miljö	11
2.3 Övergripande om roller och ansvar ur arbetsmiljösynpunkt	12
2.4 Arbetsmiljöplan	12
2.5 Miljöplan	13
3 Hänvisningar.....	14
3.1 Allmänt	14
3.2 Nät	14
3.3 Site och Nod	15
3.4 Dokumentation	15
3.5 Besiktning	15
4 Medverkande organisationer.....	16
5 Referensdokument.....	17

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Behovet av bredband som en del av den totala infrastrukturen ökar ständigt i hela samhället. Den fiberinfrastruktur som byggs idag kommer samhället att vara beroende av under lång tid framöver. Därför måste bredbandsinvestering vara robust och driftsäker på ett kostnadseffektivt sätt.

Flera av branschens aktörer har med stöd från Post- och telestyrelsen (PTS) tagit initiativet till dessa anvisningar som beskriver hur en robust fiberanläggning ska anläggas och drivas.

Anvisningarna är en vidareutveckling av tidigare dokument framtagna av Svenska Stadsnätsföreningen (Stadsnätsföreningen) samt IT&Telekomföretagen.

- 2011-10-09 Nätokumentation
- 2011-10-09 Robusta noder
- 2011-10-09 Robusta nät
 - 2015-01-01 Förtydligande av Stadsnätsföreningen rekommendation för Robusta Nät Ver. 2
- Klassificering och dokumentation fiberbaserad infrastruktur
- Begrepp och definitioner fiberbaserad infrastruktur
- Minimikrav dokumentation för accessnät

1.2 Syfte

Syftet med anvisningarna är att:

- Öka kunskapen om fiberanläggningar och hur de ska byggas,
- Beskriva och kravställa en godtagbar lägstanivå för en robust fiberanläggning,
- Verka för att branschens aktörer använder resultatet,
- Definiera branschgemensamma begrepp och uttryck,
- Vara underlag för ett certifieringsförfarande där kompetensen ska säkerställas hos entreprenadföretag och dess personal.

Anvisningarna ska bidra till att höja robusthetsnivån i fiberanläggningar genom att branschens aktörer följer de krav som finns i anvisningarna. Därför är det viktigt att nätägare och beställare av fiberanläggningsprojekt har dessa anvisningar som grund för sina egna instruktioner.

1.3 Målgrupp

Anvisningarna riktar sig till branschens intressenter, t.ex. nätägare, fiberföreningar, leverantörer av materiel, entreprenadföretag som anlägger bredbandsinfrastruktur, tillverkare av anläggningsmaskiner, aktörer för hantering av utbildning och certifiering för företag och individer samt utförare av infrastrukturprojekt. Även handläggare vid myndigheter, kommuner och landsting är målgrupp.

1.4 Om anvisningarna

Anvisningarna utgår från standarder och regelverk inom de olika delområden som berörs i anvisningarna, t.ex. EBR, Svensk Standard, SSF, SEK och AMA.

Anvisningarna lyfter fram valda delar från olika standarder och beskriver krav samt rekommendationer för att skapa en robust fiberanläggning. Kraven på en fiberanläggning kan avvika från standarder och regelverk för andra typer av ledningsanläggningar.

Anvisningarna består av ett huvuddokument med bilagor. Syftet med huvuddokumentet är att ge en överblick samt hänvisningar till relevanta standarder. I bilagorna finns fördjupningar med minimikrav och rekommendationer.

I början av respektive bilaga finns en förteckning över de områden där det finns minimikrav.

All dokumentation finns tillgänglig på www.robustfiber.se.

Bilagorna omfattar följande:

- **Bilaga 1: Begrepp och definitioner**
En förteckning över de begrepp och definitioner som nämns i huvuddokumentet och bilagorna.
- **Bilaga 2: Robusta nät**
En genomgång av minimikrav för hur kanalisation och optokablar ska väljas och förläggas samt hur de ska hanteras, märkas och mätas.
- **Underbilaga 2.1 Robusta nät, Dämpningsberäkning**
Ett verktyg för beräkning av dämpningsvärden i optiska fibernät.
- **Bilaga 3: Robusta förläggningsmetoder**
En beskrivning av olika förläggningsmetoder.
- **Bilaga 4: Robust site och nod**
En genomgång av de minimikrav som ställs på en robust site respektive nod.
- **Underbilaga 4.1 Anvisning för reservverksanslutning i site**
En beskrivning av hur reservverk ska anslutas i en site.
- **Bilaga 5: Dokumentation**
En beskrivning över de dokument som ska finnas och minimikraven på dessa.

- **Bilaga 6: Besiktning**
En genomgång av de olika stegen i besiktningsprocessen och de minimikrav som ställs på bl.a. slutbesiktning.
- **Underbilaga Bilaga 6.1: Checklista slutbesiktning**
Ett stöd för besiktningsmannen vid slutbesiktning av en entreprenad.
- **Bilaga 7: Anläggningsprojektering**
Bilagan är normerande för process, beslutspunkter och ansvar.
- **Underbilaga 7.1 Förlägningsprojekt fiberanläggning** Planering, dimensionering och utformning av passiv infrastruktur såsom kanalisation, fiberkablar, skarv- och spridningspunkter, anslutningspunkter samt inmätning och dokumentation.
- **Underbilaga 7.2 Förlägningsprojekt site**
Utformning, projektering och genomförande av siter och teknikutrustning för aktiv utrustning, inklusive kraft, reservkraft, klimat, fysisk säkerhet, övervakning och åtkomst.
- **Bilaga 8: Ledningskollen**
Bilagan är en kortfattad beskrivning av de moment som ingår i ett ledningsärende.

1.5 Tillämpning

Anvisningarnas bilagor innehåller minimikrav för hur nät och noder ska förläggas och dokumenteras. Enskilda nätägare tillämpar anvisningarna efter egna instruktioner, processer och byggbeskrivningar och kan ha krav som är högre eller krav som inte framgår här.

Därför är det viktigt att notera att **dessa anvisningars syfte är att beskriva och kravställa en lägstanivå för hur ett robust nät ska anläggas.**

Anvisningarna ska bland annat användas som:

- Underlag för utbildning.
- Tekniskt stöd vid upphandling.
- Informationsmaterial för tillståndsgivare.
- Beskrivning över tillvägagångssätt för besiktning.
- Beskrivning av momenten i ett fiberanläggningsprojekt.
- Grund för kravspecifikation vid ansökan om bidrag.

1.6 Nättopologier och avgränsning

Landets fasta elektroniska kommunikationsnät indelas i fyra nivåer

- Nationella nät (nivå 1)
- Regionala nät (nivå 2)
- Anslutningsnät (nivå 3)
- Accessnät (nivå 4)

Nedan följer en översikt av näten på de olika nivåerna.

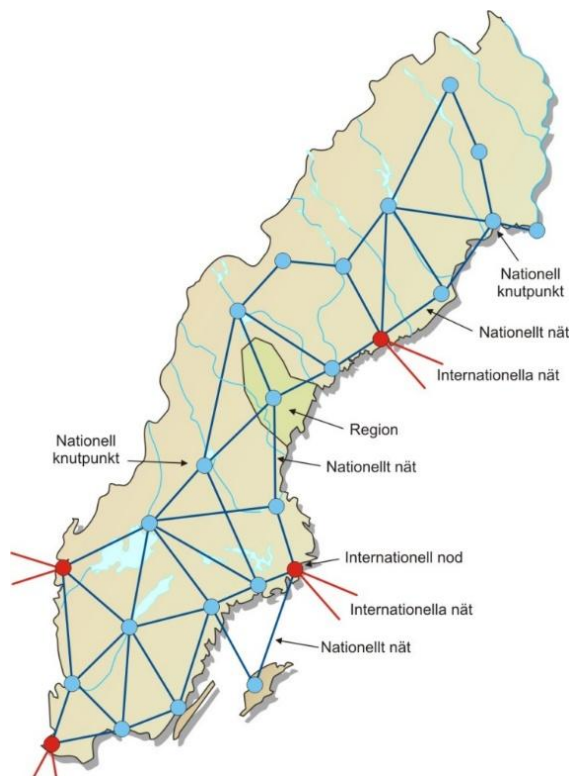

1.6.1 Nationella nät

De nationella näten:

- Knyter samman landets olika regioner.
- Även anslutna till internationella nät.
- Ägs av landets stora operatörer.
- Har mycket hög kapacitet.
- Benämns även fjärrnät, stomnät, stamnät och backbonenät.

En nationell nod är en knutpunkt i ett nationellt nät eller mellan regionnät. Säkerhets- och funktionskraven är mycket höga.

Nationella nät.

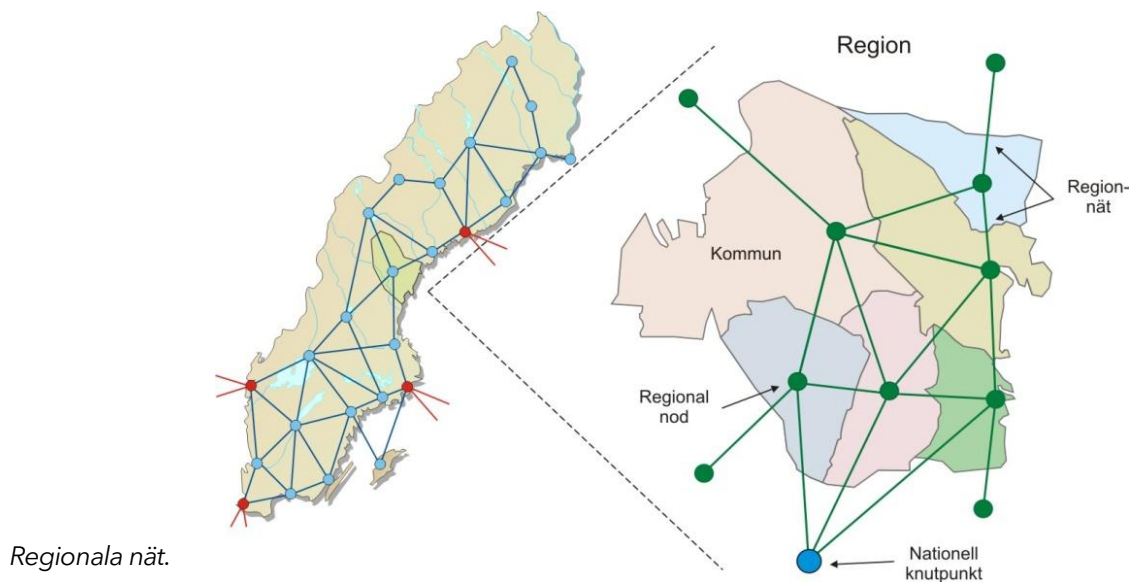

1.6.2 Regionala nät

De regionala näten:

- Knyter ihop nät inom en region.
- Ägs av nationella eller regionala operatörer, t.ex. stadsnätstakler och medelstora operatörer

En regional nod har anslutning till nationella nät, andra regionala nät samt anslutningsnät i regionen.

Regionala nät.

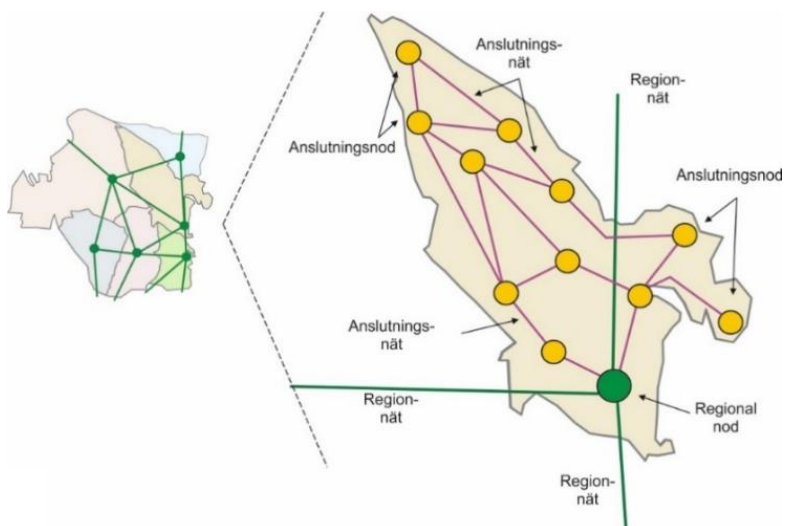

1.6.3 Anslutningsnät

Anslutningsnäten:

- Knyter samman regionnät med accessnät.
- Ägs t.ex. av nationella operatörer och lokala stadsnät.
- Är ofta ett nät inom en tätort eller kommun.

Anslutningsnoden har anslutning till regionala nät, andra anslutningsnät samt accessnoder.

Anslutningsnät.

1.6.4 Accessnät

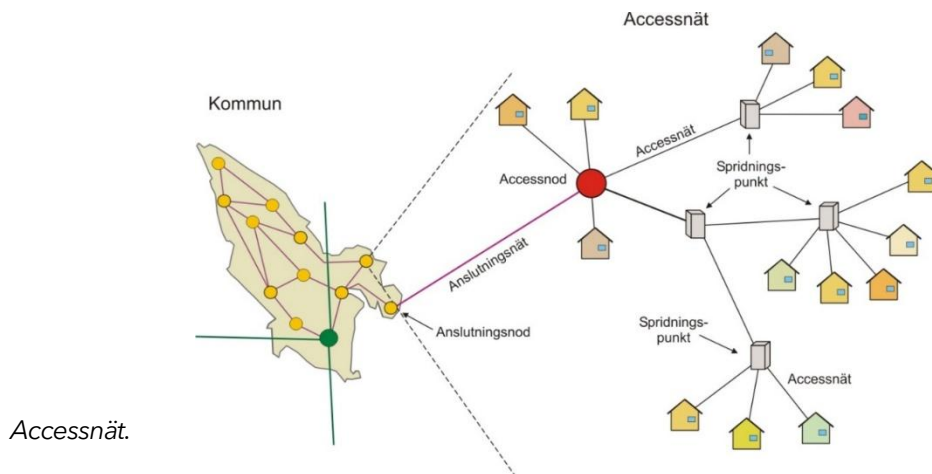
Accessnät:

- Är nät mellan accessnoder och slutkunder.
- Ägs t.ex. av nationella operatörer, stadsnät och fiberföreningar.

I accessnoder termineras fiberanslutningar från slutkunder. Accessnoder ansluts via anslutningsnät mot anslutningsnoder eller andra accessnoder.

MINIMIKRAV:

- I det fall accessnoden utgör sammankopplingspunkt mellan olika nätägare ska sammankopplingen av fiberförbindelserna ske genom korskoppling.

1.6.5 Avgränsning

Anvisningarna är avgränsade till att beskriva kanalisation för fiberoptiska anslutnings- och accessnät.

1.7 Förvaltning och revision

Dokumentet förvaltas av ett förvaltningsråd som minst en gång per år går igenom dokumentet och säkerställer att uppdatering av nyheter, förändringar och tillägg införs och dokumenteras i ett Amendment.

All dokumentation finns tillgänglig på www.robustfiber.se.

Förslag till förändringar till dessa anvisningar sker genom e-post till info@robustfiber.se.

2. Ansvara för en fiberanläggning

Att ansvara för en fiberanläggning ställer stora krav på nätägaren och den organisation som ska planera, bygga och förvalta anläggningen. För en nätägare gäller Lagen om elektronisk kommunikation (LEK) om nätägaren tillhandahåller:

Allmänna elektroniska kommunikationsnät som vanligen tillhandahålls mot ersättning eller allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster får tillhandahållas endast efter anmälan till tillsynsmyndigheten.

En nätägare som har anmält verksamhet i enlighet med LEK bedriver också en samhällsviktig verksamhet.

Med samhällsviktig verksamhet avses verksamhet, tjänst eller infrastruktur som upprätthåller eller säkerställer samhällsfunktioner som är nödvändiga för samhällets grundläggande behov, värden eller säkerhet. I detta sammanhang ska verksamhet förstås som ett vidare begrepp. Verksamhet, tjänst eller infrastruktur inkluderar exempelvis även anläggningar, processer, system och noder (MCF).

Regelverk såsom Cybersäkerhetslagen (CSL) ställer ytterligare krav på aktörer som bedriver samhällsviktig verksamhet eller tillhandahåller digitala tjänster. CSL syftar till att stärka motståndskraften mot cyberhot genom krav på säkerhetsåtgärder, incidentrapportering och tillsyn.

Anvisningarna är alltid underordnad gällande lagar och myndighetsföreskrifter.

2.1 Säkerhet

Ett kontinuerligt säkerhetsarbete ska utföras av nätägaren. Där ingår att göra en riskanalys av fiberanläggningen t.ex. siter, noder och optokablar.

Syftet med riskanalysen är att minska sårbarheten i fiberanläggningen samt att öka medvetenheten om vilka risker som föreligger och konsekvenserna om incidenter inträffar.

Exempel på hotkataloger samt verktyg och instruktioner för genomförandet av risk- och sårbarhetsanalyser finns samlat under en gemensam plats Bashot Telekom med adressen:

<https://stadsnatsforeningen.se/branschstod/robust-digital-infrastruktur/>

2.2 Miljö

I detta kapitel beskrivs översiktligt miljö- och arbetsmiljöaspekter som kan förekomma i samband med ett fiberanläggningsprojekt. Alla kommersiella verksamheters miljö- och arbetsmiljöaspekter omfattas i hög grad av olika lagar och föreskrifter. Lagstiftningen inom såväl miljö som arbetsmiljö är ständigt under utveckling varför organisationens arbete med områdena måste bedrivas kontinuerligt för att vara framgångsrikt.

Generellt bör det inom varje organisation finnas en uttalat ansvarig för att bevaka och sprida information om utvecklingen inom respektive område. Inom arbetsmiljöområdet har myndigheten Arbetsmiljöverket uppdraget att säkerställa att lagar om arbetsmiljö efterlevs och myndigheten tillhandahåller flera olika verktyg och checklistor för arbetsmiljöarbetet.

2.3 Övergripande om roller och ansvar ur arbetsmiljösynpunkt

Rollen som Byggherre har den som låter utföra ett byggnads- eller anläggningsarbete. Vid ett fiberanläggningsprojekt är den beställande nätägaren Byggherre. Byggherren kan avtala med en Uppdragstagare om att överta rollen som Byggherre med hela eller delar av det ansvar för arbetsmiljön som är förenat med rollen Byggherre. Vid ett fiberanläggningsprojekt kan nätägaren skriftligen avtala med en entreprenör att överta rollen som Byggherre.

Byggherren ansvarar för att utse Byggarbetsmiljösamordnare för planering och projektering (BAS-P) och Byggarbetsmiljösamordnare för utförande (BAS-U). Byggherren svarar också för att tillsammans med BAS-P upprätta en Arbetsmiljöplan.

2.4 Arbetsmiljöplan

Under uppstarten av ett fiberanläggningsprojekt ska en särskild arbetsmiljöplan upprättas för det specifika projektet om något av följande tre kriterier uppfylls:

1. Arbetet beräknas pågå mer än 30 dagar och där mer än 20 personer vid något tillfälle sysselsätts samtidigt.
2. Det totala antalet persondagar beräknas överstiga mer än 500 dagar.
3. Om någon av de 13 riskerna förekommer (Se AFS 1999:3 § 12a C).

Arbetsmiljöplanen ska upprättas innan arbetet på platsen för fiberanläggningsprojektet påbörjas. BAS-U ansvarar för att arbetsmiljöplanen finns tillgänglig på arbetsplatsen och för att den vid behov uppdateras allteftersom arbetet i fiberanläggningsprojektet fortlöper.

Arbetsmiljöplanen kan innehålla följande:

- De regler som ska tillämpas på platsen för anläggningsarbetet.
- En beskrivning av hur arbetsmiljöarbetet ska organiseras.
- En beskrivning av de åtgärder som skall vidtas för att minska riskerna vid "arbeten med särskild risk" och andra förekommande risker.

Exempel på arbeten med särskild risk vid ett fiberanläggningsprojekt:

- arbete med risk för fall till lägre nivå där nivåskillnaden är två meter eller mer,
- arbete som innebär risk att begravas under jordmassor eller sjunka ned i lös mark,
- arbete i närheten av högspänningsledningar,
- arbete som medför drunkningsrisk,

- arbete i brunnar och tunnlar samt anläggningsarbete under jord,
 - arbete som utförs under vatten med dykarutrustning,
 - arbete vid vilket sprängämnen används,
 - arbete på plats eller område med passerande fordonstrafik.
- Om anläggningsarbetet ska utföras på en plats där annan verksamhet kommer att pågå samtidigt ska detta beaktas i arbetsmiljöplanen genom att eventuella risker för personer som tillhör annan verksamhet skall beaktas.

Beställande nätägare bör ställa krav på de parter som utför arbete i fiberanläggningsprojektet att dokumentera och till beställaren överlämna sådan information som underlättar framtida arbetsmiljöarbete och skyddsronder vid anläggningen. Beställande nätägare bör för egen del och av samma anledning säkerställa att parter som utför arbete i fiberanläggningsprojektet har rutiner och system för att dokumentera och rapportera tillbud och olycksfall.

2.5 Miljöplan

Parallellt med Arbetsmiljöplanens strävan att skapa en bra arbetsmiljö och förebygga olycksfall kan upprättandet av en miljöplan bidra till att minimera fiberanläggningsprojektets negativa miljöpåverkan. Miljöplanen är även ett sätt att på ett strukturerat vis säkerställa att fiberanläggningsprojektet inte sker i strid med gällande miljölagstiftning, lokala föreskrifter eller involverade aktörers egen miljöpolicy.

En miljöplan kan omfatta följande aspekter:

- Involverade fordon och arbetsmaskiner samt dess miljöpåverkan. Maskiner ska vara miljöklassade, CE-märkta och välunderhållna. Utsläppsnivåer ska vara inom ramen för gällande regelverk. Lokala regler för miljöklassning kan förekomma där områden kan klassas som känsliga. Även objektspecifika miljökrav kan förekomma i vissa fall.
- Analys av risker för läckage av olja, bränsle, kylmedia eller andra miljöförliga kemikalier i mark och vattendrag eller i övrigt känslig natur. Riskerna bör vara förenade med en handlingsplan i händelse av olycka. Saneringsfirma ska finnas akut tillgänglig vid behov.
- Miljöpåverkan förenad med schaktning. Välj metod med liten miljöbelastning med avseende på utsläpp från arbetsmaskiner, fordon och för transporter av fyllnadsmassor.
- Plan för hantering av förorenade massor. Säkerställ att berörda entreprenörer har erforderlig kunskap och de tillstånd som krävs för hanteringen.
- Identifiering av risker för störande buller och vibrationer för omgivning.
- Planering av arbetstider ur perspektivet störningar för kringliggande miljö och allmänhet. Lokala föreskrifter och regler styr när bullrande arbete får utföras.
- Risk för stora mängder damm. Vissa förläggningsmetoder kan damma kraftigt och kräva åtgärder för att minska dammets spridning genom täckning eller att avbryta arbetet vid kraftig vind.
- Arbete i närhet av särskilt känslig natur, träd, buskar, alléer och vattendrag.

3. Hänvisningar

Här följer en förteckning över standarder, regelverk, föreskrifter, lagkrav m.m. som kan vara relevanta för att fördjupa sig i något ämne. En sammanställning över aktuella standards finns i kapitel 5. REFERENSDOKUMENT.

3.1 Allmänt

Gällande lagar, förordningar, författningar och föreskrifter:

- Larmlagen.
- Lagen om elektronisk kommunikation (LEK).
- Skyddslagen.
- Arbetsmiljölagen.
- Arbetsmiljöverkets författningssamling (AFS).
- Post-och telestyrelsens föreskrifter och allmänna råd om säkerhet i nät och tjänster.

3.2 Nät

För nod, fastighetsnät eller fiberuttag i flerbostadshus, se "Robusta fastighetsnät".

En översikt av kabelförläggning enligt anvisningar EBR KJ 41:21, i folkmun kallad "Schaktbibeln"

AMA (Allmän material- och arbetsbeskrivning) anläggning är ett referensverk som används vid upprättande av beskrivningar och utförande av anläggningsarbeten.

Information om skarvenheter och optokablar finns hos ITU-T samt Svensk Standard.

Information om kanalisation:

- European Standard EN 60794-5:2007 Optical fiber cables - Part 5: Sectional specification - Microduct cabling for installation by blowing.
- SP: s standard PS 144.
- EN ISO 3126:2005.

Kablar:

- Produktförfordning för kablar inomhus CPR (Construction Product Regulation) SS-EN 50 575.
- Fiberoptiska kablar - Typbeteckningar SS 424 18 86 framtagen av SEK).

Kapslingsklassning

Relevant standard heter SS-EN 60 529.

Stöttålighet

Relevant standard heter SS-EN 50 102.

3.3 Site och Nod

För hantering av metoder och utrustning för övervakning och inbrottsskydd hänvisas till Svenska Stöldskyddsföreningens normer och anvisningar.

För föreskrifter och regelverk gällande elsäkerhet hänvisas till elsäkerhetsverket samt SEK, svensk elstandard. Lokala kraftleverantörer kan ha egna bestämmelser.

Åskskydd, jordning och potentialutjämning finns beskrivet i Svensk Standard.

För brandskydd finns regelverk som Brandskyddsföreningen Sverige (Brandskyddsföreningen) ansvarar för.

För krav på byggnader hänvisas till Boverket.

För den fysiska säkerheten i noder finns ett antal standarder som återfinns hos Svensk Standard

3.4 Dokumentation

Standard för dokumentation av teletekniska anläggningar återfinns hos Svensk Standard

3.5 Besiktning

För mer information hänvisas till Bygandets kontraktskommitté och Allmänna bestämmelser (AB och ABT).

4. Medverkande organisationer

Följande organisationer har i samarbete med PTS ansvarat för att anvisningarna tagits fram.

AB Stokab	Rala Infratech AB
Bredbandsforum	Relacom AB
Bynet AB	Roland Gustavsson Grävmaskiner AB
Dellcron AB	SG Optics AB
Eltel Networks Infranet AB	Skanova AB
Empower AB	STF Ingenjörsutbildning AB
GothNet AB	Styrud AB
ICT Consulting AB	Svensk Infrastruktur AB
Iftac AB	Svenska Stadsnätsföreningen
Incert AB	Sveriges kommuner och Landsting (SKL)
IP-Only AB	Tele2 AB
IT&Telekomföretagen	Telenor AB
Johan Lundberg AB	Thunman Konsult
JLM Scandinavia AB	Utsikt Bredband AB
Maskinentreprenörerna AB	We-Consulting AB
Netel AB	YH Heta utbildningar Härnösand
Nexans Sweden AB	
Nordlund Entreprenad AB	
Post- & telestyrelsen	

5. Referensdokument

CENELEC TS 50429 (30,31)	Opto fibre cables for installation in storm and sanitary sewers, high pressure gas pipes, drinking water pipes
CENELEC TS 50 433	Guidelines for paving the way for, "Broadband, 25 Mbit/s and more for all"
SS-EN 424 14 37-6	Kabelförläggning i mark
SS-EN 424 1438	Kabelförläggning i byggnader
SS-EN 50377-xx	Anslutningsdon för fiberoptik
EN 50377-xx	Connector sets and interconnect components
SS-EN 50411-xx	Fiberorganiserare, kapslingar, skarvboxar
SS-EN 60874-xx	Optofiberteknik - Anslutningsdon för optofibrer och optokablar, fiberoptik, art- och grupp-specifikationer
SS-EN 60875-xx	Optofiberteknik - Avgreningsdon
SS-EN 61073-1	Fiberoptik - Mekaniska skarvar och skydd för svetsskarvar
SS-EN 61274-xx	Optofiberteknik - Övergångsdon
SS-EN 61753-xx	Fiberoptik - Funktionsfordringar på anslutningsdon, Fibre interconnecting devices and passive components
SS-EN 61754-xx	Fiberoptik - Gränssnitt för kontaktdon, Fiberoptiskt kontaktdonsgränssnitt
SS-EN 61755-xx	Fiberoptik - Optiska gränssnitt för kontaktdon, Fibre optic connector optical interface
SS-EN 61756-1	Fiberoptik - Anslutningsdon och passiva komponenter- Gränssnitt för fiberhanteringssystem
SS-EN 61758-1	Fiberoptik - Anslutningsdon och passiva komponenter- Gränssnitt hos skarvboxar
SS- EN 60793-xx	Optofibrer: produktspecifikationer, mätning och provning - Bandbredd
SS-EN 60794-xx	Optokablar/generella kabelnät: art- och familje-grupp-specifikationer, grundläggande provningsmetoder.
SS-EN 61280-xx	Delsystem för fiberoptisk kommunikation - Grundläggande provningsmetoder (multimodfiber/singelmodfiber)
SS-EN 61300.-xx	Fiberoptik - Anslutningsdon och passiva komponenter- Provning och mätning

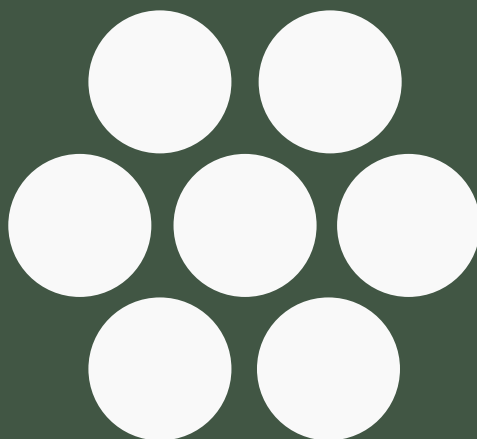
SS 455 12 01 (utg. 1)	Dokumentation av teleanläggningar
SEK Handbok 434	Fiberoptisk anslutning av slutanvändare FTTX-nät
SEK Handbok 455	Dokumentation av teleanläggningar (baseras på SS 455 12 01)
EBR KJ 41:21	Kabelförläggning max 145 KV (baseras på SS 424 14 37- 6)
EBR B 14:00	Opto

Anvisning för Robust fiber

Bilaga 1. Begrepp och definitioner

Version 1.8

Anvisning för Robust fiber

Bilaga 1. Begrepp och definitioner

Version 1.8

Innehåll

1 Inledning.....	4
2 Begrepp och definitioner.....	5
2.1 Allmänt.....	5
2.2 Nätstruktur.....	5
2.3 Kanalisation.....	6
2.4 Optokabel.....	8
2.5 Site och Nod.....	10
2.6 Dokumentation.....	11
2.7 Besiktning.....	12
2.8 Mätmetoder.....	13
2.9 Förläggningsmetoder i mark.....	13

1 Inledning

Dokumentet "Anvisningar för robust fiber" består av ett huvuddokument och ett antal bilagor. I denna bilaga, bilaga Begrepp och definitioner, finns de begrepp samlade som är relevanta för en fiberanläggning.

Branschens aktörer använder olika uttryck och begrepp för att beskriva en fiberanläggning och dess ingående komponenter. Det finns ett behov av att samla de begrepp som används för att få branschgemensamma definitioner. Vid externa kontakter är det därför en fördel att använda de gemensamma begrepp och definitioner som finns listade här

Begrepp och definitioner är sorterade under följande områden:

- Allmänt
- Nätstruktur
- Kanalisation
- Optokabel
- Site och nod
- Dokumentation
- Besiktning
- Mätmetoder
- Förläggningsmetoder
- Förläggningsmetoder

Förekommande begrepp är sorterade i bokstavsordning inom respektive område.

2 Begrepp och definitioner

2.1 Allmänt

Fiberanläggning	Den kompletta anläggningen med samtliga ingående delar bestående av bl.a. siter, noder, kanalisation och optokabel.
Nätägare	Den organisation som äger och förvaltar fiber-anläggningen. Ofta beställaren i ett fiber-anläggningsprojekt.
Föreningsnät	Nät som anläggs inom en fiberförening.

2.2 Nätstruktur

För att beskriva nätstruktur används fyra nivåer av nät. Den översta nivån utgörs av nationella nät (nivå 1) och den lägsta nivån (nivå 4) av accessnät för anslutning av slutkunder. Nivå 1-3 har samlingsbegrepp Transportnät och utgörs av nät mellan noder.

Nationella nät (nivå 1) Nationella nät knyter samman landets olika regioner och är ävenanslutna till internationella nät. Nationella nät benämns även fjärr-, stom-, stam- och backbonenät.

Regionnät (nivå 2) Regionnät knyter ihop nät inom en region.

Anslutningsnät (nivå 3) Anslutningsnät knyter samman regionnät med accessnät. Kan exempelvis vara nät inom en tätort.

Accessnät (nivå 4) Nät mellan accessnod och slutkund för att anslut enskilda slutkunder eller kundgrupper. Anslutningar inom accessnät benämns även lokalaccess.

Föreningsnät är exempel på accessnät för att ansluta enskilda slutkunder utanför tätbebyggt område.

Områdesnät utgör en delmängd av accessnät. Exempel på områdesnät är nät mellan byggnader på gemensam juridisk fastighet, inom t.ex. en samfällighet eller i ett köpcentrum.

Fastighetsnät knyts mot accessnät och är spridningsnät inom en byggnad eller fastighet.

2.3 Kanalisation

Avlämningspunkt	Den punkt där kanalisation avlämnas t.ex. vid tomtgräns.
Brunn	Utrymme med lock/betäckning i nivå med mark eller övertäckt (dold brunn) från vilken kanalisationsrör startar eller avslutas eller binder samman två eller flera kanalisationsstråk. Exempel på benämningar för brunnar: kabelbrunn, skarvbrunn, intagsbrunn, dragbrunn, skarvlåda och slingbrunn.
Fasadbox	Box som sitter på en villafasad och används för skarvning av fiberkabel till villan.
Fyllningshöjd	Avser återfyllning från överdel på kanalisationsrör till färdig mark (yta).
Kabelanvisning	Anvisning av ledningars läge i mark. Kan göras genom att skicka en detaljerad karta över ledningars läge eller att på plats markera med färg i mark var ledningar är förlagda. Även kallad kabelutsättning alternativt enbart utsättning.
Kabelutsättningspunkt	Anordning för anslutning av söktråd för att underlätta kabelanvisning/kabelutsättning. Benämns även KUP.
Kanalisation	Kanalisation är en anordning som bereder utrymme och skydd för ledningar. I begreppet Kanalisation ingår samtliga komponenter som tillsammans utgör anordning för skydd av ledning t.ex. kanalisationsrör, optorör, mikrorör, kabelrör, brunn, söktråd. Kanalisationsrör benämns även dukt.
Kanalisationsstråk	Avser den samlade kanalisationen mellan två punkter.
Linspann	Metod där en lina spänns mellan två punkter. På linan hängs sedan kanalisation eller kabel.
Markeringsband	Ett band med tydlig färg som läggs i återfyllnaden ovanför nergrävd kanalisation. Kan även kallas varningsnät. Söktråd kan vara ingjuten direkt i markeringsbandet.
Mikrorör	Kallas även mikrokanalisation eller mikrodukt och är kanalisation som har en innerdiameter på ca 3-18 mm. Denna typ av kanalisation är avsedd att användas antingen inomhus eller i annan kanalisation (tunnväggig) eller direkt i marken (tjockväggig).
Optorör	Optorör är rör speciellt tillverkade för förläggning av optokabel. Innerdiameter är från ca 12-15 mm till 50 mm.

Orörd mark	Avser mark där inga hinder i form av annan kabelförläggning, asfalterade ytor, korsningar med andra ledningar m.m. finns.
Ringstyvhet	Kanaliserörers tålighet mot tryck definieras av ringstyvhet, det vill säga det tryck som produkten klarar vid typtest innan den deformeras
Skarvkoppling	Tät koppling som används för att skarva kanalisationsrör.
Skåp	Spridningspunkt placerad ovan mark utomhus eller i fastighet, från vilken kanalisationsrör och optokablar startar eller avslutas eller binds samman med andra kanalisationsrör och optokablar. Kan även betecknas kopplings-skåp eller markskåp.
Spridningspunkt	Punkt där kanalisation startar, avslutas eller avgrenas. Kan exempelvis vara brunn, skåp, skarvlåda eller nod. Gäller även för optokabel. Benämns även kopplingsställe eller fördelning.
Subkanalisation	Anordning för kanalisation som omsluts av annan kanalisation, t.ex. flera rör som omsluts av ett större rör.
Söktråd	En tråd i syrafast rostfri metall som förläggs ovan eller under kanalisationsrör. Används för att underlätta lokalisering av kanalisation med hjälp av tonsändare och kabelsökare. Söktråden kan vara separat eller inbyggd i markeringsband.
TA-plan	Trafikanordningsplan ska innehålla fakta om ett vägarbete och hur det ska märkas ut.
Tjältning	Metod för att tina upp mark vid tjäle. Kan göras genom att elda med kol eller genom att elektriskt värma upp marken.
Väggbox	Box som sitter på en vägg och används för skarvning av fiberkabel.
Åkermark	Avser mark som jordbruksbearbetas.
Ändplugg	Används för att täta kanalisationsrör som inte tagits i bruk ännu. Kallas även ändtätning, tätplugg eller rörplugg.

2.4 Optokabel

Anslutningspunkt	Fysisk punkt där nät termineras hos slutkund.
Aramidtråd	Slitstark tråd av aramidgarn som kan användas för dragavlastning i optokablar.
Bredbandsutrymme	Ett utrymme, vanligen ett skåp, i villa eller lägenhet där fibrer termineras. I utrymmet kan även ett bostadsnät (anslutningar till andra rum) vara anslutet, benämns även bredbandsskåp, IT-skåp, mediaskåp eller mediacentral.
Fan-out	Se pigtail. Fan-out är en samling sammansatta fibrer, ett fiberband (ett ribbon) med kontakter i en ände som svetsas mot ett fiberband i en optokabel. Kallas även bandfibersvans.
Fiber	Del av fiberoptisk kabel. Optisk fiber är en tunn ledning av glas eller plast som överför information via ljus istället för via elektriska signaler som sker i en kopparledning. <i>Enkelfiber</i> : En kontakterad eller okontakterad fiber i en optokabel. <i>Fiberpar</i> : Två kontakterade eller okontakterade fibrer i en optokabel utgör ett fiberpar. <i>Svartfiber</i> : Icke ljussatt fiberförbindelse.
Fiberblåsning	Metod för att med hjälp av tryckluft föra in optokabel i ett kanalisationsrör.
Fiberkontakt	Optisk kontakt som används för att avsluta (terminera) en fiber. Finns i flera olika utföranden för olika ändamål.
Fiberlänk	Fiber som skarvats och terminerats så att kommunikation är möjlig mellan dess ändpunkter. Fiberlänk benämns även som framföringsenhet.
Flottnig	Metod för att föra in optokabel i kanalisationsrör med hjälp av vatten. Lämplig på långa sträckor.
Förbindelse	En förbindelse sammanbinder två eller flera noder via en eller flera fiberlänkar/framföringsenheter.
Gnagarskydd	Skydd mot skadedjur. Kan vara t.ex. en plåtskena, förstärkt rör, armerad kabel eller tillsatser i kabelns/rörets mantelmaterial.

Huvudkabel	Optokabel mellan spridningspunkter eller mellan nod och spridningspunkt som sedan förgrenas ut till mindre kablar för anslutning av kunder.
Kopplingskabel	Optokabel med kontakter i båda ändar. Används för att koppla mellan uttag i ODF eller aktiv utrustning. Även kallad fiberpatch, patchkabel eller anslutningskabel.
Kopplingsställe	Avser utrymme, lokal eller dylikt där kablar startar, avgrenas eller avslutas, till exempel kabelbrunn, markskåp, nod eller skarvlåda. Se spridningspunkt.
Korskoppling	Sammankoppling med en kopplingskabel mellan två fiberuttag i t.ex. en ODF.
Mellanstycke	Anordning för att koppla två fiberkontakter mot varandra. Mellanstycken finns i olika utföranden för olika ändamål.
ODF	Optical Distribution Frame, utrustning för terminering, anslutning och korskoppling av fibrer. ODF-enhet är del av en ODF (kallas även ODF-modul eller ODF-panel). Inkommande fiber till nod termineras med kontakt på insidan av ODF-enheten och fiberns kapacitet blir åtkomlig på framsidan av ODF-enheten.
ODF-Panel	Framsidan på en ODF-enhet. Även ODF-modul eller bara panel.
Optokabel	Enskild optokabel eller rakskarvad optokabel av samma typ.
Pigtail	En enkel kort optisk fiber som har en optisk kontakt förinstallerad i ena änden. Används för att svetsa en kontakt på en optisk fiber. Kallas även fibersvans.
Rakskarv	Typ av skarv där samtliga fibrer i två kablar är hopskarvade.
Skarv	Fast sammankoppling av fibrer (till skillnad från om t.ex. kontakter används). Vanligen svetsas en skarv. Även kallad fiberskarv eller optoskarv.
Slinga	I spridningspunkter kan optokabel läggas i en slinga (kabeln läggs flera varv i en cirkel). Det är ett sätt för att möjliggöra reparation av kabeln samt inskarvning av annan optokabel mellan två spridningspunkter.
Terminering	Innebär att en kabel avslutas och dess kapacitet görs åtkomlig för anslutning i en kontakt.

Utskarvning	Typ av skarv där vissa av optokabelns ingående fibrer är hopskarvade mot fibrer i annan optokabel, andra fibrer i optokabeln är hopskarvade mot en tredje, eller flera, optokablars fibrer. Benämns även avgrening.
Övergångsskarv	Benämns även stationsskarv. Betecknar skarv mellan olika kabeltyper t.ex. mellan utomhuskabel, inomhuskabel eller sjökabel.
Överlämningspunkt	Fysisk punkt för fiberterminering där sammankoppling sker på fibernivå mellan operatör, nätägare eller kund. Överlämningspunkt benämns även tillträdespunkt.

2.5 Site och Nod

Accessnod	Den nod som på ena sidan är ansluten till anslutningsnät och på andra sidan är ansluten till accessnät. Accessnod benämns även fördelningsnod eller områdesnod.
Användarnod	Den nod som finns hos slutanvändaren. Den kan vara ett enkelt fiberuttag eller med en aktiv utrustning. Kan även benämnas som fastighetsnod.
Elsystem	System för att distribuera elektriska anslutningar i en site eller nod. TN-S innebär ett 5-ledarsystem med separat skyddsjord och neutralledare. TN-C innebär ett 4-ledarsystem med kombinerad jord och neutralledare.
EMC	Elektromagnetisk kompatibilitet. Förmågan hos apparat, utrustning eller system att fungera i sin elektromagnetiska omgivning utan att medföra oacceptabla störningar i denna omgivning.
Meet Me Room	Separat utrymme i site där korskoppling mellan externa nätägare/operatörer kan ske.
Nod	Nod är en spridningspunkt där trafikflöden vidarekopplas koncentreras och/eller fördelas. Kan vara spridningspunkt för fiber eller spridningspunkt där fiber kopplas mot andra typer av nät. ODF och aktiv kommunikationsutrustning är exempelvis placerade i en nod.
Reservkraftsystem	Är en anordning för att försäkra site och nod med elkraft under avbrott på inkommande elkraftmatning. Kan t.ex. vara en generator som drivs av en motor (fast monterad eller portabel), en bränslecell eller en UPS med batterier.

Site	Ett fysiskt utrymme som innehåller en eller flera noder. Till site räknas bl.a. följande funktioner: skalskydd, elsystem, reservkraftsystem och klimatsystem.
Slutkund	Med slutkund avses den som ska nyttja den färdiga produkten eller tjänsten. Från nätägarens perspektiv kan det vara kundens kund.
UPS	Uninterruptible Power Supply, avbrottsfri kraftmatning. Kan även jämna ut och stabilisera spänningen. Kan bestyckas med batterier för olika lång drifttid.
Utomhusskåp	Benämns även miljöskåp. Skåp anpassat för att fungera som en mindre site och nod. Kan innehålla reservkraftsystem, klimatsystem, ODF och aktiv utrustning.

2.6 Dokumentation

Geodetisk inmätning	Inmätning av punkter eller detaljer på marken med hög noggrannhet.
GIS	Geografiskt Informations System. Ett datorbaserat system för att samla in, lagra, analysera och presentera geografiska data på en digital grundkarta. GIS används ofta för att beskriva ett näts sträckning och information om nätets olika delars geografiska position, beteckningar m.m.
Inplacering	Placering av utrustning i annans lokal. Det kan t.ex. vara i en site, ett teknikutrymme eller i en mast.
Kanalisationsritning	Schematisk ritning över kanalisationens sammankoppling.
Ledningskollen	Nationell tjänst för ledningsanvisning, projektering, samordning och planärenden. www.ledningskollen.se
Ledningsrätt	Ledningsrättslagen är en svensk lag som reglerar rätten för juridiska personer att dra ledningar genom andras fastigheter. Ledningsrätt är den starkaste formen av avtal för ledningar.
Leveransmätningar	Mätning av fibernätets optiska egenskaper som t.ex. dämpning och reflektion.
Lägeskarta	Kanalisationsritning där kanalisationens inmätta geografiska läge presenteras på en karta med stor noggrannhet.

Markavtal	Samlingsbegrepp på de olika avtalsformer som finns för att reglera rättigheter och tillstånd att förlägga fiberanläggning.
Markupplåtelseavtal	Tidsbegränsat avtal där markägare ger t.ex. ledningsägare rätt att nyttja marken för nedläggning av ledningar.
Noggrannhetsklass	Anger med vilken mätnoggrannhet en punkt är inmätt. Noggrannhetsklass 2 anger exempelvis att punkten ska mätas in med en noggrannhet på 25 cm eller mindre.
Nyttjanderättsavtal	Rättigheten att nyttja någonting som ägs av någon annan som t.ex. kanalisation.
Panelkort	Dokument som visar optokabels termineringspunkter, dess kontakter och vad de kopplas mot.
Prioriteringslista	Lista på förbindelser där det tydligt framgår vilka förbindelser som har högst prioritet. Används vid större kabelfel för att prioritera ordningen på återställandet av förbindelser.
Servitut	Begrepp för den rätt en fastighet har att på visst sätt nyttja en annan fastighet.
Skarvplan	Skarvplanen är en detaljritning eller en förbindningstabell som visar optokablars skarvar och termineringar med information för identifikation.
Stativdispositionsritning	Ritning som visar de enheter som finns i ett stativ och var i stativet de är placerade.

2.7 Besiktning

Besiktningsman	Opartisk person med erfarenhet inom området. Anlitad av beställaren eller gemensamt med entreprenör för att göra besiktning av fiberanläggningen.
Byggmöte	Regelbundet möte under projektiden för beslut och uppföljning av ekonomi, tidsläge, teknik och kvalitet. Vid mötet skall ett protokoll föras av beställaren och justeras av entreprenören.
Entreprenör	Betecknar en person eller ett företag som utför arbeten på entreprenad, t.ex. ett schaktföretag.
Kontrollant	Av beställaren utsedd representant som fortlöpande kontrollerar anläggningsarbetet under hela genomförandetiden.

2.8 Mätmetoder

Dämpningsmätning	Metod för mätning av effektförlust (dämpning) i fiber. Genom att koppla in en ljuskälla med känd och stabil effekt på den ena sidan av fibern och en effektmätare på den andra sidan kan man räkna ut hur mycket ljus som gått förlorat.
OTDR	OTDR (Optical Time Domain Reflectometer). Instrument för att karakterisera en optisk fiber.
OTDR-mätning	Metod för mätning av dämpning och reflektioner i fiber, fiberskarvar och kontakter.

2.9 Förläggningsmetoder i mark

Grävsugning	Kraftig sug som suger upp massor ur marken.
Hammarborrning	Även kallad foderrörsborrning. En tryckluftsdreven hammare drar med ett foderrör. Används främst i berg.
Jordraketen	En "raketformad" stång som drivs fram genom marken med hjälp av en tryckluftsdreven kolv. Kanalisationsrör kan förläggas direkt efter jordraketen eller förläggas genom att raketen backas tillbaka. Endast för korta avstånd ca. 10-20 meter.
Kedjegrävning	Även kallad fräsgrävning. Marken skovlas upp med skovlar (knivar) som är monterade på en kedja.
Microtrenching	Även kallad mikrodikning eller spårsågning. Marken sågas med en sågklinga som i ytterkant har segment innehållande diamanter. Spåret blir 15-30 mm brett och upp till ca 400 mm djupt.
Plöjning	En plog med svärd som med hjälp av en maskin drivs ner i marken. Maskinen drar svärdet, statisk eller vibrerande, genom marken. Kanalisationsrör löper genom ett läggarrör bakom svärdet och förläggs direkt bakom plogen.
Schaktning	En grävmaskin med skopa som gräver en schakt. Kan även ske med handkraft och spade.
Spårfräsning	Även kallad Infratrenching eller minitrenching. Marken fräses med ett fräshjul som har hårdmetalltänder (bits). Spåret blir 30-150 mm brett och upp till ca 450 mm djupt.

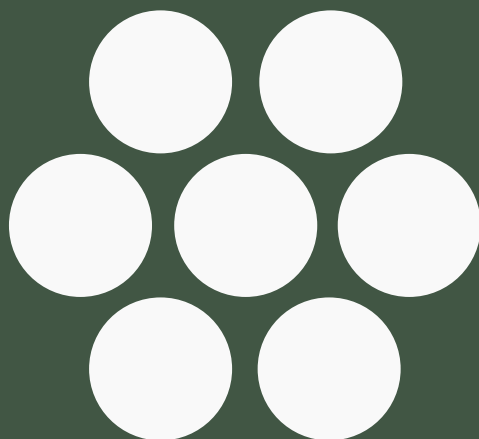
Styrd borrar	<p>Metoden finns för olika typer av material som mjuka jordarter, blandmaterial och berg.</p> <p>En pilotstång borrar fram i marken efter en förutbestämd linje. Borrhuvudets läge kontrolleras med inbyggd radiosändare och styrs med en vinklad styrsked. När pilotstången dras tillbaka ut igen vidgas borrhålet med en rymmare. Samtidigt dras mediatoröret in i det borrarade hålet.</p>
Tryckning	<p>Tryckning kan även kallas Augerborring. Ett stålrör (casingrör) trycks (pressas) från en punkt till en annan. Röret blir kvar i marken och blir den yttersta kanaliseringen som man sedan för in kanalisationsrör i. Metoden är endast för kortare sträckor.</p>

Anvisning för Robust fiber

Bilaga 2. Robusta nät

Version 1.8

Anvisning för robust fiber

Bilaga 2. Robusta nät

Version 1.8

Innehåll

1. Inledning	5
2. Nät	6
2.1 Förberedelser för förläggning av kanalisation och optokablar	6
2.1.1 Planera nätstruktur	6
2.1.2 Markundersökning.....	6
2.1.3 Tillstånd och markfrågor.....	7
2.1.4 Ledningsanvisning	8
2.1.5 Val av förläggningsteknik	8
2.1.6 Egenkontroll	8
2.2 Kanalisation	9
2.2.1 Kanalisationsrör	9
2.2.2 Spridningspunkt.....	11
2.2.3 Spårbarhet.....	15
2.3 Förläggning	18
2.3.1 Tätning av kanalisation	18
2.3.2 Förläggning i mark.....	18
2.3.3 Minsta fyllningshöjd.....	25
2.3.4 Anslutning till hus	28
2.3.5 Förläggning i sjö och vattendrag	31
2.3.6 Förläggning på stolpar	34
2.3.7 Förläggning vid bro.....	36
2.3.8 Förläggning i tunnel eller kulvert	36
2.4 Optokablar	38
2.4.1 Optokablar generellt.....	38
2.4.2 Optokablar för förläggning i mark.....	41
2.4.3 Optokablar, kabelrännor och kabelstegar för inomhusförläggning	41
2.4.4 Optokablar för stolpförläggning	41
2.4.5 Optokablar för förläggning i vatten	42
2.4.6 Optokablar för förläggning i tunnel och kulvert.....	42
2.5 Kabelhantering	43
2.5.1 Generella krav	43

2.5.2	Läggning av optokabel i brunnar och skåp	44
2.5.3	Förläggning av optokabel inomhus	44
2.5.4	Skarvning av kabel	44
2.5.5	Skarvenheter	45
2.5.6	Terminering av kabel i nod	47
2.5.7	Optokontakter och rengöring	49
2.5.8	Terminering utomhus	51
2.5.9	Terminering i hus	51
2.5.10	Optisk strålning	52
2.5.11	Leveransmätning av fiberförbindelser	52
2.5.12	Leveransmätning av passiv fiber	53
2.5.13	Leveransmätning av aktiv fiber	55
2.6	Märkning	56
2.6.1	Märkning och benämning av kanalisation	56
2.6.2	Märkning av kablar	57
2.6.3	Numrering och märkning av stativ och paneler	57
2.6.4	Skarvenheter	57
2.6.5	Fiberuttag	57
2.7	Säkerhet	58
2.7.1	Lås	58

1. Inledning

Dokumentet "**Anvisningar för Robust fiber**" består av ett huvuddokument och ett antal bilagor.

I denna bilaga, bilaga Robusta nät, finns minimikrav på hur kanalisation och optokablar ska väljas, förläggas, hanteras, märkas och mätas. Bilagan innehåller även rekommendationer samt exempel på hur det kan se ut vid byggandet av en robust fiberanläggning.

Observera att nätägaren kan ha skarpare krav än vad som anges i detta dokument.

Inom följande områden finns minimikrav definierade i bilagan:

- Förberedelser
- Kanalisation (rör, brunnar och markskåp)
- Lägesinmätning
- Markering
- Tätning av kanalisation
- Förläggning kanalisation i mark
- Fyllningshöjd
- Anslutning till hus
- Förläggning i sjö eller vattendrag
- Förläggning på stolpar
- Förläggning vid bro
- Förläggning i tunnel och kulvert
- Optokablar
- Kabelhantering
- Skarvning
- Skarvenheter
- Terminering
- Leveransmätning av fibrer
- Märkning

2. Nät

2.1 Förberedelser för förläggning av kanalisation och optokablar

Innan arbetet med att förlägga kanalisation och optokablar påbörjas ska ett antal aktiviteter genomföras. För kompletterande information se "Bilaga 7 Fiberanläggningsprojekt".

2.1.1 Planera nätstruktur

Nätstruktur

Innan arbetet med att planera nätets utformning ska en kontroll utföras avseende eventuella behov av förstärkningsåtgärder för händelser som kan avvika från det normala och som kan innebära allvarliga störningar i viktiga samhällsfunktioner. Baserat på ovanstående kontroll genomförs en grovprojektering som innehåller antal möjliga kunder, ett förslag till nätstruktur för att täcka området, lämplig förläggningsteknik, schaktlängder samt i vilket material som schakten sker.

Utgående från nätstrukturen vid grovprojekteringen görs en detaljprojektering som leder till val av storlek på optokablar och antalet skarvenheter. Därefter väljs typ av skåp eller brunnar. Sedan ska kanalisationsrör väljas för att passa till de optokablar man valt för anläggningen. Rekommenderat är att planera viss överkapacitet för både fiber och kanalisationsrör.

Nätstruktur förhöjd säkerhet

För komplettering av anläggningar med krav på förhöjd säkerhet används dokumentet *Anläggningar med förhöjd säkerhet och funktion*, Bilaga 1. *Robust site för samhällsviktig digital infrastruktur* samt Bilaga 2. *Passiv säker fysisk förbindelse*.

Bilaga 1. Robust site för samhällsviktig digital infrastruktur utgör en anvisning för hur det fysiska skyddet för siter ska kompletteras för att kunna motstå allvarliga störningar. Kraven omfattar krav vid nybyggnation samt vid ombyggnad av befintlig anläggning.

Bilaga 2. Passiv säker fysisk förbindelse utgör en anvisning med krav för hur det fysiska skyddet för elektronisk kommunikation ska kompletteras mellan siter och mellan site och användarnod för att kunna motstå allvarliga störningar. Kraven omfattar krav vid nybyggnation samt vid ombyggnad av befintlig anläggning.

För de kompletta versionerna se:

<https://stadsnatsforeningen.se/branschstod/robust-digital-infrastruktur/>

Anm. En befintlig anläggning ska ha genomgått en risk-och sårbarhetsanalys (RSA). En befintlig anläggning som uppgraderas ska genomgå en förnyad RSA.

Hotkataloger och RSA för Site och nod samt Robust säker fysisk förbindelse finns under: <https://stadsnatsforeningen.se/branschstod/robust-digital-infrastruktur/>

2.1.2 Markundersökning

Avgörande för val av materiel och förläggningsteknik är att det har genomförts en okulär markundersökning av den planerade kabelsträckningen.

Innan markarbeten påbörjas görs därför okulärbesiktning (syn) av arbetsområdet. Okulärbesiktningen utförs av utsedda ombud för beställaren och entreprenören.

Representanter från berörda markägare bör även vara med. Resultatet av okulärbesiktningen dokumenteras i ett protokoll som bör kompletteras med bilder på arbetsområdet.

Samråd med länsstyrelsen och/eller kommunen avseende kultur och miljö krävs i vissa fall.

Detta gäller speciellt där det kan finnas fornlämningar, vid vattendrag, vid otjänlig mark, unik växtlighet och liknande.

MINIMIKRAV MARKUNDERSÖKNING:

- Okulärbesiktning före genomförande ska göras och protokollföras.
- Nödvändiga kontakter avseende kultur och miljö ska tas av nätägaren.

2.1.3 Tillstånd och markfrågor

Beroende av kabelsträckning behöver samråd ske och tillstånd sökas från berörda intressenter som markägare eller väghållare. Markavtal tecknas mellan nätägaren och berörda markägare. Ansvar att samla in markavtal åligger nätägaren. Denne kan låta annan utföra arbetet, t.ex. entreprenören.

Olika intressenter kan ha olika tillståndshantering. Lokala föreskrifter för den aktuella markägaren eller väghållaren kan finnas.

Exempel på erforderliga tillstånd som kan behövas i ett projekt.

- Generellt marktillstånd från kommunen för rätten att ha ledningar i kommunal mark.
- Markavtal mellan nätägaren och berörda markägare/tomtägare. Avtalet ska innefatta överenskommet ledningsläge och, i förekommande fall, var anslutning av hus ska ske. Olika typer av markavtal finns som t.ex. markupplåtelseavtal, nyttjanderättsavtal och ledningsrätt.
- Tillstånd/beslut för att gräva från kommunal och/eller statlig väghållare (Ledningstillstånd, Trafikverket) /spårägare (järnväg)/ markägare, som beskriver var man ska placera nya ledningar, återställningskrav samt ledningsarbetenas varaktighet.
- I vissa fall kan ovanstående punkt behöva kompletteras med ett starttillstånd (öppningsanmälan) hos markägare/väghållare t.ex. en kommun eller en vägförening/samfällighet.
- Ledningsläge från markägare till exempel kommun, Trafikverket eller väghållare. Reglerar var ledningen kan placeras.
- Samförläggningssavtal - Reglerar villkoren vid samförläggning.
- TA-Plan (trafikanordningsplan) enligt föreskrifter från väghållaren. För Trafikverket se Ledningstillstånd
- Ledningstillstånd från Trafikverket. Villkoren för trafik- och skyddsanordningar erhålls tillsammans med beslutet om Ledningstillstånd. För ytterligare information se Trafikverkets publikation Ledningsarbete inom det statliga vägområdet.
- Bygglov.
- Tillstånd från stolplinjeägare.
- Samråd med Länsstyrelse och/eller kommun avseende kultur och miljö (vattendrag, fornminnen, alléer, otjänlig mark, unik växtlighet, kulturminnesmärken).

- Samråd med Länsstyrelse om det, utanför områden med detaljplan, ska uppföras byggnader, göras tillbyggnader, utföras andra anläggningar eller vidtas andra sådana åtgärder som kan inverka menligt på trafiksäkerheten Inom ett avstånd av tolv meter från ett vägområde (Väglagen 47§).

MINIMIKRAV TILLSTÅND OCH AVTAL:

- Nödvändiga tillstånd ska inhämtas.
- Markavtal mellan nätägaren och berörda markägare/ tomtägare. Avtalet ska innefatta överenskommet ledningsläge och, i förekommande fall, var anslutning av hus ska ske.
- Markavtal mellan nätägaren och berörda väghållare ska upprättas. Avtalet ska innefatta överenskommet ledningsläge.
- Lokala föreskrifter ska följas.
- Ärende för ledningsanvisning skapas i Ledningskollen (se Bilaga 8 Ledningskollen) och eventuella lokala rutiner.

2.1.4 Ledningsanvisning

Innan arbetet med att förlägga kanalisation och optokablar påbörjas skapas ett ärende i den nationella tjänsten Ledningskollen (se *Bilaga 8. Ledningskollen*) och enligt eventuella andra lokala rutiner. Andra ledningsägare i området kan därmed få information om det planerade arbetet.

Ledningsanvisning från berörda ledningsägare beställs av entreprenören där det behövs. Detta för att minimera risken för att skada befintliga ledningar.

2.1.5 Val av förläggningsteknik

Utgående från resultatet av markundersökningen och lokala föreskrifter fastställs lämpliga förläggningsmetoder. Överenskommelser om vald förläggningsmetod per sträcka dokumenteras i protokoll från Byggmöte eller motsvarande. Information om respektive förläggningsmetod och när metoden bäst lämpar sig finns i bilaga Förläggningsmetoder.

2.1.6 Egenkontroll

Förlagd kanalisation är svår att kontrollera varför entreprenören ska utföra egenkontroll.

MINIMIKRAV

I entreprenörens kvalitetsplan ska det framgå hur entreprenören avser att genomföra och dokumentera sin egenkontroll. Kontrollen ska genomföras och dokumenteras per sträcka. Rutiner för foto och egenkontroller ska stämmas av med beställaren innan byggstart.

2.2 Kanalisation

Med kanalisation avses de komponenter som tillsammans bildar framföringsväg och skydd för en eller flera optokablar. Kanalisationsrör (opto- eller mikrorör) utgår från nod, brunn eller skåp och utgör framföringsväg till nästa nod, brunn, skåp eller fram till slutkund.

2.2.1 Kanalisationsrör

Kanalisationsrör att lägga optokabel i kan delas in i optorör och mikrorör. De tillverkas normalt av högdensitetspolyeten, HDPE. Insidan av rören tillverkas av lågfrikions, antistatisk plast för att främja maximalt långa installationsträckor med kabel.

Även kraftigare rör finns och de används i mark för att omsluta opto- och mikrorör. Vanligast är dimensioner med ytterdiameter från 50 mm upp till 160 mm.

Vid val av kanalisationsrör för förläggning i mark tas hänsyn till markförhållanden där förläggning ska ske, med vilken metod rören förläggs och att rören lämpar sig för den teknik som används för att installera optokabeln.

I schakt med många rör kan distanshållare användas för att bibehålla rörens placering i schaktet.

Exempel på distanshållare

Viktigt vid val av kanalisationsrör är att säkerställa att leverantören har mekaniska tätningar som passar mot vald optokabel, se vidare under Tätning av kanalisation. Kanalisationsrör för direktförläggning i mark ska som tumregel ha en godstjocklek på minst 1,75mm. Om kanalisationsrören ska användas för inblåsning eller inspolning av optokabel rekommenderas att:

- Optokabelns diameter inte bör överstiga 75% av kanalisationsrörens innerdiameter vid blåsning av optokabel. Följ tillverkarens rekommendation.
- Kanalisationsrören klarar lufttrycket som erfordras för att blåsa in en mikrokabel eller optokabel. Vanligt är 8-10 Bars lufttryck vid inblåsning av optokabel. Kanalisationsrören bör därför vara specificerade för att klara 50 % högre lufttryck under en begränsad tid.

Exempel på distanshållare.

Kontrollera därför med materialleverantör innan blåsning vad som är rekommenderat och vad som är maximalt lufttryck för det aktuella kanalisationsrörets dimension.

MINIMIKRAV KANALISATIONSRÖR:

- Skarvkoppling i mark ska säkras enligt tillverkarens anvisningar.
- Kanalisationsrören ska vara avsedda för förläggning av optokabel och ha låg invändig friktion.
- Typ av kanalisationsrör ska väljas efter den metod som används vid förläggning av rören. Tillverkarens rekommendationer ska alltid följas.

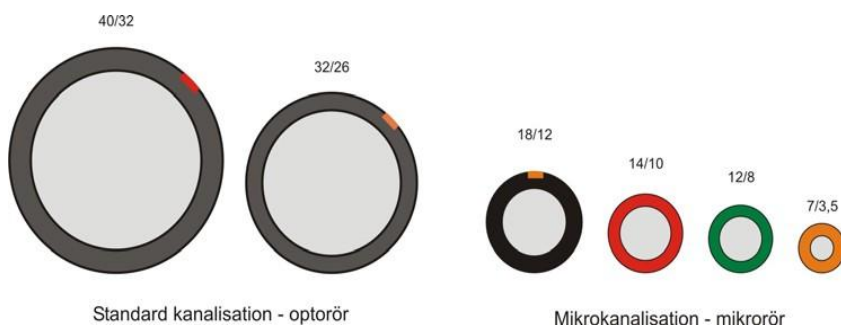

- Ringstyvhet och väggtjocklek ska vara anpassade för de förhållanden rören ska klara efter förläggning. Tillverkarens specifikationer ska följas.
- Materialtillverkaren ska kunna påvisa att kanalisationsrören är åldersbeständiga och specificerade för en förväntad livslängd på minst 30 år.
- Kanalisationsrören får inte innehålla miljöfarligt material, t.ex. blystabilisatorer.
- Vid risk för angrepp från skadedjur ska kanalisationsrör med hög beständighet mot angrepp väljas. Alternativt ska extra skydd monteras utanpå befintliga rör.
- Förvaring och hantering av kanalisationsrören ska ske enligt tillverkarens specifikationer avseende UV-ljus, temperatur, miljö, dragning, upprullning etc.
- Kanalisationsrör ska skarvas med tät skarvkoppling enligt tillverkarens anvisning.
- Vid skarvning av kanalisationsrör bör dessa inte ha för stor temperaturskillnad mot skarvkopplingen detta för att förhindra krypning.
- Vid kapning av kanalisationsrör ska rören kapas med verktyg avsett för kapning av kanalisationsrör. Detta för att undvika grader, snedkapningar mm som i sin tur kan leda till blåspöken.

Ett problem som kan uppstå är att fukt tränger in i kanalisationsröret vid inblåsning (om avfuktning saknas), vid skarvar, vid ändrar eller genom plastmaterialet. Om fukten fryser till is i kanalisationsröret kan optokabeln skadas genom drag- eller klämskador.

Därför ska även följande krav uppfyllas

För att minimera risken för skador ska optokabeln ha tillräcklig dragavlastning och, med undantag för blåsfiber och nanokablar, vara längsvattentätad med exempelvis fyllmedel eller svällande material. Om optokabeln saknar detta ska kanalisationsröret vara helt fukt skyddat med noga tätade skarvar.

Exempel på kanalisationsrör i olika dimensioner.

2.2.1.1 Optorör

Optorör är avsedda för direktförläggning i mark, vatten eller luft.

Rör för direktförläggning i mark ska ha en godstjocklek som är dimensionerad för att klara trycket från omgivande mark. Detta ska vara specificerat i produktbeskrivningen från tillverkaren av optoröret. Generellt gäller att vid större ytterdiameter krävs större godstjocklek för bibehållen ringstyvhet.

MINIMIKRAV

Tillverkaren ska i sin rörspecifikation ange att röret är dimensionerat med en godstjocklek att klara tryck från omgivande mark.

2.2.1.2 Mikrorör

Mikrorör är tunnväggiga rör (subkanalisation eller för inomhusbruk) eller tjockväggiga rör (för direktförläggning i mark, vatten eller luft). Vanligt förekommande är 16/12, 14/10, 12/10 (ej direktförläggning) samt 7/3,5 mm. Mikrorör används för att blåsa (i vissa fall även dra) mikrokablar eller blåsfibrer.

Standarden SS-EN 50411-6-1 innehåller de initiala, dimensionella, mekaniska och miljömässiga prestandakrav som ett oskyddat mikrorör förväntas uppfylla.

Mikrorör för luftförläggning har inbyggd dragavlastare i form av aramidgarn eller glasfiberförstärkt plaststav. Använd alltid av tillverkare rekommenderade spänn- och upphängningsdon för det mikrorör som installeras.

Exempel på skarv av mikrorör.

Mikrorör för luftförläggning.

2.2.1.3 Märkning och identifiering av kanalisation

Märkning av kanalisation ska fungera som identifiering av kanalisation i nätet. Identifiering skapas genom t.ex. färgade, räfflade eller numrerade kanalisationsrör för att rören ska gå att särskilja vid eventuell uppgrävning eller avgrävning samt exempelvis vid inblåsning av optokabel från markskåp.

2.2.2 Spridningspunkt

En spridningspunkt är ett utrymme, en nod, en brunn eller ett skåp i vilket kanalisationsrör och optokablar startar, avgrenas eller avslutas. Exempel är en accessnod, en kabelbrunn eller ett markskåp.

Typ av spridningspunkt väljs utifrån den geografiska placeringen, antal kanalisationsrör, optokablar och skarvenheter som ska inrymmas. Hänsyn till arbetsmiljö och risken för fysisk skada, obehörigt intrång och sabotage ska riskbedömas innan val av typ och placering av spridningspunkter.

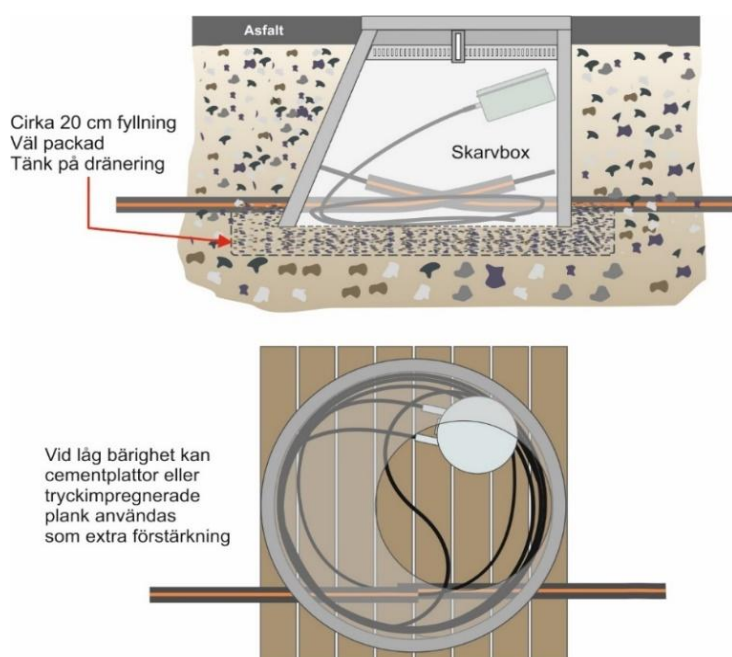

2.2.2.1 Brunnar

En brunn är en del av kanalisationen.

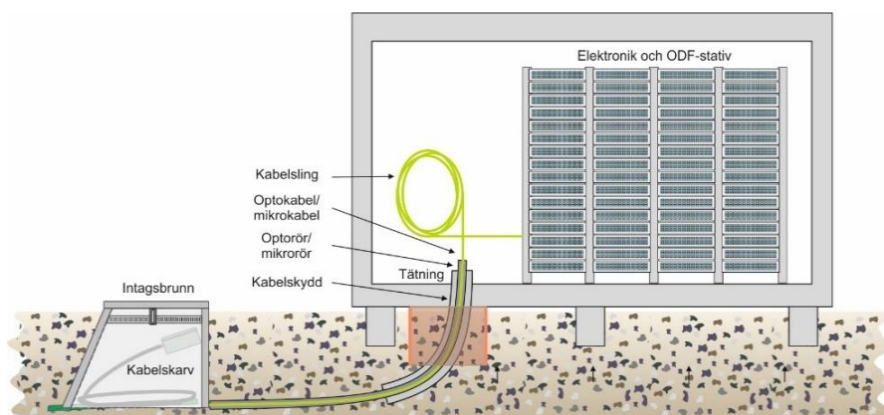
Brunnar finns i flera olika utföranden och är anpassade efter var de ska placeras och vad de ska innehålla. Materialet i brunnen kan vara betong, gjutjärn eller plast. Lämpligen väljs en brunnskropp som är sektionerad vilket ger en flexibel lösning med avseende på djup och håltagningar för inkommande kanalisationsrör.

Det finns brunnar avsedda för placering i olika miljöer, t.ex. i nivå med hårdgjord yta (körbana, trottoar) eller övertäckta i orörd mark (dold brunn). Brunnens form kan vara olika t.ex. rund eller fyrkantig.

Exempel på brunnar.

Intagsbrunn bör finnas i nära anslutning till en nod. Kanalisationen bör där vara bruten för att inte riskera vatteninträngning i noden.

Exempel på intagsbrunn.

MINIMIKRAV BRUNNAR:

- Brunnstypen ska vara avsedd för den miljö där den placeras, till exempel körbana, trottoar eller övertäckt i orörd mark samt konstruerad så att den klarar de krafter den kan utsättas för.
- Fyllningshöjd för övertäckt brunn (s.k. dold brunn) ska vara avståndet mellan brunnslock och färdigställd markyta enligt tabellen i kapitel 2.3.3 Minsta fyllningshöjd.
- Särskild hänsyn ska tas till hållfasthet. Tillverkarens föreskrifter och rekommendationer ska följas.
- Vid val av kabelbrunn ska hänsyn tas till typ av kanalisationsrör och optokablar som kan komma att installeras i brunnen med tanke på minsta böjningsradie, typ av skarvbox samt antalet kanalisationsrör och optokablar.
- Kanalisationsrör som installeras i kabelbrunn ska inte vara buntade.
- Kanalisationsrör som installeras i kabelbrunn ska dras in till mitten av brunnen för att minimera risken för att röret kryper ut. Detta ska göras med beaktande av att etablering och användbarhet för fiber inte blir nedsatt. Synlig kabelbrunn (ej övertäckt) ska låsas för att förhindra obehörig åtkomst.
- Av brunnens utsida ska inte framgå vad brunnen innehåller.
- Brunnar ska placeras på ett sådant sätt att risken för vatteninträngning minimeras och så att erforderlig dränering kan utföras.
- Brunnar och brunnsmarkering ska inte placeras i dikesbotten. Avvikelse ska godkännas av beställaren.
- Projektering av brunnsplacering ska baseras på platsbesök.
- Brunnar ska placeras enligt överenskommelse med markägare. Beakta särskilt arbetsmiljön med avseende på fara för person vid installation och service.
- Vid projektering och utformning av brunnar ska alltid personsäkerhet enligt Boverket & EN 124. beaktas.

Rekommendation för brunnar

- Entreprenörens egenkontroll bör omfatta fotodokumentation av brunnens utformning och placering.
- Placering av brunnar och brunnsmarkering bör undvikas i dikesslänt.

2.2.2.2 Markskåp

Ett markskåp är en del av kanalisationen.

Val av markskåp görs utgående från antalet kablar och fibrer samt det antal skarvar som ska hanteras. Välj därefter skåpstyp och storlek på markskåpet. Tillräcklig plats ska finnas för slinga med tillräcklig minsta böjradie samt för skarvenheter.

MINIMIKRAV MARKSKÅP:

- Skåpet ska vara av klass IP34 eller högre.
- Skåpet ska vara av klass IK10 eller motsvarande.
- Skåpet ska klara korrosivitetsklass C3 under specificerad livslängd på kanalisation.

- Markskåp ska vara tillverkade av korrosionsbeständigt material eller ha korrosionsskyddande ytbehandling.
- Markskåp utomhus ska låsas mekaniskt eller elektromekaniskt.
- Markskåp ska vara anpassad för enkelhet av efteranslutning.
- Installationsarbete i markskåp ska kunna utföras utan att påverka funktionen hos befintlig installation.
- Skarvenhet i markskåp ska installeras enligt tillverkarens anvisning.
- Projektering av skåpplacering ska baseras på platsbesök.
- Skåp ska placeras enligt överenskommelse med markägare. Beakta särskilt arbetsmiljön med avseende på fara för person vid installation och service.

Skåp inomhus behöver inte låsas om lokalen är låst och endast behöriga har tillträde.

Exempel på markskåp med skarvenhet.

2.2.2.3 Fukt i markskåp

Fukt i markskåp kan orsaka problem i termineringar, skarvenheter, skarvar och kabel. Detta kan leda till driftproblem och minskad livslängd. Markfukt är en av de stora problemkällorna.

Därför ska även följande krav uppfyllas:

- Har ett skåp levererats med markisoleringsskiva ska den alltid monteras enligt tillverkarens föreskrifter. Alla öppningar mellan skivan och skåp, kabel och andra genomföringar ska tätas.
- Om ett skåp har levererats utan markisoleringsskiva ska annan markisoleringslösning installeras, t.ex. i form av lecakulor. Vid användning av lecakulor, se avsnitt 2.3.2.2.

- Tätning av kanalisationsrör i markskåp ska göras i enlighet med kap 2.3.1 Tätning av kanalisation.
- Om tjockväggiga mikrorör, som är bundlade genom en plastkappa används, så ska plastkappan snittas under markisolerskivan vid montage i markskåp. Detta för att eventuellt vatten inte ska krypa upp inne i skåpet, se bild nedan.

Exempel på korrekt slitsad kapp.

Exempel på korrekt tätning av kanalisation.

2.2.3 Spårbarhet

För att möjliggöra spårning av nergrävd kanalisation ska lägesinmätning alltid utföras. Som komplement bör sökråd förläggas tillsammans med kanalisationen. Markeringsband, varningsnät eller annan tydlig markering ska läggas ovanför kanalisationen för att minska risken för avgrävning.

2.2.3.1 Lägesinmätning

Med lägesinmätning avses att fiberanläggningens geografiska läge mäts in som koordinater som kan visas på en karta.

MINIMIKRAV LÄGESINMÄTNING:

- Inmätning av fiberanläggningens läge ska utföras med geodetisk inmätning med mätinstrument DGPS (Differentiell GPS) eller motsvarande.
- Inmätning ska vara utförd med noggrannhetsklass 2 (<0,25 meter) eller exaktare*. Därför kan det i vissa fall vara nödvändigt att mäta in verkligt läge innan schakt återfylls för att säkerställa inmätningens kvalitet.
- Koordinatsystemet som används ska anges t.ex. WGS 84, RT 90 2.5 gon V, SWEREF 99 TM eller SWEREF 99 (lokal zon).
- Vid borring och tryckning ska djup mätas in i enlighet med bilaga 3.
- Inmätning ska göras av fiberanläggningen dvs. kanalisationsrör, alla termineringspunkter för kanalisation, skåp, kabelbrunnar, kanalisations ändpunkter samt kabelutsättningspunkter.
- Ände på kanalisationsrör som lämnas i mark för framtida bruk ska lägesinmätas.
- För brunnar och skåp ska mittpunkten mätas in.
- För kanalisationsrör ska start- och slutpunkter, brytpunkter, alla korsningar av gator och vägar samt intagens läge i byggnad mätas in.

- Mellan brytpunkter ska mätningar göras så att avståndet mellan mätpunkterna är max 50 meter inom tätbebyggelse och 100 meter utanför tätbebyggelse samt med hänsyn taget till att noggrannhetsklass 2 kan innehållas.
- Svängar/böjar/kurvor ska mätas in med 5-10 meters mellanrum beroende på radie eller det avstånd som lämpar sig för den specifika punkten.

* Beakta att kravställd noggrannhet kan var svår att uppnå i tät skog.

Rekommendation för lägesinmätning:

- För optorör rekommenderas att alla skarvar mäts in.

2.2.3.2 Markering

Med markering avses att en tydlig markering placeras ovanför kanalisationen vid förläggning i mark.

MINIMIKRAV KABELMARKERING I MARK:

- Markeringsband, eller varningsnät med grön alternativt orange färg ska förläggas ovan* kanalisationsrör för att minska risken för avgrävning.
- Markeringen ska ligga centrerat cirka 10 cm över kanalisationsrören.
- Markeringen ska vara utförd av material som är ålderbeständigt i mark och har goda hanteringsegenskaper även vid låga temperaturer.
- Färgen på markeringen ska vara tydlig.

* Anm. Undantas vid tryckning eller styrd borring samt vid förläggning i vattendrag.

För att förenkla spårbarheten bör söktråd användas så att läget kan återfinnas med hjälp av tonsändare och kabelsökare. Alternativt kan separat söktråd förläggas ovan eller under kanalisationsrören i enlighet med nätägarens krav.

MINIMIKRAV OM SÖKTRÅD ANVÄNDS:

- Söktråden ska vara syrafast rostfri tråd.
- Söktråden ska vara åtkomlig (på skruv eller liknande) i nod, brunn, skåp eller kabelutsättningspunkt (KUP).
- Söktråden ska vara isolerad från jord för att inte kortsluta kabelsökarens signal.
- Varje delsträcka med söktråd ska uppgå till max 1000 meter då kabelsökare normalt endast klarar 500-700 meter.
- Vid en elledning högre än 130 kV får en söktråds delsträcka inte överstiga 500 m om den korsar elledningen eller 0m den löper parallellt med elledningen närmare än 150 m. Kontakta alltid elnätsägaren för en riskanalys där korsning eller parallell sträcka krävs.
- Söktråden ska skarvas enligt leverantörers föreskrifter med därtill avsedda verktyg och skarvtillbehör. Skarvklämman måste vara avsedd för söktrådens diameter och skarven ska vara tätad mot vatten. Kontrollera lösningsalternativ med nätägaren.
- Vid korsning (boring/tryckning) av väg där optokabeln läggs i rör ska söktråd följa i kanalisationen.
- Söktråd ska generellt inte följa med i ett skydds rör förutom vid tryckning och boring då den läggs i röret.

KUP. stolpe respektive skåp. för åtkomst av söktråd.

Rekommendation

Om det finns mer än en KUP, eller flera söktrådar ej anslutna till KUP i spridningspunkt, rekommenderas märkning med vilken sträcka söktråden/söktrådarna följer

Ytterligare ett sätt att markera nergrävd kanalisation är att använda sökbollar eller sökpegar.

De är helt passiva och kräver ingen energi, därför är livslängden väldigt lång. Sökfältet runt bollen eller pegen har en radie på ca 1,5 m. Det innebär att det är mycket praktiskt att placera ut sökbollar i övertäckta brunnar och vid nergrävda kanalisationsändar. För att lokalisera en sökboll eller sökpeg används ett speciellt sökinstrument. De finns för olika ändamål och fungerar med olika frekvenser för att kunna skilja olika infrastruktur åt.

Färg	Frekvens	Användningsområde
röd	169,8 kHz	el
blå	145,7 kHz	vatten
grön	121,6 kHz	avlopp
orange	101,4 kHz	tele
gul	83 kHz	gas
svart och röd	77 kHz	kabel-TV
lila	66,35 kHz	används ofta av privata användare

Exempel på sökboll och sökpeg.

Anm: Användandet av sökbollar kan medföra en viss risk varför användandet av sökbollar i anläggningar med krav på förhöjd säkerhet ska hanteras enligt anvisningarna för Anläggningar med förhöjd säkerhet och funktion.

2.3 Förläggning

Förläggning av kanalisation och optokablar sker normalt i mark, men flera alternativ förekommer, se nedan.

Kanalisationen förläggs så att risken för angrepp från skadedjur minimeras, genom t.ex. extra gnagarskydd och ändtätning av kanalisationsrör.

2.3.1 Tätning av kanalisation

MINIMIKRAV FÖR TÄTNING AV KANALISATIONSRÖR:

- Mekanisk tätning av kanalisationsrör ska utföras så att smuts och vatten inte kan tränga in i rören. Detta gäller i alla ändpunkter där nya eller befintliga kanalisationsrör nyttjas.
- Tätning ska klara minst 5 m (0,5 bar) vattenpelare.
- Rörändarna i eventuell subkanalisation (kanalisation anordnad i en befintlig kanalisation) ska vara väl förslutna under och efter installation.

2.3.2 Förläggning i mark

Grundsytet med att gräva ner kanalisation är att fiberanläggningen då blir skyddad på det säkraste sättet. Därmed blir fiberanläggningens robusthet som bäst.

För förläggning i mark finns ett flertal metoder som lämpar sig olika bra beroende på markförhållanden, lokala föreskrifter etc. Mer utförlig information om metoder och när de är lämpliga att använda finns i bilagan ”Förläggningsmetoder”.

Den projekterade förläggningsmetoden anpassas vid behov till verkliga förhållanden i samband med genomförandet för att t.ex. få en effektivare förläggning eller klara krav på fyllningshöjd.

Viktigt är att följa lokala föreskrifter om fyllningshöjd, metoder, avstånd till befintliga ledningar etc.

MINIMIKRAV VID FÖRLÄGGNING I MARK:

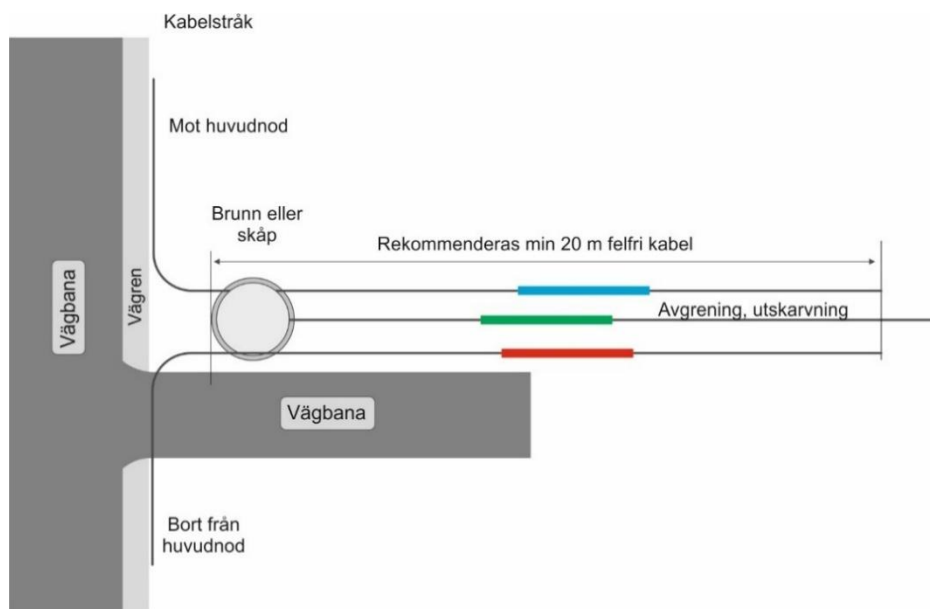
- Den projekterade förläggningsmetoden ska anpassas till verkliga förhållanden.
- Vid förläggning i mark ska kanalisationsrör förläggas plant.
- Överasfaltering av kabelbrunn får inte göras.
- I snörika områden eller vid tät vegetation ska markskåp förses med markeringsstång för att undvika påkörningsskador och att det lättare ska gå att hitta.
- Märkning av markskåp ska göras i enlighet med beställarens anvisningar.
- Märkning ska ske på sådant sätt att innehåll inte röjs.
- Kanalisationsrör får inte skarvas i kurvor och böjar.
- Placering av brunn i svacka ska undvikas p.g.a. risk för vatteninträngning.
- Vid tryckning genom järnvägsbank ska spår/järnvägshållarens anvisningar följas.
- Innan grävning i åkermark ska en avstämning med markägaren avseende befintlig dränering genomföras.

- Vid förläggning i åkermark som brukas med maskiner som riskerar att komma nära det djup som kanalisationen ska förläggas på rekommenderas att en djupare förläggning övervägs.
- Eventuella, avgrävda dräneringsrör ska fotodokumenteras före och efter reparation och delges markägaren vid efterkontroll.
- Vid förläggning i närheten av frihängande kraftledning och vid korsning av annan ledningsägares infrastruktur kontrollera ledningsägarens krav på minimiavstånd.

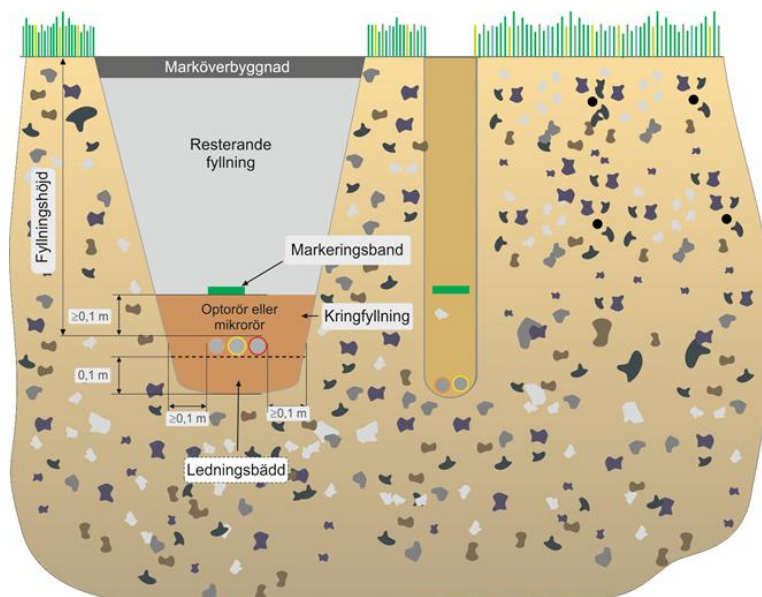
Rekommendationer vid förläggning i mark:

- Placering av brunnar i körbana, busshållplats eller parkering bör i möjligaste mån undvikas, då särskilda krav på hållfasthet samt tillstånd av väghållare krävs. Ur underhålls- eller arbetsmiljösynpunkt är det heller inte lämpligt med en sådan placering.
- Placering av markskåp vid vägkorsning, vid snöupplag samt där sikt skymms för trafikanter och boende bör undvikas. Ta även hänsyn till arbetsmiljön för de som ska arbeta vid skåpet. Placera skåpet väl skyddat för att minimera risken för t.ex. skadegörelse, påkörnings-skador eller skador orsakade av snö- och slyröjningsfordon.
- Röret ska ges sådan lutning att vatten inte kan samlas i röret.
- Undvik att förlägga kanalisationsrör över trädets rotsystem. Det är stor risk för skada om trädet faller omkull.
- För att undvika misstag vid skarvning i brunn och markskåp och som hjälp vid felsökning bör kabel från A-sida fram till skarvenhet märkas med blå tejp, kabel från skarvenhet mot B-sida märkas med röd tejp och kabel från avgrening märkas med grön tejp.

Exempel på märkning av kablar i brunnar och skåp.

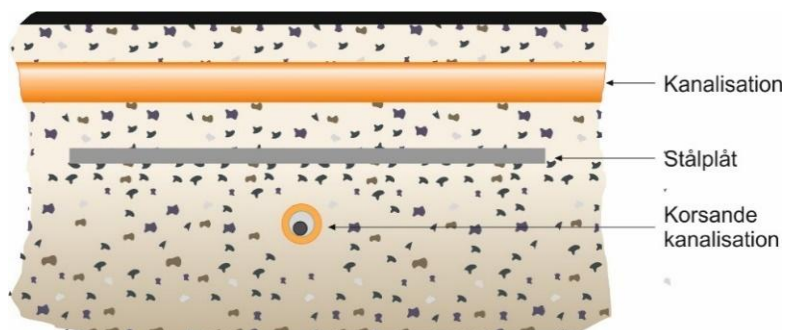
Exempel på schakt.

Viktigt vid förläggning i mark är att ta hänsyn till att kanalisationsrör påverkas av temperaturskiftningar. Det är speciellt viktigt vid förläggning av längre sträckor i varmt väder och i direkt solljus. Varma kanalisationsrör kan dra ihop sig när de placeras i kallare mark och täcks över. Rekommenderat är att lämna skarvar och ändrar utan övertäckning tills kanalisationsrören har anpassats till den omgivande temperaturen. Följ alltid tillverkarens rekommendationer om hantering av kanalisationsrör.

Redundans används för att minimera risken för avbrott om en framföringsväg skadas. Förbindelser som levereras med redundans har två eller fler framföringsvägar. Särskilda krav gäller då för att hålla de olika framföringsvägarna åtskilda från varandra inom fiberanläggningen.

MINIMIKRAV VID KORSNING AV KANALISATIONER FÖR ATT UPPFYLLA KRAV PÅ REDUNDANS:

- Korsning av kanalisation ska ske med 90 graders vinkel.
- En meter före och efter korsning ska särskilt mekaniskt skydd anordnas om avståndet mellan kanalisationerna är mindre än 2 meter (t.ex. i höjdlid). Med särskilt mekaniskt skydd menas någon form av grävsäkert skydd, t.ex. 10 mm tjock stålplåt eller likvärdigt.

Exempel på korsande kanalisation.

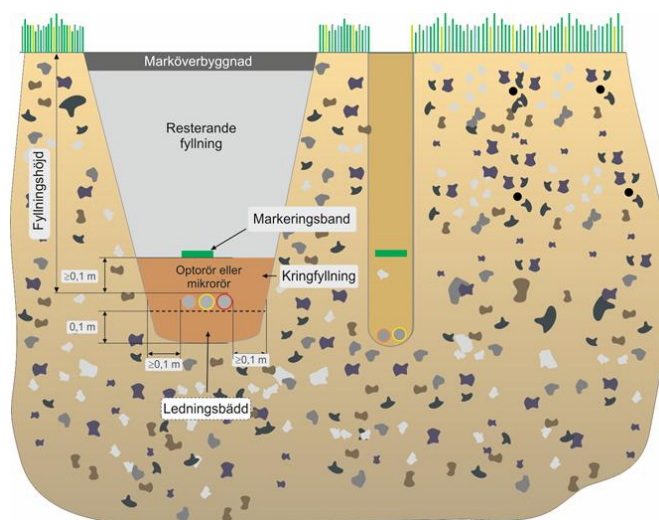

2.3.2.1 Bädda in rör

Beroende på förläggningsmetod finns krav på kringfyllning och ledningsbädd.

MINIMIKRAV PÅ KRINGFYLLNAD OCH LEDNINGSBÄDD:

- Ledningsbädd och kringfyllnadsmaterial ska bestå av fyllnadsmassa i enlighet med avsnitt 2.3.2.6 Fyllnadsmassor.
- Åtgärder ska vidtas så att kringfyllning och ledningsbädd förblir intakta.
- Vid förläggning av flera rör samtidigt ska kringfyllning finnas runt hela rören så att det inte uppstår luftfickor mellan dem.

Exempel på ledningsbädd och kringfyllning.

Felaktigt utförd kringfyllning riskerar att rören kan tryckas ihop när återfyllnadsmassorna komprimeras.

2.3.2.2 Sättning av brunn och skåp

Följande gäller vid sättning av kabelbrunn och markskåp.

MINIMIKRAV VID SÄTTNING AV KABELBRUNN:

- Bottensektionen ska placeras på en bädd med väl fungerande dräneringsförmåga. Materialets kornstorlek ska anpassas efter aktuell markbeskaffenhet. Bädden ska vara väl packad och avjämnad och minst 200 mm tjock. Hänsyn ska tas till eventuella nivåskillnader i ytan vid skapande av bädden. Eventuellt behov av markduk ska beaktas.
- Anvisningar från leverantör ska följas vid sättning av kabelbrunn.

Rekommendationer vid sättning av kabelbrunn:

- Har marken/underlaget låg bärighet bör impregnerad plank eller cementplattor placeras under brunnskroppen för att minska marktrycket.
- För att hålla brunnen renare inuti och öka bärigheten kan också fiberduk placeras under bädden.

MINIMIKRAV VID SÄTTNING AV MARKSKÅP:

- Markskåp ska placeras på en bädd likadan som för brunnar.
- Anvisningar från leverantör ska följas vid sättning av markskåp.
- Skåpen ska placeras så att markeringen på skåpets utsida är i marknivå.
- Skåp ska marktätas med markisoleringsskiva och godkänt tätningsmedel alternativt med lecakulor.
- Om skåpet ska ha markisoleringskiva så skall man fylla med massor upp till marknivåmärkning på insidan.
- Markskåp ska alltid placeras med beaktande av eventuell risk avseende fara för person vid installation och service.
- Marktopplagret runt skåpet ska vara av samma typ som den befintliga markytan så att det smälter in i miljön.
- Resterande fyllning runt kabelskåp ska inte innehålla skarpa stenar eller stenar större än 50mm.
- Är markförhållandena sådana att fundamentet/skåpet befaras bli instabilt ska förstärkning ske med betongplattor eller tryckimpregnerad plank.

Rekommendation

Om skåpet ska ha fyllning med lecakulor så bör det om möjligt vara minst 35 cm lecakulor och fyllningen ska avslutas över marknivå.

2.3.2.3 Tolkning

Ett sätt att kontrollera att kanalisationen inte har skadats i samband med förläggning är att genomföra en tolkning. Ett föremål (en tolk) med något mindre diameter än kanalisationens innerdiameter dras eller blåses då igenom. Tolkningen bör genomföras med en tolk som har viss längd och inte med en tolk i form av en kula. En kula kan lätt passera avsnitt i rören som sedan är omöjliga att komma igenom med en kabel.

Rekommendationer om tolkning utförs:

- Tolkens diameter bör vara ca 20 % mindre än innerdiametern på kanalisationen.
- Tolk bör vara formad som ett rör med koner i respektive ände. Varje ände bör bestå av en ögla för infästning av lina. Se bild Exempel på tolk.

Exempel på tolk.

2.3.2.4 Tjältining

Innan tjältining utförs är det viktigt att kontrollera vilka lokala föreskrifter som finns gällande metod för tjältining.

Kanalisation och optokabel är känsliga för hög värme. Kontrollera därför alltid med respektive tillverkare innan tjältining sker.

Om annan ledningsägare ska tjältina för ledning som ligger djupare än fiberanläggningen är det viktigt att påtala att kanalisation och optokabel är känsliga för höga temperaturer. Detta är speciellt viktigt där optokabeln är förlagd med liten fyllningshöjd vid t.ex. microtrenching.

2.3.2.5 Samförläggning

Samförläggning innebär att rör och kablar som ägs av flera nätägare förläggs i samma schakt. Överenskommelse om villkor för samförläggning träffas mellan parterna från fall till fall.

Kraven på samförläggningen ska minst vara enligt "Anvisningar för robust fiber". Det är viktigt att tänka på olikfärgad färgmarkering vid samförläggning.

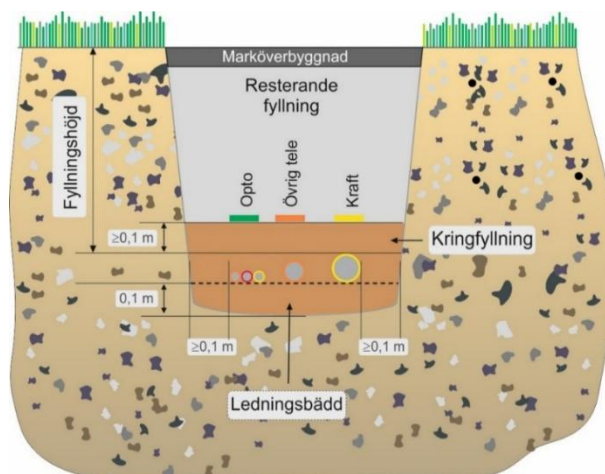

Bild på samförläggning.

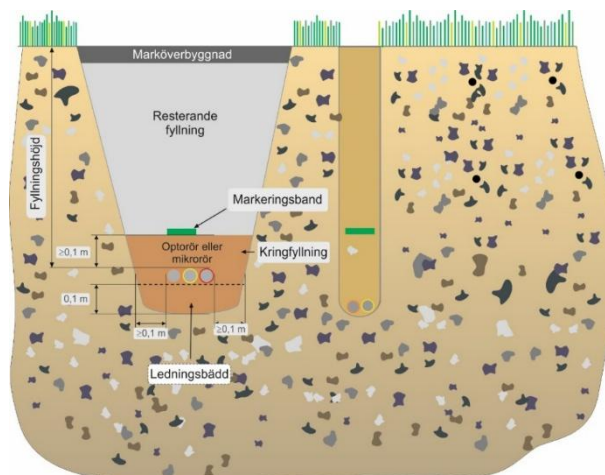

2.3.2.6 Fyllnadsmassor

Fyllnadsmassor för schakt vid förläggning av kanalisation omfattar fyllnadsmassor för ledningsbädd, kringfyllning, resterande fyllning och marköverbyggnad enligt bild nedan.

För hantering av fyllnadsmassor

för övriga förläggningsmetoder hänvisas till Bilaga 3 Robusta förläggningsmetoder.

Fyllnadsmassor.

MINIKRAV PÅ FYLLNADSMASSOR

• Kringfyllning

- Kringfyllning ska vara minst 0,1 m tjock vid sidan om, och över rör räknat från överkant på grövsta röret.
- Kringfyllning ska bestå av okrossat eller krossat material, alternativt befintliga massor, med 0-8 mm kornstorlek.

• Befintliga massor i schaktets botten

- Befintliga massor i schaktets botten ska motsvara kravet på kringfyllning.

• Kringfyllning när befintliga massor i schaktets botten inte uppfyller kravet på kringfyllning

- En ledningsbädd med kringfyllningsmaterial och med tjockleken 0,1 m, räknat från schaktbotten till underkant på det lägsta röret ska läggas under kanalisationsröret.

• Marköverbyggnad

- En fyllning 0,15 - 0,2 m läggs överst i schakten (0,15-0,2 m) för att motsvara befintliga massor i markytan i övrigt.

• Resterande fyllning

- För resterande fyllnad av schakt används fyllnadsmassa som närmast kanalisationsröret/kabelskyddet inte innehåller stenar med skarpa kanter som kan skada kabeln vid jordkomprimering, tjällossning och trafikbelastning. Resterande fyllning ska inte innehålla mer än 10% av kornstorleken max 100-150 mm.

- **När normal fyllningshöjd inte går att uppnå på grund av hinder, till exempel berg, sten eller dylikt, ska nedanstående åtgärder vidtas.**

- Fyllnadsmaterial närmast skyddsror får ha en max kornstorlek av 20 mm.
- Om fyllningshöjden >0,25 m - Skydda kanalisationen med skyddsror. Typ, lägst klass SRS* .
- Om fyllningshöjden <0,25 m - Skydda kanalisationen med skyddsror. Typ, lägst klass SRE*. Även öppen förläggning är tillåtet - följ tillverkarens anvisningar.

*Rörklass EBR: SRS /Skydd/Rör/Svåra förhållanden)

*Rörklass EBR: SRE (Skydd/Rör/Extra starkt)

Anm. För fördjupad information om fyllnadsmassor se AMA anläggning.

2.3.3 Minsta fyllningshöjd

Fyllningshöjd är avståndet mellan överkant på nedgrävd kanalisation till färdigställd markyta. Generella krav på minsta fyllningshöjd framgår av tabellen nedan.

Andra krav och föreskrifter kan bestämmas av väghållare och markägare för förläggning och ledningars placering i t.ex. tätorter, vid större vägar och i åkermark.

Lokala regler och föreskrifter ska alltid följas.

2.3.3.1 Generella krav på minsta fyllningshöjd:

MINIMIKRAV PÅ FYLLNINGSHÖJD:

- Vid tryckning genom väg- eller järnvägsbank ska väghållares och spår/järnväghållares föreskrifter följas.
- För minimikrav för fyllningshöjd se tabell Fyllningshöjd nedan.

Förläggning av ledningar som passerar trummyning, vägtrummor och sidotrummor ska ske i enlighet med Väghållarens anvisningar och på ett sådant sätt, och med ett sådant avstånd, att trummorna kan bytas i framtiden, utan att ledningen utgör något hinder. Tillstånd för utförande erfordras alltid från väghållaren och avvikelser ska dokumenteras. Om anvisningar saknas ska en lösning överenskommas med väghållaren. Väghållaren kan ha andra anvisningar än vad tabellen nedan anger.

Vid korsning med andra ledningar förläggs normalt optokabel över kraftkabel, vatten och avlopp samt fjärrvärme. Extra skydd runt kanalisationen kan behövas. Riskanalys är att rekommendera för att rätt åtgärder ska vidtagas.

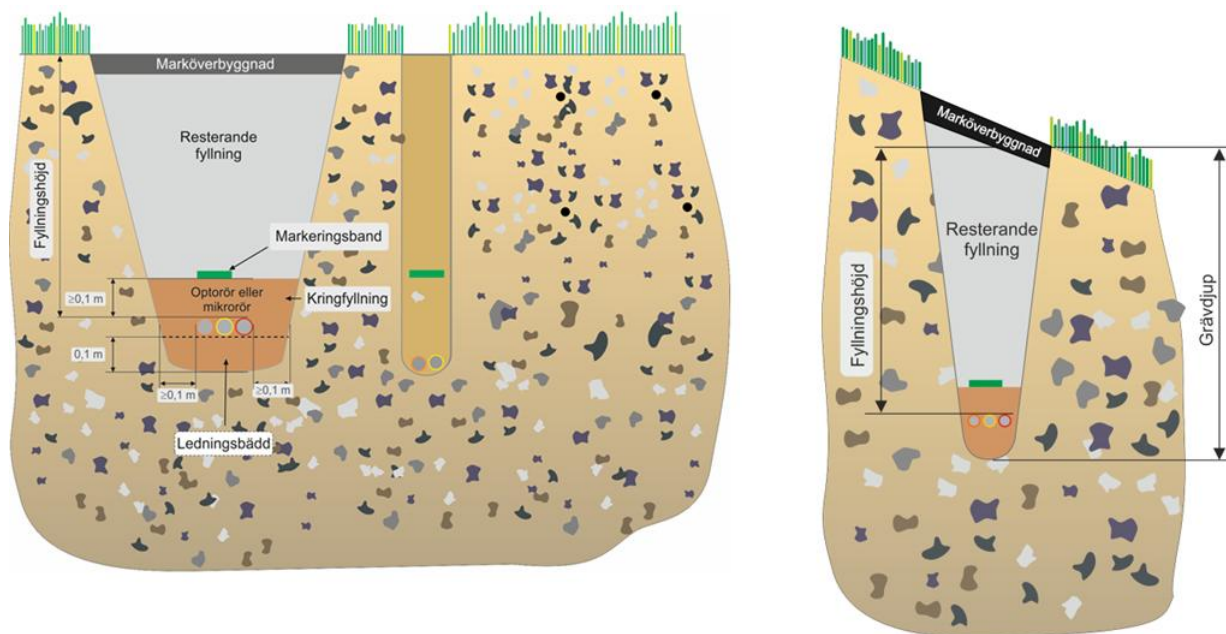
Yta	Fyllningshöjd	Metod	Information
Vägbana	55 cm	Alla	Med förläggning i vägbana avses förläggning av kablar i vägren eller del av körbana vid obelagd väg. Längsgående förläggning i vägbana vid belagd väg rekommenderas inte men kan undantagsvis nyttjas om väghållaren ger sitt medgivande.
Gång/cykelväg	30 cm	Alla	
Längsgående eller korsning av mindre väg	70 cm	Alla	Mindre vägar typ gårds-, åker- eller skogsväg som saknar bärlager.
Tomtmark in till bostadshus	30 cm	Alla	
Befintlig bebyggelse. Vägområde utanför vägbana och anlagda grönytor	55 cm	Alla	Med befintlig bebyggelse avses mark där hinder kan förekomma i form av annan kabelförläggning, asfalterade ytor, korsningar med rör m.m. Anlagda grönytor (parker och parkstråk, gräsmattor i kvartersmark, planterade ytor och rabatter
Orörd mark (ej åkermark)	55 cm	Alla	Med orörd mark avses mark utan hinder i form av annan kabelförläggning, asfalterade ytor, korsningar med rör, m.m.
Åkermark	75 cm	Alla	Hänsyn måste tas till eventuell dränering.

Tabell, Fyllningshöjd.

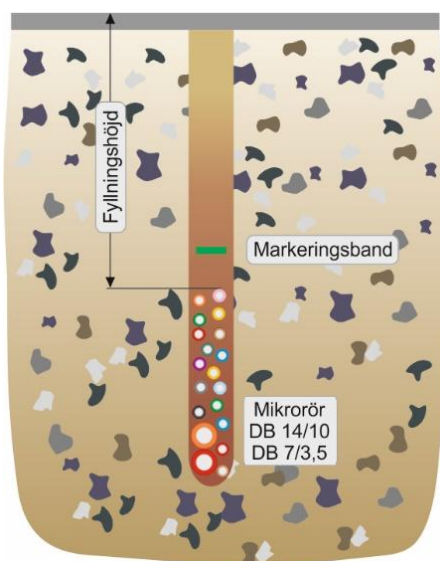
Yta	Fyllningshöjd	Metod	Information
Vägbana och gång och cykelväg	25 cm Ytterligare 10 cm vid ej belagd yta (grusväg).	Microtrenching Spårfräsning	Metod och djup ska vara godkänd av väghållaren och nätägaren. Kabelns placering ska bestämmas i samråd med väghållaren.

Tabell, Fyllningshöjd microtrenching.

Exempel på fyllningshöjder

Visar fyllningshöjd vid microtrenching

2.3.4 Anslutning till hus

Med hus avses villa eller radhus som enskild bostad. För anslutning av flerbostadshus, bostäder, kommersiella lokaler, kontorslokaler se rekommendation ”Robusta fastighetsnät”.

Placeringen av intaget av kanalisationen i ett hus bestäms av nätägaren i samråd med husägaren. Minimikraven för anslutning av hus redovisas i nedanstående punkter.

2.3.4.1 Intag av kanalisation över marknivå

Intag av kanalisation över marknivå ska bestämmas av nätägaren i samråd med husägaren.

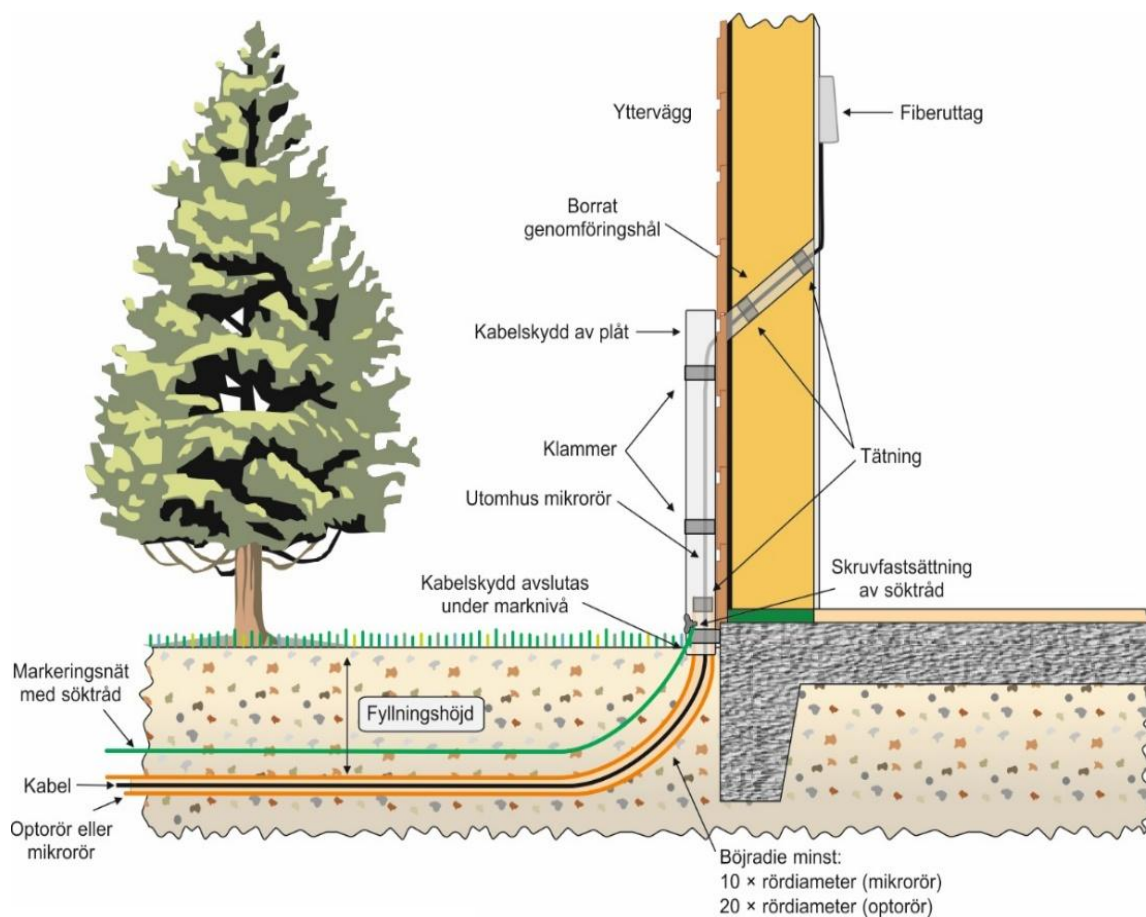
Underlaget för beslut utgörs av beställarens riskbedömning och lokala bestämmelser.

MINIMIKRAV VID INTAG AV KANALISATIONSRÖR ÖVER MARKNIVÅ:

- Kabelschaktet ska dras fram med en fyllningshöjd på minst 30 cm över kanalisationen.
- Böjradien på optorör ska vara minst 20 gånger rörets ytterdiameter och böjradien på mikrorör minst 10 gånger rörets ytterdiameter. Annars försvåras eller i värsta fall omöjliggörs indragning av optokabel i röret.
- Vid husgrund ska röret avslutas minst en decimeter ovan mark.
- För införing i hus ska ett hål borraras med en lutning på minst 30 grader där högsta punkten är inne i huset.
- Kanalisationsrör ska tätas mot hålet genom husväggen. Utrymmet runt kanalisation ska därför vara tillräckligt stort för att ge utrymme för tillräcklig mängd tätningsmassa eller mekanisk tätning.
- Tätning ska ske så nära innervägg och yttervägg som möjligt.
- Kanalisationsrör ska ändtätas för att inte få in smuts eller dylikt tills optokabeln förläggs. Rör ska även tätas efter fiberinstallation.
- Kanalisationsrör ska tätas mot optokabeln i fiberuttaget för att förhindra att vatten läcker in från röret.
- Kabelskydd som tål utomhusmiljö ska användas för att täcka synlig kanalisation på husvägg.
- Markeringsband ska läggas fram till husliv.
- Om sökråd används ska den vara fackmässigt uppfäst och åtkomlig enligt nätägarens krav och med bibehållen isolering.
- UV-känsliga kanalisationsrör ska ha ett mekaniskt skydd (t.ex. plåträdda) som täcker kanalisationsröret så att röret är skyddat mot både mekanisk åverkan och UV-ljus i hela sin längd.
- Vid luftledning ska anslutning göras enligt leverantörens anvisningar.

Anm. Vid borrhning och tätning av genomföring ska gällande byggnormer och konstruktionsregler för fastigheten tillämpas.

Exempel på intag till hus över marknivå.

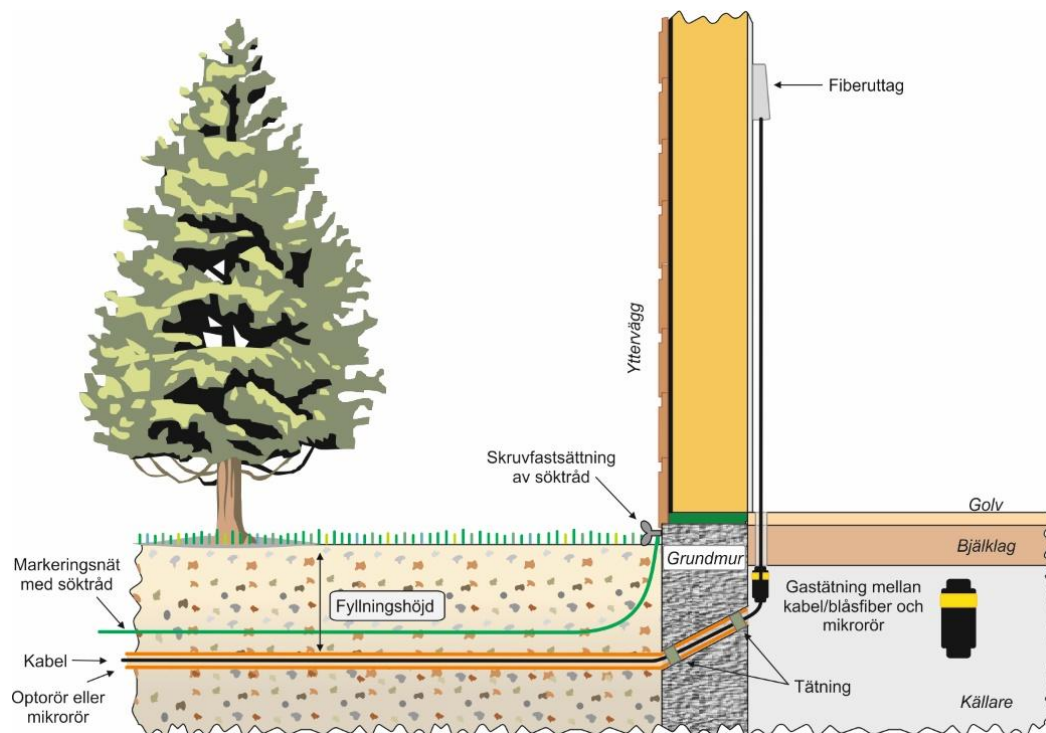
2.3.4.2 Intag av kanalisation under marknivå

Intag av kanalisation under marknivå ska bestämmas av nätägaren i samråd med husägaren. Underlaget för beslut utgörs av nätägarens riskbedömning och lokala bestämmelser.

MINIMIKRAV VID INTAG AV KANALISATION UNDER MARKNIVÅ:

- Kabelschaktet ska dras fram till husliv med en fyllningshöjd på minst 30 cm över kanalisationen.
- Ett hål ska borrar i huset med en lutning på minst 30 grader med högsta punkten inne i huset. Om hålet borrar genom grundens befintliga dräneringsskydd får skyddet inte försämrats utan ska återställas.
- Kanalisationen ska tätas mot hålet genom husgrunden. Utrymmet runt kanalisation ska därför vara tillräckligt stort för att ge utrymme för tillräcklig mängd tätningsmassa eller mekanisk tätning.
- Kanalisationsrör ska ändtätas för att inte få in smuts eller dylikt tills optokabeln förläggs. Rör ska även tätas efter fiberinstallation.
- Markeringsband ska läggas fram till husliv.
- Om söktråd används ska den vara fackmässigt uppfäst och åtkomlig enligt nätägarens krav med bibehållen isolering.
- Har fastigheten en grundbeklädnad av typ isodrän eller platonmatta ska tillverkarens rekommendationer angående tätning följas.

Anm. Vid borring och tätning av genomföring ska gällande byggnormer och konstruktionsregler för fastigheten tillämpas.

Exempel på intag till hus under marknivå.

2.3.5 Förläggning i sjö och vattendrag

Innan förläggning i sjö eller vattendrag påbörjas är det viktigt att göra en grundlig kontroll av aktuell sträckning för att försäkra sig om att sträckan är lämplig med avseende på bottenförhållanden, sjötrafik m.m. Vanligt är även att förlägga med tryckning eller styrd borring under vattendrag. Nedan följer en beskrivning med minimikrav vid förläggning längs botten.

MINIMIKRAV VID FÖRLÄGGNING I SJÖ ELLER VATTENDRAG:

- Vid förläggning av optokabel i sjö eller större vattendrag ska godkännande från länsstyrelsen inhämtas. I vissa fall ska också en miljökonsekvensplan upprättas.
- Kontakt ska tas med ansvariga myndigheter för lotsområdet för att diskutera behovet av kabelmarkering och skyltning. Nätägaren är skylthållare och ska sätta upp och underhålla skyltarna.
- Kontakt ska också tas med ansvariga myndigheter för lotsområdet för att diskutera behovet av landmärkning och uppgifter för uppdatering av sjökort, såväl efter utläggning som efter upptagning/urdrifftagning. Krav på lägesanvisning och leverans av digitala data ska även fastställas.
- Vid förläggning av optokabel eller kanalisation i vatten ska användas en för ändamålet godkänd konstruktion avsedd för förläggning i vatten med hänsyn taget till vattendjup, bottenbeskaffenhet, framtida muddring etc. Rådgör därför alltid med kabeltillverkare.
- Används kanalisation avsedd för vatten i vattendrag så behöver inte optokabel vara anpassad för vatten mer än de krav som finns för långsvattentät optokabel för mark.
- På sjöbotten där det finns vrak, klippor eller liknande ska det göras en bottenundersökning så att kabeln/kanalisationen förläggs utanför riskområdet.
- Vid förläggning av sjökabel ska kabeln säkras upp från eventuella drag. Förankring kan ske runt en betongring, fastlåsning med dragstrumpa eller liknande vid båda landfästena.
- Kanalisationen/sjökabeln ska efter förläggning följa bottenkonturen och vara väl förankrad.
- Kanalisation/sjökabel ska förläggas på behörigt avstånd från alla typer av sjömärken.
- Vid korsning av andra ledningar som exempelvis VA ledningar ska ett korsningsavtal med överenskommen lösning upprättas med berörd(a) ledningsägare.

Anm:

- Skyltning = information/varning till människor på land om att här finns det en kabel.
- Landmärkning = fysisk markering av själva kabelns landanslutning för navigering och underhåll.
- Kabelmarkering = varningsmarkering om att här ligger kabeln.

Rekommendationer vid förläggning i sjö och vattendrag:

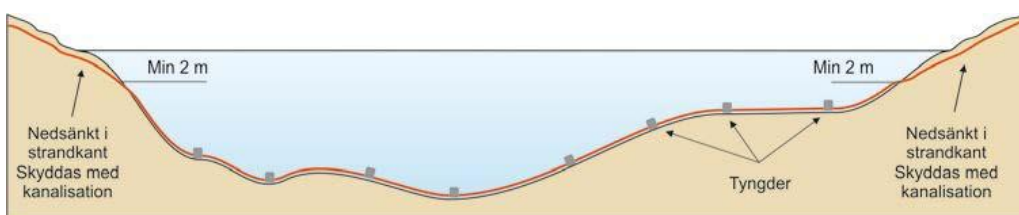
- Om uppenbar risk för skada på kabel föreligger (t.ex. hamninlopp, hamnbassäng mm) kan ansökan om ankringsförbud övervägas.
- I farleder och vid bergiga bottenförhållanden bör det i anslutning till förläggningen användas dykare för att lägga kabeln rätt och om möjligt fixera den.

- Vid sjöförläggning används normalt sjökabel som läggs direkt på botten och då erfordras ingen ytterligare kanalisering. Kanalisering kan användas i strandzon eller i särskilt utsatta områden där extra mekaniskt skydd krävs. Rör som förläggs i vatten ska vara avsedda för undervattensförläggning, exempelvis tryckrör av PE eller mikrorör konstruerade för vattenmiljö, och förankras med tillräcklig negativ lyftkraft, vanligtvis med betongvikter eller genom nedgrävning och täckning, så att uppflytning och rörelser orsakade av strömmar, is eller gasbildning inte kan inträffa. Vid rörförläggning i saltvatten ska UV- och saltvattenbeständigt PE-material användas.
- Vid förläggning av lättarmrad sjökabel bör kabeln förankras i botten med hänsyn till kabelns låga specifika vikt.
- Kanaliseringen bör, för att underlätta utmärkning, förläggas i rät linje mellan kanaliseringens landfästen.
- Vid korsning av särskild markerad farled eller i starkt trafikerat farvatten bör korsning ske i rät vinkel mot farledens respektive sjötrafikens huvudriktning.
- Vid korsning av mindre vattendrag, typ större dike eller bäck, erfordras normalt inte omskarvning till sjökabel om kabeln förläggs i kanalisering avsedd för förläggning i vatten.
- Vid korsning av större vattendrag, typ å eller kanal där vattendjupet ofta är så stort att normal grävning inte kan utföras förläggs kabeln som vid förläggning i sjö.

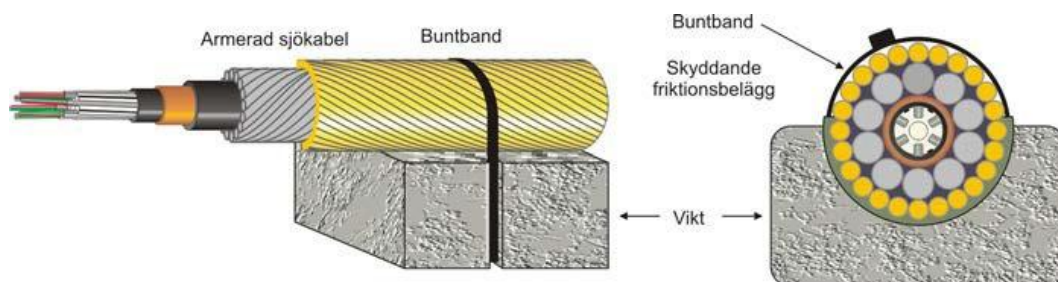
Exempel på förläggning med kanalisationsrör i vatten:

Kanalisationsrör förläggs på botten genom förankring med tyngder. Vikt på tyngderna dimensioneras efter kanalisationsrörens diameter och med hänsyn till rådande vattenförhållanden. Tyngdernas vikt och mellanrummet mellan tyngderna ska framgå i projekteringsunderlag. Kanalisationsrör kan behöva skyddas mot yttre påverkan från exempelvis bottenförhållande genom lämpligt fyllnadsmaterial vilket ska framgå i projekteringsunderlag.

Exempel visar hur kanalisering förläggs på botten med hjälp av tyngder.

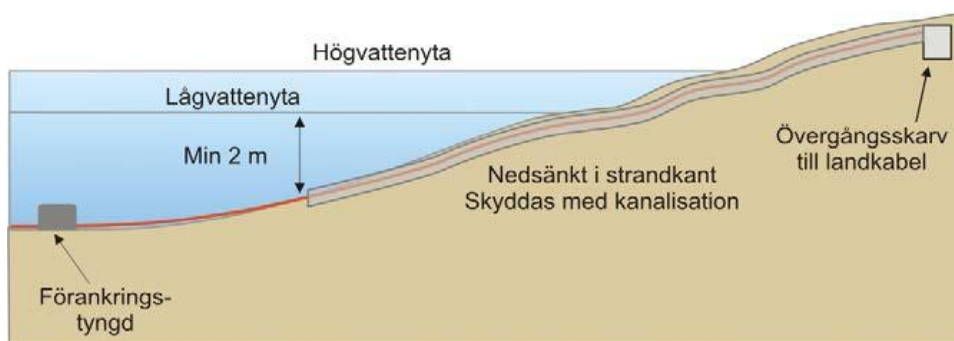
Kanaliseringen placeras på en vikt med ett skyddande friktionsbelägg, och fästes med buntband.

Exempel visar hur kabel fästs på tyngd. Samma princip gäller för kanalisationsrör.

Från land bör kanalisationen tryckas eller borras ut i sjön alternativt schaktas ner där det är möjligt. Kanalisationen förläggs under vattenytan med rekommenderat djup på ca 2 m under lågvattenytan. Detta för att inte utsätta kanalisationen för påverkan av isbildning.

Exempel visar förläggning av kanalisations 2 meter under lågvattenyta.

2.3.5.1 Extremt strömmande vatten

Vid extremt strömmande vatten är det extra viktigt att välja rätt tyngder för att fixera kanalisationen på botten.

2.3.5.2 Kontroll av förläggning i sjö eller vattendrag med sjötrafik i enlighet med Sjöfartsverkets regler

Kanalisationen ska under eller efter förläggning kontrolleras av dykare. Vid kontroll ska speciellt beaktas hur kanalisationen är förankrad, tillräcklig förläggning i strandkanter, skydd och tillräckligt mellanrum mellan tyngder. Protokoll över besiktningen ska upprättas och dokumenteras.

MINIMIKRAV PÅ KONTROLL AV FÖRLÄGGNING I SJÖ ELLER VATTENDRAG MED SJÖTRAFIK:

- Kanalisations eller kabel ska kontrolleras av dykare.
- Protokoll över besiktningen ska upprättas.

2.3.6 Förläggning på stolpar

Ur robusthetssynpunkt bör förläggning på stolpar undvikas.

När det gäller förläggning av kanalisation och fiberkabel på stolpe sker det främst i anslutnings- och lokalnät. För att avgöra om det är ett alternativ ska flera faktorer övervägas:

- **Terräng och topografi**
Är förläggningssträckan kuperad, svårframkomlig och/eller bergig/stenig
- **Tillstånd och regler**
Finns det regler för hur förläggningen får installeras av estetiska, miljömässiga eller andra skäl.
- **Risk för skador**
Finns det risk för väderrelaterade skador eller sabotage utmed förläggningssträckan.
- **Sambyggnad**
Är elnätet till eller i området förlagt på stolpar eller krävs det egna stolpar. Ansvarsfrågor, gränsdragningar och underhållsåtgärder måste klargöras och dokumenteras i ett avtal mellan innehavarna.
- **Kostnader**
Är kostnaderna för installation och underhåll rimliga jämfört med nedgrävd anläggning.

När stolplinje nyttjas ska det säkerställas att stolplinjens ledningsgata är rensad från träd och grenar för att minimera risken att optokabeln skadas.

Om stolplinje används som kanalisation kan förläggningen utföras på flertal olika sätt.

- Montering på separata stolpar (egen stolplinje).
- Sambyggnad med elnätsägares stolplinjer för låg och mellanspänning.
- Utnyttja fas- eller jordlina i kraftledningsstolpar genom sambyggnad med elnätsägare.
- Sambyggnad med teleoperatörers telestolpar.
- Sambyggnad med Trafikverket eller andra järnvägsbolags stolpar.

MINIMIKRAV VID FÖRLÄGGNING PÅ STOLPAR:

- Säkerställ att det finns rutiner för att rensa ledningsgatan mot skador från träd och grenar.
- Stag ska finnas för att motverka sidkrafter vid avgrening eller vid sväng
- Leverantörens installationsanvisningar ska följas.

2.3.6.1 Sambyggnad

Vid sambyggnad med *annan ägare av stolpar* måste ansvarsfrågor, gränsdragningar och underhållsåtgärder klarläggas och dokumenteras i ett avtal mellan innehavarna.

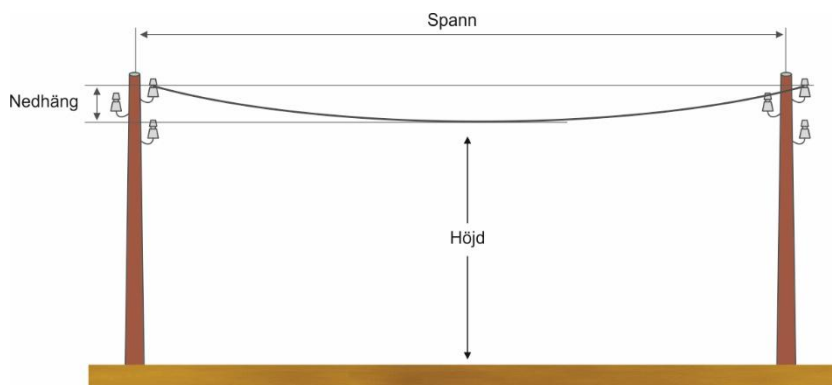
Rådgör med aktuell part vid sambyggnad för information om vilka regler och föreskrifter som gäller. Av avtalet ska tydligt framgå vem som äger, underhåller, har besiktningsansvar samt villkor vid eventuella överlåtelser. Det ska även finnas hänvisning till de säkerhetskrav som gäller. Särskilt att beakta är behörighet för service och underhållspersonal.

MINIMIKRAV VID SAMBYGGNAD:

- Avtal med stolpägaren ska upprättas.
- Stolpägarens föreskrifter ska följas.
- Felaktigheter i sambyggnadsanläggning ska omgående anmälas till respektive ledningsägare

2.3.6.2 Luftledningars höjd över mark

Avståndet mellan kabel och mark gäller vid maximal belastning och ska räknas från överkant av eventuellt snötäcke.

Exempel luftledning.

Krav på luftledningars höjd över mark:

- Luftlednings minsta höjd över mark eller vatten får inte understiga 3,5 m. Från sista stolpe till byggnad kan höjd över mark vara mindre.
- Vid mark där fordon kan komma att passera som exempelvis åkermark, jordbruksmark eller parkmiljö ska minsta höjd över mark vara 5 m. Samråd ska hållas med markägare innan installation utförs.
- Luftledningens minsta höjd över allmänt trafikerad väg eller annat område med passerande trafik ska installationen utföras i enlighet Trafikverkets anvisningar för Ledningsarbeten inom vägområdet eller annan väghållares anvisningar. Ansvarig väghållares krav gäller alltid före Robust fibers anvisning om kravet är högre.
- Vid upphängning av optokabel så ska EBR K30:04 angående sambyggnad optisk fiberkabel följas.

- Luftledning över område med sjötrafik ska vara installerad på minsta höjd över normal högvattenyta som Sjöfartsverket eller annan myndighet föreskriver som segelfri höjd.
- Då en luftledning korsar en elektrifierad järnväg ska den förläggas på den höjd och enligt de anvisningar som Elsäkerhetsverket bestämmer efter samråd med järnvägens innehavare.
- Vid luftförläggning ska kabeltillverkarens anvisningar om monteringsstillbehör och installationsätt följas.

MINIMIKRAV BESIKTNING AV LUFTLEDNING

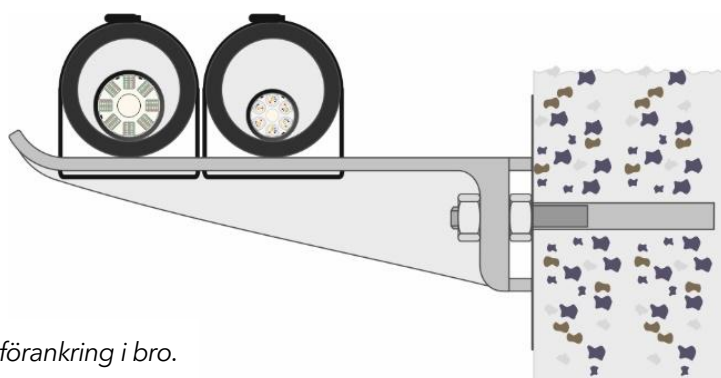
Besiktning sker enligt stolpägarens och leverantörens anvisningar.

2.3.7 Förläggning vid bro

Placeringen av kanalisationen vid broförläggning bestäms av väghållaren/broägaren i samråd med entreprenören.

MINIMIKRAV FÖRLÄGGNING VID BROFÖRLÄGGNING:

- Kanalisationen ska fästas och skyddas väl.
- Kabelslinga ska finnas på minst en sida av bron. Enstaka kundkablar behöver i regel inte slingas.

Exempel på förankring i bro.

2.3.8 Förläggning i tunnel eller kulvert

Vid förläggning i tunnel behövs inte kanalisation i form av kanalisationsrör.

MINIMIKRAV VID FÖRLÄGGNING I TUNNEL:

- Material som används ska vara klassat för inomhusbruk.
- Optokabel eller kanalisationsrör ska placeras på kabelstege eller klamras i tunnelvägg alternativt monteras med bärlina eller linspann. Optokabel eller kanalisationsrör ska fästas med t.ex. buntband och då ska minst vart tredje band vara av metall för att förhindra att kabeln faller ner vid brand.
- Föreligger risk för intrång, skadegörelse eller skadedjur ska armerad optokabel eller kanalisationsrör användas.

Förläggning i tunnel.

2.4 Optokablar

2.4.1 Optokablar generellt

För kabelkonstruktioner och val av kabel hänvisas generellt till materialleverantörer. Det finns några olika konstruktioner på optokablar:

- Ribbonkabel - fibrerna är sammanfogade i bandstrukturer (4 eller 8 fibrer) som möjliggör att man skarvar (svetsar) alla fibrerna på en gång. Banden placeras sedan i en spårprofil av plast.
- Kablar uppbyggda med tuber där fibrerna skyddas i fyllda tuber som ligger runt en dragavlastare.
- Kablar med centralt fylld tub med fibrer med eller utan yttre dragavlastning.
- Mikrokablar är uppbyggda liknande optokablar men med slankare konstruktion
- Blåsfibrer är 1-12 fibrer buntade med minimalt externt skydd i form av mantel. Om blåsfiber förläggs utomhus ska endast kanalisationsrör som är avsedda för blåsfiber användas.

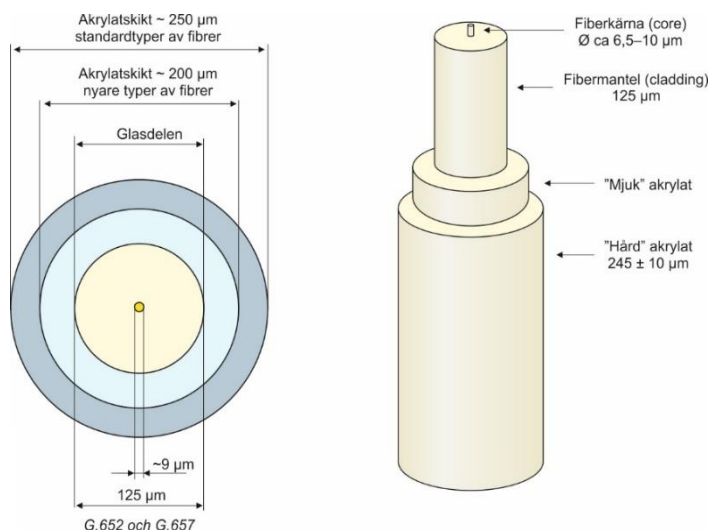
Det finns flera standarder för färgkodning av fibrer i optokabel. Viktigt att tänka på är att bestämma sig för en färgkod och att använda samma färgkod i hela fiberanläggningen.

Rekommenderat är att använda färgkoden S12 för alla optokablar.

MINIMIKRAV PÅ OPTOKABLAR:

- Optokabel ska ha fibrer av singelmodtyp och följa standard enligt ITU-T G.652 eller G.657.
- Optokabelns dragavlastning ska vara anpassad till de installationsmetoder och skarvenheter som används i fiberanläggningen.

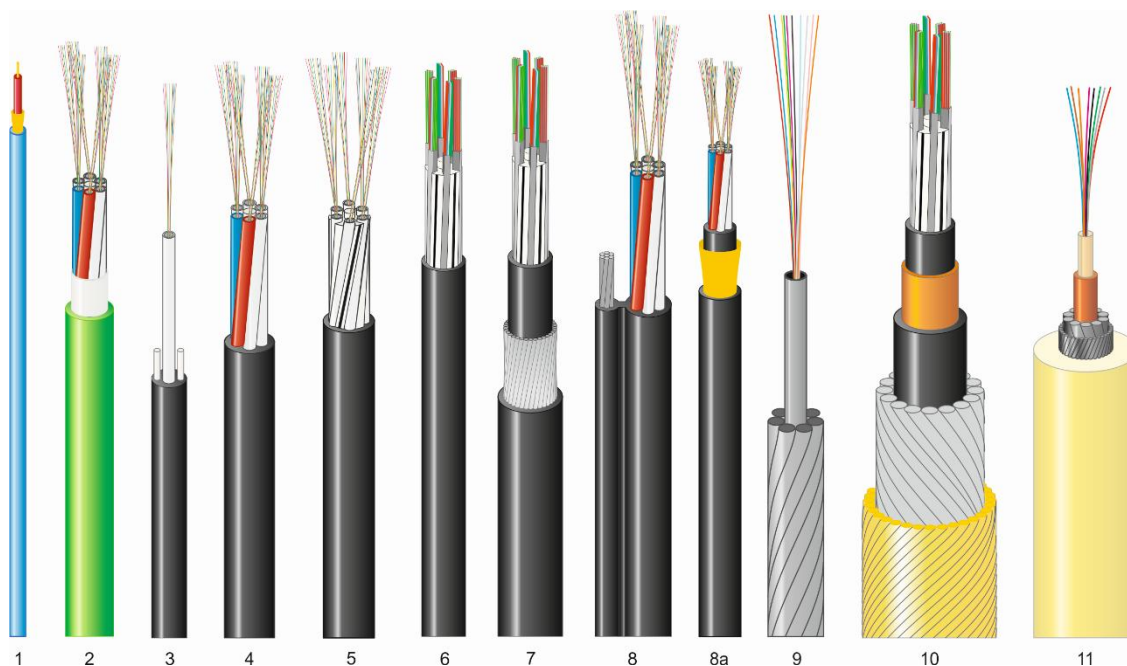
Uppbyggnad av en optofiber enligt ITU G.652 eller G.657.

Optokabel med G.652 fibrer används i de flesta standardkablar. Optokablar med fibrer av typ G.657 är mindre böjkänsliga och används främst i accessnät till enskilda kunder.

Nedan följer exempel på olika typer av optokablar.

Exempel på olika optokablar.

1. Kopplingskabel, förses med kontakt i vardera änden och används vanligen för att koppla nät mot nät eller aktiv utrustning till nät, oftast mellan ODF:er i ODF- stativ
2. Koncentrisk kabel med fibrer i rör. Kabeln används för att bygga nät i kanalisation eller i skyddad miljö, t.ex. inomhus, i tunnlar, inom industribyggnader och liknande. Den gröna färgen markerar att kabeln är flamskyddad, detta är dock ingen standardfärg för detta ändamål utan har blivit en de facto standard.
3. Tunn kabel för utomhusapplikation. Lösa fibrer eller fiberband ligger centralt placerade i fettfyllt rör eller hålighet. Två tunna dragavlastare är placerade på var sin sida av kabeln.
4. En mycket vanlig kabel. Den ska förläggas i optorör. Fyra upp till 16 sekundärrör med lösa fibrer (vanligt är 24 fibrer i varje rör) är kablade runt en central dragavlastare. Hållrummet mellan rör och rör och yttre mantel fylls med fyllmedel för att göra kabeln långsvattentät. Detta gäller för samtliga kablar 4-11.
5. Kabel med spårprofil i vars spår sekundärrör placeras. Kabeln blir betydligt tåligare för radiellt tryck än de som enbart kablats koncentriskt.
6. Samma typ av kabel som föregående men i stället för sekundärrör finns i spår fiberband, denna typ av kabel används främst på sträckor med stort fiberbehov. Skarvning av fiberband går avsevärt snabbare än med enkelfiber.
7. Här har kabel nummer 6 försetts med kraftig förstärkning för direkt nedgrävning eller nedplöjning. Förstärkningen består av stål- eller aluminiumtrådar.
8. Kabel med inbyggd bärlina för upphängning mellan stolpar (telestolpar) med max spann begränsat till 50 meter. Modellen brukar kallas "figur-8 kabel".
- 8a. ADSS kablar (All Dielectric Self-Supporting cable /ADSS) är ett alternativ till kablar med inbyggd bärlina, OPGW (optical ground wire) och OPAC (optical power attached cable) men har lägre installationskostnad. Kablarna är utformade för att vara tillräckligt starka för att kunna installeras i längder på upp till 700 meter mellan kabelbärarna och är utformad för att vara lätt och liten för att minska belastningen på kabelbäraren på grund av kabelvikt, vind och is.

9. Jordlinan högst upp på fackverkskonstruktionen för högspänningskablar kan förses med optofiber, denna typ av kabel kallas OPGW-kabel då den är avsedd för att förbinda fackverken med varandra och med jord.
10. Undervattenskabel för kustnära installationer med behov av många ej förstärkta fibrer och med begränsat förläggningsdjup. Kan förses med erbiumdopade fiberförstärkare varför avståndet mellan sändare och mottagare kan vara över 300 km. Den tunga förstärkningen med ståltrådar gör kabeln stark mot lättare ankare samt ger tyngd för att följa havsbottens konturer. Fibrer av typen ITU-T G.655 kan komma i fråga.
11. Kabel för oceanförläggning, här kan förläggningsdjupet vara närmare 8-10 km. De extremt långa förläggningsavstånden medför att förstärkare används. Dessa strömförses genom det inre kopparröret. Den fiber som används är ofta ITU-T G.654 med extremt låg dämpning.

Exempel på olika mikrokablar.

1. Alternativ till "blåsfiber" är denna 1,2 mm tunna kabel som används för blåsning till enskild slutanvändare.
2. Tunn mikrokabel med fibrerna i ett fettfyllt rör omgivet av aramidgarn som dragavlastare. Utanpå aramidgarnet finns mantel av flamskyddande polyeten, PE.
3. Bilden visar en ovanlig 48-fiberskabel där fibrerna är buntade i 12-fiberskardeler (buntar), kardelerna identifieras genom olikfärgat garn som lindats runt varje kardel. Samtliga kardeler är placerade i ett fettfyllt plaströr som i sin tur omges av aramidgarn som dragavlastare och en yttre flamskyddande mantel av halogenfri PE.
4. Mikrokabel med samma uppbyggnad som en standardkabel för förläggning i optorör. Bilden visar en kabel där varje fettfyllt rör har samma diameter som den centralt placerade dragavlastaren vilket resulterar i sex omgivande rör. Standarddesign är att varje rör innehåller 12 fibrer varför kabeln på bilden innehåller 72 fibrer. Antalet fibrer i varje rör kan fördubblas.
5. I den här kabeln har den centrala dragavlastaren gjort något grövre än de omgivande rören. I det här fallet har man anpassat den för åtta omgivande rör, det ger en kabel med 96 fibrer. Dubblas antalet fibrer i varje rör får man en 192-fiberskabel.
6. Samma design som i de två föregående kablar men har några plaststrängar placerats mellan sekundärrören för att göra en mer cirkulär kabel.

Fibrer i en optokabel som är kontakterade i båda ändar benämns fiberlänkar. En fiberlänk startar och slutar i en nod, en anslutningspunkt (hos en kund) eller i en spridningspunkt (kopplingsställe), vanligtvis en ODF (Optical Distribution Frame). Respektive ände av fiberlänken är kontakterad i uttag monterade i en ODF-enhet. ODF-enheten är monterad i ett stativ eller i en mindre låda hos en kund.

En förbindelse utgörs av en fiberlänk, eller av två eller flera fiberlänkar som är sammankopplade (korskopplade).

2.4.2 Optokablar för förläggning i mark

MINIMIKRAV PÅ OPTOKABEL SOM SKA FÖRLÄGGAS I MARK:

- Optokabeln ska förläggas i kanalisationsrör.
- Optokabeln ska vara godkänd för förläggning i rör och kanalisation utomhus.
- Optokabeln ska vara utförd med ett identifieringssystem för identifiering av enskild fiber exempelvis genom färgmärkning.
- Optokabeln ska vara långsvattentätad.
- Optokabeln ska vara halogenfri.

2.4.3 Optokablar, kabelrännor och kabelstegar för inomhusförläggning

MINIMIKRAV PÅ OPTOKABLAR FÖR INOMHUSFÖRLÄGGNING:

- Optokabel avsedda enbart för utomhusbruk får ha en maximalt längd av 20 m in i byggnad och inom samma brandcell enligt Boverket byggregler. För övrig inomhusförläggning ska kabel uppfylla gällande krav för inomhusinstallation i enlighet med Boverkets byggregler.
- Kabelrännor och kabelstegar kan utformas enligt SS-EN 61537. Kabelskenor kan utformas enligt SS-EN 61534 serien. Upphållningsanordningar i utrymningsvägar bör utformas i materialklass A2-sl, d0. (BSF 2018:4).

2.4.4 Optokablar för stolpförläggning

Ur robusthetssynpunkt bör förläggning på stolpe undvikas.

För stolpförläggning finns optokablar av följande typer:

- lindad runt kraftledning (kallas wrapping)
- inbyggd i jordlina (kallas OPGW)
- hängd i bärlina (kallas figur 8)
- med inbyggd bärlina som är självbärande (kallas ADSS)
- i mikrokanalisation för stolpförläggning.

MINIMIKRAV PÅ OPTOKABEL VID FÖRLÄGGNING AV OPTOKABEL PÅ STOLPAR:

- Om förläggning av optokabel sker på stolpar ska den utföras med kabel och fästordningar som är anpassade efter förläggningsmetoden.
- Stolpägarens regler och anvisningar ska gälla och kan variera beroende på lokala föreskrifter, stolplinjens användning (el, tele) m.m.

2.4.5 Optokablar för förläggning i vatten

Viktiga parametrar vid förläggning av optokabel i vatten är vattendjup, förekomst av sjötrafik, ankring, fiske m.m. Se vidare under "Förläggning i sjö eller vattendrag".

MINIMIKRAV PÅ OPTOKABEL FÖR FÖRLÄGGNING I VATTEN:

- Förläggning ska ske med optokabel som är anpassad för förläggning i vatten.
- Optokabeln ska vara vattentät i dess längdriktning.

2.4.6 Optokablar för förläggning i tunnel och kulvert**MINIMIKRAV PÅ OPTOKABEL VID FÖRLÄGGNING I TUNNEL OCH KULVERT:**

- I kulvert, väg-, järnvägs- och gångtunnlar ska optokabeln vara av halogenfritt och självslocknande utförande.
- Föreligger risk för intrång, skadegörelse eller skadedjur ska armerad optokabel eller kanalisationsrör användas.

2.5 Kabelhantering

2.5.1 Generella krav

Generellt vid all förläggning av optokabel är att dragning/blåsning/flottning måste ske kontrollerat med avseende på dragkrafter och böjradier enligt kabeltillverkarens anvisningar och med därför avsedda utrustningar.

Kabel ytter- diameter	Mikrorör med innerdiameter						Optorör med innerdiameter							
	2.1	2.8	3.5	5.5	8	10	12	14	16	20	26	28	32	40
1.2														
1.8														
2.4														
3.9														
4.0														
5.4														
6.2														
6.4														
6.8														
7.5														
8.5														
9														
10														
11														
12														
13														
14														
15														
16														
17														
18														
19														
20														
21														
22														
23														
24														
25														

Kabeldimensionering: Tabellen visar lämplig matchning för dimension av optokabel med lämpligt kanalisationsrör.

MINIMIKRAV FÖR HANTERING AV OPTOKABEL:

- Minsta tillåtna böjradie får inte underskridas.
- Maximalt tillåten dragkraft får inte överskridas
- Maximalt tillåtet mekaniskt tryck får inte överskridas
- Alla kablar som lämnas oanslutna ska ändtätas.
- Kabeln får inte hanteras vid temperatur som är lägre än den som specificerats. Detta medför att trumman i vissa fall måste stå i uppvärmd lokal något dygn innan den transporteras ut. Under transporten bör den täckas så att kabeln inte kyls ner.
- Förläggning av slingor i spridningspunkt eller slingbrunn ska baseras på en bedömning avseende framtida markarbeten, exempelvis vid större diken, vägar och i närheten av tätorter där bebyggelse kan tänkas komma till stånd.
- Slingor, placering, längd och dokumentation ska ske enligt nätägarens rekommendationer.
- Kabeltrummor med optokabel ska hanteras stående.

- Kabelns avspolningsriktning är markerad på kabeltrumman och ska följas.
- Vid blåsning av mikrokabel ska kompressor med fuktavskiljare och rätt filter enligt kompressortillverkaren användas.

2.5.2 Läggnings av optokabel i brunnar och skåp

För att placera optokabeln rätt i kabelbrunn eller markskåp där en slinga ska göras, krävs noggrann förberedelse och hantering. Kabelns egenskaper ändras om kabeln vrids och det är lätt hänt vid slingning om det inte görs på rätt sätt. Följ kabeltillverkarens anvisning angående slingning. Viss kabeltyp kan t.ex. behöva slingas i form av en åtta. Kontroll om optokabeln är vriden kan göras genom att inspektera att kabelns längsgående märkning är åt samma håll. En kabellängd på ca 20-meter är lämplig som slinglängd.

Slingning av mikrokabel kan ske på samma sätt som för standardkabel. Mikrokabel är dock inte lika robust i konstruktionen som standardkabel och därför behöver extra försiktighet iakttagas vid hantering av mikrokabel.

MINIMIKRAV VID FÖRLÄGGNING AV OPTOKABEL I KABELBRUNN OCH MARKSKÅP:

- Kabeltillverkarens anvisning angående slingning ska följas.
- Om enskilda fibrer, fiberenheter, fiberband (ribbon) eller buntade fibrer används får dessa aldrig slingas fritt i kabelbrunn då risk finns för fiberbrott och fuktskador. De ska slingas i skarvbox.
- Alla fiberoptiska kablar för utomhusbruk ska tåla att ligga i vatten.

2.5.3 Förläggning av optokabel inomhus

Där optokablar förläggs i allmänna utrymmen som källare, garage och liknande och risk finns för intrång, skadegörelse eller sabotage ska säkerheten förbättras genom att förläggningen görs så dolt som möjligt med ett mekaniskt skydd.

MINIMIKRAV VID FÖRLÄGGNING AV OPTOKABEL INOMHUS

Vid risk för intrång, skadegörelse eller sabotage ska optokablar inomhus skyddas mekaniskt med kanalisationsrör eller motsvarande.

2.5.4 Skarvning av kabel

MINIMIKRAV VID SKARVNING AV OPTOKABEL:

- Fibrerna i kabeln ska skarvas genom svetsning.
- Fiberskarven ska skyddas i en skarvhylsa. De skarvade fibrerna ska därefter läggas i en eller flera fiberkassetter som i sin tur ska skyddas av skarvskåp eller skarvbox.
- Fibernas minsta böjradie får inte underskridas. Se kabeltillverkarens specifikation.
- Optokablarna ska dragavlastas vid skarvbox eller skarvskåp med för aktuell kabel inbyggd dragavlastare, t.ex. glasfiberstav eller aramidtråd.

Undvik i möjligaste mån en nätdesign där skarvning sker i kontakter. Kontakter ger alltid mer dämpning och reflektion som kan påverka signalen.

2.5.5 Skarvenheter

Optokabelns skarv ska skyddas i en skarvenhet. Skarvenheter i form av skarvboxar eller skarvskåp väljs efter den miljö som den placeras i, antalet fibrer som ska skarvas samt de kablar och eventuella mikrorör som ska anslutas.

Skarvenheter finns för olika placeringsalternativ till exempel för direktförläggning i mark, i markskåp, på stolpe och på vägg. Skarvenheter utgörs av:

- Skarvskåp
- Skarvboxar
- Väggbboxar
- Fasadboxar

Skarvenheter kan även innehålla mellanstycken och kontakter.

MINIMIKRAV PÅ SKARVENHET

- Följ alltid tillverkarens anvisningar angående temperatur, trycktätning, dragavlastning, kabeltvist, böjradier, skarvhållare etc.
- Skarvenhet placerad under marknivå ska uppfylla minst klassning IP68.
- Skarvenhet placerad över marknivå, utan ytterligare kapsling, ska uppfylla minst IP54.
- Skarvenhet placerad utomhus, utan ytterligare kapsling, ska vara UV-tåliga.
- Skarvenhet placerad åtkomligt för allmänheten ska vara i klass minst IK 8* och kunna låsas.
- Skarvenhet placerad över marknivå med lägre IP-klassning än IP54, ska vara omslutet av yttre kapsling som uppfyller minst klassning IP34.
- Tillse att skarvenhetens tätning är tillräcklig, avseende till exempel skadedjur och vatteninträngning, för den miljö där skarvskåpet är placerat.
- Skarvenhet - Fasadbox placerade åtkomlig för allmänheten ska vara minst klass IK 7* och ska inte kunna öppnas utan verktyg.

*För skarvenheter som är åtkomliga för allmänheten ska det göras en riskbedömning för att avgöra behovet av skydd mot yttre mekaniska påverkan.

Exempel på fasadboxar.

Exempel på markskåp för utomhusbruk med skarvenhet.

Exempel på markskåp för utomhusbruk med skarvskåp och skarvkassetter.

2.5.6 Terminering av kabel i nod

Terminering innebär att fibrerna i en optokabel görs åtkomliga via kontakter i en kopplingspanel. Kopplingspanelen är en del av en ODF (Optical Distribution Frame).

Optokabel klassad för utomhusbruk ska skarvas (övergångsskarv eller stationsskarv) om till optokablar för inomhusbruk om sträckan inomhus överstiger 20 m, se punkt 2.4.3.

Vanligt är att övergångsskarvning sker utomhus i intagsbrunn eller markskåp.

Ofta används förkontakterad inomhuskabel (s.k. stubbkabel) från ODF till övergångsskarv.

Inomhuskabeln avslutas med optokontakter på insidan (linjesidan) i en ODF-enhet.

Fibrerna är därmed åtkomliga för korskoppling eller anslutning av aktiv kommunikationsutrustning på framsidan (kopplingspanelen) av ODF-enheten.

2.5.6.1 ODF (Optical Distribution Frame)

I en ODF-enhet svetsas optokabeln mot förkontakterade fibersvansar (pigtail) eller förkontakterade fiberband (fan-out). På ODF-enhetens panel (framsida) monteras mellanstycken där kontakterna ansluts. På så vis görs fibrerna åtkomliga för anslutning i kontakter för anslutning av utrustning eller korskoppling.

ODF (Optical Distribution Frame) utgörs av anläggningens utrustning för terminering, anslutning och korskoppling av fibrer.

En ODF-enhet (kallas även ODF-modul eller ODF- panel) är del av en ODF. Inkommande fiber till nod termineras med kontakt på insidan av ODF-enheten och fiberns kapacitet blir åtkomlig på framsidan av ODF-enheten.

När materiel väljs till ODF ska vissa grundläggande funktioner enligt nedan uppfyllas för ett robust nät.

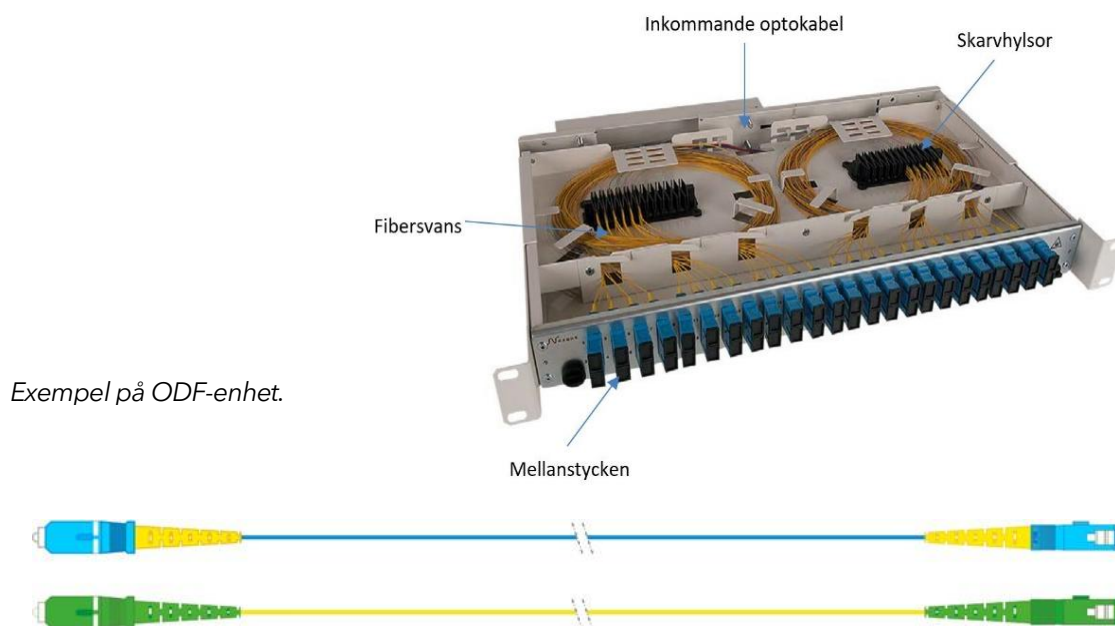
MINIMIKRAV PÅ ODF-ENHET:

- ODF-enheten ska ha beröringsskydd framför kontaktpanelen.
- Det ska vara enkelt att komma åt de inre kontakterna för rengöring eller byte av mellanstycke t.ex. genom utdragbar eller svängbar frontpanel.
- Tomma mellanstycken, där ingen kontakt sitter i, ska förses med dammskydd både inne i ODF-enheten och på panelen.
- Gröna mellanstycken får aldrig användas tillsammans med blå kontakter eller tvärtom.

Rekommendation

Olika lösningar och modeller i samma stativ ska undvikas då de kan förhindra arbete i enhet ovan eller nedanför.

MINIMIKRAV PÅ ODF-STATIV:

- ODF-enheter med stubbkabel (förtillverkad enhet med kontakter och optokabel i olika längder) ska kunna installeras i stativet. Stubbkabeln dras från ODF-stativet t.ex. på kabelstegar fram till en övergångsskarv där den svetsas mot inkommande optokabel.
- ODF-stativ ska placeras så att inkommande optokabel som förläggs inomhus kan skarvas direkt inuti ODF-enhet.
- ODF-stativ ska vara konstruerade så att framtida drift- och underhållsarbete enkelt går att utföra som t.ex. byte, reparation och komplettering i ODF-enheterna.
- Kabelföringsvägar ska finnas och samtliga kopplingskablar ska placeras i hållare för kablage. Kravet gäller i hela ODF, dvs. i paneler inom samma stativ och mellan stativ.
- ODF-stativ ska vara konstruerade så att hantering av anslutnings- och kopplingskablar är rationell avseende radiebegränsning, ordning, överlängd, antal, omkoppling, komplettering m.m.
- ODF-stativ ska vara konstruerade så att korskoppling kan ske inom samma ODF-stativ eller via avsedda framföringsvägar till annat ODF-stativ eller till stativ med aktiv utrustning.

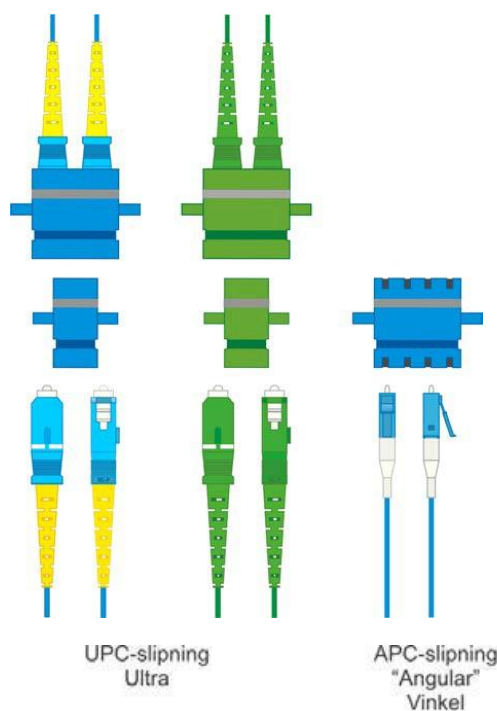

2.5.7 Optokontakter och rengöring

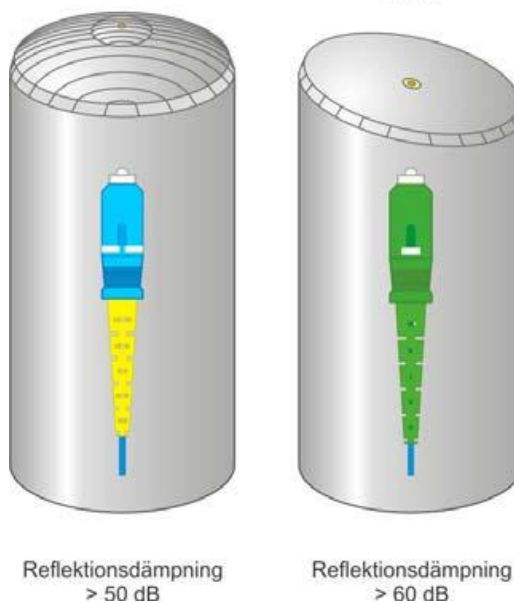
2.5.7.1 Optokontakter

Det finns flera typer av optiska kontakter. De vanligast förekommande kontaktyperna i bredbandsnät är LC (Lucent Connector) och SC (Subscriber eller Standard Connector). För att koppla samman två kontakter används ett mellanstycke.

Färgen på kontaktdonen berättar vilken typ av slipning ändytan har på kontaktdonet. De vanligast förekommande är UPC (blå, sfärisk slipning) eller APC (grön, 8 graders snedslipning). UPC är vanligast förekommande i bredbandsnät. APC används mestadels i kabel-TV nät, där det är viktigt att reflektion av ljus minimeras (hög reflektionsdämpning).

Exempel på optokontakter och mellanstycken.
Från vänster: SC-kontakt UPC, SC-kontakt APC,
LC-kontakt UPC med mellanstycken.

Olika slipning av den s.k. kontaktferulen.
Angivna dämpningsvärden är kvalitetsparametrar.

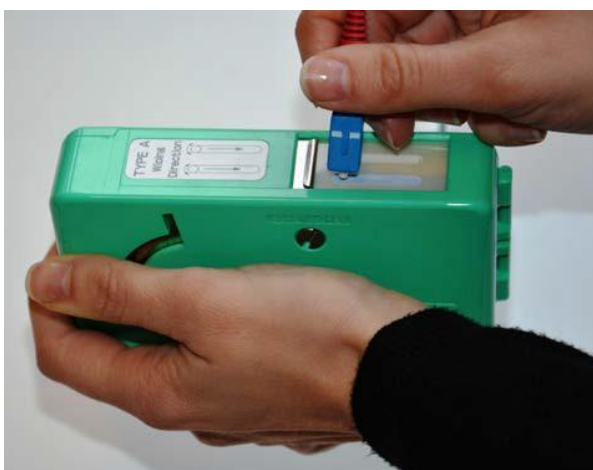

2.5.7.2 Rengöring

Det är viktigt att kontakter på korskopplingskablar och kontakter i ODF/utrustning är rena. Kan kontrolleras med fiberkamera/fibermikroskop (enligt standard IEC 61300-3-35).

Optokontakter och mellanstycken rengörs normalt enbart med torra metoder (t.ex. rengöringsdosa/kort och stift/penna).

I undantagsfall, vid starkt nedsmutsade kontakter, kan kontakten rengöras med isopropanol. Vid rengöring med isopropanol behöver kontakten omedelbart torkas genom rengöring med torr metod.

Rengöring av fiber med rengöringskassett.

2.5.8 Terminering utomhus

ODF-enheter eller motsvarande öppna paneler används inte utomhus i markskåp för att skapa omkopplingspunkter då detta kräver helt täta boxar.

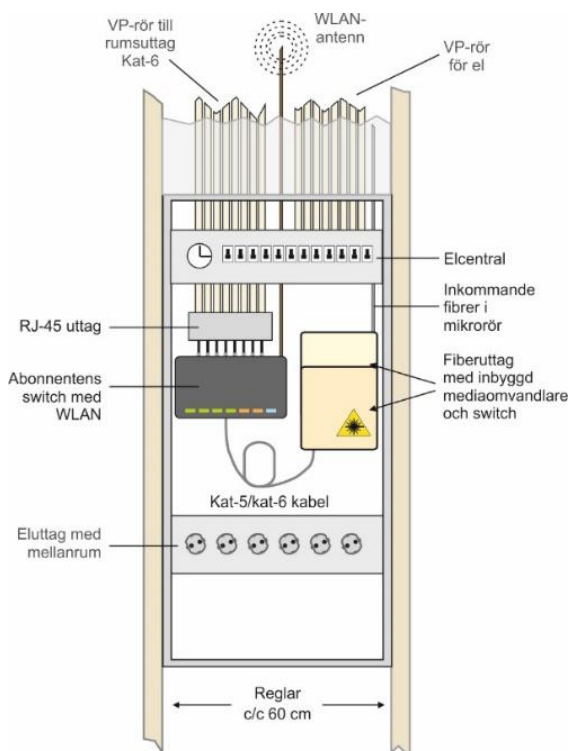
Om omkopplingspunkter med optokontakter placeras ute i nätet bör dessa placeras inomhus eller i speciella utomhusskåp (miljöskåp).

2.5.9 Terminering i hus

Med hus avses villa eller radhus som enskild bostad. För terminering i flerbostadshus, bostäder, kommersiella lokaler, kontorslokaler se rekommendation ”Robusta fastighetsnät”.

Efter att optokabel är förlagd in i huset monteras en tätning mellan kanalisationsrör och optokabel.

Inkommande optokabel till huset termineras i ett fiberuttag alternativt fasadbox. Fiberuttag bör placeras i omedelbar närhet av kabelintag på vägg eller i ett ”broadbandsutrymme” för att skapa en flexibel anslutningspunkt. Från uttaget dras en kopplingskabel som är robust och anpassad för installation inne i huset fram till den aktiva kundutrustningen.

Exempel på broadbandutrymme kombinerat med elcentral i bostad.

MINIMIKRAV FÖR TERMINERING I HUS:

- Inkommande kabel till hus ska termineras i fristående fiberuttag. Med fristående menas också enhet/platta som switch monteras på och där separat utrymme för fiber finns på enheten/plattan.
- En separat CPE ska förses med varningsskylt "Varning för laser".)

Alternativ terminering

Som alternativ kan terminering av fibern göras i en fasadbox när detta är mer ändamålsenligt.

2.5.9.1 Fiberuttag

Fiberuttaget i ett hus är nätägarens egendom. Fiberuttaget bör vara konstruerat så att kontakten på en ansluten kopplingskabel inte är alltför synlig och lättåtkomlig.

En kund med teknisk kunskap och en anvisning bör själv kunna lossa och byta kopplingskabel utan att öppna fiberuttaget. Kopplingskabeln ska vara i ett för ändamålet anpassat och robust utförande.

MINIMIKRAV PÅ FIBERUTTAG I HUS:

- Uttag monterat direkt på vägg ska vara riktat neråt parallellt med vägg.
- Mellanstycket ska fysiskt skyddas för damm även om kontakt tas ur.
- Fiberuttag i hushåll ska märkas med symbol "Varning för Laser" enligt avsnitt 2.6.5 Fiberuttag.
- Vid montering av fiberuttag ska beställarens alt. tillverkarens anvisningar följas.

2.5.10 Optisk strålning

Optisk strålning är främst en skyddsfråga för de som hanterar optiska kontaktdon och kablage. Titta inte in i kontaktdon om dessa är anslutna till laser.

Laserstrålning kan skada synen. Eftersom ljuset kan vara osynligt ska varningsetiketter enligt punkt 2.6 Märkning appliceras för att upplysa och varna om dessa risker. Det osynliga ljuset utlöser ingen blinkreflex som skyddar ögat.

2.5.11 Leveransmätning av fiberförbindelser

Efter installation görs leveransmätning på anläggningen och mätprotokoll upprättas. Leveransmätning av optokablar utförs för att säkerställa att den fysiska installationen och dokumentationen stämmer överens och för att verifiera att minimikrav avseende bl.a. dämpning är uppfyllda. Som hjälpmedel finns en Excel-kalkyl att tillgå. Se underbilaga 2.1 Dämpningsberäkning.

2.5.11.1 Mätmetoder

Det finns två vanliga mätmetoder för leveransmätning av nyanlagda optokablar:

- Dämpningsmätning, dB-mätning
- OTDR-mätning.

För robust fiber gäller OTDR-mätning.

Vid OTDR-mätning används en optisk reflektometer (OTDR = Optical Time Domain Reflectometer). OTDR-instrumentet sänder ut en ljuspuls som reflekteras i inhomogeniteter, skarvar, kontakter och ändpunkt.

OTDR används för att mäta bl.a. dämpning och kontakreflektioner. OTDR används också för att hitta dämpningsökningar t.ex. i dåliga skarvar, klämningar eller felaktiga fibrer. Följ alltid instrumenttillverkarens anvisningar avseende mätningens utförande.

2.5.11.2 Val av OTDR-instrument

Instrumentens prestanda väljs utifrån den typ av förbindelse som mäts.

Ett OTDR-instrument som används i nationella nät kan mäta långa sträckor med stor noggrannhet, medan ett OTDR-instrument som används i anslutningsnät behöver en bra upplösning på korta sträckor.

2.5.11.3 Vid misstanke om felaktig optokabel

Vid misstanke att optokabeln har utsatts för yttre påverkan i samband med installationen, t.ex. trasig kabeltrumma, klämningar m.m. kontrolleras fibrerna med hjälp av någon av de nämnda mätmetoderna.

2.5.12 Leveransmätning av passiv fiber

Den generella metoden för OTDR-mätning är att den ska vara dubbelriktad.

I de fall mätningen avser enskilda kundförbindelser kan Beställaren tillåta enkelriktad OTDR-mätning då det ger en acceptabel estimering avseende dämpning för den typ av tjänster som är aktuella för en villaförbindelse. Vid överstiget gränsvärde ska dubbelriktad mätning utföras.

MINIMIKRAV AVSEENDE LEVERANSMÄTNING PASSIV FIBER:

- OTDR-mätning ska utföras mellan ändpunkterna på samtliga kontakterade förbindelser vid 1310 nm och 1550 nm.
- Om inkommande optofiber till ett hus termineras i ett fiberuttag eller fasadbox utgör detta förbindelsens ändpunkt. För terminering i flerbostadshus se rekommendation "Robusta fastighetsnät".
- Mätinstrumenten ska vara kalibrerade enligt tillverkarens rutiner.
- På mätprotokollet ska anges vilket mätinstrument, OTDR inställningar (mätområde, puls, tid samt IoR (index of refraction)) och vem som utfört mätningen.
- Mätresultat från OTDR-mätningar ska sparas i originalfilformat till exempel .sor/.trc/.msor.
- Gränsvärdena enligt tabell 2.5.12.1 får inte överskridas.
- Vid OTDR-mätning ska:

- pulsbredden alltid vara så kort pulsbredd som möjligt, dock ska alltid hela kurvan kunna läsas utan brus.
- mätfönstret alltid vara inställt så att hela kurvan syns i fönstret, ex. är sträckan 3 km ställs mätfönstret in på 3,2 km osv.
- inkopplingsfiber ("launch cable") alltid användas. Längden ska anpassas med hänsyn till den så kallade "döda zonen" för att kunna mäta första kontakten.
- korrekt tid och datum vara inställd.

Anm:

Om fler skarvade kablar har olika index (IOR) bör nätägaren ange det index som ska användas. Parrättskontroll bör utföras.

2.5.12.1 Mätresultat och gränsvärden på fiber i kabel

Mätvärden i kapitlet baseras på gällande standarder ITU-T-G.652–201611 och ITU-T-G.657–201611.

Gränsvärde för dämpning i förlagd optokabel	
Gränsvärden vid 1310nm	Max 0,40 dB/km
Gränsvärden vid 1550nm	Max 0,30 dB/km
Gränsvärden vid 1625nm*1	Max 0,40 dB/km
Punktvis dämpningsförändring vid 1550nm eller 1625nm. Med punktvis dämpningsförändring avses "spik" större än 0,05 dB.	0,05 dB
Fiberdämpningen får max överstiga fabriksmätningen på fibern med 0,03 dB/km vid 1310 (1550 eller 1625) nm.	
Med max värde avses dämpning på enskild fiber uppmätt över 1 km.	
Med medelvärde avses det sammanlagda värdet av alla fiber på en kabelsträcka.	
Gränsvärde på enskild skarv	
Max gränsvärde accessnät	0,25 dB
Gränsvärde på kontakt	
Skarvdämpning per sammankopplad kontakt	0,5 dB
Refleksionsdämpning UPC-slipad kontakt	min 50 dB
Refleksionsdämpning APC-slipad kontakt	min 60 dB

Tabell: Minimikrav gränsvärden på fiber i kabel (sammanfattande tabell)

MINIMIKRAV AVSEENDE MÄTRESULTAT FÖR ACCESSNÄT

Det erhållna värdet på dämpningen ska vara under följande teoretiska beräkning:

Vid 1310 nm: $\text{längd} \times 0,40 + \text{skarv} \times 0,25 + 1,0 + 0,5 \text{ dB}$

Vid 1550 nm: $\text{längd} \times 0,30 + \text{skarv} \times 0,25 + 1,0 + 0,5 \text{ dB}$

Förklaring till förkortningar ovan:

längd = optisk längd (km)

skarv = antal skarvar

1,0 dB avser förluster vid inkoppling mot ODF, 2 st. om 0,5 dB (inklusive första skarv efter ODF)

0,5 dB estimerat värde för den samlade mätonoggrannheten i instrument med kontakt.

Som stöd för att beräkna förbindelsen dämpning finns en framtagen Excel-kalkyl att hämta på robustfiber.se under anvisningar.

Anm: Kontrollera nätägarens krav innan mätning.

2.5.13 Leveransmätning av aktiv fiber

Med aktiv fiber menas en förbindelse som har en aktiv CPE/Switch som signalerar på 1310 nm och 1550 nm på fibern. Leveransmätning kan då genomföras med en filtrerad våglängd på 1625 alt. 1650 nm. Aktiv mätning utgår från att mätning sker från endast ett håll.

MINIMIKRAV AVSEENDE LEVERANSMÄTNING AKTIV FIBER:

- OTDR-mätning ska utföras på 1625 alt. 1650 nm på aktiv fiberförbindelse. Mätinstrumenten ska vara kalibrerade enligt tillverkarens rutiner.
- OTDR-mätning ska ske enligt instrumenttillverkarens anvisningar.
- På mätprotokollet ska anges vilket mätinstrument, OTDR inställningar (mätområde, puls, tid samt IoR (Index of Refraction) och vem som utfört mätningen.
- Mätresultat från dämpningsmätningar och OTDR-mätningar ska sparas i allmänt läsbart filformat t.ex. Excel, .pdf eller .sor för OTDR.
- Gränsvärdena enligt tabell 2.5.12.1 får inte överskridas.
- Leveransmätning på en aktiv fiberförbindelse får endast användas för villaanslutningar (SDU).

2.5.13.1 Mätresultat och gränsvärden på fiber i kabel

Se Tabell 2.5.12.1 för minimikrav gränsvärden på fiber i kabel (sammanfattande tabell). Nedanstående krav på fiber i kabel utgör indata vid leveransmätning av installerad anläggning.

MINIMIKRAV avseende mätresultat för accessnät

Det erhållna värdet på dämpningen ska vara under följande teoretiska beräkning:

Vid 1625 nm: $\text{längd} \times 0,40 + \text{skarv} \times 0,25 + 1,0 + 0,5 \text{ dB}$.

Förklaring till förkortningar ovan:

längd = optisk längd (km)

skarv = antal skarvar

1,0 dB avser förluster vid inkoppling mot ODF, 2 st om 0,5 dB (inklusive första skarv efter ODF)

0,5 dB estimerat värde för den samlade mätonoggrannheten i instrument med kontakt.

Som stöd för att beräkna förbindelsen dämpning finns en framtagen Excel-kalkyl att hämta på robustfiber.se under anvisningar.

Anm.: Kontrollera nätägarens krav innan mätning.

2.6 Märkning

Märkningar av fiberanläggningen ska ske på ett enhetligt sätt.

MINIMIKRAV AVSEENDE MÄRKNING AV FIBERANLÄGGNINGEN:

- Alla fiberanläggningens delar ska märkas med unika beteckningar.
- All märkning ska vara åldersbeständig och anpassad för aktuell förläggningssmiljö. Det kan handla om anpassningar för att motstå UV-strålning, kunna ligga i vatten under en lång period, klara olika typer av vätskor så som oljor, bensen, alkoholhaltiga lösningsmedel m.m.
- Märkning ska överensstämja med dokumentationens beteckning.
- Märkning med klartext får av säkerhetsskäl inte göras, exempelvis "Arboga-Köping" eller kundens namn.
- Märkningen ska vara skrapsäker.

2.6.1 Märkning och benämning av kanalisation

MINIMIKRAV AVSEENDE MÄRKNING OCH BENÄMNING AV KANALISATION:

- Vid förläggning av flera kanalisationsrör i samma rörgrav ska rören kompletteras med olika längsgående färgmärkningar eller annat väder- och åldersbeständigt märksystem, för att möjliggöra identifiering och dokumentation, så att förväxlingar undviks.
- Eventuell subkanalisation ska vara försedd med ett identifieringssystem för identifiering av enskilda rör, t.ex. färgmärkning.
- Kanalisationsrör ska märkas vid både ingång och utgång i brunnar och skåp, vid övergångar från exempelvis mast till kabelstege samt på ömse sidor vid vägggenomföringar.
- Kanalisationsrör ska märkas vid både ingång och utgång i vägggenomföringar vid anslutning av hus/fastighet. Undantag kan göras om kanalisationsröret är till för en enstaka kundanslutning, t.ex. anslutning till en villa.

Märkning av brunnar och skåp görs lämpligen innanför dörr/lock för att förhindra obehöriga att se märkningen.

Exempel på märkning av kanalisation.

2.6.2 Märkning av kablar

MINIMIKRAV AVSEENDE MÄRKNING AV KABLAR

Optokablar ska märkas vid både ingång och utgång i brunnar och skåp, vid övergångar från exempelvis mast till kabelstege samt på ömse sidor vid vägggenomföringar.

Exempel på märkning av optokabel.

MINIMIKRAV AVSEENDE MÄRKNING AV KABEL/BLÅSFIBER TILL HUS

En kabel/blåsfiber till en enskild användare ska identifieras via kanalisations färgkodning eller på annat överenskommet sätt.

2.6.3 Numrering och märkning av stativ och paneler

Stativ och paneler ska märkas i enlighet med Bilaga 4.

2.6.4 Skarvenheter

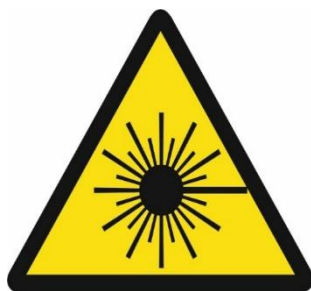
MINIMIKRAV PÅ MÄRKNING AV SKARVENHETER:

- På skarvkassett ska framgå vilka fibrer/kablar som ligger i kassetten.
- Märkning ska inte följa med exempelvis täcklock eller frontplåtar när dessa avlägsnas.
- Vid exponerade fiberkontakter ska det finnas en tydlig märkning med "Varning för laser".

2.6.5 Fiberuttag

MINIMIKRAV FÖR MÄRKNING AV FIBERUTTAG I HUS

Fiberuttag i hus ska märkas med symbol "Varning för laser".

Märkning med symbolen "Risk för laserstrålning".

2.7 Säkerhet

2.7.1 Lås

En spridningspunkt kan vara utformad på många olika sätt. Gemensamt för samtliga typer är att de låses med nyckel, kort eller på liknade sätt, så att obehöriga inte kan komma in i utrymmet. Detta gäller således noder, kabelbrunnar, markskåp och skarvlådor samt andra utrymmen där åtkomst till ändpunkter eller skarvar finns.

Vad gäller kabelbrunnar finns en mängd olika utföranden på lås, t.ex. låsbara innerluckor eller specifika "öppningsverktyg". Om en kabelbrunn förläggs under markytan, alltså med fyllnadsmassor ovan brunnslock, erfordras inte låsanordning.

Lås av typen "enspårigt", som kan öppnas med mejsel, eller "trekantslås" är inte godkända ur robusthetssynpunkt.

MINIMIKRAV AVSEENDE LÅSNING

Spridningspunkter ska vara låsta med godkänd nyckel, kort eller på liknade sätt.

Nedan följer exempel på lås som är godkända:

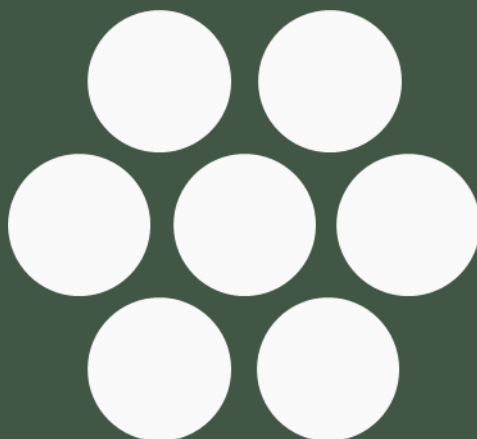
- EBR-lås eller "Stockholmslås".
- Hänglås med nyckel.
- Cylinderlås.
- Pentaheadlås.

Anvisning för Robust fiber

Bilaga 3. Robusta förläggningmetoder

Version 1.8

Anvisning för Robust fiber

Bilaga 3. Robusta förläggningmetoder

Version 1.8

Innehållsförteckning

1. Inledning	10
2. Allmänt.....	10
2.1 Generella för- och nackdelar.....	11
2.2 Effektiv förläggning	12
3. Generellt för ett fiberprojekt.....	13
3.1 Utsättning / Ledningsanvisning	13
3.2 Syn före på plats.....	13
3.3 Samförläggning	13
3.4 Tillstånd och markfrågor	13
3.5 TA-plan	15
3.6 Arbetsmiljö.....	16
3.7 Miljö	16
3.8 Syn efter på plats.....	17
3.9 Garantier	17
3.10 Samråd med Länsstyrelse	18
3.11 Dräneringar i åkermark	18
3.12 Träd, rötter och växtlighet	18
4. Schaktfria metoder	19
4.1 Microtrenching	19
4.1.1 Metod.....	19
4.1.2 Maskiner.....	19
4.1.3 Redskap.....	20
4.1.4 Lämplig miljö	20
4.1.5 Fördelar.....	20
4.1.6 Begränsningar (Nackdelar)	21

4.1.7	Schakt.....	21
4.1.8	Massor från schakt	21
4.1.9	Ledningsbädd	21
4.1.10	Kringfyllnad	21
4.1.11	Återfyllnad	22
4.1.12	Återställning.....	22
4.1.13	Miljöpåverkan	22
4.1.14	Kanalisationstyp.....	22
4.1.15	Kanalisationsförläggning.....	22
4.2	Spårfräsning	23
4.2.1	Metod.....	23
4.2.2	Maskiner.....	23
4.2.3	Redskap.....	24
4.2.4	Lämplig miljö	24
4.2.5	Fördelar	25
4.2.6	Begränsningar (Nackdelar)	25
4.2.7	Schakt.....	26
4.2.8	Massor från schakt	26
4.2.9	Ledningsbädd	26
4.2.10	Kringfyllnad	26
4.2.11	Återfyllnad	26
4.2.12	Återställning.....	26
4.2.13	Miljöpåverkan	26
4.2.14	Kanalisationstyp.....	27
4.2.15	Kanalisationsförläggning.....	27
4.3	Plöjning	28
4.3.1	Metod.....	28
4.3.2	Maskiner.....	28
4.3.3	Redskap.....	29
4.3.4	Lämplig miljö	29
4.3.5	Fördelar	29
4.3.6	Begränsningar (Nackdelar)	30
4.3.7	Schakt.....	30

4.3.8	Massor från schakt	30
4.3.9	Ledningsbädd	30
4.3.10	Kringfyllnad	30
4.3.11	Återfyllnad	30
4.3.12	Återställning.....	30
4.3.13	Miljöpåverkan	30
4.3.14	Kanalisationstyp.....	31
4.3.15	Kanalisationsförläggning.....	31
4.4	Kedjegrävning.....	32
4.4.1	Metod	32
4.4.2	Maskiner.....	32
4.4.3	Redskap.....	32
4.4.4	Lämplig miljö	33
4.4.5	Fördelar	33
4.4.6	Begränsningar (Nackdelar)	33
4.4.7	Schakt.....	33
4.4.8	Massor från schakt	33
4.4.9	Ledningsbädd	33
4.4.10	Kringfyllnad	33
4.4.11	Återfyllnad	33
4.4.12	Återställning.....	33
4.4.13	Miljöpåverkan	33
4.4.14	Kanalisationstyp.....	34
4.4.15	Kanalisationsförläggning.....	34
4.5	Grävsugning.....	35
4.5.1	Metod	35
4.5.2	Maskiner.....	35
4.5.3	Redskap.....	36
4.5.4	Lämplig miljö	36
4.5.5	Fördelar	36
4.5.6	Begränsningar (Nackdel)	36
4.5.7	Schakt.....	36
4.5.8	Massor från schakt	36

4.5.9	Ledningsbädd	36
4.5.10	Kringfyllnad	37
4.5.11	Återfyllnad	37
4.5.12	Återställning.....	37
4.5.13	Miljöpåverkan	37
4.5.14	Kanalisationstyp.....	37
4.5.15	Kanalisationsförläggning.....	37
4.6	Tryckning	38
4.6.1	Metod.....	38
4.6.2	Maskiner.....	38
4.6.3	Redskap.....	38
4.6.4	Lämplig miljö	38
4.6.5	Fördelar	39
4.6.6	Begränsningar (Nackdelar)	39
4.6.7	Schakt.....	39
4.6.8	Massor från schakt	39
4.6.9	Ledningsbädd	39
4.6.10	Kringfyllnad	39
4.6.11	Återfyllnad	39
4.6.12	Återställning.....	39
4.6.13	Miljöpåverkan.....	39
4.6.14	Kanalisationstyp.....	40
4.6.15	Kanalisationsförläggning.....	40
4.7	Jordraket	41
4.7.1	Metod.....	41
4.7.2	Maskiner.....	41
4.7.3	Redskap.....	42
4.7.4	Lämplig miljö	42
4.7.5	Fördelar	42
4.7.6	Begränsningar (Nackdelar)	42
4.7.7	Schakt.....	42
4.7.8	Massor från schakt	42
4.7.9	Ledningsbädd	42

4.7.10	Kringfyllnad	43
4.7.11	Återfyllnad	43
4.7.12	Återställning.....	43
4.7.13	Miljöpåverkan	43
4.7.14	Kanalisationstyp.....	43
4.7.15	Kanalisationsförläggning.....	43
4.8	Styrd borrhning	44
4.8.1	Metod.....	44
4.8.2	Maskiner.....	45
4.8.3	Redskap.....	46
4.8.4	Lämplig miljö	47
4.8.5	Fördelar	47
4.8.6	Begränsningar (Nackdelar)	47
4.8.7	Schakt.....	47
4.8.8	Massor från schakt	47
4.8.9	Ledningsbädd	47
4.8.10	Kringfyllnad	48
4.8.11	Återfyllnad	48
4.8.12	Återställning.....	48
4.8.13	Miljöpåverkan	48
4.8.14	Kanalisationstyp.....	48
4.8.15	Kanalisationsförläggning.....	48
4.9	Hammarborrning	49
4.9.1	Metod.....	49
4.9.2	Maskiner.....	49
4.9.3	Redskap.....	49
4.9.4	Lämplig miljö	49
4.9.5	Fördelar	50
4.9.6	Begränsningar (Nackdel)	50
4.9.7	Schakt.....	50
4.9.8	Massor från schakt	50
4.9.9	Ledningsbädd	50
4.9.10	Kringfyllnad	50

4.9.11 Återfyllnad	50
4.9.12 Återställning.....	50
4.9.13 Miljöpåverkan	50
4.9.14 Kanalisationstyp.....	50
4.9.15 Kanalisationsförläggning.....	50
5. Schaktmetoder.....	51
5.1 Schakt med grävmaskin (Traditionell schakt)	51
5.1.1 Metod.....	51
5.1.2 Maskiner.....	51
5.1.3 Redskap.....	51
5.1.4 Lämplig miljö	52
5.1.5 Fördelar	52
5.1.6 Begränsningar (Nackdelar)	52
5.1.7 Schakt.....	52
5.1.8 Massor från schakt	52
5.1.9 Fyllnadsmassor.....	53
5.1.10 Återställning.....	53
5.1.11 Miljöpåverkan	53
5.1.12 Kanalisationstyp.....	53
5.1.13 Kanalisationsförläggning.....	53
5.2 Handschakt	54
5.2.1 Metod	54
5.2.2 Maskiner.....	54
5.2.3 Redskap.....	54
5.2.4 Lämplig miljö	54
5.2.5 Fördelar	54
5.2.6 Begränsningar (Nackdelar)	55
5.2.7 Schakt.....	55
5.2.8 Massor från schakt	55
5.2.9 Fyllnadsmassor.....	55
5.2.10 Återställning.....	55
5.2.11 Miljöpåverkan	55
5.2.12 Kanalisationstyp.....	55

5.2.13 Kanalisationsförläggning..... 55

1. Inledning

Dokumentet "**Anvisningar för Robust fiber**" består av ett huvuddokument och ett antal bilagor.

I denna bilaga, Robusta förläggningsmetoder, finns beskrivningar av olika metoder som används för att förlägga fiberanläggningar. Bilagan är uppbyggd efter en struktur som mall där ett antal punkter återkommer för respektive metod.

Avsikten med bilagan är att den ska beskriva de metoder som ska användas vid ett fiberanläggningsprojekt samt användas för att underlätta val av metoder.

Inom följande områden finns minimikrav definierade i bilagan:

Fyllningshöjd enligt "**Anvisningar för Robust fiber**".

Krav på markradar eller fysisk kontroll genom uppgrävning innan arbetet påbörjas.

2. Allmänt

Här följer en beskrivning av godkända metoder enligt "**Anvisningar för Robust fiber**".

Kraven på fyllningshöjd ska alltid gälla för att metoden ska vara godkänd.

Fyllningshöjd

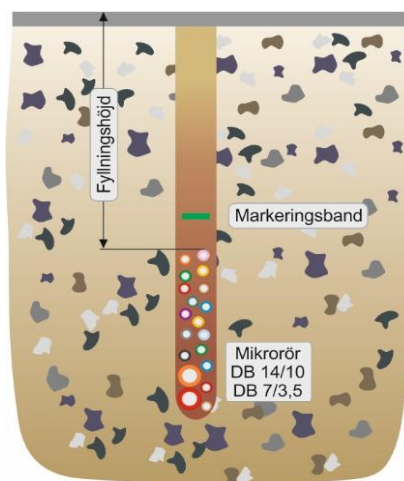
I dokumentet används genomgående begreppet fyllningshöjd. Med det menas avståndet mellan överkant av det översta kanalisationsröret till översidan av den färdiga ytan.

Allmänt om olika metoder

Bilagan beskriver två huvudinriktningar på metoder för förläggning av fibernät, schaktfria metoder och metoder för traditionell schakt. Båda inriktningarna har för- och nackdelar och det gäller därför att nyttja de metoder som lämpar sig bäst i det område man ska förlägga fiberanläggningen. Metodvalet är bland annat beroende på vilken typ av mark som är i området, markägarens regelverk och tillgång till maskiner och olika maskintyper i närområdet.

Vissa metoder är mer volymberoende än andra. Ibland lönar det sig inte att frakta ytterligare en maskin till platsen för att användas på en viss sträcka utan det kan vara effektivare att använda maskiner som finns på plats trots att meterpriset för själva schakten blir högre

Exempel med fyllningshöjd för microtrenching.

2.1 Generella för- och nackdelar

Här följer några generella för- och nackdelar med schakt respektive schaktfria metoder:

Schaktmetoder

Fördelar:

- Stor tillgång till maskiner av olika storlek.
- Flexibelt.
- Samma maskiner för sättning av brunnar och skåp.

Nackdelar:

- Långsam förläggning i förhållande till schaktfria metoder.
- Omfattande återställning.
- Störning avseende avstängningar för trafik och boende

Schaktfria metoder

Fördelar:

- Snabb förläggning.
- Liten påverkan för trafik och boende.
- Liten återställning.
- Smidig passage förbi stora hinder som vägar och vattendrag.

Nackdelar:

- Specialanpassade maskiner per metod.
- Vissa metoder lämpar sig enbart för mindre antal kanalisationsrör.

2.2 Effektiv förläggning

För att ett projekt ska bli effektivt bör olika metoder nyttjas. I asfalt kan den effektivaste metoden vara spårfräsning medan det i grönytor kan vara effektivare med traditionell schakt eller plöjning. Projekteringen är nyckeln till att nå den mest effektivaste förläggningen. Där är det speciellt viktigt att vara ute i fält och titta på de verkliga förutsättningarna för att se hur den effektivaste förläggningen kan ske, till exempel genom att spårfräsa i asfalt vissa sträckor i kombination med traditionell schakt i grönyta på andra sträckor.

Det finns inget rätt eller fel. Metoderna fungerar bra i olika sammanhang. Att kombinera metoder efter de förutsättningar som råder är oftast det effektivaste sättet att förlägga fiberanläggningen.

Exempel på effektiv förläggning där olika metoder använts.

Tips för effektiv förläggning:

- Hantering av massor under projektet.
Planera väl så att massor hanteras effektivt utan onödiga transporter.
- Undvika onödiga ställkostnader.
Planera och gör arbete som kräver specialmaskin vid samma tillfälle. Exempelvis kan all styrd borring ske vid ett tillfälle och lämpligen ske i god tid innan övrig förläggning av kanalisationsrör nått fram till platserna där borring utförs.
- Tomtschakt
Säkerställ att tomtschakt är klar när stamnät dras fram i gata. Gäller speciellt i de fall där fastighetsägaren själv gräver på egen tomt.
Välj effektiv metod för tomtschakt eller kombinera flera metoder som plöjning, Jordraket, spade, styrbar borring etc.
- Undersök möjlighet att använda befintliga rör på tomtmark.

3. Generellt för ett fiberprojekt

3.1 Utsättning / Ledningsanvisning

Grundprincipen är att utsättning och ledningsanvisning ska hanteras i enlighet med *Bilaga 8 Ledningskollen* såvida inte lokala regler och rutiner föreskriver annan hantering.

Utsättning utförs av den som äger ledningar eller av denna utsedd representant. Alternativt tillhandahåller ledningsägare underlag till utsättning av befintliga ledningar.

Det är utförarens ansvar att fastställa ledningens exakta läge innan schaktning påbörjas.

Som ett led i att förbättra samverkan mellan nätägare, myndigheter, kabelutsättare och andra aktörer i branschen drivs också ett samverkansprojekt "Grävallvar" med målet att minska grävsador på ledningsnäten (<https://gravallvar.se/>).

3.2 Syn före på plats

Innan arbetet startar bör syn på plats tillsammans med beställare (kontrollant), entreprenör (utförare) och markägare/väghållare genomföras.

Genomgången sker av arbetsområdets ytskikt längs de sträckor där markarbete planeras samt där man tänkt placera markskåp, kabelbrunnar och teknikbodas (*Site*). Genomgången protokollförs och dokumenteras med film och foto. Protokollet bifogas upprättat markavtal. Bra dokumenterat material underlättar vid syn efter genomförandet.

3.3 Samförläggning

Möjligheten till samförläggning bör undersökas och kan också i vissa fall krävas av markägaren/väghållaren. Det är effektivt eftersom flera kan dela på schaktkostnaden.

Vid samförläggning gäller specifika villkor och överenskommelsen om villkor för samförläggning träffas mellan parterna från fall till fall.

Minimikraven på samförläggningen ska vara enligt "**Anvisningar för robust fiber**" eller högre. Säkerställ att rätt material används och att förläggning sker på ett korrekt sätt av utföraren.

3.4 Tillstånd och markfrågor

För att få förlägga ledningar i en kommun ska beställaren (nätägaren) ha ett markavtal med kommunen. Det reglerar delar som t.ex. tillstånd att ha ledningar i kommunal mark, återställning och framtida underhåll.

För områden utanför kommunal mark där ledningar passerar ska ett markavtal tecknas med respektive markägare. Ansvar att samla in markavtal åligger nätägaren. Denne kan låta annan utföra arbetet, t.ex. entreprenören.

Olika intressenter kan ha olika tillståndshandling och krav på t.ex. den information som ska bifogas ansökan om tillstånd. Föreskrifter och regelverk är ofta lokala och skiljer sig

åt beroende på var i landet det gäller samt vem tillståndsgivaren (t.ex. myndighet, markägare eller väghållare) är.

Exempel på erforderliga tillstånd och avtal som kan behövas i ett projekt:

- Generellt markavtal med kommunen för rätten att ha ledningar i kommunal mark.
- Markavtal mellan nätägaren och berörda markägare/tomtägare. Avtalet ska innefatta överenskommet ledningsläge och, i förekommande fall, var anslutning av hus ska ske. Olika typer av markavtal finns som t.ex. markupplåtelseavtal, nyttjanderättsavtal och ledningsrätt.
- Tillstånd/beslut för att gräva från kommunal och/eller statlig väghållare (Ledningstillstånd, Trafikverket) /banägare (järnväg)/ markägare, som beskriver var man ska placera nya ledningar, återställningskrav samt ledningsarbetenas varaktighet.

I vissa fall kan det behöva kompletteras med ett starttillstånd (öppningsanmälan) hos markägare/väghållare t.ex. en kommun eller en vägförening/samfällighet.

- Ledningsläge från markägare t.ex. kommun, Trafikverket eller väghållare. Reglerar var ledningen ska placeras.
- Samförläggingsavtal med annan ledningsägare. Reglerar villkoren vid samförläggning.
- TA-Plan (trafikanordningsplan) enligt föreskrifter från väghållaren. För Trafikverket se Ledningstillstånd.
- Ledningstillstånd från Trafikverket. Villkoren för trafik- och skyddsanordningar erhålls tillsammans med beslutet om ledningstillstånd. För ytterligare information se Trafikverkets publikation Ledningsarbete inom det statliga vägområdet.
- Samråd med Länsstyrelse och/eller kommun avseende kultur och miljö. Gäller exempelvis vid vattendrag, fornminnen, alléer, otjänlig mark, unik växtlighet, kulturminnesmärken, naturreservat m.m.
- Samråd med Länsstyrelse om det, utanför områden med detaljplan, ska uppföras byggnader, göras tillbyggnader, utföras andra anläggningar eller vidtas andra sådana åtgärder som kan inverka menligt på trafiksäkerheten Inom ett avstånd av tolv meter från ett vägområde (Väglagen 47§).

Avtalsmallar finns hos bl.a. LRF, Bredbandsforum och Byanätsforum.

Generellt gäller att alla som arbetar på eller vid vägar ska ha godkänd utbildning "Arbete på väg"- Steg 1 (allmän grundkompetens APV-1-1).

Kommuner och markägare har ofta olika regelverk som ska följas.

Några saker som ofta skiljer mellan olika markägare/väghållare och som måste kontrolleras av parterna i varje entreprenad, är:

- Hantering av återställningskrav t.ex.
 - lagertjocklek
 - typ av massa
 - typ av fraktion
 - lokala föreskrifter
 - hänvisningar till nationella föreskrifter och branschkrav (AMA, TRVK etc.).
 - vem som ska utföra återställning och hur stora ytor som ska återställas.
- Lokala krav på förläggingsdjup och fyllningshöjd.
- Tillåtna förläggningssmetoder/schaktmetoder för entreprenaden.
- Avgifter för framtida underhåll.
- Om avgifter finns för varaktigheten på ledningsarbetet, samt per varje tillståndsansökan som skickas in för gräv/schakt och Ta-plan.
- Om planerade standardhöjande åtgärder finns (*asfaltsbeläggingsprogram*) i området där ledningsarbeten ska utföras.
- Löpande avgifter för rätten att ha ledningar i kommunal mark, ofta en summa per år och meter nerlagd ledning.
- Hantering av återställning som sker långt efter utfört arbete t.ex. asfalt och gräs på vintern.

3.5 TA-plan

En trafikanordningsplan, TA-plan, innehåller fakta om ett vägarbete och hur det ska märkas ut. TA-planen reglerar vilka vägmärken, avstängningar och skyddsanordningar som ska finnas på vägarbetsplatsen och ska innehålla skisser på hur utföraren ska skapa en säker arbetsplats för trafikanter och personal.

I Väglagen som behandlar allmänna vägar, byggande och drift står att åtgärder inte får utföras inom ett vägområde utan väghållningsmyndighetens tillstånd.

Krav på trafik och skyddsanordningar i form av TA-planer ska upprättas enligt föreskrifter från enskild och kommunal väghållare. För Trafikverket anges kraven för trafik och skyddsanordningar i en villkorsbilaga till erhållet Ledningstillstånd. Alla som arbetar inom ett vägområde eller gatuutrymme ska alltid förvissa sig om att TA-plan finns för arbetsplatsen samt att den är upprättad enligt gällande tillstånd och lagkrav.

3.6 Arbetsmiljö

Grundansvaret för arbetsmiljön har byggherren (beställaren eller nätägaren). Ansvaret för arbetsmiljö kan delegeras till annan efter överenskommelse. Vid ett fiberanläggningsprojekt kan nätägaren skriftligen avtala med en entreprenör (utförare) att överta rollen som byggherre.

Byggherren ansvarar för att utse Byggarbetsmiljösamordnare för planering och projektering (BAS-P) och Byggarbetsmiljösamordnare för utförande (BAS-U). Byggherren svarar också för att tillsammans med BAS-P upprätta en Arbetsmiljöplan.

Arbetsmiljöplan ska finnas på arbetsplatsen och alla som arbetar på platsen ska känna till arbetsmiljöplanen och veta var den finns.

3.7 Miljö

Maskiner och fordon ska vara miljöklassade, godkända, CE-märkta och besiktigade.

Transportstyrelsen ansvarar för frågor om avgasregler, bullerregler för arbetsmaskiner och bestämmelser om fordonsbränslen.

Avgaskraven för traktorer och arbetsmaskiner har införts gemensamt i EU. Reglerna finns i direktiven 97/68/EG (för arbetsmaskiner) respektive 2000/25/EG (för traktorer). Direktivet för arbetsmaskiner omfattar även små bensindrivna motorer till bland annat gräsklippare, motorsågar och liknande.

Miljöhänsen ska vara en faktor vid val av metod för fiberförläggningen. Några saker att tänka på:

- Minimera transporter av t.ex. massor och omflyttning av maskiner.
- Planera upplag av massor under projektet för att minska transporter.
- Välj om möjligt maskin med lågt utsläpp.
- Förorenade massor ska köras till deponi.
- Arbetsområdet ska hållas rent och nedsmutsning ska förhindras. Spillvatten, lera, betong eller kemikalier får inte avledas till dagvattenbrunn.
- Källsortera restprodukter samt se till att mark och vatten inte förorenas av bensin, olja eller likvärdigt.
- Utförare ansvarar för att gata/väg som smutsats ner på grund av arbetet sopas ren.
- Tänk på ljudnivå och särskilt för maskiner som är stationerade på samma plats under längre tid, t.ex. kompressorer.
- Visa vaksamhet vid aktiviteter som genererar mycket damm.

I vissa områden och städer gäller särskilda miljökrav t.ex. vid arbete för Trafikverket och inom Stockholm, Göteborg samt Malmö. Kontrollera alltid gällande lokala föreskrifter och regelverk.

Olika förläggningsmetoder är effektivare ur miljösynpunkt än andra.

Skanova har beställt ett examensarbete som utförts av Shan Solivan på KTH.

Arbetet återfinns här: "*Life Cycle Assessment on fiber cable construction methods*
<http://kth.diva-portal.org/smash/get/diva2:839631/FULLTEXT01.pdf>"

Slutsatsen är att den metod med minsta potentiella miljöpåverkan är plöjning i grönyta och generellt gäller att undvika förläggning i asfalt. I asfalt är metoder med minst schaktmassa de mest miljövänliga som t.ex. spårsågning.

3.8 Syn efter på plats

När fiberanläggningen är klar och återställning av arbetsområdet har gjorts, görs en ny syn på plats av representanter för beställaren och entreprenören samt berörda markägare/väghållare.

Representanten för beställaren bör kontakta berörda markägare/väghållare innan detta sker för att få eventuella synpunkter på hur entreprenören skött genomförandet och återställningen.

Genomgången protokollförs och dokumenteras med film och foto för att påvisa eventuella skillnader mellan före och efter utförandet. Protokollet signeras av berörda markägaren och Besiktningsmannen bifogar protokollet till slutbesiktningsprotokollet.

3.9 Garantier

Lokala föreskrifter för återställning varierar mellan olika kommuner, markägare och väghållare. Kontrollera alltid gällande lokala föreskrifter och regelverk.

Hos vissa markägare kan utföraren själv göra återställningen och lämnar då garanti. Hos andra ska markägaren själv återställa och ofta ska även beställaren betala avgift för framtida underhåll.

Garantitiden regleras i Allmänna Bestämmelser AB 04 för byggnads-, anläggnings- och installationsentreprenader Kap 4 § 7 samt Allmänna Bestämmelser ABT 06 för totalentreprenader avseende byggnads-, anläggnings- och installationsarbeten Kap 4 § 7.

AB04 säger att Garantitiden är 5 år för entreprenörens arbetsprestation och 2 år för material och varor.

ABT06 säger Garantitiden är 5 år för entreprenaden. För av beställaren föreskrivet särskilt material eller särskild vara (fabrikat) är garantitiden 2 år.

Dessa villkor i AB 04/ABT 06 kan dock ändras i avtal varför andra garantitider kan förekomma i enskilda fall.

3.10 Samråd med Länsstyrelse

Enligt 12 kapitlet 6 § i Miljöbalken ska särskilda anvisningar för samråd följas vid arbete i natur- och kulturområden. Gäller exempelvis vid vattendrag, fornminnen, alléer, otjänlig mark, unik växtlighet, kulturminnesmärken, naturreservat m.m.

Samråd enligt Miljöbalkens 12 kapitel 6 § hanteras av Länsstyrelserna. Mer information finns att läsa hos länsstyrelsen i respektive län.

Samråd ska även tas med Länsstyrelse om det, utanför områden med detaljplan, ska uppföras byggnader, göras tillbyggnader, utföras andra anläggningar eller vidtas andra sådana åtgärder som kan inverka menligt på trafiksäkerheten Inom ett avstånd av tolv meter från ett vägområde (Väglagen 47§).

3.11 Dräneringar i åkermark

Vid förläggning i åkermark ska särskild hänsyn tas till de dräneringar som finns i marken. Innan schakt ska markägaren tillfrågas vid vilket djup som markens dräneringar är förlagda på och ange vid vilket djup fiberanläggningens kanalisationsrör kan förläggas.

Detta är särskilt viktigt vid plöjning eftersom det är svårt att se om befintlig dränering skadas vid arbetet.

3.12 Träd, rötter och växtlighet

Lokala regelverk ska följas då definitioner och krav kan variera men generellt gäller att inte schakta innanför trädets droppzon. Byggherren ansvarar för att träd och växter som berörs av arbetet inte tar skada

- Vid arbete nära rötter eller annan växtlighet gäller försiktighet. Lämpligt är att nyttja handschakt eller grävsugning vid risk att skada växtlighet.
- Undvik att kompaktera och köra tunga fordon näraträd.
- Undvik uppställning av material nära träd.

Avverkning av träd eller buskage får ej ske utan markägarens tillstånd. Erforderlig beskärning och skydd av rötter för träd och buskage ska utföras på ett fackmannamässigt sätt.

Exempel på droppzon.

4. Schaktfria metoder

4.1 Microtrenching

Även kallad mikrodikning eller spårsågning.

MINIMIKRAV VID MICROTRENCHING:

- Entreprenör ska definiera djup på befintlig infrastruktur och lämpligt utfört med markradar eller fysisk kontroll genom uppgrävning.
- Fyllningshöjd enligt *Bilaga 2 Robusta nät*.

4.1.1 Metod

Maskinen har ett aggregat med en sågklinga som med hög rotationshastighet på klingan sågar genom ytlager och underliggande lager. Sågklingans ytterkant består av segment innehållande diamanter. Materialet som sågas bort sönderdelas till sand/damm.

Metoden kräver noggrann utsättning och planering eftersom allt i sågklingans väg sågas av. Markradar ska användas innan maskinen eller fysisk kontroll genom uppgrävning innan arbetet påbörjas för att säkerställa att inga befintliga ledningar riskerar att skadas.

Exempel på markradar.

4.1.2 Maskiner

Specialanpassade maskiner med ett aggregat för sågklingan.

Vanligen används en vagn med kanalisationsrör (trummor) som dras efter maskinen. Mindre sågmaskin som gör stick från huvudstråk in mot fastigheter.

Kompakteringsmaskin vid återfyllnad med sand. Maskinen har ett hjul som styrs i sågspåret och med tryck pressar ner återfyllnadsmaterialet i sågspåret.

Vid återfyllnad med skumbetong (lättbetong) används en speciell maskin för att göra återfyllnaden. Ingen kompaktering behövs när sågspåret fylls med skumbetong.

Sopmaskin kan behövas för att rensa asfalten runt sågspåret innan försegling. Maskin för försegling (asfaltgryta) av sågspåret.

4.1.3 Redskap

Sågklingor finns i olika dimensioner. Exempelvis kan en sågklinga med diametern 1 m såga ca 38 cm djupt.

Klingans diameter	Schaktdjup (cirka)
800 mm	28 cm
900 mm	32 cm
1000 mm	38 cm

Exempel på sågklinga.

4.1.4 Lämplig miljö

Hårdgjord yta (asfalt).

Fungerar till viss del bra även i berg.

4.1.5 Fördelar

- Liten påverkan på gatan vilket ger små avspärningar.
- Lämplig vid stora schaktlängder i asfalterade ytor.
- Snabb förläggning vilket ger mindre störning för boende och trafikanter.
- Kan användas året runt och fungerar bra även vid tjäle. Metoden fungerar snarare bättre i tjäle eftersom risken att material faller ner i sågspåret är mindre när det är fruset.
- Kan förlägga mikrorör problemfritt. Eftersom spåret är smalt blir det nästan inga problem att förlägga mikrorör plant.

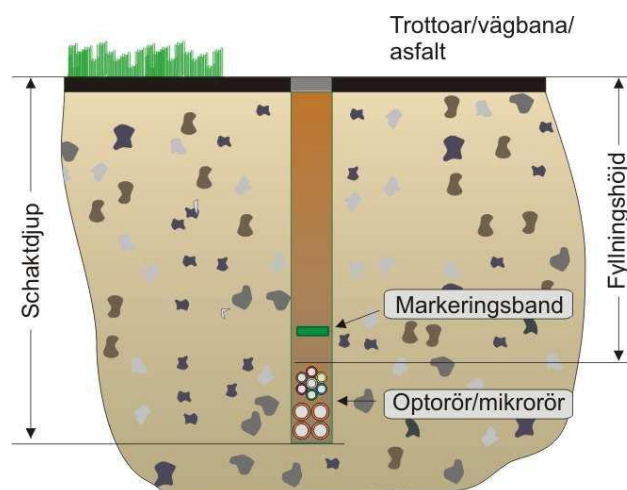
4.1.6 Begränsningar (Nackdelar)

- Stor svängradie vid sågning med klinga.
- Små hjul på maskinen kan ge markskador.
- Metoden kan avge mycket damm.
- Metoden är bullrig.
- Ställer stora krav på utsättning.
- Grävmaskin kan krävas vid korsning av andra ledningar, samt vid sättnig av skåp/brunnar.
- Smalt sågspår begränsar antal mikrorör som kan förläggas i samma sågspår innan taket nås för fyllningshöjden.

4.1.7 Schakt

Sågspåret blir 15-30 mm brett beroende på sågklingans bredd.

Schaktdjupet blir upp till ca 40 cm och beroende på sågklingans diameter.

Exempel på sågspår med mikrorör.

4.1.8 Massor från schakt

Massorna blir som finfördelad sand eller stensmjöl. Massorna läggs vid sidan av och sopas upp för att sedan fraktas bort.

4.1.9 Ledningsbädd

Ledningsbädd förekommer inte. Botten blir tillräckligt slät utan ledningsbädd.

4.1.10 Kringfyllnad

Kringfyllnad ska bestå av torr sand 2-5 mm.

Som kringfyllnad förekommer även skumbetong (lättbetong). På vintern blandas köldmedel i skumbetongen för att förhindra frysning.

4.1.11 Återfyllnad

Återfyllnad ska bestå av torr sand 2-5 mm som kompakteras i sågspåret. Som återfyllnad förekommer även skumbetong (lättbetong).

4.1.12 Återställning

Återställning av yta görs med Bitumen i sågspåret. Asfaltering behövs inte.

Exempel på återställning efter microtrenching.

4.1.13 Miljöpåverkan

Relativt små maskiner samt snabb förläggning ger lågt utsläpp. Liten volym av massor som behöver transporteras till/från förläggningsplatsen ger små utsläpp från transporter.

Arbetsmiljö:

- Metoden är dammig och bullrig.

4.1.14 Kanalisationstyp

Mindre kanalisationsrör i dimensioner upp till ca 18 mm.

Förläggning av singeldukter (enskilda mikrorör) fungerar bra eftersom sågspåret är smalt

och därmed är risken liten att kanalisationsrören inte hamnar plant.

4.1.15 Kanalisationsförläggning

Kanalisationsrör förläggs med en läggare direkt från maskinen. Trummor med kanalisationsrör kan finnas på maskinen eller på vagn som dras efter maskinen.

Söktråd läggs i botten eller direkt över kanalisationen. Markeringsband eller annan markering (t.ex. färgad betong) läggs i återfyllnaden ovanför kanalisationsrören.

4.2 Spårfräsning

Kallas även Infratrenching eller minitrenching

MINIMIKRAV VID SPÅRFRÄSNING:

- Markradar ska användas eller fysisk kontroll genom uppgrävning.
- Fyllningshöjd enligt anvisningar för robust fiber.

4.2.1 Metod

Marken fräses med ett fräshjul som har hårdmetalltänder (bits).

Maskinen har ett aggregat med ett fräshjul som roterar med relativt låg hastighet. Fräshjulet går igenom ytlager och underliggande lager. Materialet som fräses bort sönderdelas till grus/sand.

Metoden kräver noggrann utsättning och planering eftersom allt i fräshjulets väg sågas av. Markradar ska användas innan maskinen eller fysisk kontroll genom uppgrävning innan arbetet påbörjas för att säkerställa att inga befintliga ledningar riskerar att skadas.

Exempel på spårfräsning.

4.2.2 Maskiner

Specialanpassade maskiner med ett aggregat för fräshjulet alternativt används en grävmaskin med aggregatet monterat på grävmaskinens arm.

Vanligen används en vagn med kanalisationsrör (trummor) som dras efter maskinen. Mindre sågmaskin som gör stick från huvudstråk in mot fastigheter.

Maskin för återfyllnad. Normalt återanvänds massorna från fräsningen i återfyllnaden. Kompakteringsmaskin med kompakteringshjul används för att packa återfyllnaden. Maskinen har ett hjul som styrs i frässpåret och med tryck pressar ner materialet i spåret.

Planfräs för att fräsa ner asfaltkanten vid sidan av frässpåret för att få en bättre fästyta vid överasfalteringen. Soplmaskin kan behövas för att rensa ytan innan asfaltering.

Maskin för asfaltering och limning av asfaltskant.

Exempel på maskin med fräshjul.

4.2.3 Redskap

Fräshjul med hårdmetalltänder.

Fräshjul finns i olika dimensioner. Exempelvis kan ett fräshjul med diametern 1 m fräsa ca 38 cm djupt.

Lämplig storlek på fräshjul för FTTH 0,8-1,4 m diameter.

Fräshjul diameter	Schaktdjup (cirka)
800 mm	28 cm
900 mm	32 cm
1000 mm	38 cm

Exempel på fräshjul.

4.2.4 Lämplig miljö

Hårdgjord yta som asfalt. Även grusvägar och grönytor fungerar väl. Metoden är även möjlig att använda i mjuka bergarter.

4.2.5 Fördelar

- Liten påverkan på gatan vilket ger små avspärningar.
- Lämplig vid stora schaktlängder i asfalterade ytor.
- Snabb förläggning vilket ger mindre störning för boende och trafikanter.
- Kan användas året runt och fungerar bra även vid tjäle. Metoden fungerar snarare bättre i tjäle eftersom risken att material faller ner i frässpåret är mindre när det är fruset.
- Kan förlägga stort antal kanalisationsrör i olika dimensioner.
- Möjligt att samförlägga med andra ledningsägare, t.ex. gatubelysning.
- Fungerar bra att svänga runt t.ex. gathörn.

Exempel på spårfräsning runt hörn.

4.2.6 Begränsningar (Nackdelar)

- Risk att stenar sprätts upp beroende på markförhållanden. Asfaltkanten kan då förstöras.
- Planfräsning runt frässpåret krävs för att återställning ska bli bra.
- Kantskärning av asfaltkant kan behövas efter fräsning.
- Metoden kan avge mycket damm.
- Metoden är bullrig.
- Ställer stora krav på utsättning (markradar ska användas eller fysisk kontroll genom uppgrävning innan arbetet påbörjas).
- Grävmaskin kan krävas vid korsning av andra ledningar, samt vid sättning av skåp/brunnar.

4.2.7 Schakt

Frässpåret blir ca 28-150 mm brett och är beroende av fräshjulets bredd. Schaktdjupet blir upp till ca 45 cm och är beroende på fräshjulets diameter.

4.2.8 Massor från schakt

Massorna läggs vid sidan av frässpåret och återanvänds i återfyllnaden. Stenar fraktas bort och nytt fyllnadsmaterial hämtas.

4.2.9 Ledningsbädd

Ledningsbädd förekommer inte. Botten blir tillräckligt slät utan ledningsbädd.

4.2.10 Kringfyllnad

Normalt återanvänds massor för kringfyllnad. Kan behöva kompletteras med 0-18 mm stenmjöl.

4.2.11 Återfyllnad

Normalt återanvänds massor för återfyllnad. Kan behöva kompletteras med 0-18 mm stenmjöl. Spåret kompakteras med ett kompaktorhjul

Exempel på kompaktorhjul.

4.2.12 Återställning

Återställning görs genom att ytan 10-20 cm bredvid båda sidor av frässpåret planfräses. Andra lokala krav på återställning kan förekomma och ska då följas.

Asfalt borstas ren innan asfaltering. Asfaltering sker över frässpåret samt det planfrästa området bredvid spåret. Asfaltskanter förseglas med klister.

4.2.13 Miljöpåverkan

Relativt små maskiner samt snabb förläggning ger lågt utsläpp. Få transporter av massor till/från förläggningsplatsen.

Arbetsmiljö:

- Metoden är dammig och bullrig.

Slutresultat efter återställning vid spårfräsning

4.2.14 Kanalisationstyp

Alla dimensioner av kanalisationsrör upp till ca 110 mm.

Mindre lämpligt för singeldukter (mikrorör) längre sträckor på grund av frässpårets bredd. Risken är att singeldukter hamnar i vågor som försvårar fiberblåsning. Metoden är mer lämplig vid förläggning av multidukter.

4.2.15 Kanalisationsförläggning

Kanalisationsrör förläggs med en läggare direkt från maskinen. Trummor med kanalisationsrör kan finnas på maskinen eller på vagn som dras efter maskinen. Kanalisationsrör kan även förläggas för hand i frässpåret efter fräsningen.

Söktråd läggs i botten eller ovanför kanalisationsrör. Markeringsband läggs i återfyllnaden ovanför kanalisationsrören.

4.3 Plöjning

MINIMIKRAV VID PLÖJNING:

- Vid stenig mark ska kanaliseringen skyddas ytterligare med t.ex. ett yttre skydds rör eller genom att använda tjockare vägg på kanalisationsröret.
- Fyllningshöjd enligt *Bilaga 2 Robusta nät*.

4.3.1 Metod

En maskin har en plog med ett svärd som drivs ner i marken. Maskinen drar svärdet, statisk eller vibrerande, genom marken. Kanalisationsrör löper genom ett läggarrör bakom svärdet och förläggs samtidigt som svärdet dras genom marken. Plogens svärd åstadkommer endast ett smalt spår i marken och därför krävs oftast ingen återfyllning och återställning utan spåret växer ihop själv.

För att underlätta plöjningen kan ibland en tjälkrok användas för att förplöja innan själva nerplöjningen av kanaliseringen sker.

Det finns även dragande plogar. Där drar plogen med sig kanalisationsrör genom marken. Dragande plog är endast lämplig för kortare sträckor.

Exempel på plöjning.

4.3.2 Maskiner

Maskiner i olika storlekar finns som är speciellt anpassade för plogar. Det går även koppla en plog till en grävmaskin eller traktorgrävare.

Storlek på maskinen anpassas efter utrymmet, djupet och miljön där plöjningen sker. Maskiner finns från ca 0,6-ton upp till 25 ton.

Det är även möjligt att vinscha en plog kortare sträckor.

4.3.3 Redskap

Förläggande plogar:

Förläggning av kanalisationsrör sker genom att rören rullas direkt från en kabeltrumma och placeras i marken genom ett läggarrör direkt efter plogen.

- Statisk plog: Plogen dras bakom en maskin.
- Vibrerande plog: Plogen dras bakom en maskin samtidigt som den vibrerar och därmed minskas friktionen mot marken. Stenar flyttas då lättare undan.

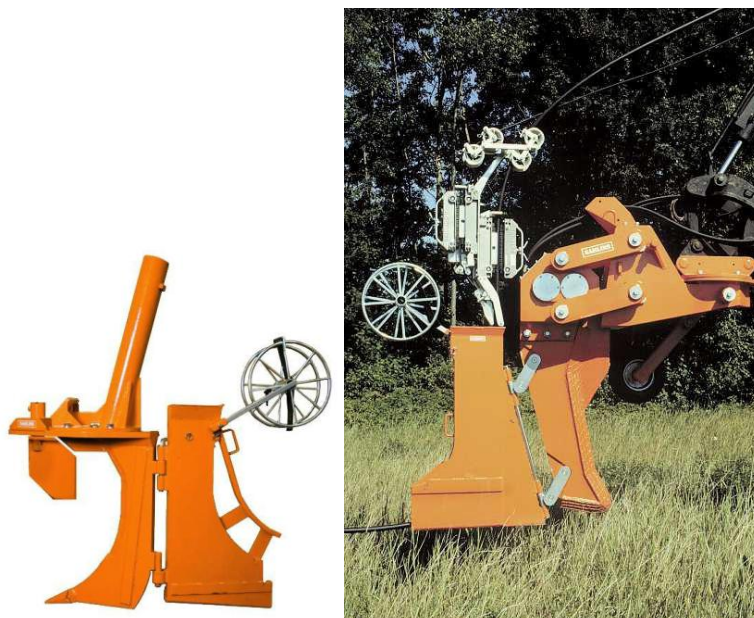
Plogar finns i olika storlekar som är lämpliga för olika djup och dimension på kanalisationsrör.

Dragande plogar:

Förläggning sker genom att kanalisationen dras genom marken från en punkt med hjälp av plogen.

- Plog som drar kanalisation genom mark. Lämplig på tomtmark och endast för kortare sträckor.

Exempel på statisk plog och vibrerande plog.

4.3.4 Lämplig miljö

Metoden går att använda i mjuka ytor och jordarter.

Det är även i vissa fall möjligt att plöja i vägar om asfalt först skärs bort.

4.3.5 Fördelar

- Snabb förläggning.
- Lite skador på andra ledningar eftersom metoden inte ska användas nära befintliga ledningar.
- Kostnadseffektiv förläggning.

4.3.6 Begränsningar (Nackdelar)

- Inte bra vid stenig mark, mark med rötter, vid befintliga ledningar, dräneringar och inte möjligt att använda i hårdmark.
- Svårt att se om befintliga ledningar eller dräneringar skadats i samband med förläggningen.
- Vid stenig mark ska kanaliseringen skyddas ytterligare med t.ex. ett yttre skydds rör eller genom att använda tjockare vägg på kanalisationsröret.

4.3.7 Schakt

Det rekommenderas att förplöja innan förläggingsplöjning sker. Förplöjning kan t.ex. göras med en tjälkrok.

Fyllningshöjd vid plöjning ska minst vara enligt **"Anvisningar för robust fiber"**.

4.3.8 Massor från schakt

Större stenar och rötter fraktas bort.

4.3.9 Ledningsbädd

Ledningsbädd förekommer inte.

4.3.10 Kringfyllnad

I plogfåran kan grus tillsättas för att bättre fylla upp runt kanalisationsrör.

4.3.11 Återfyllnad

Större stenar avlägsnas.

4.3.12 Återställning

Plogfåran kan tryckas ner med skopa eller hjul/larv från maskinen.

4.3.13 Miljöpåverkan

Liten miljöpåverkan med väldigt effektiv förläggning.

Arbetsmiljö:

- Risk för person som förlägger kanalisationsrör i plogfåran när maskin körs.

4.3.14 Kanalisationstyp

Metoden är lämplig för förläggning av slangar avsedda för direktförläggning i mark i alla dimensioner.

Mindre lämpligt för singeldukter (mikrorör) längre sträckor i plogfåran. Risken är att singeldukter hamnar i vågor som försvårar fiberblåsning. Metoden är mer lämplig vid förläggning av multidukter eller grövre dimensioner av kanalisationsrör.

Vid plöjning i mark där sten förekommer ska kanalisationsrör med större vägg tjocklek alternativt ska dubbelt kanalisationsrör förläggas, exempelvis läggs ett 16/12 mm rör i ett 40/32 mm rör.

Det är upp till utföraren att avgöra när tillräckligt skydd finns för optokabeln.

4.3.15 Kanalisationsförläggning

Kanalisationsrör förläggs direkt vid plogning via ett läggarrör monterat på plogen. Trummor med kanalisationsrör fraktas med maskinen.

Korsning av befintliga ledningar friläggs genom att göra en grop runt dem innan korsning sker. Plogfåran kan sandas i samband med förplogning för att göra plogfåran mer plöjbar samt att få en kringfyllnad omkring kanalisationsrören och därmed mindre risk för skada på rören.

Kanalisationsrör ska rullas enligt tillverkarens anvisning.

Söktråd läggs i botten eller ovanför kanalisationsrör. Markeringsband läggs i återfyllnad ovanför kanalisationsrören.

4.4 Kedjegrävning

Kallas även fräsgrävning.

MINIMIKRAV VID KEDJEGRÄVNING

Fyllningshöjd enligt *Bilaga 2 Robusta nät*

4.4.1 Metod

Marken skovlas upp med skovlar (knivar) som är monterade på en kedja.

Kan vara en specialanpassad maskin eller ett aggregat monterat på grävmaskin eller traktorgrävare.

Metoden kräver noggrann utsättning och planering.

Exempel på kedjegrävning med mindre maskin.

4.4.2 Maskiner

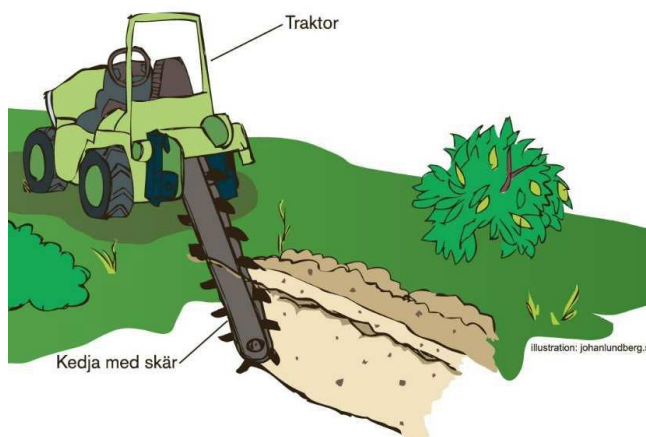
Maskiner finns som är specialanpassade med aggregat för fräsgrävning. Aggregat finns även för montering på grävmaskin eller traktorgrävare.

Maskiner finns i olika storlekar från små maskiner lämpliga för villatomter till stora maskiner för t.ex. åkermark.

Vagn med trummor för kanalisationsrör. Maskin för återfyllnad och återställning.

4.4.3 Redskap

- Aggregat med kedja som har skovlar (knivar).
- Återfyllnadsblad för att fylla igen frässpåret.

Exempel på kedjegrävning.

4.4.4 Lämplig miljö

Metoden fungerar bra i mjuka jordarter t.ex. villatomter, åkrar, längs skogsvägar etc.

4.4.5 Fördelar

- Snabb förläggning.
- Möjligt att se skadade dräneringar och ledningar (jämfört med plöjning).
- Möjligt att förlägga stort antal dukter i olikadimensioner.
- Bra metod för samförläggning med andra ledningsägare.

4.4.6 Begränsningar (Nackdelar)

- Risk att stenar sprätts upp beroende på markförhållanden (personskada).
- Metoden är bullrig.
- Fungerar inte vid stenig mark, morän, berg, asfalt eller hårdytor.
- Grävmaskin kan krävas vid korsning av andra ledningar, samt vid sättning av skåp/brunnar.

4.4.7 Schakt

Schaktspåret är mellan 100-250 mm brett. Beroende på maskinen är schaktdjupet upp till ca 100 cm. (finns maskiner som klarar betydligt djupare).

4.4.8 Massor från schakt

Läggs vid sidan av och används i återfyllnaden. Stenar fraktas bort.

4.4.9 Ledningsbädd

Behövs normalt inte eftersom botten blir slät.

4.4.10 Kringfyllnad

Normalt återanvänds massor för kringfyllnad.

4.4.11 Återfyllnad

Normalt återanvänds massor för återfyllnad.

4.4.12 Återställning

Massorna skjuts tillbaka i schaktspåret som sedan packas med maskinen.

4.4.13 Miljöpåverkan

Snabb förläggning med relativt små maskiner och få transporter ger lågt utsläpp.

Arbetsmiljö:

- Metoden är bullrig.
- Risk att stenar sprätter upp.

4.4.14 Kanalisationstyp

Alla dimensioner upp till ca 110 mm.

Mindre lämpligt för singeldukter (mikrorör) längre sträckor i frässpåret. Risken är att singeldukter hamnar i vågor som försvårar fiberblåsning. Metoden är mer lämplig vid förläggning av multidukter eller grövre dimensioner av kanalisationsrör.

4.4.15 Kanalisationsförläggning

Kan förläggas med en läggare direkt från maskinen. Trummor på maskinen eller på vagn efter. Kanalisationsrör kan även förläggas för hand efter maskinen.

Söktråd läggs i botten eller ovanför kanalisationsrör. Markeringsband läggs i återfyllnad ovanför kanalisationsrören.

4.5 Grävsugning

MINIMIKRAV VID GRÄVSUGNING

Fyllningshöjd enligt *Bilaga 2 Robusta nät*

4.5.1 Metod

Kraftig sug som suger upp massor ur marken.

Lämplig metod för att ta hål eller schakta nära träd med rötter eller andra känsliga ledningar.

För att underlätta sugning kan vatten spolats för att lösa upp massor.

Metoden är lämplig för att suga ren befintlig kanalisation. Iakttag försiktighet om kanalisationsröret är skadat eftersom det då kan innebära risk att massor sugas in i röret.

Exempel på grävsugning vid befintliga ledningar

4.5.2 Maskiner

Specialmaskin som liknar och fungerar som en stor dammsugare.

Det finns olika modeller där de minsta maskinerna passar på en släpkärra och upp till stora maskiner som kräver en lastbil.

Kan även spola vatten från vattentank för att lösa upp marken vilket underlättar sugning.

4.5.3 Redskap

- Sugslang med olika typer av munstycken

Exempel på grävsug.

4.5.4 Lämplig miljö

Fungerar endast i mjuka jordarter.

Utmärkt metod runt känsliga ledningar (gas, el, vatten etc.), rötter och nära husväggar. Kan suga upp massor efter andra metoder t.ex. vid microtrenching.

4.5.5 Fördelar

- Bra metod vid sättning av skåp och brunnar.
- Enkelt att samla upp massor.
- Schakt runt känsliga ledningar, rötter och växtlighet.
- Bra för att ta små schakthål eller gropar.
- Lämpligt för att suga rent i befintliga kanalisationsrör och brunnar.

4.5.6 Begränsningar (Nackdel)

- Svårt vid för grovt material.
- Fungerar inte vid tjäle.
- Kärlets storlek begränsar hur mycket som kan sugas upp innan tömning krävs.

4.5.7 Schakt

Schakt sker med sugning genom ett munstycke. Munstycket kan bytas för olika behov. Används för att ta hål eller suga runt andra ledningar eller rötter.

4.5.8 Massor från schakt

Hamnar i ett kärl som är monterat på/vid maskinen.

4.5.9 Ledningsbädd

Förekommer inte.

4.5.10 Kringfyllnad

Förekommer inte.

4.5.11 Återfyllnad

Massorna används i återfyllnad. Töms tillbaka från maskinen till hålet.

4.5.12 Återställning

Återställning av grop genom återfyllnad.

4.5.13 Miljöpåverkan

Miljöpåverkan är liten med relativt små maskiner.

Arbetsmiljö:

- Metoden är relativt bullrig.

4.5.14 Kanalisationstyp

Kan användas vid sättning av skåp och brunnar.

4.5.15 Kanalisationsförläggning

Inte en metod för förläggning av kanalisationsrör.

4.6 Tryckning

Kan även kallas Augerborrning (Augertryckning).

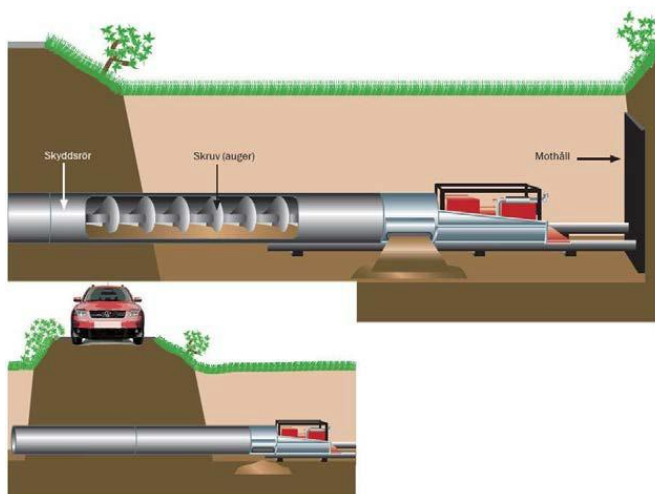
MINIMIKRAV VID TRYCKNING

Fyllningshöjd enligt *Bilaga 2 Robusta nät*.

4.6.1 Metod

Trycker (pressar) ett stålrör (s.k. casingrör eller skyddsror) från en punkt till en annan. Casingröret stannar kvar i marken och i det placeras sedan kanalisationsrör.

Metoden fungerar bra upp till ca 15 meter. Det går inte att styra eller ändra riktning under tryckningen. Krävs en bank eller grop i varje ände för att komma åt med maskinen.

Exempel Augerborrning.

4.6.2 Maskiner

För mindre dimensioner och korta sträckor, t.ex. under en mur, fungerar en grävmaskin med vanlig skopa eller speciellt anpassat verktyg för tryckning.

Finns även specialanpassade riggar enbart för tryckning som bilden ovan visar. Används oftast vid stora dimensioner.

4.6.3 Redskap

Casingrör av stål som trycks genom marken.

Diameter upp till ca 200 mm förekommer för fiberanläggningar. Casingrör finns i flera olika dimensioner. Undvik att använda rör som inte är avsett att användas som casingrör.

4.6.4 Lämplig miljö

Mjuka jordarter.

Fungerar väl under mindre vägar, gång- och cykelbanor, under murar etc.

4.6.5 Fördelar

- Snabb och enkel förläggning. Ofta finns redan maskiner som kan hantera tryckningen på plats.
- Enkel återställning endast av gropar.
- Liten trafikstörning vid förläggningen.
- Påverkar inte vägytan och ger ingen risk för framtida gupp.

4.6.6 Begränsningar (Nackdelar)

- Går inte att styra samt att det inte är någon kontroll på styrning (riskerar att komma upp mitt i väg).
- Fungerar bara vid korta sträckor.
- Casingröret ska vara avsett för ändamålet. Inte lämpligt att använda rör avsett för annat än för tryckning.
- Fungerar inte vid stenig mark då casingröret riskerat att svänga vid träff mot sten.
- Får inte vara andra ledningar i marken.

4.6.7 Schakt

Grop tas i varje ände. Kontrollera med markägare, väghållare, var gropar kan grävas. Kan t.ex. finnas krav om visst avstånd från väg.

4.6.8 Massor från schakt

Läggs bredvid grop och används i återfyllning.

4.6.9 Ledningsbädd

Förekommer inte.

4.6.10 Kringfyllnad

Förekommer inte.

4.6.11 Återfyllnad

Groparna återfylls med befintligt material.

4.6.12 Återställning

Groparna återställs med befintligt material.

4.6.13 Miljöpåverkan

Ger liten miljöpåverkan.

Arbetsmiljö:

- Risk för ras i gropar samt klämskador.

4.6.14 Kanalisationstyp

Kanaliserör i casingröret upp till ca 110 mm dimension.

4.6.15 Kanalisationsförläggning

Kanaliserör skjuts eller dras igenom casingröret.

Rekommenderat är att fylla casingröret med kanalisationsrör direkt efter installation.

Söktråd läggs i casingröret.

4.7 Jordraket

MINIMIKRAV VID FÖRLÄGGNING MED JORDRAKET

Fyllningshöjd enligt *Bilaga 2 Robusta nät*.

4.7.1 Metod

Tryckluftsdreven jordraket med en kolv som slår fram jordraketen genom marken. Tryckluftslangen följer med bakom jordraketten.

Kanalisationsrör kan dras med direkt efter jordraketten eller så kan jordraketten backas tillbaka med kanalisationsrör från andra hållet.

Lämplig för kortare sträckor upp till ca 15 meter.

Först grävs en grop i varje ände. Sedan placeras jordraketten i ena gropen och siktet ställs in mot den andra gropen. Det är noga att sikta rätt från början för att träffa gropen i andra änden eftersom det inte går att styra jordraketten.

Förläggning med jordraket.

4.7.2 Maskiner

- Kompressor för drivning.
- Grävmaskin för att gräva gropar.

Exempel på jordraket med kringutrustning.

4.7.3 Redskap

Jordraket finns för olika rördimensioner. Längd är från ca 700 mm till ca 1500 mm. För att förlägga ett kanalisationsrör på 110 mm krävs en jordraket som är 130 mm.

Exempel på jordraket.

4.7.4 Lämplig miljö

Mjuka jordarter.

Fungerar bra på korta avstånd som under gång- och cykelväg, murar, villatomter, under stensatta garageuppfarter och uteplatser m.m.

Större jordraket går att köra i grövre material. Ju mindre jordraket desto finare material. Som tumregel ska förläggingsdjupet vara minst 10ggr av jordraketens diameter.

4.7.5 Fördelar

- Snabbt och enkel metod.
- Kortaste vägen kan väljas.
- Ofta finns redan maskiner på plats.
- Enkel och minimal återställning.
- Påverkar inte vägytan (inget framtida gupp).

4.7.6 Begränsningar (Nackdelar)

- Går inte att styra.
- Går inte att mäta in djupet.
- Inte möjligt att förlägga markeringsband med avstånd ovankanalisationsrör.
- Ska inte användas nära andra ledningar.
- Kan skapa "kulle" i markytan vid för grundförläggning.
- Fungerar inte i stenig mark.

4.7.7 Schakt

Gropar i respektive ände.

4.7.8 Massor från schakt

Används för återfyllnad i groparna.

4.7.9 Ledningsbädd

Förekommer inte.

4.7.10 Kringfyllnad

Förekommer inte.

4.7.11 Återfyllnad

Massor från schakt i gropar.

4.7.12 Återställning

Endast återställning av gropar.

4.7.13 Miljöpåverkan

Liten miljöpåverkan eftersom endast gropar grävs.

Arbetsmiljö:

- Risk för ras i gropar.

4.7.14 Kanalisationstyp

Fungerar bra upp till ca 110 mm kanalisationsrör.

4.7.15 Kanalisationsförläggning

Kanalisationsrör kan dras direkt efter jordraketen eller så kan jordraketen vändas och dra med kanalisationsrör på tillbakavägen.

En bra metod är att dra ett grövre kanalisationsrör direkt med jordraketen. I det grövre kanalisationsröret läggs sedan ett mikrorör som används för att blåsa optokabel i.

Söktråd läggs tillsammans med kanalisationsrör. Markeringsband dras med och läggs ovanför kanalisationsrören.

4.8 Styrdd borrning

Det finns tre kategorier som används för styrdd borrning:

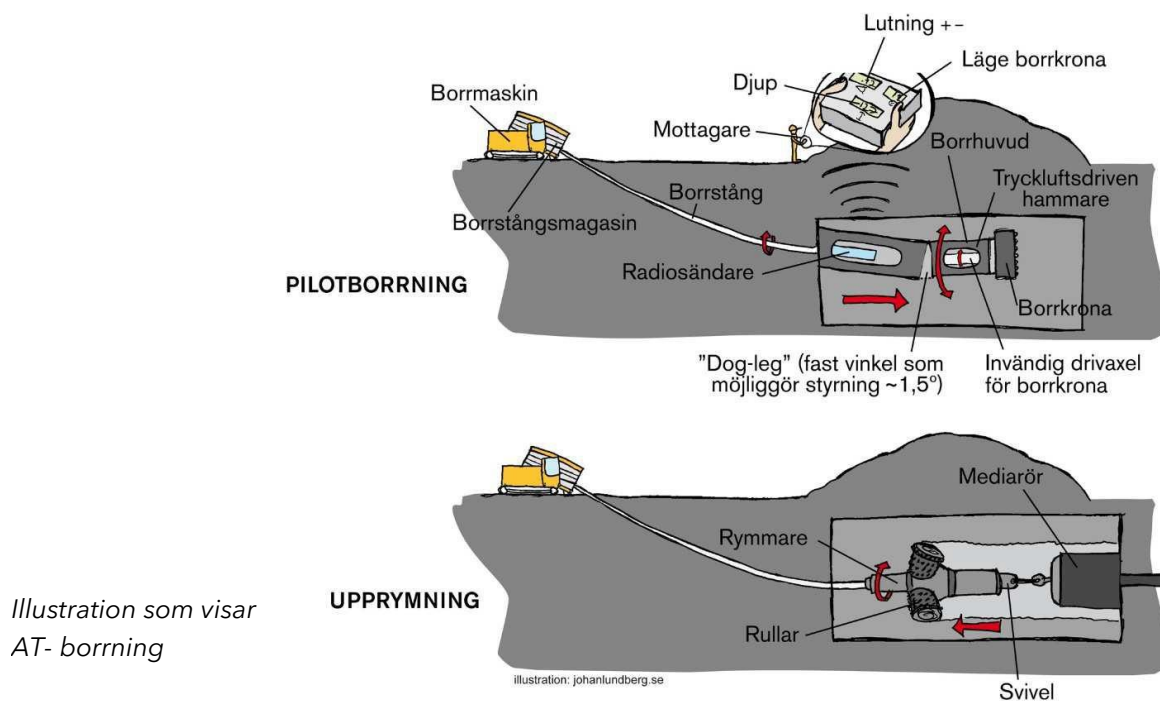
- Styrdd borrning (traditionell, kallas även LT-borrning*). Används i mjuka jordarter.
- Styrdd borrning med rullkrona (kallas även AT-borrning *). Används i blandmaterial t.ex. morän.
- Styrdd borrning med lufthammare. Används i berg.

(*) LT står för Low Torque och AT står för All Terrain (trots det lämpar sig inte metoden för alla material som t.ex. sprängsten och rullstensås.

Ca 90% av all styrdd borrning sker i mjuka jordarter (traditionell styrdd borrning).

MINIMIKRAV VID STYRDD BORRNING:

- Inmätning ska göras för position och djup (X och Y koordinater). Förläggningsdjupet med rimligt antal mätpunkter ska anges i ett borrarprotokoll.
- Fyllningshöjd enligt "Anvisningar för robust fiber".

4.8.1 Metod

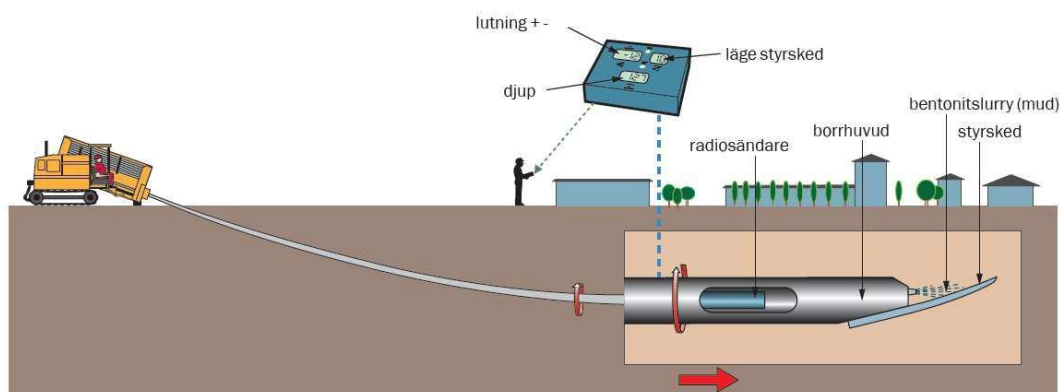
Här beskrivs vanlig traditionell styrdd borrning.

En pilotstång borrar fram i marken efter en förutbestämd linje. Borrhuvudets läge kontrolleras med inbyggd radiosändare och styrs med en vinklad styrsked. Efter borrarningen dras pilotstången tillbaka igen. Då monteras en rymmare på pilotstången som gör att borrhålet vidgas samtidigt som mediarör (kanalisationsrör) dras in i det borrarade hålet.

Det är möjligt att använda metoden på sträckor upp ca 1500 meter.

Vid styrd borrhoring är det viktigt att mäta in det verkliga rörets läge och inte pilotens. Det kan skilja ganska mycket i position.

Exempel på styrd borrhoring

4.8.2 Maskiner

- Speciella bormaskiner för horisontell styrbar borrhoring. Maskinens storlek mäts i dragkraft (ton).
- Grävmaskin för gropar.
- Lastbil med mixer och pump för borrhväska (bentonitslurry).
- Slamsug för uppsugning av borrhväska.
- Kompressor (för lufthammare).

Exempel på styrd borrhoring

4.8.3 Redskap

Olika redskap beroende på bormetod.

- Olika borkronor beroende på metod, t.ex. rullkrona.
- Borrsked (styrsked)
- Rymmare
- Lufthammare
- Sökverktyg för att bestämma position under borring
- dGPS för inmätning av position i XYZ led.

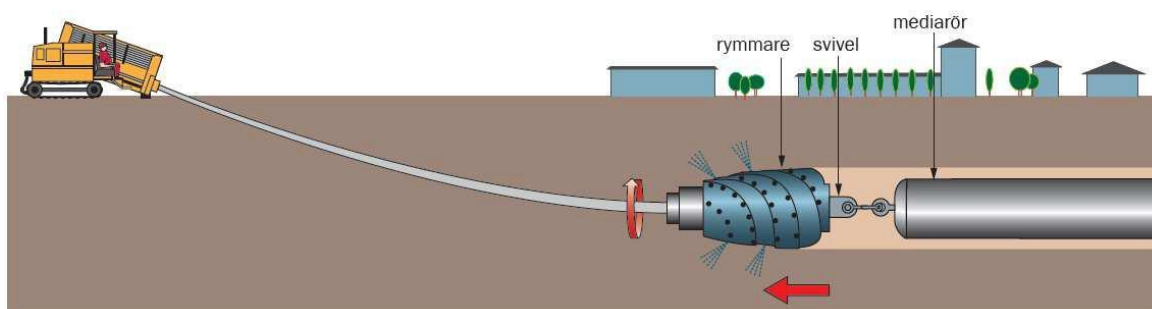
Exempel på borkrona.

Pilotstång med styrsked.

Rymmare monteras på pilotstång

Exempel styrd borring när mediaröret (kanalisationsrör) dras tillbaka med rymmare.

4.8.4 Lämplig miljö

- Styrd borring (traditionell) i mjuka jordarter.
- Styrd borring med Rullkrona / AT-borring i blandmaterial t.ex. morän.
- Styrd borring med lufthammare i berg.

Metoden är mycket lämplig att använda vid passage under vägar, vattendrag, järnväg, känsliga miljöer (park, träd, naturområden, vid djur, fornlämningar).

Lämpar sig mycket väl för att skapa landfästen vid förläggning i sjöar och vattendrag.

4.8.5 Fördelar

- Borring under åkermark för att inte störa jordlagren.
- Vid korsning av vägar för liten störning och ingen påverkan på ytskiktet.
- Borring under känsliga områden (växter, djur, parker etc.).
- Kan förlägga utan vattendom vid borring under botten i vattendrag.
- Snabb förläggning.
- Små borrhuggar lämpliga på tomtmark.
- Samförläggning med andra ledningsägare

4.8.6 Begränsningar (Nackdelar)

- Dyr ställkostnad för korta längder och enstaka borrhuggar.
- Kommer inte åt kanalisering i efterhand om borring ligger djupt.
- Ställer krav på kanalisationsdimension (draghållfasthet) vid längre sträckor.
- Stort krav på andra ledningars läge.
- Sträng kyla då borrhuggs vätskan fryser under ca -15 grader.
- Maskinen och gropar tar relativt stor plats.
- Hantering av borrhuggs vätska som bör samlas upp.

4.8.7 Schakt

Grop krävs i varje ände. Groparnas storlek och djup beror på vilken maskintyp som används och borrhuggens lutning och djup.

Det är möjligt att borra ca 500-700 mm under hårdgjord yta (asfalterad) och under väggkropp utan att påverka ytskiktet.

4.8.8 Massor från schakt

Används i återfyllnad.

4.8.9 Ledningsbädd

Förekommer inte.

4.8.10 Kringfyllnad

Förekommer inte.

4.8.11 Återfyllnad

Återfyllning av gropar med befintliga massor.

4.8.12 Återställning

Återställning av gropar.

4.8.13 Miljöpåverkan

Liten i förhållande till andra metoder.

Möjligt att undvika långa schaktsträckor där man tidigare schaktat omvägar förbi hinder.

Arbetsmiljö

- Metoden är bullrig.
- Risk för ras i gropar.

4.8.14 Kanalisationstyp

Alla längder och dimensioner.

Kräver kraftig draghållfasthet av kanalisationsrör vid längre sträckor.

4.8.15 Kanalisationsförläggning

Kanalisationsrör dras tillbaka efter borring med pilotstång.

Söktråd läggs tillsammans med kanalisationsrör.

Markeringsband läggs ovanför kanalisationsrören.

4.9 Hammarborrning

Även kallad foderrörsborrning är lämpligt där inga andra borrningar/ tryckningar är tillämpliga.

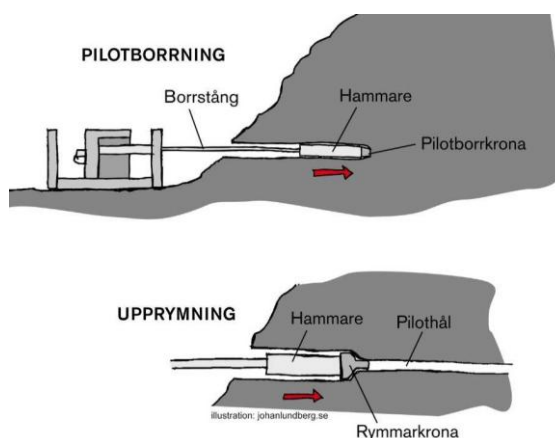
MINIMIKRAV VID HAMMARBORRNING

Inmätning ska göras för position och djup (X och Y koordinater). Förläggningsdjupet med rimligt antal mätpunkter ska anges i ett borrarprotokoll.

4.9.1 Metod

En tryckluftsdreven hammare borrar genom berget och drar med ett foderrör (skyddsror). Metoden är torr, dvs ingen borrarväska behövs. Metoden använd för olika rördimensioner.

Foderrör är i stål och blir den yttersta kanalisationen som sedan kanalisationsrör förläggs i.

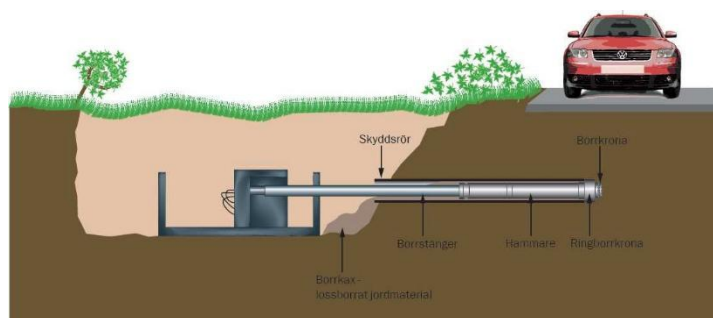
Exempel på hammarborrning.

4.9.2 Maskiner

- Liggarbalk med mothåll och kraftig kompressor. Ofta en specialbyggd maskin.
- Lastbil med kran krävs för att lyfta maskinen på plats.
- Grävmaskin för grop i varje ände.

4.9.3 Redskap

Sänkborrhammare (kolvhammare) som slår på en pilotkrona.

Exempel på hammarborrning.

4.9.4 Lämplig miljö

Fungerar bra i solitt berg, morän, sprängsten och i mark med stenblock.

4.9.5 Fördelar

- Går igenom det mesta utom stål.

4.9.6 Begränsningar (Nackdel)

- Går inte att styra.
- Maxlängden är ca 40 m.
- Lång ställtid inför borring.
- Stora gropar i ändarna.

4.9.7 Schakt

Gropar i varje ände.

4.9.8 Massor från schakt

Används som återfyllnad av gropar.

Grus från borrhålet fraktas bort eller används i återfyllnad av grop. Volymen blir ca 1,7 gånger större än borrhålets volym.

4.9.9 Ledningsbädd

Förekommer inte.

4.9.10 Kringfyllnad

Förekommer inte.

4.9.11 Återfyllnad

Återfyllning av gropar med befintliga massor.

4.9.12 Återställning

Återställning av gropar.

4.9.13 Miljöpåverkan

Arbetsmiljö:

- Metoden är bullrig.
- Vid borring i rent berg kan det damma kraftigt.
- Risk för ras i gropar.

4.9.14 Kanalisationstyp

Vanligast är i storlek upp till 120 mm, men kan även utföras i större dimensioner.

4.9.15 Kanalisationsförläggning

Kanalisationsrör skjuts eller dras genom foderröret. Söktråd och markeringsband läggs i foderröret.

5. Schaktmetoder

5.1 Schakt med grävmaskin (Traditionell schakt)

MINIMIKRAV VID SCHAKTNING

Fyllningshöjd enligt *Bilaga 2 Robusta nät*.

5.1.1 Metod

En grävmaskin med skopa gräver en schakt, viss sträcka, eller enbart grop.

Massorna från schakten läggs bredvid alternativt transporteras bort. Lokala regler och föreskrifter förekommer angående hantering av massor och ska följas.

I schakten skapas en ledningsbädd där kanalisation placeras. Schakten återfylls sedan och ytan återställs enligt gällande rutiner och regelverk.

Metoden används för sättning av brunnar och skåp.

5.1.2 Maskiner

Maskiner finns med hjul eller band (larver). Normalt används maskin med hjul i hårdgjord yta för att inte skada ytan. Grävmaskinen kan ha vagn för hantering av massor.

Storlek på maskinen anpassas efter utrymmet och miljön där schakten sker. Maskiner finns från ca 0,6 ton upp till ca 25 ton.

Olika typer av maskiner finns som t.ex. traktorgrävare som ger stor flexibilitet, runtomsvängande grävmaskin har hög grävkapacitet och finns med hjul eller band.

Maskin för kantskärning av asfalt. Lastbil för transport av massor.

5.1.3 Redskap

Till grävmaskiner finns ett antal olika skopor lämpade för olika typer av schakt. Exempel på skopor kabelskopa, strutskopa, djupskopa och planérskopa.

Redskap för kabelförläggning bör inte vara tandade för att minska risken för skador på befintliga ledningar.

Exempel på skopa.

5.1.4 Lämplig miljö

Metoden går att använda i alla typer av öppna schakt och ytor. Inte i solitt berg.

5.1.5 Fördelar

- Lämpligt nära andra ledningar.
- Lämpligt vid djupa schakter.
- Lämpligt där marken inte är slät, vid t.ex. dikeskanter och sluttningar.
- Bra vid samförläggningar där flera ledningstyper ska läggas ner i samma schakt.
- Lämpligt vid breda schakt eller schakt där olika bredd behövs.
- Bra vid varierande markförhållanden.
- Enkelt att göra gropar.
- Bra vid sättning av skåp och brunnar.
- Bra när massor ska flyttas i väg med lastbil.

5.1.6 Begränsningar (Nackdelar)

- Trånga utrymmen där det är svårt att komma fram med enmaskin.
- Kan ge markskador i mjukmark när maskin körs.
- Det kan bli omfattande återställningar trots att schakten är smal.
- Behovet vid fiberförläggning är oftast smala kabeldiken och med traditionell schakt blir ofta kabeldiket onödigt brett.
- Ger stor omgivningspåverkan med trafikavstängningar och störning för trafikanter.

5.1.7 Schakt

Eventuell asfalt avlägsnas innan schakt. Asfalten kan fräsas alternativt sågas rakt för att underlätta återställning.

Asfalten ska skäras utanför tänkt schaktkant (rekommenderat 15 cm utanför schaktkant). Följ markägare och väghållares föreskrifter samt regler gällande kantskärning.

Anpassa bredden på schaktet så att en kompakterare får plats i schakten.

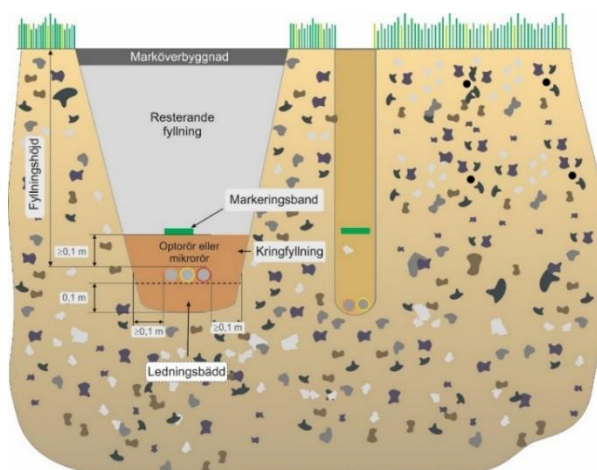
Fyllningshöjd ska vara enligt tabell i *Bilaga 2 Robusta nät*.

5.1.8 Massor från schakt

Massor återanvänds i största möjliga mån. Sten och asfalt ska transporteras bort. Under tiden schaktning pågår hanteras massor efter lokala regler.

Lagra massor från schaktens olika lager separat för att kunna återanvända massorna till återfyllnad.

Exempel på schakt.

5.1.9 Fyllnadsmassor

Fyllnadsmassor för schaktet ska hanteras i enlighet med *Anvisningarna för Robust fiber, Bilaga 2 Robusta nät, avsnitt Fyllnadsmassor*.

5.1.10 Återställning

Marken ska återställas till ursprungligt skick.

Planfräsning av ytan utanför schaktens bredd i asfalt kan krävas innan återasfaltering.

5.1.11 Miljöpåverkan

Förorenade massor som påträffas ska köras till deponi, t.ex. tjärasfalt.

Arbetsmiljö:

- Risk för grävtekniker som befinner sig i schakt när grävmaskin samtidigt gräver.

5.1.12 Kanalisationstyp

Metoden är lämplig för förläggning av all typ av kanalisationsrör avsedda för direktförläggning i mark.

Mindre lämpligt för singeldukter (mikrorör) längre sträckor i schaktet. Risken är att singeldukter hamnar i vågor som försvårar fiberblåsning. Metoden är mer lämplig vid förläggning av multidukter eller grövre dimensioner av kanalisationsrör.

5.1.13 Kanalisationsförläggning

Kanalisationsrör förläggs på botten av ledningsbädden.

Kanalisationsrör ska rullas enligt tillverkarens anvisning. Kanalisationsrör ska hållas raka och sträckta innan återfyllning.

Kompaktera innan inblåsning av optokabel.

Söktråd läggs i botten eller ovanför kanalisationsrör. Markeringsband läggs i återfyllnad ovanför kanalisationsrören

5.2 Handschakt

MINIMIKRAV VID FÖRLÄGGNING MED HANDSCHAKT

Fyllningshöjd enligt *Bilaga 2 Robust fiber*.

5.2.1 Metod

En grop grävs för hand med till exempel en spade och grävmassorna läggs upp vid sidan av gropen. Kanalisationsrör läggs ner i schakten, marken återfylls och återställs. Grävning med spade, spett eller hacka kräver inga maskiner utan endast handkraft. Maskiner kan användas för att återfylla och återställa gropen.

5.2.2 Maskiner

Handkraft.

5.2.3 Redskap

Redskap finns i flera varianter och för olika ändamål, t.ex. spade, skyffel, fyllhacka, korp och spett.

Exempel på redskap.

5.2.4 Lämplig miljö

Metoden går att använda i mjuktytor. Används exempelvis nära befintliga ledningar, nära husväggar, vid markskåp, på tomtmark samt vid sättning av skåp och brunnar.

5.2.5 Fördelar

- Lämpligt nära andra ledningar.
- Bra vid trånga utrymmen.
- Bra vid känslig mark och nära växtlighet.
- Lämpligt vid små schakter.
- Bra vid sättning av skåp och brunnar.
- Kan utföras utan förkunskaper.

5.2.6 Begränsningar (Nackdelar)

- Svårt vid hårda ytor.
- Inte möjligt vid tjäle.
- Inte lämpligt långa sträckor.

5.2.7 Schakt

Flexibelt och lätt att anpassa.

5.2.8 Massor från schakt

Återanvänd massor i största möjliga mån. Under tiden schaktning pågår hanteras massor efter lokala regler.

Lagra massor från schaktens olika lager separat för att kunna återanvända massorna till återfyllnad.

5.2.9 Fyllnadsmassor

Fyllnadsmassor för schaktet ska hanteras i enlighet med Anvisningarna för Robust fiber, Bilaga 2 Robusta nät, avsnitt Fyllnadsmassor.

5.2.10 Återställning

Marken ska återställas till ursprungligt skick.

5.2.11 Miljöpåverkan

Mycket liten miljöpåverkan.

Förorenade massor ska köras till deponi.

Arbetsmiljö:

- Använd ergonomiskt utformade redskap.

5.2.12 Kanalisationstyp

Metoden är lämplig för förläggning av all typ av kanalisationsrör avsedd för direktförläggning i mark samt sättning av skåp och brunnar.

5.2.13 Kanalisationsförläggning

Kanalisationsrör förläggs på botten av ledningsbädden.

Kanalisationsrör ska rullas enligt tillverkarens anvisning. Kanalisationsrör ska hållas raka och sträckta innan återfyllning.

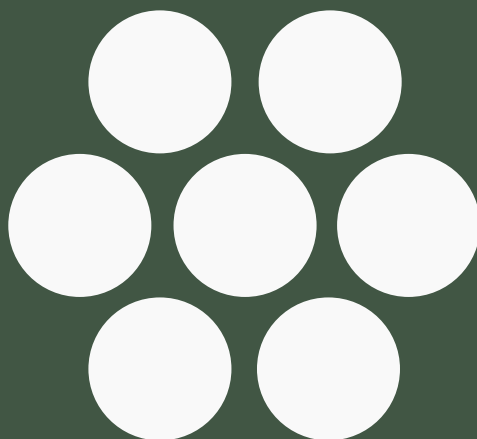
Söktråd läggs i botten eller ovanför kanalisationsrör. Markeringsband läggs i återfyllnad ovanför kanalisationsrören.

Anvisning för Robust fiber

Bilaga 4. Robust site och nod

Version 1.8

Anvisning för Robust fiber

Bilaga 4. Robust site och nod

Version 1.8

Innehållsförteckning

1.	Inledning.....	4
2.	Site och nod	5
	2.1 Allmänt	5
	2.2 Att anlägga site och nod.....	6
	2.2.1 Placering.....	6
	2.2.2 Bygglov och tillstånd	7
	2.2.3 Typ av site eller nod	7
	2.2.3 Utformning av site och nod.....	9
	2.2.5 Elinstallation	14
	2.2.6 Elsäkerhet	15
	2.2.7 Miljö och klimatreglering	16
	2.2.8 Damm, smuts och fukt.....	17
	2.2.9 Säkerhet (mekaniskt skydd).....	18
	2.2.10 Larm.....	19
	2.2.11 Biologiska skador	20
	2.2.12 Brandskydd	20
	2.2.13 Underhållsplan.....	21
	2.2.14 Övrigt.....	21
3.	Vägledning för inplacerad kundutrustning.....	22
4.	Vägledning för korskoppling	24
5.	Sammanställning av krav och rekommendationer	
	29	

1. Inledning

Dokumentet "Anvisningar för robust fiber" består av ett huvuddokument och ett antal bilagor.

I denna bilaga, bilaga "**Robust site och nod**", finns minimikrav på hur en robust site respektive nod ska anläggas. Bilagan innehåller även rekommendationer och exempel på hur det kan se ut både utomhus och inomhus samt vägledningar för konfigurering av inplacerad kundutrustning och korskoppling.

Inom följande områden finns minimikrav definierade i bilagan.

- Placering
- Bygglov och tillstånd
- Typ av site och nod
- Utformning av site och nod
- Elförsörjning
- Elsäkerhet
- Miljö och klimatreglering
- Damm, smuts och fukt
- Säkerhet (mekaniskt skydd)
- Larm
- Biologiska skador
- Brandskydd
- Underhållsplan
- Skyltning

2. Site och nod

2.1 Allmänt

För en god förståelse av innebörden i kapitlet är det bra att veta skillnaden mellan site och nod.

Site

Med site menas det fysiska utrymmet. Kan till exempel vara en teknikbod, ett utomhusskåp, ett/flera hus eller ett rum.

Till siten räknas bl.a. följande funktioner:

- Skalskydd.
- Elanläggning.
- Reservkraftsystem.
- Klimatsystem.

Nod

Med nod menas en spridningspunkt (kopplingspunkt) där trafikflöden vidarekopplas, koncentreras och/ eller fördelas. En nod är placerad i en site.

Till noden hör bl.a. följande komponenter:

- ODF-stativ.
- ODF-enheter.
- Kopplingskablar.
- Aktiv kommunikationsutrustning (routrar, switchar m.m.).

2.2 Att anlägga site och nod

Faktorer att beakta

Här följer en genomgång av områden med särskilda faktorer att beakta vid anläggande av en ny site eller nod.

Innan arbetet med att planera sitens/nodens utformning ska en kontroll utföras avseende eventuella behov av förstärkningsåtgärder för händelser som kan avvika från det normala och som kan innebära allvarliga störningar i viktiga samhällsfunktioner.

Faktorer att beakta vid förhöjd säkerhet

För kompletteringar av anläggningar med krav på förhöjd säkerhet används dokumentet *Anläggningar med förhöjd säkerhet*, Bilaga 1. "Robust site för samhällsviktig digital infrastruktur" samt Bilaga 2. *Passiv säker fysisk förbindelse*.

Bilaga 1. "Robust site för samhällsviktig digital infrastruktur" utgör en anvisning och definierar ett antal säkerhetsnivåer med kompletterande skyddsåtgärder för Site och nod med inriktning på skydd och funktioner för förlängd drifttid vid allvarliga störningar.

Bilaga 2. Passiv säker fysisk förbindelse utgör en anvisning med krav för hur det fysiska skyddet för elektronisk kommunikation ska kompletteras mellan siter och mellan site och användarnod för att kunna motstå allvarliga störningar. Kraven omfattar krav vid nybyggnation samt vid ombyggnad av befintlig anläggning.

För de kompletta versionerna se:

<https://stadsnatsforeningen.se/branschstod/robust-digital-infrastruktur/>

Anm. En befintlig anläggning ska ha genomgått en risk-och sårbarhetsanalys (RSA). En befintlig anläggning som uppgraderas ska genomgå en förnyad RSA. Hotkataloger och RSA för Site och nod samt Robust säker fysisk förbindelse finns under:

<https://stadsnatsforeningen.se/branschstod/robust-digital-infrastruktur/>

2.2.1 Placering

Placering av fiberanläggningens siter och noder bestäms under projekteringsfasen.

MINIMIKRAV PÅ PLACERING:

- Utomhuskåp ska placeras väl skyddat för snöröjning.
- Siten ska aldrig placeras nära vattendrag eller i svackor där risk för översvämning föreligger.

Rekommendationer på placering:

- Placera i första hand siten i byggnad avsedd för telekommunikation. Detta kan göras genom att uppföra egen byggnad eller genom inplacering hos annan nätägare.
- Undvik inplacering i byggnader som någon annan ansvarar för och där lokalen inte är avsedd att användas för telekommunikation. Därför ska skolor, ålderdomshem, föreningslokaler och liknande undvikas i största möjliga mån.
- Utomhuskåp bör i första hand placeras på en plats som är skuggig. Välj en plats där kabelsträckorna optimeras för anslutning fram till noden, från slutkund och mot andra noder.
- Placera noden där det är möjlighet till flera anslutningsvägar med tanke på redundans. Både för optokablar samt för elnätet.
- För fiberföreningar är det bra att placera noden där det är möjligt att ansluta till flera nätägare.

2.2.2 Bygglov och tillstånd

När en ny site ska anläggas finns det lokala bestämmelser och tillstånd som ska hanteras.

MINIMIKRAV VID ANLÄGGANDE:

- Bygglov krävs som regel alltid vid uppförande av ny site.
- Markägarens tillstånd (t.ex. markavtal och servitut för väg) ska inhämtas för att placera site på avsedd plats.

Lokala bestämmelser som kan förekomma:

- Krav på fasadens utseende, materialval och färg.
- Krav på ljudnivåer (sites klimatsystem, utrustningens fläktar och reservkraftsystem kan avge ljud som anses störande). Bullerskydd eller krav på annan placering kan krävas.

2.2.3 Typ av site eller nod

En site eller nod kan utföras på olika sätt och i olika former. Nedan följer några exempel.

2.2.3.1 Klimatskåp

Kallas även utomhusskåp eller miljöskåp.

Klimatskåp är vanligt förekommande i mindre nät och där få anslutningar termineras. De är mindre lämpliga för placering av aktiv utrustning p.g.a. utrymmesbrist, klimatreglering och arbetsmiljö. Monteringsdjupet för utrustning i skåp är ofta kritiskt eftersom utrustning kan kräva stort djup, t.ex. UPS.

Exempel på utomhusskåp.

MINIMIKRAV PÅ KLIMATSKÅP

Klimatskåpet ska ha minst IP-klass 54.

2.2.3.2 Teknikbod

Det är en fördel att välja teknikbod i stället för klimatskåp. Teknikboden ger bättre utrymme samt möjlighet att arbeta inomhus vilket skapar en bättre arbetsmiljö vid service och underhåll.

Teknikbodens utseende och funktion kan anpassas efter beställarens önskemål. De finns i olika storlekar från en stativplats upp till det antal som önskas. Teknikboden lämpar sig väl för alla typer av fiberanläggningar och kan dimensioneras så att andra parter kan erbjudas inplacering.

Exempel på teknikbod.

MINIMIKRAV PÅ TEKNIKOD

Teknikboden ska vara konstruerad för nordiskt klimat (t.ex. tåla snölast, kyla och värme).

2.2.3.3 Nyttja del i en befintlig byggnad.

Vid nyttjande av en befintlig byggnad kan ett utrymme anpassas för fiberanläggningen i t.ex. källarutrymme.

Teckna ett tydligt avtal med fastighetsägaren om inplaceringen och elförsörjning. Att tvingas flytta en nod kräver mycket arbete och är därför en stor kostnad. Var därför noga med avtalets villkor och längd.

MINIMIKRAV VID NYTTJANDE AV BEFINTLIG BYGGNAD

Säkerställ att tillträde till utrymmet är garanterat, och om möjligt, dygnet runt. Gärna med egen dörr från utsidan.

2.2.3.4 Inplacering i annans site.

Hos annan nätägare kan utrymme hyras i site för inplacering av egen utrustning.

MINIMIKRAV VID INPLACERING:

- Säkerställ tillträde dygnet runt samt se till att berörd personal har tillstånd att vara i utrymmet.
- Teckna avtal med fastighetsägaren om leverans av el, med den effekt som krävs, samt att rätt klimat hålls.

I kapitel 3 VÄGLEDNING FÖR INPLACERAD KUNDUTRUSTNING finns en vägledning för olika alternativ avseende inplacering av kundutrustning.

2.2.3 Utformning av site och nod

2.2.4.1 Allmänt

Sitens fysiska utrymme kan vara begränsad varför det inte alltid går att utföra installationen i enlighet med minimikraven i detta avsnitt. Avvikelser mot minimikraven ska dokumenteras.

Begreppen stativ och rack definieras och hanteras olika av teleoperatörerna varför denna anvisning genomgående valt att använda begreppet stativ.

2.2.4.2 Inredning och utrymmeskrav

Sitens inredning och fysiska utrymmeskrav beror på mängden anslutningar som ska termineras, om aktiv utrustning ska placeras däri samt om andra ska ges möjlighet att placera utrustning i utrymmet. Vid utformning av inredningen är det viktigt att tänka på flera saker.

MINIMIKRAV FÖR SITE:

- Site ska ha tillräckligt utrymme för stativ som dimensioneras för de anslutningar som kan termineras i utrymmet
- Site ska dimensioneras för att kunna hantera reservkraftssystem utifrån kundkrav och sitens funktion i nätet.
- Site ska vara utrustad med klimatsystem.
- Om golvbrunn finns ska den vara försedd med backventil.
- Site ska placeras med hänsyn till risken för vatteninströmning vid översvämning.
- I Site placerad under marknivå ska elektronik och känslig utrustning placeras minst 20 cm över golv
- En riskanalys ska utföras för en Site placerad under marknivå och för site med och indragna vatten-avlopps-och fjärrvärmeledningar. Åtgärder vid konstaterad risk kan till exempel omfatta flytt av site, införande av automatisk avstängning av vattenledningar, fuktsensorer och instruktion för avstängning av vattenledningar
- För siten ska det finnas en situationsplan/siteritning över hur siten är bestyckad.
- I siten ska det finnas en instruktion för vad som gäller avseende säkerhet, ESD-skydd och vistelse i siten.
- I siten ska det ska finnas en informationsskylt med kontaktuppgifter, sitens GPS-koordinater samt eventuell adress som ska kunna anges vid rapportering av en olycka.
- I siten ska det ska finnas en informationsskylt med uppgifter om hantering av brandsläckningsutrustning.
- I siten ska det ska finnas en beskrivning av utrymmesvägar.

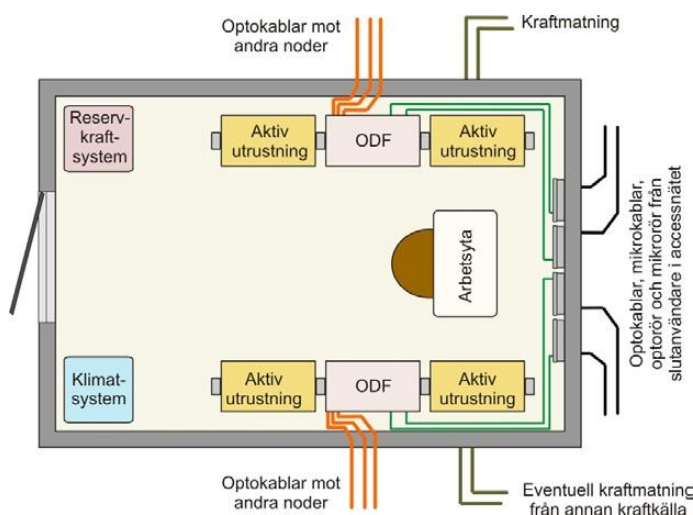
MINIMIKRAV FÖR NOD:

- Nod ska ha tillräckligt utrymme för den aktiva kommunikationsutrustning som ska placeras i noden.
- Nod ska planeras så att inbördes placering av värmealstrande utrustning inte ger värme åt annan utrustning utan att värme i stället leds bort

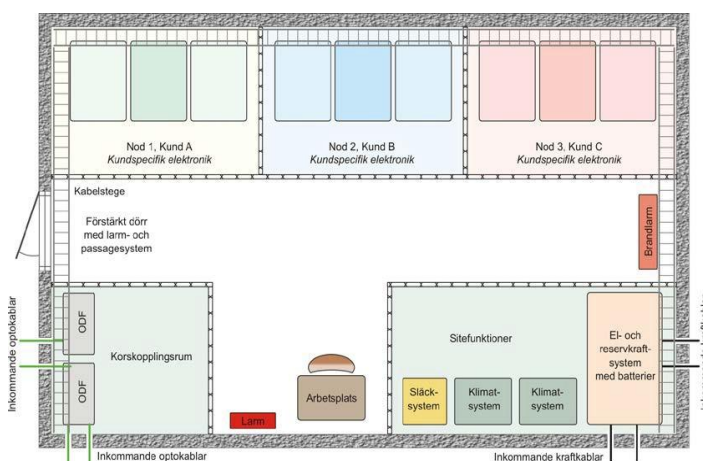
Rekommendationer för inredning:

- Plats för arbetsyta är något som ofta glöms bort men som underlättar för service och underhåll.
- Placera utrustning för att optimera ytan i utrymmet.
- Placera och utforma installationsvägar för att ge utrymmet en god ordning och möjlighet till smidigt service- och underhållsarbete.
- Utrymme bör inte innehålla genomgående värme-, vatten- eller avloppsledningar för att minimera risken för vattenskador.

Exempel på noder:

Exempel på teknikbod.

Exempel på större site med flera noder.

2.2.4.3 Teknikskåp och stativ

Ett teknikskåp är en typ av skåp eller enhet som används för att organisera och skydda olika tekniska och elektroniska komponenter, såsom nätverksutrustning, kablar, strömförsörjning och andra liknande apparater. Om skåpet har eluttag måste åtkomsten av dessa beaktas vid monteringen av stativ.

Rekommendation

Om skåpet/skåpen med aktiv utrustning är försedda med dörrar bör de vara "perforerade" på två sidor så att luft kan dras in och blåsas ut. Täckplåt bör monteras för täcka tomma platser i skåpet om det ger ökad energieffektivitet. Vissa siter har annan teknik för luftflöde. Då ska siteägarens rekommendationer kring luftflöde följas.

Stativ

Stativ avser en ram som är utformat för montering av servrar, nätverksutrustning, telekommunikationsutrustning och andra elektroniska apparater.

MINIMIKRAV STATIV

Storleken på stativ och utrustning ska vara anpassad så att utrustningen får plats i stativet.

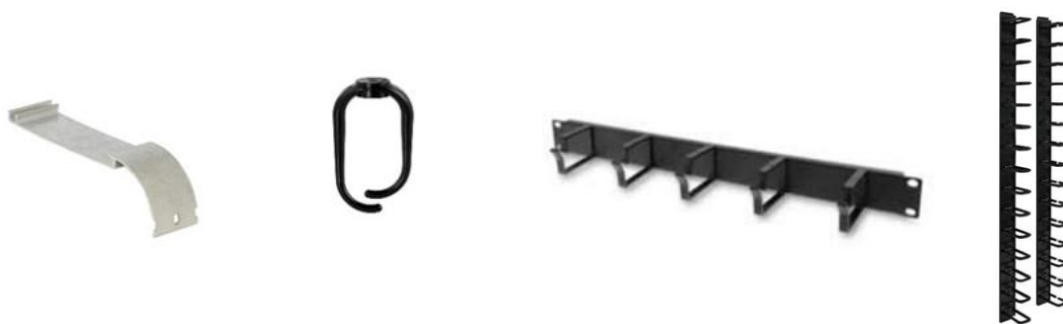
Rekommendation

Utrustning bör inte sticka ut utanför stativet på något sätt då det finns risk för att utrustning eller kablar skadas.

Frontskydd bör monteras för att skydda utstickande utrustning.

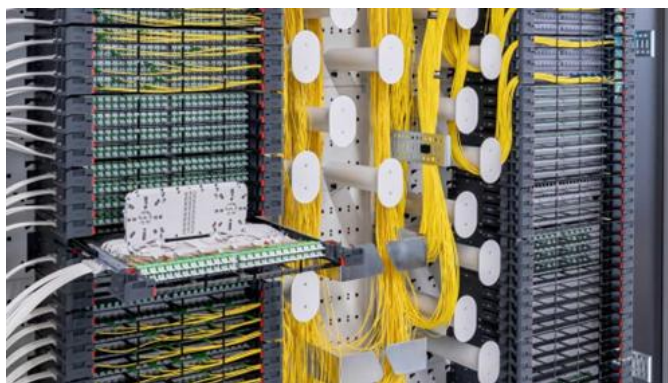
2.2.4.4 Kabelföring

För att få ordning på kablar och kopplingskablar i skåp och stativ måste det finnas en struktur för hur dessa ska dras. Kablar och korskopplingskablar får inte hänga med sin egen vikt i kontakter, då det kan leda till kabelbrott över tid. I stativ ska det därför finnas anordningar för kabelföring (vertikalt och horisontellt). Det ska även finnas anordningar för att hantera överlängd på kablar och korskopplingskablar. Nedan visas exempel på anordningar för kabelföring och överlängd på korskopplingskablar.

Exempel på kabelföring i form av radiebegränsare, trådbygel och trådledare.

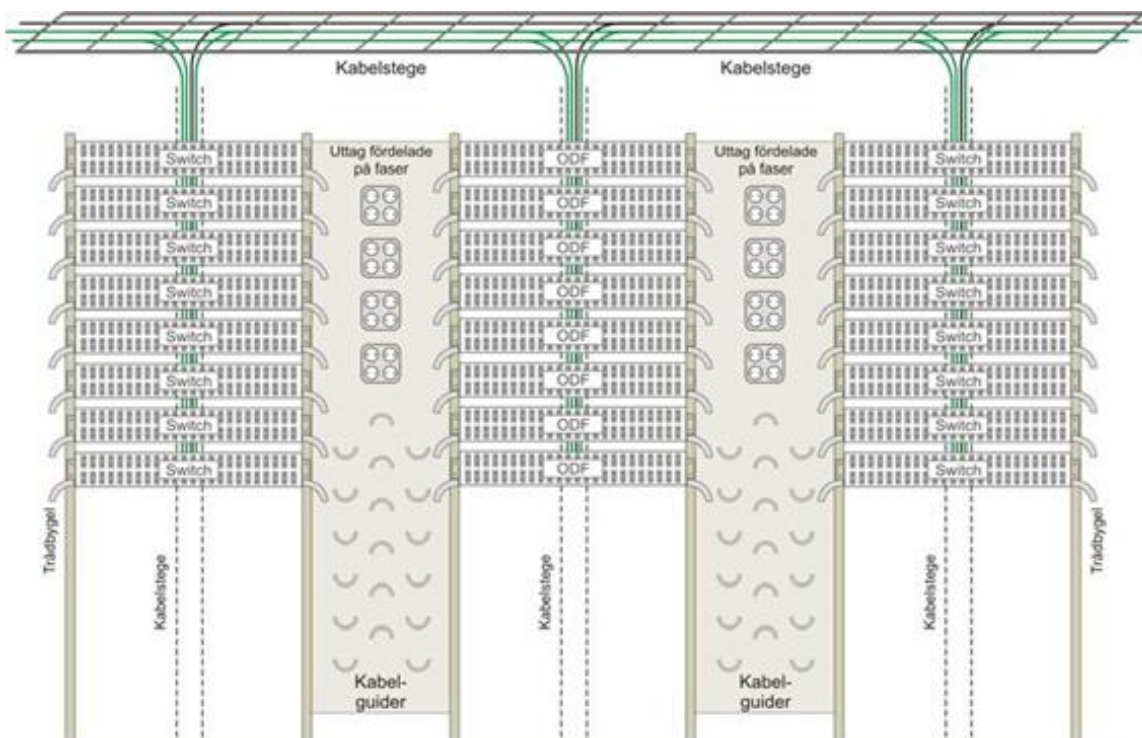

Exempel på hantering av överlängd/sling i kabelmagasin och mellan stativ.

MINIMIKRAV KABELFÖRING

- I tekniskåp och stativ där det sker korskoppling av fiber ska det finnas anordningar för kabelföring (vertikalt och horisontellt). Det ska även finnas anordningar för att hantera överlängd på kablar och korskopplingskablar.
- För kabelföring mellan stativ ska det finnas horisontella kabelförare med radiebegränsare. Radiebegränsaren avlastar korskopplingskabelns övergång mellan horisontell och vertikal trådledare. Kabelföraren ska sticka ut utanför skåpet i linje med de vertikala kabelförarna.
- Om fiberkablar förläggs på samma kabelstege som elkablar ska det finnas en separation mellan kablarna.

Exempel på stativplacering med kabelguider och kabelstege för kabelföring

2.2.4.5 Märkning

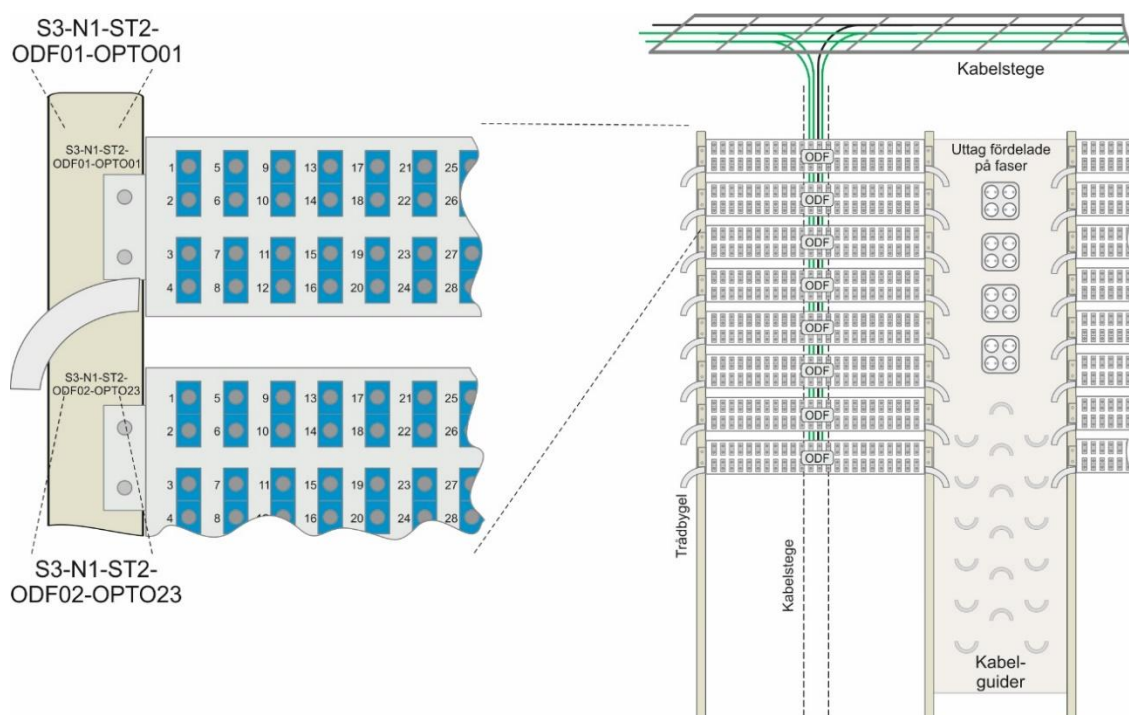
Stativnumrering ska starta från vänstra hörnet sett från ingången (gäller i mindre nod). I stor nod ska en siteritning skapas som visar stativens placering och numrering.

En panel, t.ex. en ODF-enhet, som monteras i ett stativ ska få sin beteckning efter var det övre vänstra hörnet är placerat i förhållande till indelningen i stativet.

MINIMIKRAV MÄRKNING

- All utrustning ska vara tydligt märkt enligt siteägarens anvisning.
- Märkningen ska finnas i dokumentationen.

Anm. vid märkning av utrustning ska det göras en bedömning av om det finns säkerhetsrelaterade begränsningar.

Exempel på stativmärkning.

2.2.4.6 Kontaktnumrering ODF-enhet

Numrering av uttag i panel ska starta från det övre vänstra hörnet i varje panel.

MINIMIKRAV KONTAKTNUMRERING

Kontaktnumrering på ODF-enheter ska finnas och vara så tydlig som möjligt.

Rekommendation

Varje kontakt bör ha kontaktnumret till vänster om kontakten.

Exempel på kontaktnumrering i ODF-enhet.

2.2.5 Elinstallation

Elinstallationer skall utföras enligt Svensk lag och Elsäkerhetsverkets föreskrifter samt enligt Svensk Standard (SIS) och Svensk Elstandard (SEK).

För kompletterande information avseende hantering av telekomutrustning används ETSI EN 300 253 (Equipment Engineering (EE); Earthing and bonding of telecommunication equipment in telecommunication centres).

MINIMIKRAV

- Innan en elanläggning driftsätts ska det finnas besiktningsprotokoll eller intyg som redovisar att elanläggningen är utförd i enlighet med gällande lagar och föreskrifter.

Rekommendation

Ringledare eller jordtag bör mätas in med hjälp av GIS-system.

2.2.5.1 Elanläggning

Beroende på sitens funktion och klassning kan redundanta anslutningar mot elnätet krävas.

MINIMIKRAV PÅ ELANLÄGGNING:

- Elcentral i siten ska anpassas för 230/400V som ett TN-S system.
- Elcentral ska vara grupperad och avsäkrad på respektive grupp.
- Alla uttag i noden, t.ex. serviceuttag, som inte är särskilt avsedda för kommunikationsutrustning (och likriktare/UPS som strömförsörjer denna) ska förses med personskyddsautomat (Jordfelsbrytare med inbyggt överströmsskydd).
- Serviceuttag ska vara märkta och lättillgängliga, till exempel vid dörr och/eller elcentral för anslutning av tillfällig utrustning vid arbete.
- Arbetsbrytare monterad utomhus ska vara tydligt identifierbar, lätt åtkomlig, avsedd för ändamålet samt låsbar i frånläge.

Rekommendationer:

- Vid stativen monteras eluttag lätt åtkomliga och jämnt fördelade på tre faser.
- Behovet av jordfelsövervakning bör utredas.

2.2.5.2 Reservkraftsystem

Reservkraftsystem förser site och nod med elkraft under avbrott på inkommande elkraftmatning. Det kan t.ex. vara en generator som drivs av en motor (permanent monterad eller portabel), en bränslecell eller en UPS med batterier.

Reservkraftsystem ska finnas när PTS Säkerhetsföreskrifter eller kundkrav anger detta.

MINIMIKRAV PÅ RESERVKRAFTSYSTEM:

- Reservkraftsystem ska vara dimensionerat för drifttid enligt krav i PTS Säkerhetsföreskrifter eller från anslutna kunder.
- För siter där UPS med batterier finns, och där anslutna kunder bedriver verksamhet med krav på förhöjd eller hög säkerhet, ska siten ha intag för inkoppling av reservkraftaggregat (reservverk) enligt Underbilaga 4.1 Anvisning för reservverksanslutning i site.
- För siter där UPS med batterier finns, och där anslutna kunder inte bedriver verksamhet med krav på förhöjd eller hög säkerhet, ska behovet av intag för inkoppling av reservkraftaggregat baseras på genomförd riskanalys.
- Vid anläggning med UPS ska det finnas en ByPass-funktion.

Rekommendationer:

- Vid stativen monteras eluttag från reservkraftsystem lätt åtkomliga och tydligtmärkta.
- Skador som kan uppkomma i samband med överspänning och korta avbrott kan motverkas genom lämplig avsäkring och system för spänningsutjämnning. En UPS är lämplig för detta.
- Vid anslutning av reservverk bör inkommande matning till siten vara ett TN-C system. Efter reservverket görs den interna elanläggningen i siten sedan om till ett TN-S system.
- För kompletterande information om anslutning av reservverk till site se *Underbilaga 4.1 Anvisning för reservverksanslutning i site*.

2.2.6 Elsäkerhet**2.2.6.1 Åskskydd**

Störningar orsakade av åska är vanligt förekommande. Därför är det viktigt att skydda siten och utrustning placerad i den mot störningar orsakade av åska.

Undvik att använda kanalisationsrör som innehåller metall anslutna in i noder eftersom de leder ström.

MINIMIKRAV FÖR ÅSKSKYDD:

- SEK Handbok 452 ska användas för bedömning och utvärdering av tillämpliga åtgärder för åskskydd. Handboken baseras på åskskyddsstandarden SS EN 62305.

2.2.6.2 Potentialutjämning/skyddsutjämning

Genom potentialutjämning förbinds samtliga ledande enheter med varandra i en gemensam punkt och får därmed samma potential. Detta minimerar problematik avseende jordströmmar, galvanisk isolation, statisk elektricitet och förbättrar åskskydd inom siten.

MINIMIKRAV FÖR POTENTIALUTJÄMNING:

- Alla utsatta delar ansluts direkt till huvudpotentialutjämningsledaren.
- Huvudpotentialutjämningsledaren ansluts till jord.
- Alla inkommande ledande delar ska anslutas till huvudpotentialutjämningsledaren.

Rekommendation

Beroende på typ av installerad elektronikutrustning kan det finnas en risk för elektrostatiska störningar varför behovet av ESD skydd bör utredas.

2.2.6.3 EMC (Elektromagnetisk kompatibilitet)

Elektromagnetisk strålning kan uppkomma i närheten av elektriska installationer, fläktmotorer, hissmotorer, elcentraler m.m. Om utrustningarna är dåligt/felaktigt jordade kan s.k. vagabonderande strömmar uppträda som kan ge upphov till störningar.

MINIMIKRAV FÖR EMC

Installerad utrustning uppfylla tillämplig standard för CE-märkning enligt EU-EMC direktiv.

2.2.7 Miljö och klimatreglering

Det är mycket viktigt att hålla temperatur och luftfuktighet på rätt nivå inne i siten. Värmeskador kan uppstå i elektronisk utrustning om den är installerad i en miljö med förhöjd värme. Köldskador kan uppstå vintertid om utrustning placeras i utrymmen som inte har tillräcklig uppvärmning, t.ex. kan optiska kontaktdon och vissa kablar påverkas vid kyla. Vid för hög luftfuktighet kan kondens uppstå och vid för låg luftfuktighet kan statisk elektricitet uppstå. Nedan följer exempel på klimatsystem

Värmeelement

I vissa fall kan ett värmeelement vara tillräckligt. Gäller främst i områden med låg omgivande temperatur.

Fläkt

Temperaturstyrd fläkt för avlägsnande av överskottsvärme eller inblåsning av kall uteluft.

Frikyla

Frikyla använder omgivningens kallare luft för att kyla. Fläktar pressar in kall luft, genom filter, som ger ett övertryck i siten. Varm luft evakueras i motsatt ände av siten. Frikyla är bra val där omgivningens temperatur normalt är lägre än i siten och ger låg energiförbrukning vid normal drift. Frikyla kan kompletteras med annat kylaggregat för tillfällen då omgivningens temperatur är hög.

Exempel på frikyleaggregat.

Luftvärmepump

Fungerar både som värme och kylaggregat och ger ett jämnt klimat året runt.

MINIMIKRAV FÖR KLIMATREGLERING:

- Klimatsystem ska finnas och dimensioneras så att temperatur och luftfuktighet hålls inom de gränsvärden som gäller för utrustningen som är placerad i siten.
- Kylanläggning ska placeras så att vätskeläckage eller kondens inte kan nå den installerade utrustningen.
- Dränage från kylanläggning ska ledas ut från utrymmet.

Rekommendationer för klimatsystem:

- Välj ett klimatsystem som kan fjärrstyras och övervakas
- Dimensionera reservkraftsystem även för klimatsystemet eller tillse på annat sätt att klimatet kan hållas på rätt nivå under en begränsad period.
- Planera för möjlighet till nödkylanläggning eller beakta behov av redundant klimatsystem.

2.2.8 Damm, smuts och fukt

Damm, annan smuts och fukt kan skada aktiv utrustning i siten samt försvåra för anslutning av optiska kontaktdon. Damm kan också förorsaka värmeproblem då dammpartiklar i fläktarna med tiden försämrar luftcirkulationen med överhettning av den aktiva utrustningen som följd.

MINIMIKRAV FÖR FILTER

Filter ska monteras i samtliga ventiler och tilluftvägar.

Rekommendationer för filter

Rekommenderat är filter som är minst EU3 klassat.

Vattenskador kan uppkomma genom exempelvis översvämning, trasig utrustning eller ovarsamhet. Fukt kan orsaka skada och störningar på aktiv utrustning, elkablar och kontaktdon (optiska och elektriska).

MINIMIKRAV FÖR FUKTSKYDD

Site och nod placerad där det finns risk för översvämning ska förses med förhöjda trösklar.

2.2.9 Säkerhet (mekaniskt skydd)

Skalskyddet för en fiberanläggning är viktigt. Genom lås och larm kan anläggningar skyddas till viss del. Val av ledningsvägar och dess skydd har också betydelse.

De säkerhetsåtgärder man vidtar blir i praktiken en avvägning mellan aktuell hotbild, sitens betydelse och kostnad för att vidta säkerhetsåtgärderna.

Säkerhetsfrågorna har också betydelse vid försäkring av anläggningen.

Rekommendationer för säkerhet:

- I site där utrymme upplåts till annan rekommenderas att siteägarens egen utrustning (strömförsörjning, klimatsystem m.m.) och noder (kommunikationsutrustning, ODF-enheter m.m.) ska vara lokalmässigt åtskilda från utrustning som ägs av annan part som i någon form hyr plats av siteägaren.
- Parter som hyr plats för inplacering av egna utrustningsskåp eller som hyr plats för inplacering av utrustning i utrustningsskåp som ägs av siteägaren, svarar själva för skyddet av egna korskopplingspunkter och utrustningar.

2.2.9.1 Inbrottsskydd

Med mekaniskt inbrottsskydd avses fysiska/mechaniska åtgärder som vidtas för att förhindra inbrott i nodutrymme.

MINIMIKRAV FÖR INBROTTSKYDD:

- Dörrar till utrymmet med direkt åtkomst utifrån ska vara av stål.
- Dörrar i befintlig byggnad ska säkras med till exempel regel, karmstift eller likvärdigt skydd.
- Endast av siteägaren auktoriserad personal ska ha tillträde till utrymmet.
- Nycklar som förvaras i utrymmet ska var inlåsta i ett väggfast nyckelskåp. Nyckelskåpet ska vara låsbart och utformat så att endast behöriga personer har tillgång till nycklarna. Tilldelning, förvaring och återlämning av nycklar ska omfattas av dokumenterad behörighets- och nyckelhantering.

Hos svenska stöldskyddsföreningen finns mer att läsa om inbrottsskydd.

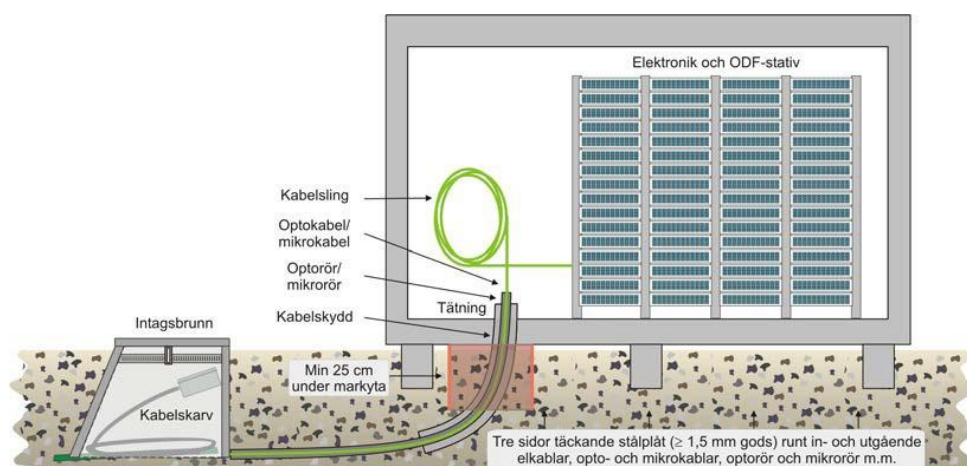
2.2.9.2 Sabotageskydd

Med sabotageskydd avses de åtgärder som vidtas för att försvåra eller förhindra sabotage på fiberanläggningen. Där risk föreligger att inkommande kablar kan utsättas för sabotage eller annan åverkan ska kablar förses med skyddsanordning som försvårar eller förhindrar detta.

MINIMIKRAV FÖR SABOTAGESKYDD:

- Åtkomliga kablar ska skyddas mot sabotage.
- För site som saknar gjuten grund ska skyddet mellan mark och undersida golv vara utformat så att det täcker minst tre sidor runt om inkommande kablar. Skyddet ska vara nergrävt minst 25 cm djupt och vara förankrat i golvet. Det kan vara utfört med ett kraftigt skyddsrör, en stålplåt (minst 1,5 mm) som täcker minst tre sidor av kanalisationsrören eller annat likvärdigt skydd.
- Om möjligt ska drag- och lyftöglor ska vara borttagna från teknikbod eller klimatskåp.
- Bod eller container ska vara väl förankrad i mark till exempel genom väl nergrävda plintar eller betongbalkar.

Exempel på kabelintag.

2.2.10 Larm

Med larm avses specifika funktioner för att få information om sitens status.

2.2.10.1 Inbrottslarm

Syftet med ett inbrottslarm är att öka säkerheten på övervakade byggnader.

MINIMIKRAV OM INBROTTSLARM FINNS

Larm ska överföras till driftcentral och/eller bevakningsföretag.

Rekommendation för inbrottslarm:

- Vid utlöst inbrottslarm bör summersignal ljuda som förvarning innan larmsiren tillkopplas (ca 30 sekunder).

Inbrottslarmet kan utökas med ett överfallslarm för att öka personsäkerheten.

2.2.10.2 Driftlarm

Med driftlarm menas funktion för att kunna ta emot larm från utrustning i siten.

Exempel på funktioner som kan övervakas via driftlarm:

- Klimat (temperatur, luftfuktighet).
- Vatten (fukt och översvämning).
- Inkommande kraftmatning (spänningsbortfall).
- Reservkraftsystem (batteristatus).
- Tillträdeslarm (upplåst dörr).
- Klimatsystem (temperatur, luftfuktighet).

MINIMIKRAV FÖR DRIFTLARM

Funktion för mottagning av driftlarm ska finnas.

För krav på övervakning av kommunikationstjänster se Säkerhetsföreskrifterna.

2.2.10.3 Passagekontroll

Passagesystem är ett bra sätt för sitens ägare att se vilken individ som varit i siten. För personsäkerheten är det även bra att veta att en person är eller har varit på platsen. Det ger även möjlighet att kunna följa upp fel eller bristfälliga installationer.

Exempel på passagesystem är:

- Utkvitterad nyckel.
- System med kort eller tag.
- System med uppringd kod.

2.2.11 Biologiska skador

Med biologiska skador avses skador som kan uppkomma på grund av skadedjur (till exempel gnagare, myror eller insekter).

Ett bra skydd mot insektsangrepp är att montera filteranordningar vid sitens ventilationsöppningar.

MINIMIKRAV FÖR SKYDD MOT BIOLOGISKA SKADOR:

- Där optokablar eller kanalisationsrör är exponerade för skadedjur, som exempelvis gnagarangrepp, ska de skyddas med gnagarskydd t. ex genom extra metallförstärkning eller kontaminerade rör och optokablar,
- Kanalisationsrör ska vara tätade så att skadedjur inte kan ta sig fram i dessa.

2.2.12 Brandskydd

I Boverkets Byggregler (BBR) hanteras regler angående brandskydd. Nivån på sitens brandskydd avgörs av den riskanalys som genomförs i samband med anläggandet av siten. Rådgör även med försäkringsbolaget vilket brandskydd som ska gälla och om krav föreligger på brandlarm.

MINIMIKRAV PÅ BRANDSKYDD:

- Sitens omslutningsyta (t ex väggar, golv, tak, dörr- och fönster) ska minst uppfylla brandklass EI 30 på båda sidor.
- Byggmaterial som används i en site ska vara godkänt av för siten aktuellt försäkringsbolag.

Rekommendation för brandskydd:

- För att undvika att siten slås ut genom att till exempel korrosiva gaser eller vattenånga tränger in i siten på grund av brand i omgivningen bör siten byggas tät med undantag av ventilationssystemet.

2.2.12.1 Brandsläckingsutrustning

MINIMIKRAV PÅ SLÄCKNINGUTRUSTNING:

- Personal som arbetar i siten eller noden ska ha tillgång till handbrandsläckare av typ kolsyresläckare på minst 5 kg i lokalen.
- När lokal eller byggnad för reservverk finns ska utrymmet vara försett med pulversläckare.

Det finns mer att läsa om brandskydd och släckningsutrustning hos Brandskyddsföreningen.

2.2.13 Underhållsplan

Viss utrustning behöver återkommande underhåll. Därför ska en underhållsplan upprättas med förteckning över det underhåll som ska utföras samt när det ska utföras.

Driftsäkerhetsföreskrifterna anger att ett strukturerat driftsäkerhetsarbete ska bedrivas långsiktigt, kontinuerligt och systematiskt.

MINIMIKRAV PÅ UNDERHÅLLSPLAN:

- Site och nod ska ha underhållsplan.
- Utöver det som anges i Säkerhetsföreskrifterna ska underhållsplanen inkludera regelbunden kontroll av filter, klimatsystem, elanläggning, lås och passagesystem enligt tillverkarens anvisningar samt vid behov röjning av snö, sly och gräs.

2.2.14 Övrigt

Skyltning utanpå site ska begränsas så att intresset för site eller noden hålls på så låg nivå som möjligt. En skylt som anger telefonnummer dit allmänheten kan ringa om man iakttar något eller någon som uppträder onormalt vid site bör dock finnas.

MINIMIKRAV FÖR SKYLTNING

Skyltar som anger sites ägare m.m. ska inte finnas.

Anm. Beakta eventuella krav och förordningar avseende märkning vid kameraövervakning.

3. Vägledning för inplacerad kundutrustning

Inplacering av kundutrustning i en site kan ske på olika sätt beroende på sites grundutformning. Denna vägledning utgör en översikt avseende de vanligaste konfigurationerna för hantering av inplacerad kundutrustning i en site.

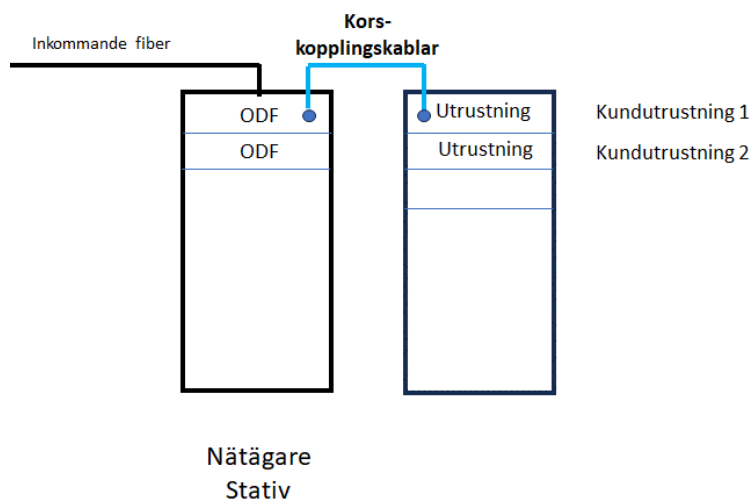
De vanligaste konfigurationerna för hantering av inplacerad kundutrustning i en site utgörs av:

- Konfiguration 1. Siten medger bara i undantagsfall inplacering av eget stativ
- Konfiguration 2. Siten har separat korskopplingsutrymme där korskoppling mellan externa nätägare/operatörer kan ske (Meet Me) och medger inplacering av eget skåp/stativ.

Anm. Stativen i nedanstående konfigurationer är endast schematiska. För inredning och kabelföring se kapitel 2.2.4 Utformning av site och nod.

Konfiguration 1

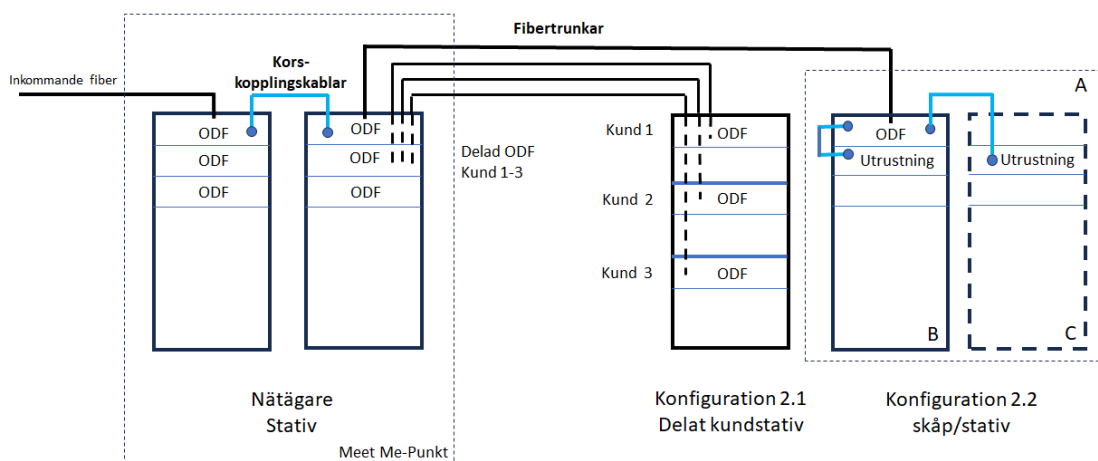
Nätägaren tillhandahåller stativ för inplacering av kundutrustning.

Konfiguration 1.

Konfiguration 2

Konfiguration 2.

Konfiguration 2.1

Nätägaren tillhandahåller delat stativ, för inplacering av kundutrustning.

Konfiguration 2.2

Nätägaren tillhandahåller alternativa lösningar enligt nedan för inplacering av kundutrustning.

A. Stativ placerat i:

- Gemensamt utrymme
- Separat rum
- Separat bur

B. Utgörs av:

- Skåp
- Stativ
- ODF-enheter
- Utrustning

C. Utgörs av:

- Skåp
- Stativ
- Utrustning

4. Vägledning för korskoppling

Korskoppling (även den engelska benämningen Cross Connect förekommer) med hjälp av korskopplingskablar kan leda till flera typer av problem vid felsökning och underhåll om det inte görs korrekt. Denna vägledning utgör rekommendationer för att minimera felaktigheter vid korskoppling.

Baserat på denna vägledning bör nätägaren ta fram detaljerade anvisningar för korskoppling.

Generella rekommendationer:

- Korskopplingskablar ska anpassas efter avståndet
- Korskopplingskablar ska inte hänga framför ODF stativen.
- Korskopplingskablar ska inte skarvas med löst mellanstycke.
- Tillåten böjradie ska inte underskridas.
- När korskopplingskablar vänder i den vertikala kanaliseringen ska trådhållare användas.
- Då Korskopplingskablar inte får klämmas ska försiktighet beaktas under hantering.
- Det ska finnas en instruktion för hur ändring av en befintlig korskoppling/kanal ska utföras.
- Innan korskoppling ska följande kontroll utföras:
 - om det redan sitter en kabel inkopplad ska driftinstruktionen kontrolleras innan bortkoppling
 - att kontakter på korskopplingskablar och kontakter i ODF/utrustning är rena. Kontrolleras med fiberkamera (enligt standard IEC 61300-3-35). Vid behov ska kontakter tvättas. Mer info finns i *Vägledning- Optisk förstärkning med högeffekt laser för fiberoptisk access Bilaga. Undersökning och rengöring av optiska kontakter.*
<https://stadsnatsforeningen.se/branschstod/robust-digital-infrastruktur/>

I de efterföljande exemplen visas två exempel på hantering av korskoppling och överlängd på korskopplingskablar i kabelmagasin respektive överlängdshantering i vertikal trådledare.

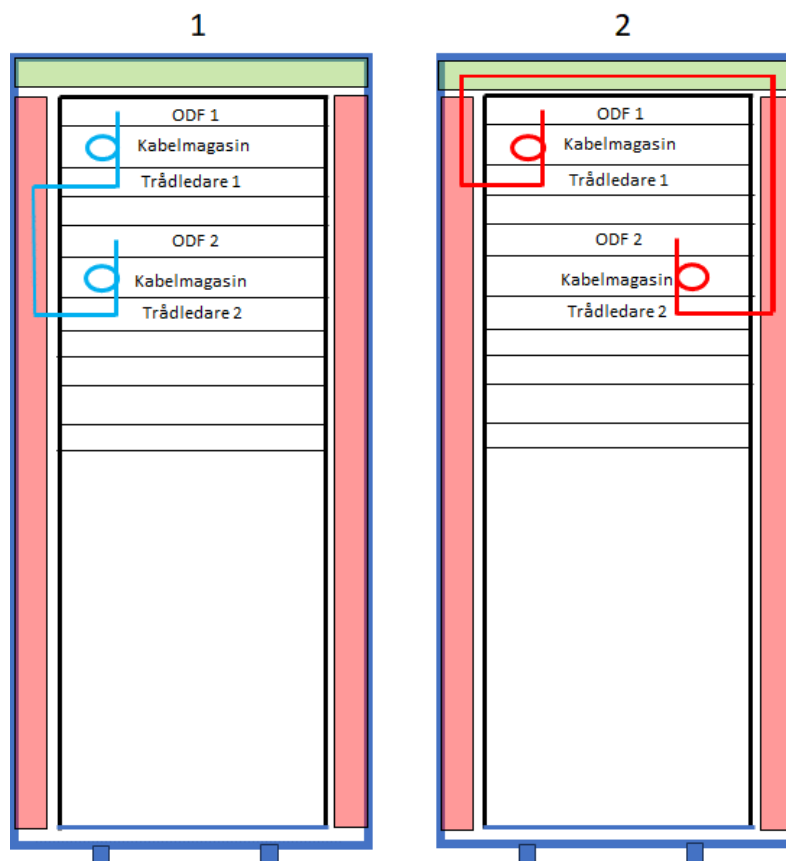

Korskoppling mellan ODF-enheter via kabelmagasin

Korskopplingskablar bör dras nedåt från ODF-enheten via/över kabelmagasinet och ner till trådledaren och sedan ut till höger eller vänster kant till vertikala trådledare.

Exempel stativ 1. Korskoppling mellan låga portnummer (t.ex. P1-48) hos ODF 1 respektive (t.ex. P49-96) ODF 2.

Exempel stativ 2. Korskoppling mellan låga portnummer (t.ex. P1-48) hos ODF 1 till höga portnummer (t.ex. P49-96) hos ODF 2.

Korskoppling i ODF-skåp/stativ via kabelmagasin.

Används ODF-er med flera HE (höjdenheter) bör övre halvan dras uppåt till horisontell trådledare och nedre halvan neråt till horisontell trådledare.

Om korskopplingskabeln har rätt längd behöver inte kabelmagasin användas.

Korskopplingskablar som går mellan olika skåp använder horisontell trådstege ovanför skåpen.

Korskoppling mellan ODF-enheter via sling i vertikal trådledare

Korskopplingskablar dras ut till höger eller vänster kant till vertikala trådledare. Överlängd hanteras genom sling över, till exempel kabelguider, i den vertikala trådledaren.

Exempel stativ 1. Korskoppling mellan låga portnummer (t.ex. P1-48) hos ODF 1 respektive (t.ex. P49-96) ODF 3.

Exempel stativ 2. Korskoppling mellan låga portnummer (t.ex. P1-48) hos ODF 1 till höga portnummer (t.ex. P49-96) hos ODF 3.

Exempel på korskoppling mellan ODF-enheter

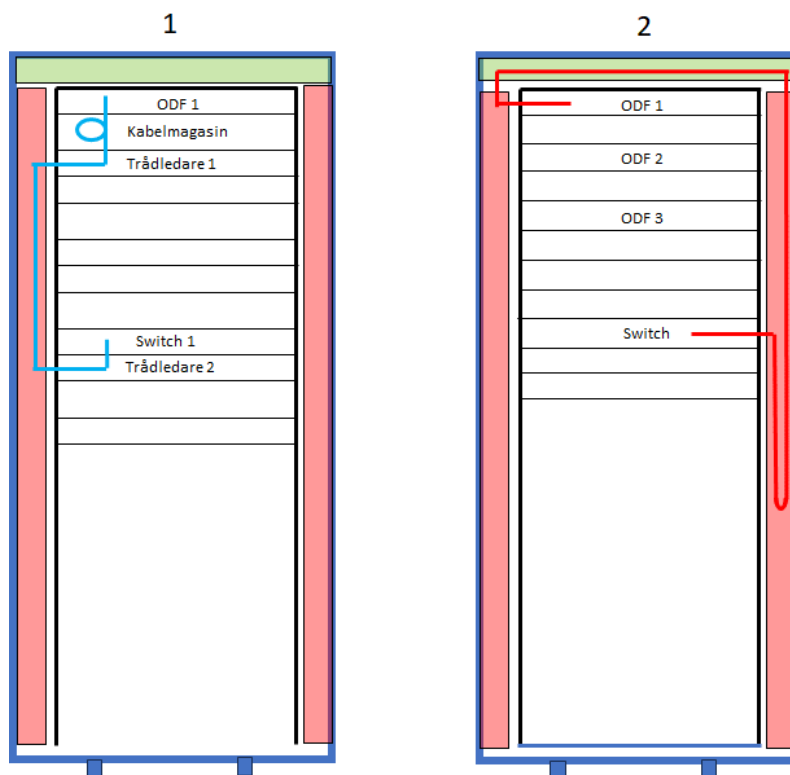
Korskoppling i skåp/stativ med aktiv utrustning

Korskoppling hanteras på samma sätt som i exemplen ovan.

Om ett skåp/stativ har likriktare med 48volt sitter det ofta en säkringslist längst upp i stativet varför det bör vara ett avstånd mellan säkringslist och ODF1 på 1U-2U.

Exempel stativ 1. Korskoppling via kabelmagasin.

Exempel stativ 2. Korskoppling via sling i vertikal trådledare.

Exempel på korskoppling i utrustningsskåp.

Korskoppling - undantag

För utrustning som har "liggande" kort och trådledare på sidan om utrustningen ska korskopplingskablar dras direkt ut till trådledarna på närmaste sida.

Slingning av korskopplingskabel i kabelmagasin

Om kabelmagasin används ska överlängd av korskopplingskabel placeras korrekt i kabelmagasin enligt princip som visas på bild nedan. Sling-ände som ska gå mot ODF-port ska gå ur kabelmagasinet i nederkant, sling-ände som ska gå ut i trådledare ska gå ur kabelmagasinet i överkant.

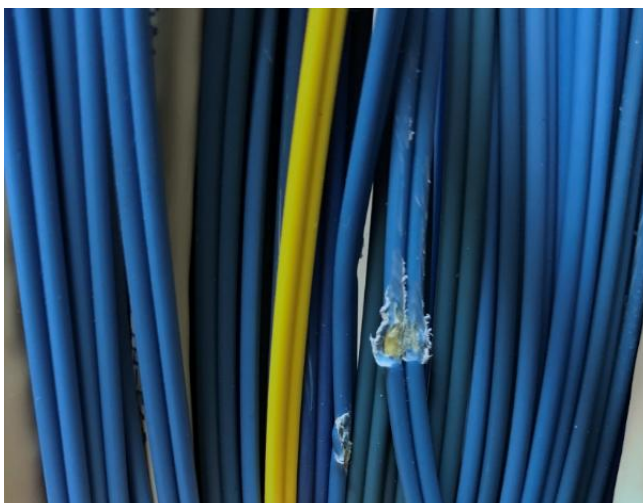
Slingning i kabelmagasin sett från sidan.

Märkning av korskopplingskablar

Korskopplingskablar ska vara märkta enligt siteägarens anvisning.

Borttagning av korskopplingskablar

- Kontrollera att dokumentationen stämmer överens med verkligheten.
- Innan urkoppling ska eventuellt ljus kontrolleras i fibern med hjälp av en fiberidentifierare. Nätägaren ska upprätta regler för borttagning av korskopplingskablar vid ljus i fibern.
- Vid borttagning av korskopplingskablar bör de dras ut försiktigt/långsamt så att kvarvarande korskopplingskablar inte skadas av friktionsvärme. Klipp hellre av korskopplingskabeln och dra ut den i delar.
- Vid urkoppling av fiber skall alltid dammskyddet sättas tillbaka i ODF.
- Korskopplingskablar som urkopplas skall avlägsnas och kasseras på lämpligt sätt.

Skada på korskopplingskablar.

5. Sammanställning av krav och rekommendationer

Sammanställning av krav och rekommendationer för site och nod					
X MINIMIKRAV R REKOMMENDATIONER • Åtgärd baseras på riskanalys och kundkrav	SITE/NOD KCLASS				
	A	B	C	D	E
2.2.3 Typ av Site					
Utomhusskåp (Klimatskåp, Miljöskåp)				X	X
Teknikbod	X	X	X	X	X
Byggnad (tekniklokal)	X	X	X	X	X
2.2.2 Bygglov och tillstånd					
Bygglov krävs som regel alltid vid uppförande av ny site.	X	X	X	X	X
Markägarens tillstånd (t.ex. markavtal för väg) ska inhämtas för att placera siten på avsedd plats.	X	X	X	X	X
2.2.1 Placering Site					
Utomhusskåp ska placeras väl skyddat för snöröjning.				X	X
Siten ska aldrig placeras nära vattendrag eller i svackor där risk för översvämning föreligger.	X	X	X	X	X
Utomhusskåp bör i första hand placeras på en plats som är skuggig				R	R
2.2.1 Placering Nod					
Placera i första hand Noden i egen byggnad avsedd för telekommunikation	X	X	R	R	R
Välj en plats där kabelsträckorna optimeras för anslutning fram till noden, från slutkund och mot andra noder.	R	R	R	R	R
Placera noden där det är möjlighet till flera anslutningsvägar med tanke på redundans. Både för optokablar samt för elnätet.	R	R	R	R	R
För fiberföreningar är det bra att placera noden där det är möjligt att ansluta till flera nätägare.	R	R	R	R	R
2.2.3.1 Klimatskåp					
Klimatskåpet ska ha minst IP-klass 54.				X	X
2.2.3.2 Teknikbod					
Teknikboden ska vara konstruerad för nordiskt klimat (t.ex. tåla snölaster, kyla och värme)	X	X	X	X	X
2.2.3.3 Befintlig byggnad (tekniklokal)					
Anpassa ett utrymme för fiberanläggningen	X	X	X	X	X
Säkerställ att tillträde till utrymmet är garanterat dygnet runt. Med egen dörr från utsidan.	X	X	X	X	X
2.2.3.4 Inplacering av Nod i annans site					
Säkerställ tillträde dygnet runt samt se till att berörd personal har tillstånd att vara i utrymmet.			X	X	X
Teckna avtal med fastighetsägaren om leverans av el, med den effekt som krävs, samt att rätt klimat hålls.			X	X	X
2.2.4 Utformning av site					
Site ska dimensioneras för att kunna hantera reservkraftsystem utifrån kundkrav och sitens funktion i nätet.	X	X	X	X	X*
Site ska vara utrustad med klimatsystem.	X	X	X	X	X*
Site ska ha backventil i golvbrunnen (där sådan finns).	X	X	X	X	X

Site ska ha automatisk avstängning av vattenledningar som finns i utrymmet	X	X	X	X	X
Plats för arbetsyta är något som ofta glöms bort men som underlättar för service och underhåll.	R	R	R	R	R
Placera utrustning för att optimera ytan i utrymmet.	R	R	R	R	R
Placera och utforma installationsvägar för att ge utrymmet en god ordning och möjlighet till smidigt service- och underhållsarbete.	R	R	R	R	R
Skilj kraft och optokabel åt på installationsvägar. Trots att optokabel inte påverkas av el underlättar det service och underhåll att skilja kablarna åt.	R	R	R	R	R
Utrymme bör inte innehålla genomgående värme-, vatten- eller avloppsledningar för att minimera risken för vattenskador.	R	R	R	R	R
2.2.4 Utformning av nod					
Nod ska ha tillräckligt utrymme för stativ som dimensioneras för de anslutningar som kan termineras i utrymmet	X	X	X	X	X
Nod ska ha tillräckligt utrymme för den aktiva kommunikationsutrustning som ska placeras i utrymmet	X	X	X	X	X
Nod ska planeras så att inbördes placering av värmealstrande utrustning inte ger värme åt annan utrustning utan att värme istället leds bort	X	X	X	X	X
2.2.5.1 Elanläggning					
Elcentral i siten anpassas för 230/400V som ett TN-S system och förses med jordfelsövervakning	X	X	X	X	X
Siten ska förses med jordfelsövervakning	X	X	R		
Elcentral ska vara grupperad och avsäkrad på respektive grupp.	X	X	X	X	X
Serviceuttag ska förses med personskyddsautomat	X	X	X	X	X
Vid stativen monteras eluttag lätt åtkomliga och jämnt fördelade på tre faser.	R	R	R	R	R
2.2.5.2 Reservkraftsystem					
Reservkraftsystem ska vara dimensionerat för drifttid enligt krav i Driftsäkerhetsföreskrifterna eller från anslutna kunder.	X	X	X	X	X*
Där UPS med batterier finns ska siten ha utvändigt åtkomligt uttag för inkoppling av reservkraftaggregat (reservverk).	X	X	X	X	X*
Vid stativen monteras eluttag från reservkraftsystem lätt åtkomliga och tydligt märkta.	R	R	R	R	R
Skador som kan uppkomma i samband med överspänning och korta avbrott kan motverkas genom lämplig avsäkring och system för spänningsutjämning. En UPS är lämplig för detta.	R	R	R	R	R
Vid anslutning av reservverk bör inkommande matning till siten vara ett TN-C system. Efter reservverket görs den interna elanläggningen i siten sedan om till ett TN-S system.	R	R	R	R	R
2.2.6.1 Åskskydd					
Siten ska vara ordentligt jordad.	X	X	X	X	X
Siten ska vara utrustad med överspänningsskydd och jordfelsbrytare.	X	X	X	X	X
2.2.6.2 Potentialutjämning/skyddsutjämning					
Alla ledande delar ansluts direkt till huvudpotential-utjämningen	X	X	X	X	X
Huvudpotentialutjämningen ansluts till jord.	X	X	X	X	X
Alla inkommande ledande delar ska anslutas till huvudpotentialutjämningen.	X	X	X	X	X
2.2.6.3 EMC					

Installerad utrustning ska uppfylla tillämplig standard för CE-märkning enligt EU-EMC direktiv.	X	X	X	X	X
2.2.7 Miljö och klimatreglering					
Klimatsystem ska finnas så att temperatur och luftfuktighet hålls inom de gränsvärden som gäller för utrustningen som är placerad i noden.	X	X	X	X	X
Kylanläggning ska placeras så att vätskeläckage eller kondens inte kan nå den installerade utrustningen.	X	X	X	X	X
Dränage från kylanläggning ska ledas ut från utrymmet.	X	X	X	X	X
Välj ett klimatsystem som kan fjärrstyras och övervakas	X	X	X	R	R
Dimensionera reservkraftsystem även för klimatsystemet eller tillse på annat sätt att klimatet kan hållas på rätt nivå under en begränsad period.	X	X	X	X	X
Planera för möjlighet till nödkylanläggning eller beakta behov av redundant klimatsystem	X	X	X		
2.2.8 Damm, fukt och smuts					
Filter: Filter ska monteras i samtliga ventiler och tilluftvägar. Rekommenderat är filter som är minst EU3 klassat.	X	X	X	X	X
Fuktskydd: Site eller nod i byggnad ska förses med förhöjda trösklar där det finns risk för översvämning.	X	X	X	X	X
2.2.9 Säkerhet					
I site där utrymme upplåts till annan rekommenderas att siteägarens egen utrustning (strömförsörjning, klimatsystem m.m.) och noder (kommunikationsutrustning, ODF-enheter m.m) ska vara lokalmässigt åtskilda från utrustning som ägs av annan part som i någon form hyr plats av siteägaren.	X	X	X		
Parter som hyr plats för inplacering av egna utrustningsskåp eller som hyr plats för inplacering av utrustning i utrustningsskåp som ägs av siteägaren, svarar själva för skyddet av egna korskopplingspunkter och utrustningar.	X	X	X	X	X
2.2.9.1 Inbrottsskydd					
Dörrar till utrymmet med direkt åtkomst utifrån ska vara av stål.	X	X	X		
Dörrar i befintlig byggnad ska säkras med t.ex. regel, karmstift eller likvärdigt skydd.	X	X	X		
Endast av siteägaren auktoriserad personal ska ha tillträde till utrymmet.	X	X	X	X	X
Nycklar ska inte förvaras i utrymmet.	X	X	X	X	X
2.2.9.2 Sabotageskydd					
Åtkomliga kablar ska skyddas mot sabotage.	X	X	X	X	X
För site som saknar gjuten grund ska skyddet mellan mark och undersida golv vara utformat så att det täcker minst tre sidor runt om inkommande kablar. Skyddet ska vara nergrävt minst 25 cm djupt och vara förankrat i golvet. Det kan vara utfört med ett kraftigt skyddsror, en stålplåt (minst 1,5 mm) som täcker minst tre sidor av kanalisationsrören eller annat likvärdigt skydd.	X	X	X	X	X
Drag- och lyftögloer ska om möjligt vara borttagna från teknikbod eller klimatskåp.			X	X	X
Bod eller container ska vara väl förankrad i mark t.ex. genom väl nergrävda plintar eller betongbalkar.			X	X	X
2.2.10.1 Inbrottslarm					
Larm ska överföras till driftcentral och/eller bevakningsföretag.	X	X	R	R	

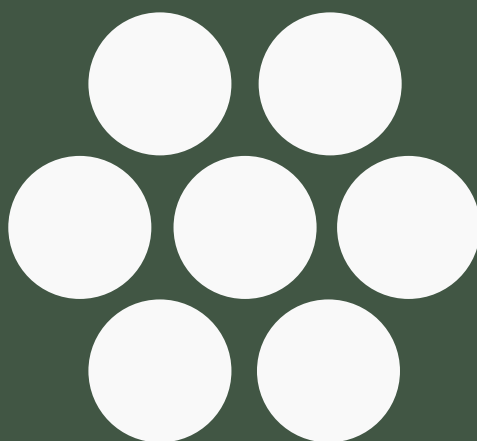
Vid utlöst inbrottslarm bör summersignal ljuda som förvarning innan larmsiren tillkopplas (ca 30 sekunder).	X	X	R	R	
2.2.10.2 Driftlarm	X	X	X	X	X
Funktion för mottagning av driftlarm ska finnas.	X	X	X	X	X
2.2.10.3 Passagekontroll	X	X	X	X	X
2.2.11 Biologiska skador					
Där optokablar eller kanalisationsrör är exponerade för skadedjur, som exempelvis gnagarangrepp, ska de skyddas med gnagarskydd t.ex. genom extra metallförstärkning eller kontaminerade rör och optokablar.	X	X	X	X	X
Kanalisationsrör ska vara tätade så att gnagare inte kan ta sig fram i dem.	X	X	X	X	X
2.2.12 Brandskydd					
Siten ska minst uppfylla brandklass EI 30.	X	X	X	X*	X*
För att undvika att siten slås ut genom att t.ex. korrosiva gaser eller vattenånga tränger in i siten på grund av brand i omgivningen bör siten byggas tät med undantag av ventilationssystemet.	X	X	X	X*	X*
2.2.12.1 Brandsläckingsutrustning					
Personal som arbetar i siten eller noden ska ha tillgång till handbrandsläckare av typ kolsyresläckare på minst 6 kg i byggnaden.	X	X	X	X	X
När lokal eller byggnad för reservverk finns ska utrymmet vara försett med pulversläckare.	X	X	X	X	X
2.2.13 Underhållsplan					
Site och nod ska ha underhållsplan.	X	X	X	X	X
Utöver det som anges i Driftsäkerhetsföreskrifterna ska underhållsplanen inkludera regelbunden kontroll av filter, klimatsystem, elanläggning, lås och passagesystem enligt tillverkarens anvisningar samt vid behov röjning av snö, sly och gräs.	X	X	X	X	X
2.2.14 Övrigt					
Skyltar som anger sitens ägare m.m. ska inte finnas.	X	X	X	X	X

Anvisning för Robust fiber

Underbilaga 4.1 Anvisning för reservverksanslutning i site

Ver 1.8

Anvisning för Robust fiber

Underbilaga 4.1 Anvisning för reservverksanslutning i site

Ver 1.8

Innehållsförteckning

1.	Inledning.....	4
2.	Anslutning mobila reservkraft-aggregat	4
	2.1 Allmänt.....	4
	2.2 Servissystem	5
	2.3 Internt elsystem	5
	2.4 Inmatningsenhet	5
	2.5 Jordning.....	5
	2.6 Inkoppling	6
3.	Märkning.....	8

1. Inledning

Detta dokument utgör en anvisning för anslutning av mobila reservverk, med en drifteffekt upp till 50kVA, till siter i ett stadsnätets elektroniska kommunikationsnät.

Anvisningen baseras på nedanstående dokument:

- Energiföretagen. Tekniska anvisningar för anslutning av reservkraftaggregat i kundanläggningar
- MCF. Verktygslåda för reservkraftsprocessen

För anläggningar där reservverket ska anslutas med en fast inkoppling se Energiföretagens anvisningar *Stationära reservkraftanläggningar - Anvisningar för säker drift*.

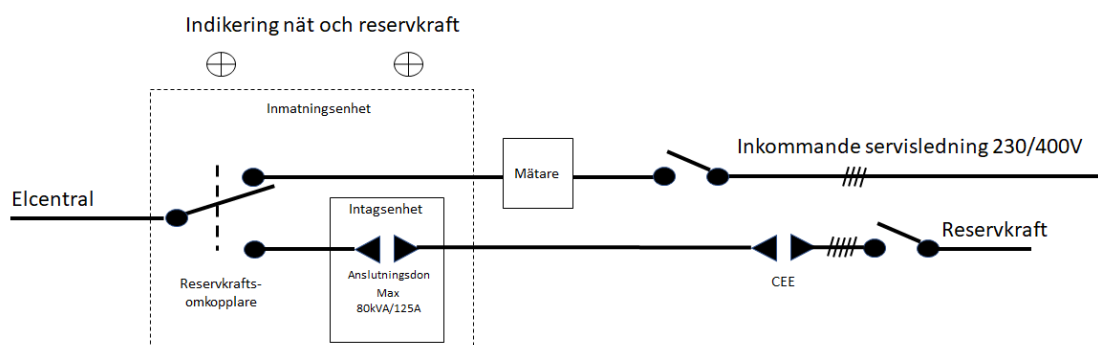
2. Anslutning mobila reservkraftaggregat

2.1 Allmänt

Inmatningsenheten består av en intagsenhet för anslutning av mobila reservkraftaggregatet, en reservkraftomkopplare för omkoppling av spänningsmatningen mellan det normala elnätet och reservkraftaggregatet samt indikering för spänningsmatning.

Kabeln för aggregatets anslutning ska innehålla separat neutralledare (N) och skyddsledare (PE).

Placeringen av elmätarskåp och hubdbrytare ska överenskommas med elnätsägaren. Placering inne i site rekommenderas.

Inmatningsenhet om högst 125 A får ha intagsenhet för stickproppsanslutning. Inmatningsenhet med märkström från och med 63 A ska vara försedd med blockerad eller låsbar intagsenhet alternativt vara placerad i låsbar kapsling.

Bild. Princip för anslutning av reservkraft i site

2.2 Servissystem

Huvudregeln är att mobila reservkraftaggregat i första hand utgör reservkraft för ett nät med TN-C utförande.

2.3 Internt elsystem

Sitens interna elsystem ska vara TN-S.

2.4 Inmatningsenhet

Vid de objekt som förbereds för att strömförsörjas från ett mobilt reservkraftaggregat anordnas en inmatningsenhet och ett jordtag.

Inmatningsenhet om högst 125 A får ha intagsenhet för stickproppsanslutning t.ex CEE-intag.

Inmatningsenhet med märkström från och med 63 A ska vara försedd med blockerad eller låsbar intagsenhet alternativt vara placerad i låsbar kapsling.

Inmatningsenheten ska placeras inomhus om siten har intag för elverkets matningskabel.

Om siten saknar intag för elverket matningskabel ska intagsenheten monteras utomhus i en låsbar kapsling.

Inmatningsenheten ska vara så utförd att utmatning på nätägarens nät inte kan ske från det mobila reservkraftaggregatet.

Inmatningsenheten ska godkännas av nätägaren.

Intagsstiften får inte kunna bli spänningsförande med nätet inkopplat. Detta krav kan uppfyllas genom tillförlitlig reservkraftomkopplare eller genom att inmatningsenheten förses med en säkerhetsbrytare som uppfyller kraven enligt gällande standard SS 428 06 05.

Elverket ska inte vara utrustad med jordfelsbrytare för utgående reservkraftsmatning.

2.5 Jordning

För att säkerställa att installationen är jordad även vid avbrott i PEN-ledaren från nätägarens nät, ska ett separat jordtag anordnas i enlighet med starkströmsföreskrifterna. Jordtaget ska anslutas till anläggningens huvudjordningsplint.

Vid anläggningar som saknar huvudjordningsplint ska anslutning ske till PE(PEN)-ledaren vid den inmatningsenhet eller central där reservkraften ska inmatas.

För kontrollmätning ska i jordtagsledaren insättas en kraftig skruvklämma varmed jordtaget kan frånskiljas.

Skruvklämman bör placeras utomhus vid jordtaget. Se starkströmsföreskrifterna.

Mellan eventuell skruvklämma och PE-skenan i centralen (huvudjordningsplint) bör jordtagsledaren bestå av grundisolerad enledare.

2.6 Inkoppling

Beroende på vilket jordningssystem (TN-C eller TN-S) som elnätsägarens distributionsnät använder ska inkopplingen av anslutningsdon och reservkraftsomkopplare ske enligt nedanstående kopplingsscheman.

Ur säkerhetssynpunkt för både person och utrustning är TN-C system att föredra från elnätsleverantören.

Jordningssystem TN-C

Neutralledaren och skyddsledaren från reservkraftanläggningen ska vara förbundna med nätägarens nät i den fasta installationen.

För att undvika skador på utrustning eller i värsta fall personskador ska fas-följden alltid kontrolleras med en fasföljdsjämförare/uttagsprovare före inkoppling.

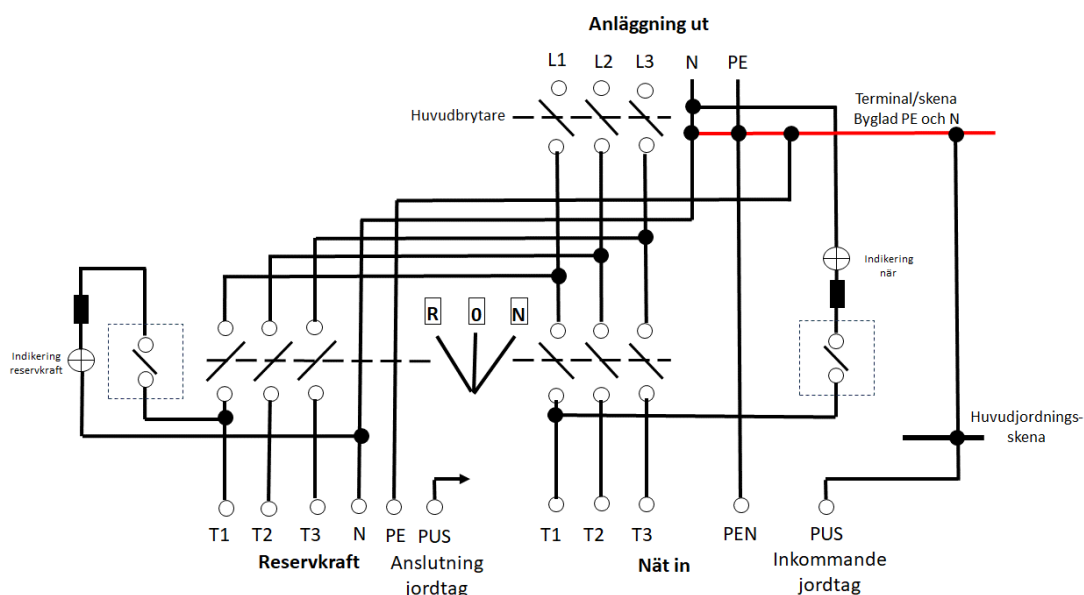

Bild. Kopplingsschema för anslutning av reservverk till site vid distributionssystem TN-C

Jordningssystem TN-S

Vid TN-S ska inkommande neutralledare brytas vid omkoppling till reservkraft.

För att undvika skador på utrustning eller i värsta fall personskador ska fas-följden alltid kontrolleras med en fasföljdsjämnare/uttagsprovare före inkoppling.

Anm:

Vid TN-S kan det vid fel hantering av anläggningen eller skadad/avgrävd servis uppstå markanta potentialskillnader på nolledaren med ökad risk för skada/brand i utrustning samt personskada.

För att förebygga skada vid TN-S ska man följa tillverkarens anvisningar om skyddsjord på all utrustning samt koppla stativ och kabelstegar till jord.

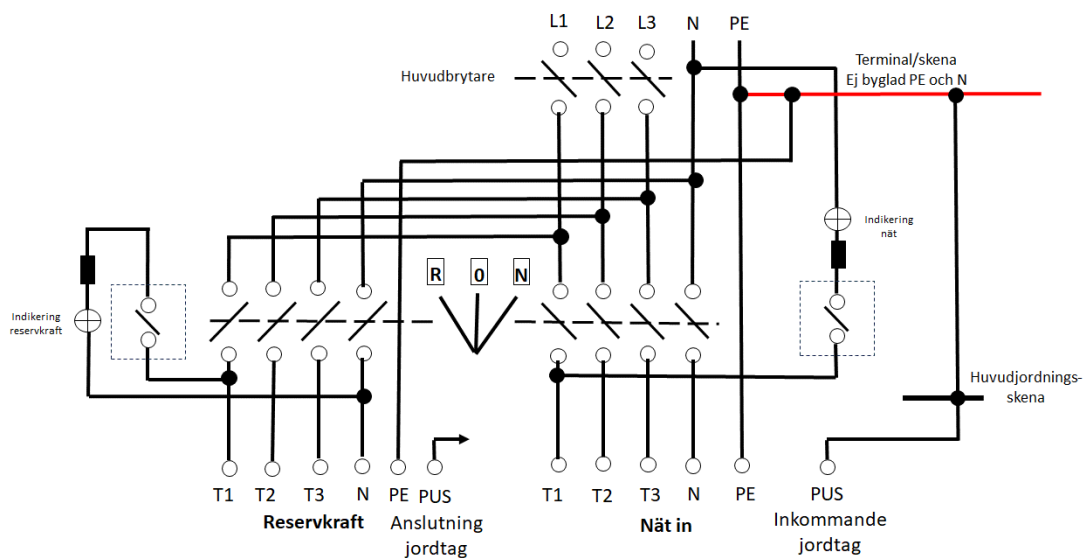

Bild. Kopplingsschema för anslutning av reservverk till site vid distributionssystem TN-S

3. Märkning

Inmatningsenhet för reservkraftaggregat ska märkas på ett tydligt och enhetligt sätt.

Inmatningsenhet med reservkraftomkopplare för stickproppsanslutna reservkraftaggregat ska förses med skylt med följande text

Inmatningsenhet för Reservkraftaggregat

Minsta märkeffekt för ReservkraftaggregatkVA

Anslutningsdonet får anslutas respektive frånskiljas endast vid stillastående aggregat.

OBS! Koppla bort oprioriterad last innan reservkraftaggregatet tas i drift.

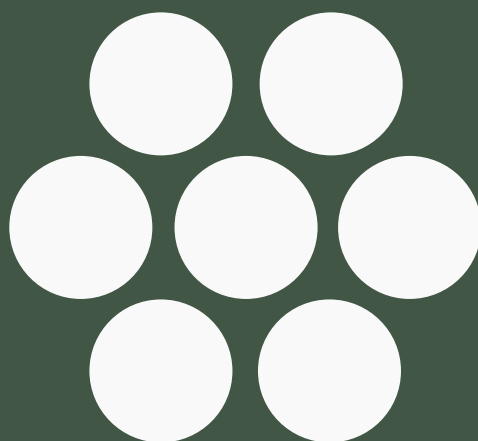
Skylt med reservkraftaggregatets märkdata anbringas så att den bekvämt kan avläsas när reservkraftaggregatet är i drift.

Anvisning för Robust fiber

Bilaga 5. Dokumentation

Version 1.8

Anvisning för Robust fiber

Bilaga 5. Dokumentation

Version 1.8

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
2. Dokumentation	5
2.1 Generella krav	5
2.2 Omfattning	6
2.3 Krav på dokument som ska ingå.....	7
2.3.1 Nätöversikt	7
2.3.2 Kanalisation	8
2.3.3 Optokablar	11
2.3.4 Site och nod	16
2.3.5 Markavtal.....	18
2.3 Dokument som bör ingå	19
2.4.1 Spridningspunktsritning	19
2.4.2 Spridningspunktskort.....	20
2.4.3 Siteritning	20
2.4.4 Tvärsektionsritning för schakt.....	21
2.5 Förvaltning av dokumentation	21

1. Inledning

Dokumentet "**Anvisningar för Robust fiber**" består av ett huvuddokument och ett antal bilagor.

I denna bilaga, bilaga "**Dokumentation**", finns minimikrav för hur en robust fiberanläggning ska dokumenteras och vilka delar som ska ingå i dokumentationen. Bilagan innehåller även rekommendationer samt exempel på hur det kan se ut.

Inom följande områden finns minimikrav definierade i bilagan.

- Generella krav
- Nätöversikt
- Kanalisationsritning
- Lägeskarta
- Inmättningsfiler
- Objektlista
- Kanalisationsritning på enskild tomtmark
- Registrering
- Kabelritning
- Kabelspecifikation
- Skarvplan
- Panelkort
- Mätprotokoll
- Stativdispositionsritning
- Tillträdesinformation
- Markavtal
- Förvaltning av dokumentationen

2. Dokumentation

2.1 Generella krav

Generellt ska dokumentationen innehålla information som

- beskriver det kompletta nätet,
- möjliggör robust drift av fiberanläggningen.

Vidare ska dokumentationen

- kunna överföras mellan olika redigerbara digitala format,
- innehålla den informationen som krävs vid ett ägarbyte av fiberanläggningen.

Dokumentation ska upprättas i ett redigerbart digitalt format.

Exempelvis kan dokumentationen finnas i ett system ämnat för dokumentation av fiberanläggningar. Alternativt kan dokumentationens olika beståndsdelar bestå av diverse filformat som t.ex. Excel, Word etc. Dokumentationen ska hanteras i ett dokumentationssystem och med ett filformat som överenskommit mellan beställaren och entreprenören

Nätets beståndsdelar ska ha enhetliga benämningar.

Benämningarna på ett näts ingående beståndsdelar kan skilja sig åt mellan olika nätägare. Oavsett hur de olika beståndsdelarna i ett nät benämns ska nätägaren dock ha en enhetlig beteckning på dem baserat på den funktion de har i nätet. Strukturen och beteckningarna ska medge att dokumentationen kan kompletteras vid kommande förändringar av nätet.

MINIMIKRAV GENERELLA:

Enskild beståndsdel i en fiberanläggning ska dokumenteras så att:

- Den är oförväxlingsbar med andra genom att tilldelas en unik beteckning.
- Den kan lokaliseras på plats genom att det geografiska läget och/eller sträckningen tydligt återfinns i dokumentationen.
- Ritningar och bilder tydligt beskriver hur fiberanläggningen är uppbyggd och disponeras samt hur andra beståndsdelar ansluts.
- Egenskaper väsentliga för beståndsdelens funktion framgår.
- Det framgår hur beståndsdelens är åtkomlig vid felsituationer samt vid ändrings-, drift och underhållsarbete.
- Beteckningar och övriga data är åtkomliga, sökbara och kan presenteras på ett överskådligt sätt ur ett drift-, underhålls- och marknadsföringsperspektiv.

Konsekvenser vid en eventuell skada ska snabbt kunna överblickas och bedömas genom att dokumentationen ska ange eller härleda till:

- En optokabels unika beteckning och dess framföringsväg i kanalisationsnätet.
- En fiberlänks unika beteckning och i vilken eller vilka kablar den ingår och var dess termineringspunkter är.
- En förbindelses unika beteckning och de fiberlänkar den består av.
- Vilken eller vilka förbindelser som utgör en unik kundförbindelse.
- En kundförbindelses koppling till aktuellt kundavtal.
- Avtalad SLA då förbindelsen är, eller ingår som en del av, en uthyrd förbindelse, så att prioriteringslista vid felavhjälpning kan upprättas.

2.2 Omfattning

MINIMIKRAV OMFATTNING

De dokument som redovisas nedan ska finnas som enskilda beståndsdelar alternativt ska de finnas inbakade i system för dokumentation.

Följande ska ingå i dokumentationen:

Nätöversikt	Schematisk översikt över nätets geografiska utbredning
Kanalisationsritning	Schematisk ritning över kanalisation (noder, brunnar, skåp och kanalisationsrör)
Lägeskarta	Visar kanalisationens geografiska utbredning inmätt på en digital grundkarta
Inmättningsfiler	Koordinater för införande på Lägeskarta
Objektlista	Lista på kanalisationsobjekt till inmättningsfil
Lägeskarta tomtmark	Projekteringsritning och godkännande av ledningsdragning på enskild tomtmark
Kabelritning	Schematisk ritning som ger en överblick över optokablarna och hur de kopplas samman
Kabelspecifikation	Specifikation över optokabel
Skarvplan	Detaljritning som visar optokablars skarvar och termineringar. Kan även vara en förbindningstabell.
Panelkort	Förteckning över terminering av optokablar i ODF samt deras förbindning
Mätprotokoll	Mätprotokoll från leveransmätningar i form av dämpningsmätningar och/eller OTDR-mätningar.
Stativdispositionsritning	Ritning som visar vad som finns i stativet och på vilken position det är placerat

Tillträdesinformation	Information om nycklar (passerkort, koder, portlås) kontaktpersoner och vägbeskrivning till site eller nod
Markavtal	Olika avtal om rätt att förlägga kanalisation på annans mark
<u>Följande dokument bör dessutom ingå i dokumentationen:</u>	
Spridningspunktsritning	Schematisk ritning över kanalisationen i en spridningspunkt
Spridningspunktskort	Specifikation av spridningspunkt
Siteritning	Schematisk ritning över site och nodutrymme
Tvärsektionsritning för schakt	Schematisk ritning som visar en tvärsektion av en schakt med markförlagda kanalisationsrör

2.3 Krav på dokument som ska ingå

2.3.1 Nätöversikt

MINIMIKRAV NÄTÖVERSIKT

Nätöversikt ska upprättas

Nätöversikten ger en schematisk överblick över nätets geografiska utbredning och vilka orter eller platser det når samt hur dessa är förbundna med varandra. Nätöversikten används vanligtvis i marknadsföringssammanhang för att beskriva nätets utbredning.

Exempel på Nätöversikt.

2.3.2 Kanalisation

MINIMIKRAV KANALISATION:

Dokumentationen ska bestå av följande dokument:

- kanalisationsritning
- lägeskarta
- inmättningsfil
- objektlista
- kanalisationsritning enskild tomtmark

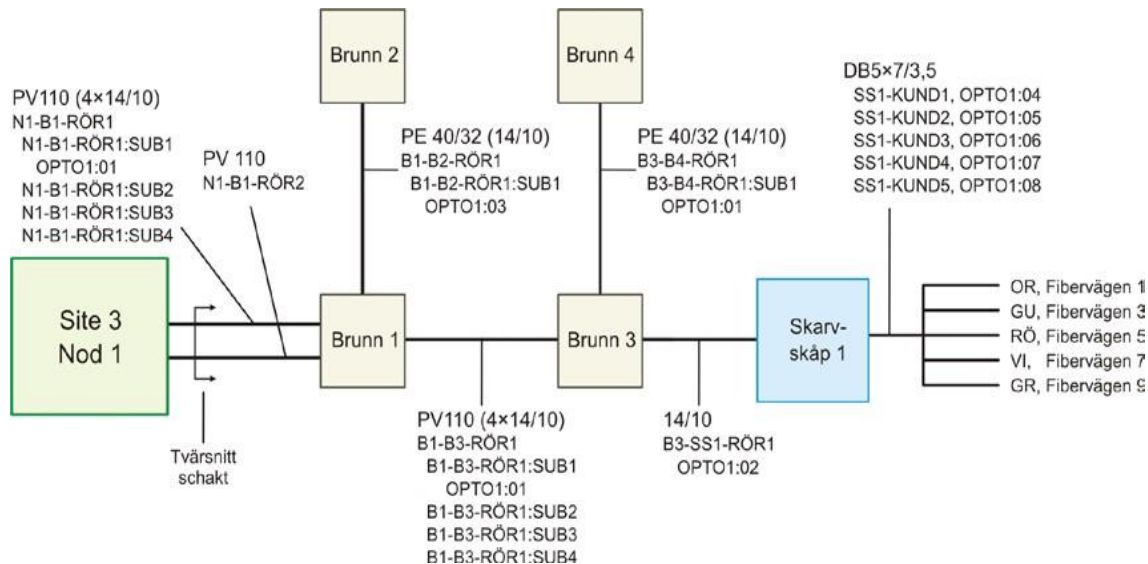
2.3.2.1 Kanalisationsritning

MINIMIKRAV KANALISATIONSRTNING

Kanalisationsritning ska göras

Kanalisationsritning är en schematisk ritning som visar noder, brunnar och kopplingskåp samt kanalisationsrör som förbinder dem. Subkanalisation ska även framgå av ritningen.

I de fall kanalisationen innehåller flera rör i samma schakt ska det tydligt framgå vilken identitet varje rör har genom rörets färgkod och/eller märkning i vardera änden. Även färgkod eller märkning av subkanalisation och mikrorör ska framgå.

Exempel på kanalisationsritning.

2.3.2.2 Lägeskarta

MINIMIKRAV LÄGESKARTA

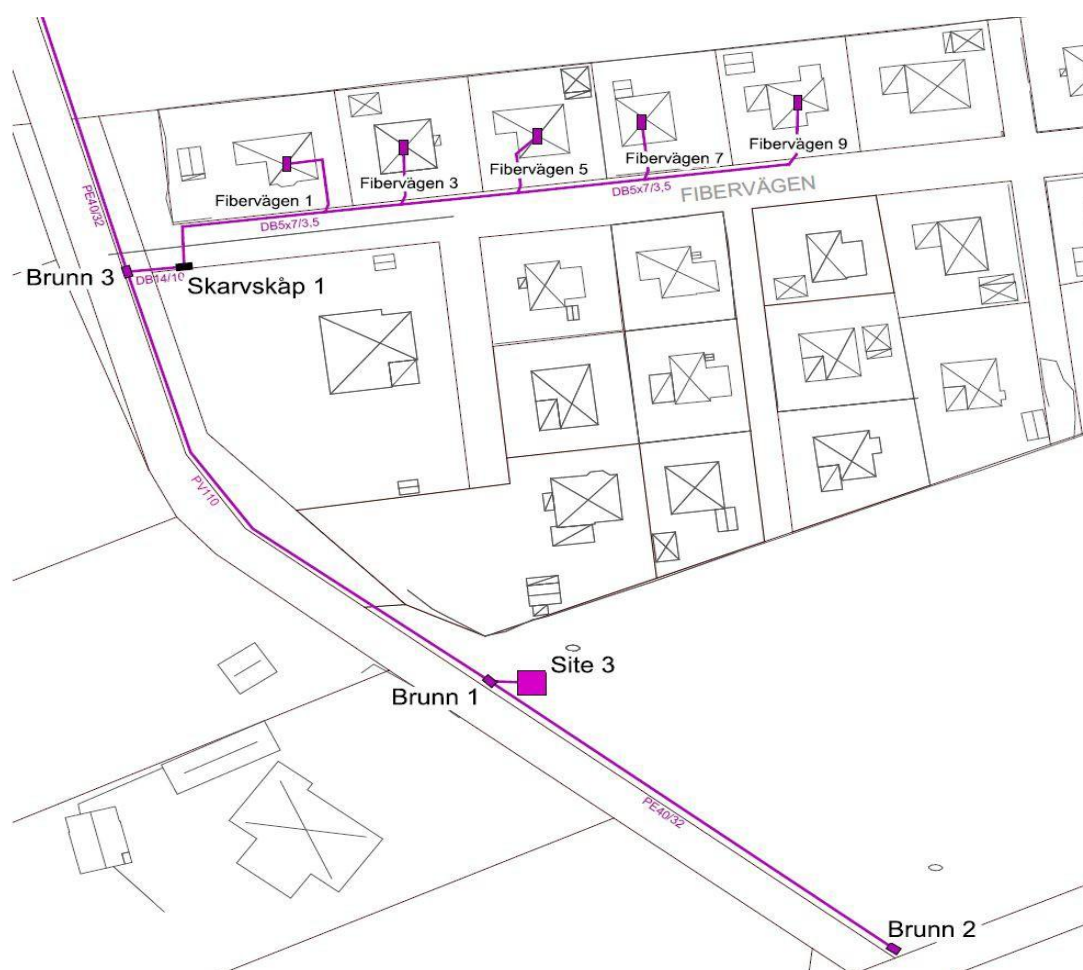
Lägeskarta ska tas fram.

Lägeskartan visar kanalisationens geografiska utbredning på en digital grundkarta. Lägeskartan används bl.a. vid schaktningsarbeten där ledningar i arbetsområdet behöver identifieras och anvisas.

Inmättningsfil med koordinater och objektlista utgör underlag för lägeskartan.

Det koordinatsystem som används ska anges

(t.ex. WGS 84, RT 90 2.5 gon V, SWEREF 99 TM eller SWEREF 99 (lokal zon)).

Exempel lägeskarta.

2.3.2.3 Inmätningstil

Nedan visas ett exempel på förteckning över inmätta koordinater som skapats vid geodetisk lägesinmätning av kanaliseringen. Z anger höjden över havet i meter (i princip) och kan användas för att fastställa hur plant kanaliseringen har förlagts.

Nr	X	Y	Z
0001	6403406.196	1272605.785	17.916
0002	6403402.562	1272608.213	17.677
0003	6403400.5	1272611.273	17.555
0004	6403399.576	1272614.513	17.717

2.3.2.4 Objektlista

Exempel på förteckning över inmätta objekt

Nr	Objekt	X	Y	Z
0042	C2	6405249.313	1271802.695	30.194
0043	E2	6405249.395	1271802.762	30.05
0044	H2	6405249.461	1271802.589	30.154
0045	C2	6405249.213	1271802.648	30.13

Exempel på objekt:

- C2 = Optorör
- E2 = kopplingsskåp
- H2 = Kabelbrunn

MINIMIKRAV VID SÖKTRÅD

Där söktråd har använts ska dokumentationen även innehålla information som visar vid vilka punkter söktråden är åtkomlig.

2.3.2.5 Lägeskarta enskild tomtmark

MINIMIKRAV LÄGESKARTA

Lägeskarta med överenskommet läge för ledningsdragning på enskild tomtmark ska göras.

Lägeskartan ska visa var på tomten kabeln ansluter, var den ska förläggas på tomten samt visa var anslutning sker till huset. Ritningen skapas i samråd med tomtägaren. Ritningen bör undertecknas av både nätägaren (eller dennes entreprenör) och tomtägare vid projekteringstillfället.

Vid väsentliga förändringar av faktiskt ledningsläge ska tomtägaren informeras om avvikelserna.

Även i de fall där tomtägaren själv gräver på egen tomt bör ritning tas fram. Tomtägaren ska ha ett eget exemplar eller en kopia. *Se exempel i bilagans slut*

2.3.2.6 Registrera fiberanläggningen

MINIMIKRAV REGISTRERING

Registrering av fiberanläggningen ska göras.

Fiberanläggningen ska registreras enligt *Bilaga 8 Ledningskollen* eller i enlighet med lokala rutiner och föreskrifter.

2.3.3 Optokablar

MINIMIKRAV OPTOKABLAR:

Dokumentationen ska bestå av följande dokument:

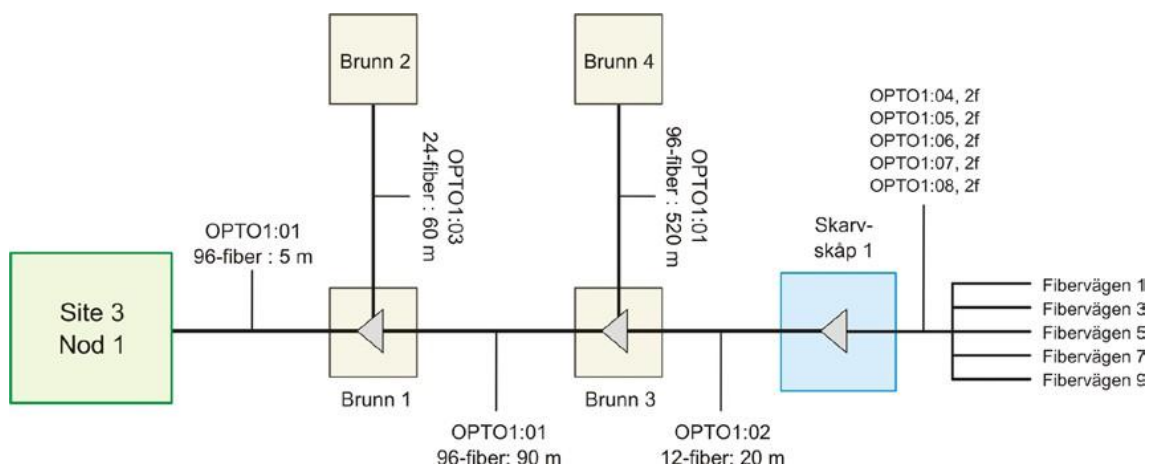
- kabelritning
- kabelspecifikation
- skarvplan (förbindningstabell)
- panelkort
- mätprotokoll

2.3.3.1 Kabelritning

MINIMIKRAV KABELRITNING:

- Kabelritning ska finnas.
- Det ska framgå i vilket optorör en kabel är förlagd i.

Kabelritningen är en schematisk ritning som ger en överblick över optokablarna och hur de kopplas samman via spridningspunkter och termineringar.

Exempel kabelritning.

2.3.3.2 Kabelspecifikation

MINIMIKRAV KABELSPECIFIKATION

Kabelspecifikation ska finnas.

Kabelspecifikationen är en specifikation över den enskilda optokabeln med uppgifter om bl.a. kabelns beteckning, tillverkarens beteckning, antal fibrer och optokabelns längd.

Uppgifter	Information
Beteckning	OPTO1
Typ av kabel enligt ITU-T	ITU-T G.652.D
Antal fibrer	96
Tillverkarens beteckning	XYZ 1234-9876-96
Teknisk specifikation	Se dokument ABC-0345-96
Utförd av entreprenör, datum	Optodragarna AB, 2016-04-01
Längd	684 m
Skarvpunkter och skarvboxar	Se dokument DEF-0678-87
Mätprotokoll	Se dokument GHI-987-654

Exempel kabelspecifikation.

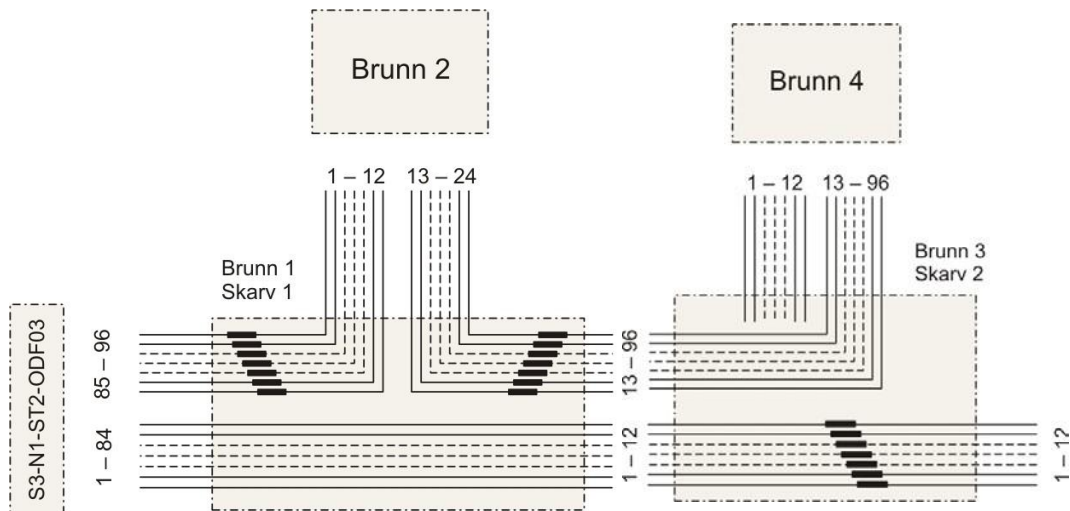
2.3.3.3 Skarvplan

MINIMIKRAV SKARVPLAN

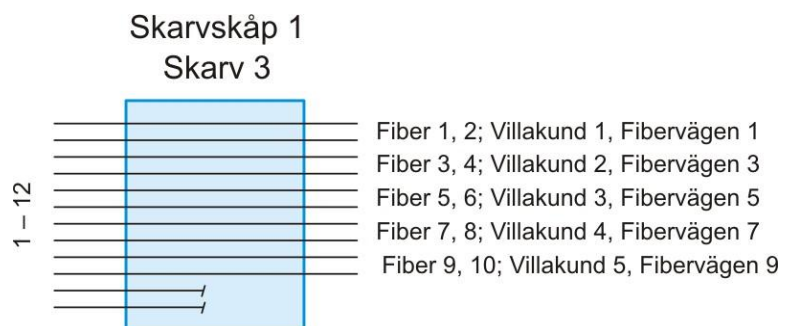
Skarvplan ska tas fram.

Skarvplanen är en detaljrättning eller en förbindningstabell som visar optokablars skarvar och termineringar.

Av skarvplanen ska framgå hur enskilda fiber är skarvade i skarvenhet och terminerade i ODF.

Exempel skarvplan.

2.3.3.4 Panelkort

MINIMIKRAV PANELKORT

Panelkort ska tas fram.

Ett panelkort är en förteckning över termineringar i en ODF.

Panelkortet ska innehålla information om fibrers position i ODF-stativ och ODF-panel samt information var optokabelns andra ände är terminerad. Den ska även innehålla information om var en kopplingskabel på en viss position är ansluten och information om förbindelsen.

Kontakt	Typ	Till	Förbindning	Armräkningar	Kontakt	Typ	Till	Förbindning	Armräkningar
01	SC 96	Fibernväggen 1	SS-N1-ST3-Switch05.01	Vilaakund 1	25	SC 96			
02	SC 96	Fibernväggen 1			26	SC 96			
03	SC 96	Fibernväggen 3	SS-N1-ST3-Switch05.02	Vilaakund 2	27	SC 96			
04	SC 96	Fibernväggen 3			28	SC 96			
05	SC 96	Fibernväggen 5	SS-N1-ST3-Switch05.03	Vilaakund 3	29	SC 96			
06	SC 96	Fibernväggen 5			30	SC 96			
07	SC 96	Fibernväggen 7	SS-N1-ST3-Switch05.04	Vilaakund 4	31	SC 96			
08	SC 96	Fibernväggen 7			32	SC 96			
09	SC 96	Fibernväggen 9	SS-N1-ST3-Switch05.05	Vilaakund 5	33	SC 96			
10	SC 96	Fibernväggen 9			34	SC 96			
11	SC 96				35	SC 96			
12	SC 96				36	SC 96			
13	SC 96				37	SC 96			
14	SC 96				38	SC 96			
15	SC 96				39	SC 96			
16	SC 96				40	SC 96			
17	SC 96				41	SC 96			
18	SC 96				42	SC 96			
19	SC 96				43	SC 96			
20	SC 96				44	SC 96			
21	SC 96				45	SC 96			
22	SC 96				46	SC 96			
23	SC 96				47	SC 96			
24	SC 96				48	SC 96			
Anm.									
					Kabel OPTO1				
					PANELKORT				
					Stativ ODF ST2 11A 03				
					Ritad, konstruerad av Kalle Karlsson Datum och underskrift 2016-04-01				
					Granskad av Bo Bosson Arbetsnummer 654321 Ändringsdatum				

Exempel panelkort.

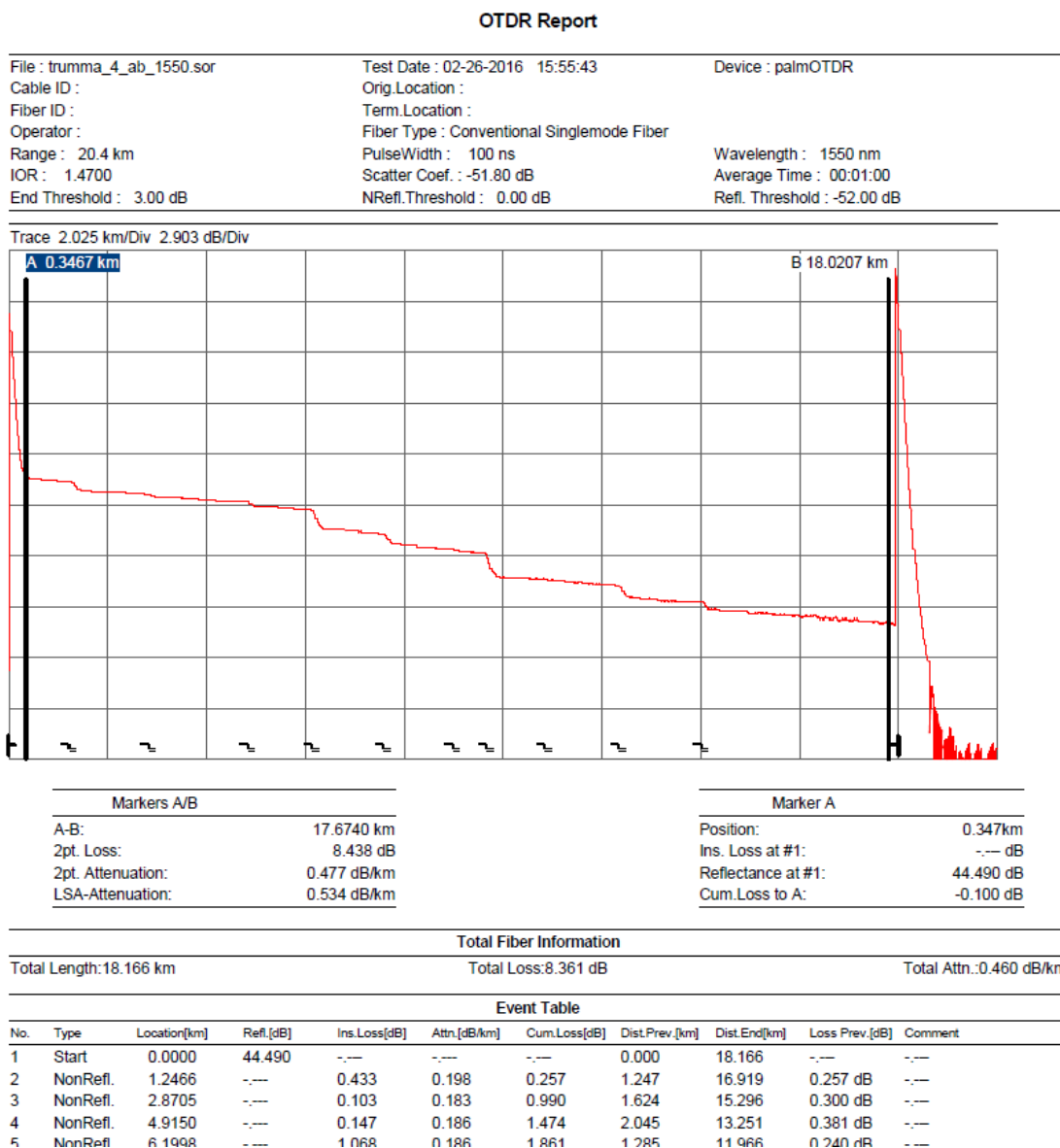
2.3.3.5 Mätprotokoll

MINIMIKRAV MÄTPROTOLL:

- Mätprotokoll från leveransmätningar i form OTDR-mätningar ska ingå i dokumentationen.
- Använda mätinstrument ska anges i mätprotokollet. Programvara för att läsa mätresultaten ska ingå i dokumentationen om det inte är standardprogramvara t.ex. Adobe eller Microsoftprodukter.

Se Robust fiber anvisningar bilaga 2 punkt 2.5.11–13 för minimikrav vid mätning.

Mätprotokoll bifogas lämpligen till kabelspecifikationen. Formatet på mätprotokollet kan vara PDF.

Exempel mätprotokoll OTDR-mätning.

2.3.4 Site och nod

2.3.4.1 Stativdispositionsritning

MINIMIKRAV STATIVDISPOSITIONSRITNING

Stativdispositionsritning ska finnas.

ST2		Position	Typ	Kabel
01A	ODF01	01A	ODF 96xSC	OPT05
	ODF02	01C	ODF 96xSC	OPT09
11A	ODF03	11A	ODF 96xSC	OPT01
	ODF04	11C	ODF 48xSC	OPT04
21A				
31A				
41A				
51A				
61A				
71A				
81A				
91A				

Exempel på stativdispositionsritning.

2.3.4.2 Tillträdesinformation

MINIMIKRAV TILLTRÄDESINFORMATION

Tillträdesinformation ska finnas.

Tillträdesinformationen är ett dokument som visar vägen fram till site eller nod (vägbeskrivning), var nycklar (passerkort, koder, portlås) finns och vilka nycklar som krävs samt vem som är ansvarig kontaktperson för site eller noden. Speciellt viktigt vid inplacering hos annan fastighetsägare.

Exempel tillträdesinformation:

Tillträdesinformation

Nätägare		
Sitebeteckning		
Nodbeteckning		
Gatuadress		
Ort		
Koordinater X och Y	X:	Y:
Skapad av		
Godkänd av		
Datum		
Vägbeskrivning		
Nyckelinformation		
Fastighetsansvarig		
Kontaktperson fastigheten		
Elnätsägare		
Kontakt elnät		
Placering av utrustning		
Placering avlämningspunkt		
Övrig information		
Plats för bild		

2.3.5 Markavtal

MINIMIKRAV MARKAVTAL

Nödvändiga markavtal ska tas fram och lagras tillsammans med dokumentationen.

Avtal om tillträde till mark finns i flera olika varianter och med olika syften.

Som grund ska ett generellt markavtal finnas som är tecknat mellan nätägaren och den kommun där fiberanläggningen ska byggas. Ett generellt markavtal reglerar rätten att ha ledningar i kommunal mark, regelverk för återställning, eventuella kostnader för framtida underhåll m.m.

Här följer exempel på olika typer av avtal:

Markupplåtelseavtal

- Avtal där markägare ger t.ex. ledningsägare rätt att nyttja marken för nedläggning av ledningar. Bindande i högst 25 år (i planlagd mark) eller 50 år (övrig mark). Ett avtal tecknas per fastighet.

Ledningsrätt

- Den starkaste formen av avtal för ledningar. Reglerar rätten för juridiska personer att dra ledningar genom andras fastigheter. Lantmäteriförrättning ska ske och Ledningsrätt gäller tillsvidare samt redovisas på fastighetsregisterkartan. Ledningsrätt kan avse flera fastigheter.

Nyttjanderättsavtal

- Avtal som reglerar rättigheten att nyttja någonting som ägs av någon annan. Ett exempel är vid hyra av kanalisationsrör.

Servitut

- Kan t.ex. reglera rätten att nyttja annans mark för väg fram till site.

Övriga avtal och villkor

- Exempelvis avtal om villkor för samförläggning, avtal om ledningsläge med markägare.

Avtalsmallar finns hos LRF, Bredbandsforum, Byanätsforum m.fl.

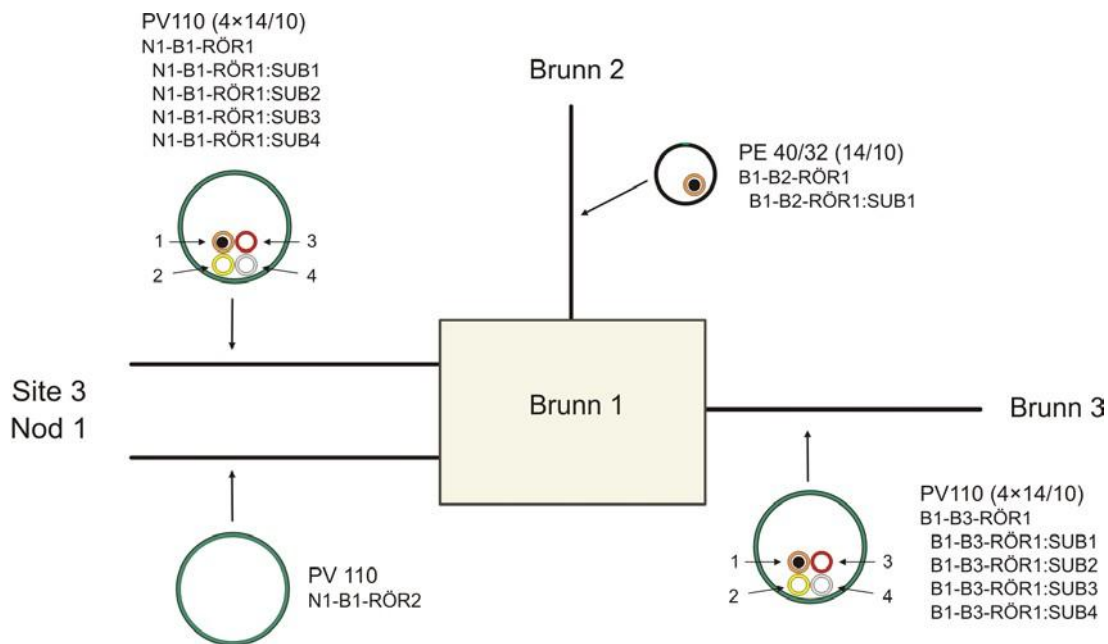

2.3 Dokument som bör ingå

Nedanstående dokument är inte obligatoriska men bör ingå. Om dokumenten ingår i dokumentationen ska minimikraven uppfyllas.

2.4.1 Spridningspunktsritning

När flera kanalisationsrör terminerar i eller passerar en brunn eller ett kopplings-skåp bör dokumentationen kompletteras med en spridningspunktsritning. Den ska schematisk visa spridningspunkten med kanalisationsrör.

Exempel på spridningspunktsritning.

2.4.2 Spridningspunktskort

Ett spridningspunktskort är en specifikation som visar information om spridningspunkten. Spridningspunktskort bör tas fram och kan innehålla samtlig information eller hänvisa till andra dokument.

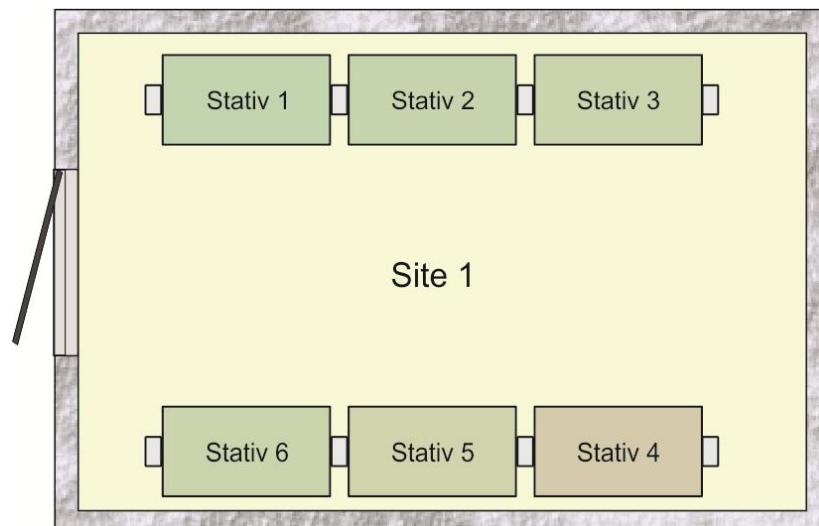
Exempel:

Uppgifter	Information
Spridningspunktens beteckning	Brunn 1
Typ av fördelning	Brunn i nivå med markyta
Tillverkarens typbeteckning	ABC-3456-78
Material	Betong med gjutjärnslock
Inre mått i mm: bredd, djup och höjd	1 200 x 800 x 600
Typ av skalskydd	Gjutjärnslock i marknivå, inre lucka med lås
Dispositionsritning	Dokument ABC-12324-09
Nogrannhetsklass vid inmätning	Nogrannhetsklass 2
Upplåtelseavtal, hyresavtal eller liknande	Markavtal ABD-12345

Exempel på spridningspunktskort.

2.4.3 Siteritning

Siteritningen är en schematisk ritning som bör tas fram och som visar det invändiga utrymmet i en site. Av ritningen ska framgå beteckningar och vilka noder, stativ och andra enheter som finns i site samt var de är placerade.

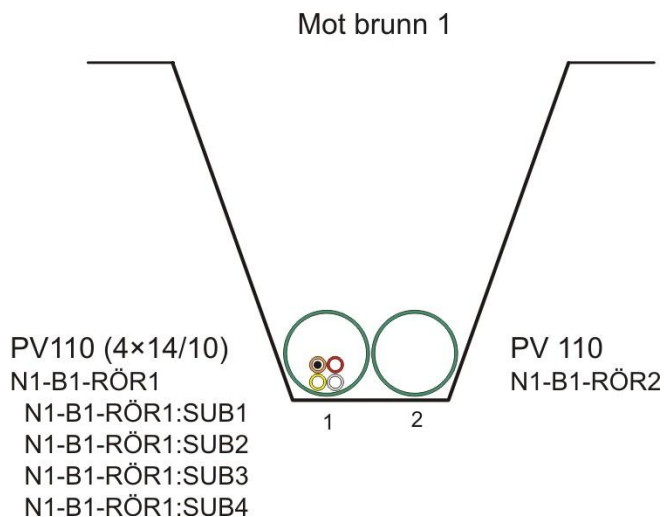
Exempel siteritning.

2.4.4 Tvärsektionsritning för schakt

Ritningen är en schematisk ritning som visar en tvärsektion av markförlagda kanalisationsrör samt deras beteckning inklusive subkanalisation.

Av ritningen ska framgå aktuella kanalisationsrör, deras beteckningar och inbördes placering i schakten. Tvärsektionens riktning ska också framgå.

Exempel tvärsektionsritning för schakt.

2.5 Förvaltning av dokumentation

Dokumentationen ska betraktas och hanteras som känslig information då den bl.a. beskriver nätets utbredningsområde, uppbyggnad och geografiska läge. Utlämnning av dokumentation till utomstående ska därför hanteras enligt uppgjorda regler.

MINIMIKRAV PÅ FÖRVALTNINGEN:

- Det ska finnas en utpekad funktion som fortlöpande uppdaterar dokumentationen vid förändringar i fiberanläggningen
- Lagring av den elektroniska versionen av dokumentationen ska ske på sådant sätt att risken minimeras att den kan gå förlorad.
- Dokumentationen ska förvaras eller lagras så att den finns tillgänglig vid uppkomna eller befarade felsituationer, så att fel kan avhjälpas skyndsamt.

Rekommendation

- Rekommenderat är att ha backup på minst två olika fysiska platser och att återläsning genomförs årligen.

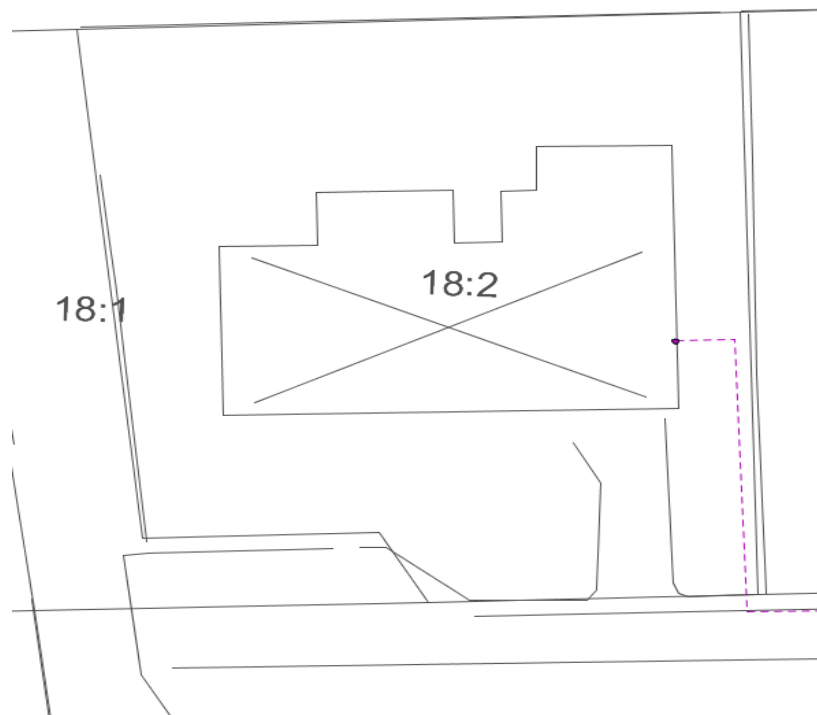

Lägeskarta med godkännande

Nätägare		Datum	
Område		Företag	
Gatuadress		Ort	
Fast beteckning		Ifylld av	

Checklista	OK	
Plats för överlämningspunkt mot gata överenskommen		
Markering för överlämningspunkt mot gata placerad		
Om antal schaktmeter överstiger vad som ingår, kund upplyst om tillkommande kostnader		
Kund informerad om att endast grov återställning görs på tomtmark		
Plats för intagspunkt i fastigheten överenskommen		
Markering för intagspunkt i fastigheten placerad		
Kund informerad om att kabelskyddsränna placeras på fasad		
Kund informerad om att 5 meter invändig montering ingår		
Framföringsväg för invändig montering överenskommen		
Plats för montering av fiberterminering överenskommen		
Plats för placering av mediaomvandlare överenskommen		
Övrigt:		
Upplysningar	Ja	Nej
Finns befintlig kanalisation mellan tomtgräns och fastigheten?		
Finns källare?		
Finns krypgrund? (lämna notering om tillträde under "Övrigt")		
Godkänner kund att arbete på tomt utförs även när kund inte är hemma?		
Övrig info		

Tomtskiss

Godkännande

Härmed godkänns i detta formulär lämnade uppgifter

Fastighetsägare 1

Fastighetsägare 2

Förtydligande

Förtydligande

Projektör

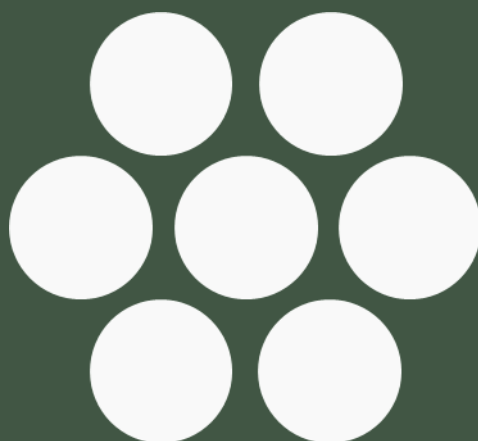
Förtydligande

Anvisning för Robust fiber

Bilaga 6. Besiktning

Version 1.8

Anvisning för Robust fiber

Bilaga 6. Besiktning

Version 1.8

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
2. Besiktningprocessen	5
3. Besiktning.....	6
3.1 Allmänt	6
3.2 Besiktning av anläggning som erhållit statligt stöd	7
3.3 Genomgång med beställaren före genomförande	7
3.4 Genomgång med entreprenör före genomförande	8
3.5 Okulärbesiktning med markägare före genomförande	8
3.6 Fortlöpande besiktning	8
3.7 Förbesiktning (Normerande besiktning)	9
3.8 Okulärbesiktning efter genomförande	9
3.9 Slutbesiktning	10
3.10 Besiktningssprotokoll.....	12
3.11 Efterbesiktning	12
3.12 Garantibesiktning	13
3.13 Särskild besiktning.....	13
3.14 Övrigt.....	13

1. Inledning

Dokumentet "**Anvisningar för Robust fiber**" består av ett huvuddokument och ett antal bilagor.

I denna bilaga, bilaga Besiktning, finns en beskrivning av de olika stegen i besiktningssprocessen och de minimikrav som ställs på bl.a. slutbesiktning.

Avsikten med bilagan är att den ska kunna användas som underlag när en beställare (nätägare) vill anlita en besiktningssman för att besiktiga en fiberanläggning.

Besiktningssprocessen baseras på *Allmänna Bestämmelser AB 04 för byggnads-, anläggnings- och installationsentreprenader* samt *Allmänna Bestämmelser ABT 06 för totalentreprenader avseende byggnads-, anläggnings- och installationsentreprenader*.

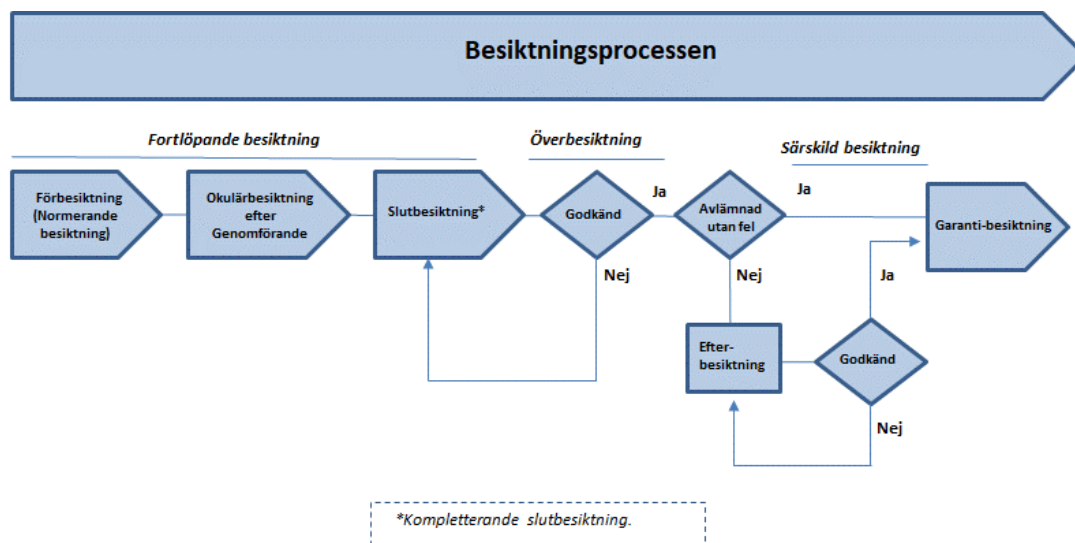
Entreprenören ska genomföra och dokumentera egenkontroll vilken genomförs och dokumenteras per sträcka.

Omfattningen av besiktningssmannens arbete ska minst vara den som framgår av minimikraven nedan. Beställaren har vanligen ytterligare krav/anvisningar som också ska ingå i besiktningen.

2. Besiktningsprocessen

Besiktningsprocessen illustreras av nedanstående figur.

Besiktningsprocessen

Inom följande områden finns minimikrav definierade i bilagan:

- Genomgång med beställaren före genomförande
- Genomgång med entreprenör före genomförande
- Okulärbesiktning med markägare före genomförande
- Förbesiktning (Normerande besiktning)
- Okulärbesiktning efter genomförande
- Slutbesiktning
- Besiktningsprotokoll
- Efterbesiktning
- Garantibesiktning

Utöver ovan angivna processteg finns ytterligare besiktningsåtgärder som kan bli aktuella att hantera för en besiktningsman:

- Fortløpande besiktning
- Överbesiktning
- Särskild besiktning

Beställaren bör utse en kontrollant som då företräder beställaren. Det ska upprättas en checklista för hur kontrollanten fortløpande ska kontrollera och dokumentera anläggningsarbetet under hela genomförandetiden.

3. Besiktning

3.1 Allmänt

Besiktning av en fiberanläggning görs för att verifiera att anläggningen är utförd i enlighet med entreprenadhandlingarna och beställarens anvisningar.

Alla arbeten och all dokumentation ska vara klara när slutbesiktning görs. Projektet klarrapporteras till beställaren efter godkänd slutbesiktning.

Besiktningensarbete är en process med tre parter:

- beställaren
- entreprenören
- besiktningsmannen.

Besiktning av fiberanläggningen ska utföras av en lämplig besiktningsman med erfarenhet inom området. Besiktningsman bör utses relativt tidigt i projektet, innan genomförandet påbörjas, så att genomgång av förutsättningar och entreprenadhandlingar kan göras. Detta underlättar för parterna när själva besiktningensarbete ska utföras.

Besiktningsman utses av beställaren. Den besiktningsman som beställaren utser ska vara lämplig för uppdraget. Kravet om lämplighet innefattar förutom ett tekniskt kunnande också dennes möjlighet till objektivitet, eftersom uppdraget innebär att genomföra besiktningen på ett oberoende sätt gentemot både beställaren och entreprenören. Förbesiktning och slutbesiktning betalas av beställaren medan eventuell efterbesiktning betalas av entreprenören.

De vanligaste stegen i besiktningensprocessen redovisas nedan. Inom varje område finns också minimikraven avseende omfattningen av en besiktning. Beställaren avgör om eventuell utökad besiktning ska göras. När respektive steg är genomfört bör detta noteras i protokoll från Byggmöte (eller motsvarande).

För genomförandet av besiktningen används Bilaga 6.1 Checklista slutbesiktning. Checklistan omfattar även de tillkommande krav, på anläggningen och dokumentationen, som ska verifieras om anläggningen erhållit bredbandsstöd enligt kapitel 3.2 *Besiktning av anläggning som erhållit bredbandsstöd från Post och telestyrelsen eller Statens jordbruksverk*.

Om besiktningen avser en anläggning med kompletterande krav på förhöjd säkerhet i enlighet med anvisningen **Anläggningar med förhöjd säkerhet och funktion** ska anvisningens angivna checklistor användas för kontroll av utförda kompletteringar.

3.2 Besiktning av anläggning som erhållit statligt stöd

Om anläggningen har erhållit bredbandsstöd från Post och telestyrelsen (PTS) eller Statens jordbruksverk (SJV) ska besiktningsmannen använda Bilaga 6.1 Checklista slutbesiktning enligt respektive myndighets anvisningar. Checklistan har kompletterats med de tillkommande krav, på anläggningen och dokumentationen, som myndigheterna föreskriver enligt nedan:

- PTS. Krav på robusthet, tillförlitlighet, säkerhet samt överkapacitet i enlighet med PTS villkor till investeringsstöd för bredband.
- SJV. Statens jordbruksverks föreskrifter om företagsstöd, projektstöd och miljöinvesteringar samt stöd för lokalt ledd utveckling (SJVFS 2016:19).
- SJV. Föreskrifter om ändring i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2016:19) om företagsstöd, projektstöd och miljöinvesteringar samt stöd för lokalt ledd utveckling (SJVFS 2020:33)

Avser besiktningen en anläggning som erhållit bredbandsstöd från Jordbruksverket tillkommer att besiktningsmannen ska intyga att anläggningen uppfyller Jordbruksverkets krav på anläggningen och på dokumentationen.

- LSB12_23
- LSB12_24

3.3 Genomgång med beställaren före genomförande

Beställaren och besiktningsmannen bör före genomförandet gå igenom förutsättningarna enligt nedan:

Om genomgång med beställaren före genomförande görs är minimikraven följande:

- Kontroll av risk och sårbarhetsanalys (om sådan upprättats).
- Genomgång av lokala förutsättningar och anvisningar avseende förläggning och återställning.
- Genomgång av entreprenadhandlingar, bl.a. entreprenadavtal, materiellista och tidplan samt krav om märkning och dokumentation.
- Vid genomgången ska säkerställas att den valda materielen samt märkningen och dokumentationen uppfyller minimikraven.
- Avstämning med kontrollant och framtagning av en övergripande besiktningsplan.

3.4 Genomgång med entreprenör före genomförande

Innan genomförandet påbörjas bör beställaren, entreprenören och besiktningsmannen göra en genomgång enligt nedan:

Om genomgång med entreprenör före genomförande görs är minimikraven följande:

- Översiktlig genomgång av detaljprojektering och dimensionering.
- Genomgång av installationsanvisningar
- Genomgång av materialval.
- Översiktlig genomgång av förläggningsmetoder på olika sträckor.
- Genomgång av märkning och dokumentation inför slutbesiktning och eventuell normerande besiktning.
- Genomgång av entreprenörens plan för egenkontroll

3.5 Okulärbesiktning med markägare före genomförande

Beställaren initierar okulärbesiktning före genomförande. Okulärbesiktningen utförs av en representant för beställaren (normalt en kontrollant) och en representant för entreprenören. Besiktningen sker av arbetsområdets ytskikt tillsammans med markägare och väghållare längs sträckor där markarbete planeras. Protokoll upprättas. Det är en fördel om protokollet kan kompletteras med bilder/film.

MINIMIKRAV PÅ OKULÄRBESIKTNING FÖRE GENOMFÖRANDET:

- Protokoll ska upprättas där besiktigade sträckor framgår. Fel, brister och överenskommelser ska noteras.
- Representanter för beställaren, entreprenören och berörda markägare/väghållare ska framgå av protokollet.

3.6 Fortlöpande besiktning

Om parterna avtalar om Fortlöpande besiktning genomförs denna som förbesiktning eller slutbesiktning.

AB 04/ABT 06 kapitel 7.

Fortlöpande besiktning innebär att man har kontinuerliga kontroller, enligt överenskommen besiktningsplan, under tiden byggnationerna pågår fram till tidpunkten för slutbesiktning. Dessa besiktningar utförs av en oberoende besiktningsman som kontrollerar att allt utförs rätt t ex där fel kan vara svåra att upptäcka efter färdigställandet eller om parterna avtalat om etappbaserad ersättning för arbetet.

3.7 Förbesiktning (Normerande besiktning)

Förbesiktning bör göras när väsentliga delar av anläggningen inte kan kontrolleras efter färdigställandet. Detta för att säkerställa att utförandet överensstämmer med entreprenadhandlingarna och för att gå igenom i detalj hur märkning och dokumentation ska utföras. Representanter för beställaren och entreprenören ska närvara vid besiktningen. När avsikten med besiktningen är att fastställa principer eller kvalitetskrav för ett stort antal återkommande arbeten kallas detta för Normerande besiktning.

I enlighet med de Allmänna bestämmelserna AB04 och ABT06 äger part rätt att påkalla förbesiktning om:

1. arbete efter färdigställande av entreprenaden inte är, eller inte utan väsentligt ingrepp, blir åtkomligt för besiktning
2. avhjälpande fel i arbete efter färdigställandet skulle vara till väsentlig olägenhet för parten
3. arbete före färdigställandet tas i bruk av beställaren
4. i övrigt särskilda skäl föreligger.

Förbesiktning verkställs utan dröjsmål efter påkallandet

Om Förbesiktning görs är minimikraven följande:

- Kontroll att nyanlagda siter och noder uppfyller minimikraven
- Kontroll att den använda förläggningssmetoden stämmer med kraven.
- Kontroll att anvisat ledningsläge använts
- Genomgång att ledningsbädd, antal kanalisationsrör, kabelmarkering, kringfyllning och fyllningshöjd uppfyller kraven.
- Kontroll att använd materiel överensstämmer med kraven
- Kontroll att tätningar uppfyller minimikraven.
- Kontroll att märkning utförts enligt kraven
- Genomgång av överenskommen dokumentation för den aktuella sträckan. Exempel på överenskomna dokument ska finnas, men behöver inte vara kompletta.

3.8 Okulärbesiktning efter genomförande

När fiberanläggningen är klar och återställning av arbetsområdet har gjorts, görs normalt ny okulärbesiktning av representanter för beställaren och entreprenören. Representanten för beställaren bör kontakta berörda markägare/väghållare innan detta sker för att få eventuella synpunkter på hur entreprenören skött genomförandet och återställningen. Berörda markägare/väghållare kan även delta vid okulärbesiktningen. Resultatet dokumenteras i ett protokoll som bör kompletteras med bilder/film på sådant som avviker från arbetsområdets utseende före genomförandet av projektet.

Om okulärbesiktning efter genomförande utförs är minimikraven följande:

- Protokoll ska upprättas där besiktigade sträckor framgår. Fel och brister ska noteras.
- Representanter för beställaren, entreprenören och synpunkter från berörda markägare/väghållare ska framgå av protokollet.

3.9 Slutbesiktning

När fiberanläggningen är klar och (i normalfallet) okulärbesiktning efter genomförandet har gjorts, genomförs slutbesiktningen. Förutsättningar är då att även all märkning, all dokumentation, all lägesinmätning och alla mätprotokoll är klara. Dokumentationen ska finnas tillgänglig så att besiktningsmannen kan granska den ett överenskommet antal dagar före slutbesiktningen.

Besiktningsmannen kallar till slutbesiktningen och gör en besiktningsplan som följs om inget onormalt upptäcks. Vanligen kontrolleras 10–15 % av fiberanläggningen vid slutbesiktningen. Om brister upptäcks utvidgas omfattningen av besiktningsarbetet.

Vid slutbesiktningen kontrolleras att utförande, märkning och dokumentation (inklusive lägesinmätning och mätprotokoll) är utförda i enlighet med entreprenadhandlingarna, beställarens anvisningar och överenskommelser vid normerande besiktning och på byggmöten.

MINIMIKRAV AVSEENDE SLUTBESIKTNING:

Förberedelser inför slutbesiktningen:

- Ett överenskommet antal dagar före slutbesiktningen ska besiktningsmannen granska all dokumentation och kontrollera att inget underlag saknas.
- Besiktningsmannen ska upprätta en besiktningsplan. Besiktningsplanen kan upprättas i samråd med beställaren.
- Besiktningsplanen ska inte delges entreprenören före slutbesiktningen.

Genomgång med representanter för beställaren och entreprenören:

- Kontroll att valda installationsanvisningar och förläggningsmetoder stämmer med kraven.
- Kontroll av entreprenörens dokumentation av egenkontroll.
- Genomgång av noteringar om brister avseende ledningsbädd, antal kanalisationsrör, kabelmärkning, kringfyllning och fyllningshöjd. Besiktningsplanen kompletteras med kontroll av noterade brister.
- Genomgång av noteringar om brister från normal återställning (bl.a. brister avseende grus, asfalt, plattor och gräs). Besiktningsplanen kompletteras med kontroll av noterade brister som ska åtgärdas.
- Kontroll att använd materiel överensstämmer med kraven.
- Kontroll att märkning utförts enligt kraven.

Besiktning i fält (stickprovskontroll av 10-15 % av fiberanläggningen):

- Kontroll av nyanlagda siter och noder avseende placering, utförande och märkning så att minimikrav och tillkommande krav uppfylls, se checklistor och anvisningar från beställaren.
- Kontroll av nyanlagda brunnar och markskåp avseende placering, sättning, inredning, markisolering, tätning av kanalisation och låsning.
- Kontroll att anvisat ledningsläge använts
- Kontroll av UV-skydd och mekaniska skydd för synliga kanalisationsrör utomhus.
- Kontroll att söktråd (om sådan använts) är åtkomlig i spridningspunkter.
- Kontroll av skydd för optokablar inomhus där risk för skadegörelse eller sabotage finns.
- Kontroll av genomföringar in i fastigheter avseende lutning, tätning och märkning.
- Kontroll av termineringar i fastigheter avseende utförande och märkning.
- Kontroll att märkning och dokumentation stämmer överens.

Om Förbesiktning och/eller okulärbesiktning före/efter genomförande inte utförts ska följande, så långt det är möjligt verifieras, vid besiktningen i fält:

- Kontroll av att valda installationsanvisningar och förläggningsmetoder har använts.
- Kontroll av att ledningsbädd, antal kanalisationsrör, kabelmarkering, kringfyllning och fyllningshöjd har utförts i enlighet med kraven.
- Kontroll av fel och brister från normal återställning (bl.a. brister avseende grus, asfalt, plattor och gräs).
- Kontroll av att använd materiel överensstämmer med kraven

Vid förläggning i sjö eller större vattendrag tillkommer följande:

- Kontroll att kanalisationen/sjökabeln uppfyller minimikraven ska kontrolleras av dykare.

Vid förläggning på stolpar tillkommer följande:

- Kontroll att höjden över mark uppfyller kraven.

Slutbesiktningen avslutas med ett slutsammanträde där besiktningsmannen går igenom resultatet av slutbesiktningen samt lämnar muntligt godkännande/underkännande av fiberanläggningen.

Kommentar: Om entreprenaden vid slutbesiktningen uppenbarligen inte är så färdigställd att den kan godkännas får Besiktningsmannen avbryta Besiktningen och föreskriva ny slutbesiktning. Besiktningsmannen ska i sitt utlåtande ange skälen till detta.

Att en part utan godtagbart skäl underlåter att närvara vid besiktning utgör inte hinder för besiktningens verkställande.

Om slutbesiktning inte verkställs inom föreskriven tid på grund av beställarens underlåtenhet anses entreprenaden godkänd och avlämnad från den dag då besiktningen rätteligen skulle ha verkställts.

3.10 Besiktningsprotokoll

När slutbesiktningen är genomförd upprättar besiktningsmannen ett besiktningsprotokoll (besiktningsutlåtande) som distribueras till parterna utan dröjsmål och senast tre veckor efter besiktningen.

MINIMIKRAV PÅ VAD SOM SKA FRAMGÅ AV BESIKTNINGSPROTOKOLLET:

Parter	beställare, entreprenör
Förutsättningar	aktuella entreprenadhandlingar
Deltagare	närvarande personer med uppgift om vem som för respektive parts talan, besiktningsmannen och vem som utsett denne.
Omfattning	vilka delar som ingår i slutbesiktningen
Noteringar	observationer i samband med slutbesiktningen
Anmärkningar	det som ska åtgärdas av entreprenören
Resultat	avseende utförande, märkning och dokumentation samt tidsfrist för åtgärdande av anmärkningar
Godkännande	ställningstagande avseende godkännande/underkännande från båda parter med skriftlig underskrift, digital signering eller e-postacceptans.
Garantitid	garantitidens slutdatum

3.11 Efterbesiktning

Om slutbesiktningen resulterat i anmärkningar, ska dessa åtgärdas av entreprenören och därefter görs efterbesiktning av anmärkningarna och nytt besiktningsprotokoll upprättas. Processen upprepas vid behov tills alla anmärkningar åtgärdats.

Återställning som måste göras långt efter att fiberanläggningen klarrapporterats och tagits i bruk, t.ex. asfaltering som inte kan göras på vintern eller gräs som inte kan sås på hösten ska resultera i anmärkningar i besiktningsprotokollet. Tidsfristen för att åtgärda dessa ska sättas efter de förhållanden som råder i området. Efterbesiktningen kan utföras av beställaren själv eller besiktningsmannen.

3.12 Garantibesiktning

Före utgången av den garantitid som gäller enligt AB/ABT görs garantibesiktning av fiberanläggningen. Beställaren initierar garantibesiktningen om inte annat överenskommit.

AB/ABT: ansvarstid 10 år efter entreprenadens godkännande. Inleds med garantitid 5 år för entreprenaden (om inte annat föreskrivs i entreprenadhandlingarna) För garantitid avseende materiel se AB04/ABT06 i enlighet med entreprenadform samt entreprenadhandlingar.

3.13 Särskild besiktning

Efter entreprenadtiden utgång har part rätt att påkalla Särskild besiktning avseende av beställaren påtalade fel som förelegat vid slutbesiktningen men som då inte tagits upp på grund av att de inte märkts eller att de förbisetts av besiktningsmannen. Gäller fel som upptäckts under garantitiden och/eller fel som framkommit efter garantitiden men inom den tioåriga ansvarstiden samt för entreprenadens status i visst avseende.

3.14 Övrigt

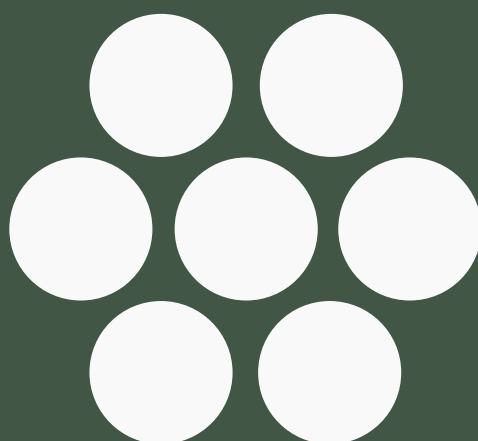
Det åligger beställaren att hantera garantiåtaganden mot andra berörda aktörer såsom markägare och väghållare.

Anvisning för robust fiber

Underbilaga 7.1 Förlägningsprojekt fiberanläggning

Version 1.8

Anvisning för robust fiber

Underbilaga 7.1. Förläggingsprojekt fiberanläggning

Version 1.8

Innehåll

1. Inledning	5
2. Referensmaterial	6
3. Projekteringsprocess översikt	7
3.1 Allmänt	7
3.2 Projekteringsprocess.....	7
3.3 Beslutspunkter i projekteringsprocessen ..	8
4. Förstudie	9
4.1 När kan nätets utformning medföra behov av ny site?	9
4.2 Åtgärder vid förstudie	9
4.2.1 Områdes- och anslutningsanalys.....	9
4.2.2 Insamling av underlag	10
4.2.3 Samordning och informationsdelning	10
4.2.4 Preliminär teknisk lösning	10
4.2.5 Bedömning av sitepåverkan	11
4.2.6 Tillstånd, markåtkomst och externa beroenden.....	11
4.2.7 Kostnadsbedömning och nytta.....	11
4.2.8 Resultat av förstudie	11
5. Grovprojektering	13
5.1 Åtgärder vid grovprojektering	13
5.1.1 Topologi och nätstruktur	13
5.1.2 Kartmaterial och stråkplanering	13
5.1.3 Kabel- och kanalisationsplanering	13
5.1.4 RSA och robusthetsbedömning.....	13
5.1.5 Bygglovs- och tillståndsfrågor	14
5.1.6 Bedömning av sitepåverkan (fördjupning).....	14
5.1.7 Tidsplan och budgetunderlag.....	14
5.1.8 Resultat av grovprojektering	14
6. Detaljprojektering	16
6.1 Åtgärder vid detaljprojektering	16

6.1.1 Projektering av kanalisation och sträckor	16
6.1.2 Projektering av fiberkablar och skarvning.....	16
6.1.3 Förläggningsteknik och material.....	16
6.1.4 Dokument och planer	17
6.1.5 Samordning med site (endast vid behov).....	17
7. Upphandla byggnation	18
7.1. Upphandlingsform	18
7.2 Entreprenadform	18
7.3 Åtgärder för upphandling.....	18
7.3.1 Förberedelser	18
7.3.2 Förfrågningsunderlag (FU).....	18
7.3.4 Avtal och BP 5.....	19
8. Genomföra.....	20
8.1 Förutsättningar inför byggstart	20
8.2 Genomförande av entreprenad	20
8.3 Genomförande, kontroller och besiktning	21
9. Dokumentera	22
9.1 Dokumentation och överlämning till drift	22
10. Driva	23
10.1 Åtgärder för driva.....	23
11. Förändringsarbete i befintlig anläggning	24

1. Inledning

Syftet med denna bilaga är att ge ett samlat och praktiskt stöd för projektering av robusta och driftsäkra fibernät inom stam-, distributions- och accessområden. Anvisningen beskriver principer och krav för planering, dimensionering och utformning av den passiva infrastrukturen – från kanalisation och fiberkabel till skarvpunkter, spridningspunkter och anslutningspunkter.

Dokumentet riktar sig till stadsnät, nätägare, entreprenörer och konsulter som arbetar med nybyggnation, utbyggnad eller ombyggnad av fiberanläggningar. Innehållet baseras på etablerade branschrekommendationer såsom Robust fiber, PTS vägledningar, relevanta SS-EN-standarder och ITU-T-rekommendationer. Om projektet omfattas av statlig medfinansiering ska även myndigheternas krav för infrastruktur beaktas.

Anvisningen omfattar hela processen från behovsidentifiering och planering till färdig projekthandling och utgör ett gemensamt ramverk med tydliga krav, steg, kontrollpunkter och rekommenderade åtgärder. Projektering av fibernät ska alltid bedrivas med hänsyn till gällande lagar, inklusive kraven enligt Cybersäkerhetslagen (CSL) och Lagen om elektronisk kommunikation (LEK), samt med fokus på robusthet, tillgänglighet och spårbarhet.

Projektering av fibernät är nära kopplad till utformningen av de fysiska siter där aktiv utrustning installeras. Denna bilaga behandlar projektering av den passiva infrastrukturen, medan den kompletterande **Underbilaga 7.2 - Förläggingsprojekt site** beskriver krav och utformning för teknikytor, kraft, klimat, säkerhet och fysisk åtkomst. Grovprojekteringen ska, i de projekt där site påverkas, avslutas med att erforderliga siteförutsättningar fastställs innan upphandling påbörjas.

Genom att tillämpa både Underbilaga 7.1 och 7.2 säkerställs en enhetlig projekteringsprocess som leder till robusta, skalbara och långsiktigt driftsäkra fibernät med goda förutsättningar för framtida kapacitetsökning, underhåll och förändringshantering.

2. Referensmaterial

Relevanta lagrum:

- *LEK (SFS 2022:482) - Lagen om elektronisk kommunikation*
- *Cybersäkerhetslagen (SFS 2025:1506)*
- *PTS/MCF tillkommer under 2026*
- *Lag (2016:534) om åtgärder för utbyggnad av bredbandsnät.*
- *Plan och bygglagen (PBL)*
- *Boverkets Byggregler (BBR)*
- *Miljöbalken*
- *Ledningsrättslagen*
- *Elsäkerhetslagen*
- *Arbetsmiljölagen*

Branschstandarder:

- ITU-T G.652D, G.657A - Fiberstandarder
- AMA Anläggning
- AB04/ABT06/ABK09

Vägledningar och anvisningar:

- Robust fiber - Bilaga 2 Robusta nät
- RDI - Anläggningar med förhöjd säkerhet - Bilaga 2 Passiv säker fysisk förbindelse
- RDI - Hotkataloger och RSA
- PTS vägledning för bredbandsstöd

3. Projekteringsprocess översikt

3.1 Allmänt

Projekteringsprocessen för fibernät enligt denna underbilaga omfattar hela kedjan från behovsidentifiering till färdigställd och driftsatt anläggning. Processen ska säkerställa att nätet planeras, dimensioneras och utformas på ett sätt som uppfyller krav på robusthet, driftsäkerhet och cybersäkerhet enligt gällande standarder och Relevanta lagrum.

I projekteringen ska beställaren även identifiera om projektet påverkar någon befintlig site eller om behov finns av att etablera en ny site som en del av nätets funktion. Detta innebär inte att en site alltid ska byggas, förändras eller upphandlas, utan endast att nätprojekteringen ska belysa om sitefrågor behöver hanteras.

Eventuella siteåtgärder - förändring av befintlig site, nyetablering eller ingen åtgärd alls - hanteras enligt Underbilaga 7.2. Om projektet inte berör någon site dokumenteras detta i förstudien eller grovprojekteringen och 7.2 tillämpas då inte.

3.2 Projekteringsprocess

Projekteringsprocessen omfattar följande steg:

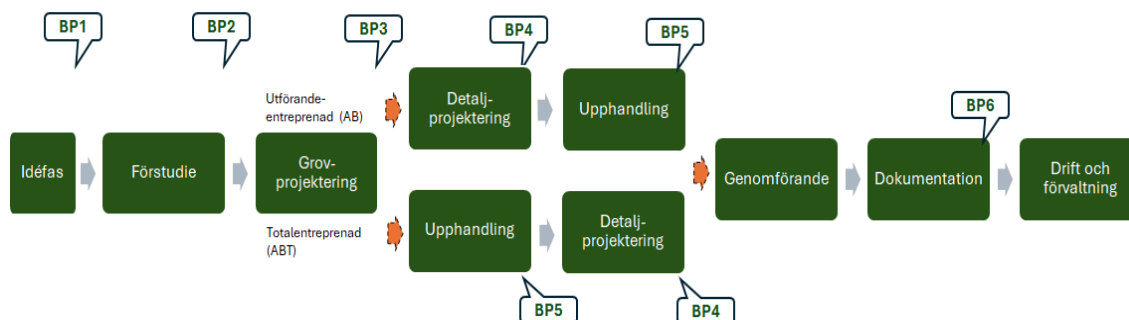

Bild. Delprocesser och beslutspunkter

Idéfasen syftar till att identifiera behovet av ny- eller utbyggnad av fibernät. Fasen leder till ett beslut om att starta förstudie (BP 1).

Inga tekniska beslut tas i idéfasen, men möjliga påverkan på befintliga siter ska noteras för vidare analys.

1. **Förstudie** - bedömer om projektet är motiverat och definierar behov, omfattning och grundläggande förutsättningar.
2. **Grovprojektering** - tar fram den principiella nätstrukturen, identifierar om siter berörs och fastställer tekniska ramar för fortsatt projektering.
3. **Detaljprojektering** - fastställer den slutliga tekniska lösningen (AB) eller granskar entreprenörens tekniska lösning (ABT).
4. **Upphandling** - upphandlar fiberentreprenad och eventuella siteåtgärder, om sådana ingår i projektet.
5. **Genomförande** - installation och byggnation enligt handlingar, inklusive kvalitets- och säkerhetskontroller.
6. **Dokumentation** och **Drift** - överlämning till drift med komplett dokumentation.

Förstudien och grovprojekteringen ska också identifiera om projektet:

1. Inte påverkar någon site,
2. Påverkar en befintlig site (kapacitet, anslutningar, fysisk miljö),
3. Kräver förändring av befintlig site, eller
4. Kräver etablering av ny site.

Endast vid alternativ 3-4 ska projektering enligt Underbilaga 7.2 initieras. Bedömningen dokumenteras i slutet av både förstudie och grovprojektering.

3.3 Besluts punkter i projekteringsprocessen

Projekteringen innehåller följande besluts punkter:

BP 1 - Startbeslut

Beslut att inleda förstudie.

BP 2 - Godkänd förstudie

Beslut att gå vidare till grovprojektering. Här ska det framgå om projektet sannolikt kommer att beröra någon site eller inte.

BP 3 - Godkänd grovprojektering

Vid BP 3 fastställs:

- den principiella nätstrukturen,
- om projektet inte berör någon site,
- om projektet berör en befintlig site,
- om projektet kräver förändring eller etablering av site,
- om siteåtgärder ska upphandlas separat eller tillsammans med nätet (vid ABT).

Om ingen site berörs av projektets fortsättning dokumenteras detta och ingen siteprojektering genomförs.

BP 4 - Godkänd detaljprojektering

Vid AB: beställaren fastställer handlingar.

Vid ABT: beställaren godkänner entreprenörens detaljprojektering.

BP 5 - Avtal tecknat

Avtal tecknas med entreprenör. Siteåtgärder inkluderas endast om projektet omfattar sådana.

BP 6 - Godkänd slutbesiktning / överlämning till drift

4. Förstudie

Syfte

Förstudien ska säkerställa att projektet är motiverat, genomförbart och förenligt med nätägarens mål för robusthet, kapacitet, kostnadseffektivitet och framtida utveckling. Förstudien ska också klarlägga om projektet påverkar befintliga siter eller kräver nya siter, så att rätt projekteringsväg väljs i kommande steg.

4.1 När kan nätets utformning medföra behov av ny site?

1. Nytt nät byggs

När ett helt nytt fibernät etableras krävs normalt en eller flera nya noder för att möjliggöra stam-, distributions- och accessfunktioner. En ny site behövs när området saknar befintlig nodstruktur eller när avstånd, dämpningskrav eller redundansprinciper inte kan uppfyllas med befintliga siter.

2. Utbyggnad av ett befintligt nät

När ett befintligt nät expanderar krävs ibland en ny nodpunkt för att:

- avlasta befintliga siter,
- skapa redundans,
- uppfylla kapacitetskrav, eller
- ansluta nya geografiska områden.

En ny site etableras när befintliga tekniktrymmen inte kan möta funktionella eller kapacitetsmässiga behov.

3. Omstrukturering av nätet, exempelvis vid införande av ny teknik

Teknikskiften som PON, XGS-PON eller förändringar i dämpningsbudget, delningspunkter, redundanskrav eller nätets arkitektur kan innebära att nya noder behöver etableras. Detta kan också omfatta omplacering av funktionella punkter i nätet eller skapande av separata driftzoner utifrån cybersäkerhetskrav.

I samtliga fall är det nätets funktionella behov och topologi som styr behovet av en ny site. Beslutet att etablera en ny site får därför endast fattas efter analys i förstudie och fastställs formellt vid BP 3.

4.2 Åtgärder vid förstudie

Vid förstudie ska projektören genomföra följande moment:

4.2.1 Områdes- och anslutningsanalys

- Definiera projektets geografiska omfattning.
- Identifiera antal möjliga anslutningar (hushåll, företag, verksamheter).
- Fastställa eventuella verksamhetskritiska användare (t.ex. kommunala verksamheter).
- Identifiera angränsande nät och möjliga anslutningspunkter mot överordnat nät.
- Undersöka möjligheten till offentligt bidragsfinansierad utbyggnad.

4.2.2 Insamling av underlag

- Undersöka planerat reinvesteringsbehov
- Samla in och analysera kommunala planeringsdokument:
 - detaljplaner
 - översiktsplaner
 - planerade exploateringsområden
- Kartlägg andra ledningsägare och väghållare i området.
- Kartlägga befintlig infrastruktur i området: kanalisation, elnät, VA, tele.
- Undersöka markförhållande och eventuella föroreningar
- Identifiera geografiska hinder: berg, vattendrag, vägar, järnväg, mm
- Ta hänsyn till:
 - Geografiska områden - kan vara till exempel natur-, vatten- och strandskydd.
 - Kulturella miljöer - Kan vara till exempel kyrkomiljöer eller riksintresse för kulturmiljövård.
 - Historiska lämningar - Kan vara till exempel gravhögar, stensättningar, runstenar, milstenar eller gamla stenbroar.
 - Biotoper och naturtyper - Alléer, stenmurar, våtmarker, naturliga ängs- och betesmarker eller träd och andra skyddad växlighet.

4.2.3 Samordning och informationsdelning

- I förstudien ska projektören beakta kraven enligt *Lagen om åtgärder för utbyggnad av bredbandsnät*.
- Nätinnehavare kan, under vissa förutsättningar, vara skyldiga att tillgängliggöra information om planerade och pågående projekt via PTS utbyggnadsportal.
- Förstudien ska därför omfatta en bedömning av:
 - om projektet omfattas av informationsskyldighet enligt lagstiftningen,
 - om publicering eller samordning via PTS utbyggnadsportal är aktuell,
 - om samordningsmöjligheter med andra aktörer kan minska kostnader, störningar eller miljöpåverkan.

4.2.4 Preliminär teknisk lösning

- Ta fram ett preliminärt förslag på nätets tekniska lösning (PON, AON, redundansprinciper).
- Skapa ett första topologiskt utkast med:
 - stamnivå
 - distributionsnivå
 - accessnivå
- Identifiera möjliga placeringar för nodpunkter och markskåp.
- Gör en första bedömning av dämpningsbudget och fiberbehov.

4.2.5 Bedömning av sitepåverkan

För varje nodpunkt som krävs i projektet ska projektören bedöma:

- finns en befintlig site i området?
- berörs siten funktionellt (nya fiberstammar, kapacitetsökning, inplaceringar av andra leverantörer, nya anslutningar)?
- kräver nätet en ny teknisk yta eller mindre förändring av befintlig site?
- finns det alternativ att ansluta via annan befintlig nod eller station?

Bedömningen ska leda till ett av följande:

1. Projektet påverkar inte någon site
2. Projektet påverkar en befintlig site men kräver ingen byggnation
3. Projektet kräver förändring av befintlig site (7.2 kap. 11)
4. Projektet kräver etablering av ny site (7.2 kap. 4–7)

Endast vid punkt 3–4 går projektet vidare med siteprojektering enligt Underbilaga 7.2.

4.2.6 Tillstånd, markåtkomst och externa beroenden

- Identifiera behov av markupplåtelse.
- Identifiera om bygglov *kan* krävas vid eventuell ny site eller markskåp.
- Identifiera behov av samråd med Trafikverket, kommun, länsstyrelse m.fl.
- Bedöma tidplan och risk beroende på externa godkännanden.
- Identifiera eventuella tidsbegränsningar under genomförande, till exempel om det krävs nattjobb vid hårt trafikerade vägar, eller om det finns utpräglade rekreativsområde som bör finnas tillgängliga under vissa perioder på året, till exempel parkeringsområden för strandvistelse på sommaren.

4.2.7 Kostnadsbedömning och nytta

- Gör en första kostnadsbedömning baserad på topologi, sträckor och behov.
- Gör en nyttoanalys för projektområdet.
- Identifiera eventuell samförläggingspotential som kan sänka kostnader.

4.2.8 Resultat av förstudie

Förstudien ska resultera i:

- en preliminär teknisk lösning
- ett topologiskt utkast
- bedömning av sitepåverkan och beslut om eventuell vidare projektering enligt 7.2
- preliminär kostnads- och nyttoanalys
- riskbild och osäkerheter
- rekommendation om projektets fortsättning

BP 2 - Godkänd förstudie

5. Grovprojektering

Syfte

Grovprojekteringen ska utveckla förstudien till ett fastare tekniskt och geografiskt underlag för upphandling, budget och beslut. Den ska också fastställa om och hur sitefrågor behöver hanteras i fortsatt projektering.

5.1 Åtgärder vid grovprojektering

5.1.1 Topologi och nätstruktur

Topologi och nätstruktur ska fastställas. Krav och principer för stam-, distributions- och accessnät skiljer sig avseende redundans, nodstruktur, robusthet och konsekvens vid avbrott.

Vid bidragsfinansierad utbyggnad måste krav i enlighet med bidragsgivarens anvisningar uppfyllas.

Grovprojekteringen ska tydligt redovisa vilken nättopologi respektive del av nätet tillhör och vilka arkitekturprinciper som tillämpas:

- Fastställ den definitiva principiella topologin:
 - nationella och regionala nät
 - distributionsnät
 - anslutningsnät
 - accessnät
- Fastställ principer för nätets redundans.
- Fastställ nödvändiga nodpunkter och funktionella anslutningar.

5.1.2 Kartmaterial och stråkplanering

- Ta fram lägeskarta med preliminära stråk, inklusive schaktzoner.
- Identifiera alternativa sträckningar vid hinder.
- Fastställa var kanalisation och brunnar är lämpliga att placera.

5.1.3 Kabel- och kanalisationsplanering

- Upprätta preliminära kabelritningar med fiberantal per kabel.
- Upprätta preliminära kanalisationsritningar.
- Bedöm behov av:
 - mikrorör kontra huvudrör
 - brunnar, markskåp och fördelningspunkter
- Upprätta översiktliga mängdberäkningar.

5.1.4 RSA och robusthetsbedömning

- Uppdatera RSA med identifierade risker, beroenden och kritiska punkter.
- Identifiera stråk som kräver särskilda skyddsåtgärder.

- Bedöm återställningstid vid avbrott.

5.1.5 Bygglövs- och tillståndsfrågor

Projektören ska i grovprojekteringen identifiera och sammanställa samtliga bygglovs-, tillstånds- och samrådsfrågor som kan påverka projektets genomförande, tidplan eller kostnad.

Detta ska minst omfatta:

- identifiering av berörda väghållare (kommunal, statlig, enskild),
- identifiering av erforderliga markupplåtelser, servitut och REV-nummer,
- identifiering av tillstånd för passage av väg, järnväg, vattendrag och andra hinder,
- identifiering av behov av tillstånd och/eller samråd avseende biotoper, natur- och kulturmiljö, strandskydd eller andra miljöintressen,
- bedömning av om bygglov kan krävas för markskåp, tekniska byggnader eller site.

Osäkerheter ska hanteras genom tidig dialog med berörda myndigheter eller markägare. Resultatet ska ligga till grund för tidsplan, riskbedömning och beslut vid BP 3.

5.1.6 Bedömning av sitepåverkan (fördjupning)

Projektören ska nu göra en mer detaljerad bedömning av sitefrågan:

- Är befintlig site tillräcklig avseende utrymme, kraft, kyla och tillgänglighet?
- Krävs mindre anpassningar för att ta emot nya fiberstammar?
- Krävs ny site baserat på tekniska krav, avstånd eller redundansprinciper?
- Är sitefrågan helt irrelevant (exempel: anslutning till befintlig stam utan nodpunkt)?

Resultatet ska klassas som:

1. Ingen site berörs - avslutas
2. Befintlig site påverkas - hanteras i 7.2 kap. 11
3. Ny site krävs - projektering initieras enligt 7.2 kap. 4-7

5.1.7 Tidsplan och budgetunderlag

- Upprätta realistisk tidplan för hela projektet.
- Uppdatera kostnadsbedömning baserat på mängd och tillståndsbedömning.

5.1.8 Resultat av grovprojektering

Projektören ska leverera:

- komplett principiell topologi
- karta över planerade stråk
- preliminära kabel- och kanalisationsritningar
- uppdaterad RSA

- bedömning av sitepåverkan
- uppdaterad budget
- rekommendation om projektering/upphandling

BP 3 - Godkänd grovprojektering

6. Detaljprojektering

Syfte

Detaljprojekteringen ska ta fram alla tekniska handlingar som krävs för byggnation vid utförandeentreprenad (AB) och granska entreprenörens detaljprojektering vid totalentreprenad (ABT). Detta steg omfattar endast siteprojekt om BP 3 fastställt att sitefrågan är relevant.

Åtgärderna i detaljprojekteringen ska ses som en sammanhållen helhet och behöver inte genomföras i strikt kronologisk ordning. Arbetsordningen ska anpassas efter projektets förutsättningar, tillståndsprocesser och externa beroenden.

Projektören ska säkerställa att förutsättningar såsom markavtal, väghållartillstånd och godkända sträckningar är verifierade innan slutliga kabel- och bygghandlingar fastställs, för att undvika omprojektering och förseningar i byggskedet.

6.1 Åtgärder vid detaljprojektering

6.1.1 Projektering av kanalisation och sträckor

- Detaljplanera alla rörstråk, inklusive djup, metod, hinder och korsningar.
- Ange schaktbredd, täckningshöjd och markeringsmaterial.
- Fastställ placering av brunnar, fördelningspunkter, markskåp och stolpar.
- Ta fram tydliga sektioner och detaljritningar.

Projektören ska säkerställa att erforderliga tillstånd och avtal är identifierade och hanterade för samtliga projekterade sträckor, inklusive:

- tillstånd från berörda väghållare,
- markupplåtelse, servitut och REV-nummer,
- tillstånd och/eller samråd för passage av vattendrag, biotoper och miljö känsliga områden.

Projekteringen ska baseras på godkända eller verifierade sträckningar. Om tillstånd ännu inte är beviljade ska detta tydligt framgå av handlingarna.

6.1.2 Projektering av fiberkablar och skarvning

- Upprätta slutliga kabelritningar och fiberantal på varje delsträcka.
- Ta fram slutlig skarvplan per brunn, markskåp och site.
- Fastställa ODF-panelkort, fiberadressering och märkning.
- Verifiera dämpningsbudget mot verkliga längder och komponenter.

6.1.3 Förläggningsteknik och material

- Fastställ rörtyper, dimensioner och antal per stråk.
- Ange förläggningsteknik (schakt, plöjning, styrd borrhål etc.).

- Upprätta specifikationer för brunnar, skåp, märkning och kabelskydd.

6.1.4 Dokument och planer

- Upprätta bygghandlingar och tekniska specifikationer.
- Fastställa arbetsmiljöplan, miljöplan och trafikanordningsplan.
- Ta fram kontrollplaner för byggskedet.

6.1.5 Samordning med site (endast vid behov)

Om site berörs enligt BP 3 ska projektören:

- säkerställa att rördragningar och genomföringar matchar sites layout,
- ta hänsyn till avstånd, kabeltrånga utrymmen och brandskydd,
- samordna kraft, jordning och fiberdragning mot ODF.

BP 4 - Godkänd detaljprojektering

7. Upphandla byggnation

Syfte

Att säkerställa att nätet upphandlas och byggs enligt fastställda krav, standarder och säkerhetsbestämmelser. Site ingår endast om BP 3 och BP 4 har fastställt att projektet omfattar siteåtgärder.

7.1. Upphandlingsform

- Delad entreprenad
- Generalentreprenad
- Samordnad generalentreprenad

7.2 Entreprenadform

- Utförandeentreprenad (AB) → bygghandlingar ska vara klara.
- Totalentreprenad (ABT) → funktionskrav ska vara tydliga.

7.3 Åtgärder för upphandling

7.3.1 Förberedelser

- Säkerställ att mängdförteckningar och ritningar är kompletta.
- Fastställ om upphandling omfattar enbart nät eller även site.
- Säkerställ alla förutsättningar för markavtal och tillstånd.

7.3.2 Förfrågningsunderlag (FU)

Vid utförandeentreprenad (AB):

- administrativa föreskrifter (AF)
- fullständiga bygghandlingar (ritningar, tekniska beskrivningar, tillstånd)
- mängdförteckningar
- arbetsmiljö- och miljökrav
- RSA-krav, inklusive:
 - krav på entreprenörens medverkan i riskreducerande åtgärder,
 - krav på att identifierade risker beaktas i planering och genomförande,
 - krav på rapportering av avvikelser som påverkar riskbilden.
- dokumentationskrav
- eventuella sitehandlingar (endast om projektet omfattar siteåtgärder)

Förfrågningsunderlaget ska innehålla eller hänvisa till samtliga kända tillstånd, markavtal och samråd som påverkar entreprenadens genomförande.

Om tillstånd, markavtal eller samråd ännu inte är beviljade ska detta tydligt framgå i förfrågningsunderlaget.

Förfrågningsunderlaget ska ange:

- vilka tillstånd som saknas,
- hur dessa påverkar tidplan och genomförande,
- om entreprenören eller beställaren ansvarar för ansökan,
- hur risk och eventuella kostnadskonsekvenser hanteras i entreprenaden.

Vid totalentreprenad (ABT):

- administrativa föreskrifter (AF)
- funktions- och prestandakrav för nätet (rambeskrivning, teknisk beskrivning)
- tekniska principer och randvillkor
- krav på robusthet, redundans och säkerhet
- arbetsmiljö- och miljökrav
- RSA-krav, inklusive:
 - krav på entreprenörens medverkan i riskreducerande åtgärder,
 - krav på att identifierade risker beaktas i planering och genomförande,
 - krav på rapportering av avvikelser som påverkar riskbilden.
- dokumentationskrav
- eventuella funktionskrav för site (endast om aktuellt)

Vid ABT ska inga bygghandlingar eller mängdförteckningar ingå i FU annat än som orienterande underlag, om inte annat uttryckligen anges.

Tydlig ansvarsfördelning i förfrågningsunderlag

Förfrågningsunderlaget ska tydligt ange vilken entreprenadform som tillämpas samt vilken status handlingar och uppgifter har.

Vid utförandeentreprenad (AB) ska bygghandlingar och mängder vara kontraktshandlingar.

Vid totalentreprenad (ABT) ska handlingar som bifogas som orienterande underlag tydligt märkas som icke kontraktshandlingar.

Förfrågningsunderlaget ska vidare tydliggöra ansvarsfördelning avseende tillstånd, projektering, verifiering och dokumentation.

7.3.4 Avtal och BP 5

- Avtal tecknas med entreprenör.
- Site ingår endast om det framgår av FU.

8. Genomföra

Syfte:

Genomförandefasen ska säkerställa att fibernätet byggs enligt fastställda handlingar, krav på robusthet och säkerhet samt med full spårbarhet inför överlämning till drift.

8.1 Förutsättningar inför byggstart

Innan byggnation påbörjas ska följande vara säkerställt:

- avtal är tecknat (**BP 5**),
- erforderliga tillstånd, markavtal och samråd är beviljade eller hanterade enligt avtal,
- arbetsmiljöplan är upprättad och BAS-U utsedd,
- trafikordningsplaner (TA) är godkända där så krävs,
- uppstartsmöte är genomfört med berörda nyckelpersoner,
- anvisningsärenden i Ledningskollen är skapade inför markarbeten,
- byggstart är anmäld till berörda markägare och tillståndsinstanser.

8.2 Genomförande av entreprenad

Byggnation ska genomföras i enlighet med:

- kontraktshandlingar,
- godkända bygghandlingar eller funktionskrav,
- Robust fiber,
- gällande lagar, tillstånd och arbetsmiljökrav.

Entreprenören ansvarar för att:

- etablera arbetsplats enligt gällande tillstånd,
- utföra schakt, förläggning, kabeldragning, skarvning och terminering enligt handlingar,
- genomföra erforderliga mätningar och egenkontroller,
- dokumentera utfört arbete löpande, inklusive foton och dagbok,
- hantera ändringar och avvikelser enligt avtal (ÄTA).

Hantering av ändringar, tillägg och avgående arbeten (ÄTA)

Vid genomförande av entreprenaden ska hantering av ändringar, tillägg och avgående arbeten (ÄTA) ske enligt fastställd och spårbar process. Syftet är att säkerställa tydlighet, rättssäkerhet och korrekt ekonomisk reglering.

Följande principer ska tillämpas:

- Alla ÄTA-arbeten ska initieras genom skriftlig underrättelse från entreprenören till beställaren.
- Underrättelsen ska lämnas via överenskommen kommunikationskanal, exempelvis:
 - förutbestämd e-postadress, eller
 - projektportal eller ärendehanteringssystem, om sådant används i projektet.
- Underrättelsen ska tydligt beskriva:
 - orsaken till ändringen,
 - teknisk omfattning,
 - konsekvens för tid, kostnad och funktion,
 - hänvisning till berörda handlingar eller förutsättningar.
- Beställaren ska besvara underrättelsen inom överenskommen tid, varvid underrättelsen:
 - godkänns,
 - avslås, eller
 - begärs kompletterad.
- Först efter skriftligt godkännande får ÄTA-arbete utföras, om inte annat följer av tvingande säkerhets- eller driftsskäl enligt avtal.
- Muntliga underrättelser eller muntliga överenskommelser ska inte anses giltiga och får inte ligga till grund för ÄTA-reglering.
- Samtliga godkända ÄTA ska dokumenteras och regleras enligt avtalade ekonomiska principer och redovisas samlat vid reglering.

8.3 Genomförande, kontroller och besiktning

Under och efter genomförandet ska:

- egenkontroller utföras och dokumenteras,
- normerande kontroller och eventuella delbesiktningar genomförs,
- slutbesiktning utföras med tillhörande dokumentationsgranskning,
- inmätning och relationshandlingar levereras enligt avtal,
- slutrapport och klarrapportering genomförs.

BP 6 - Godkänd slutbesiktning och överlämning till drift.

Anm. BP 6 är en gemensam beslutspunkt som beskrivs i både kapitel 8 och 9 ur olika perspektiv. I kapitel 8 avser BP 6 godkänd slutbesiktning av entreprenaden, medan BP 6 i kapitel 9 avser att dokumentation är komplett och att anläggningen är överlämnad till drift. BP 6 anses uppnådd först när båda dessa delar är genomförda.

9. Dokumentera

Syfte:

Säkerställa att anläggningen är fullständigt dokumenterad och spårbar för drift och förvaltning.

9.1 Dokumentation och överlämning till drift

- Samla och kvalitetssäkra dokumentation, till exempel GIS-data, fiberprotokoll, foton, ODF-scheman.
- Säkerställa att dokumentationen följer Robust fibers riktlinjer och beställarens krav.
- Registrera nya sträckor, siter och intresseområden i Ledningskollen.
- Leverera dokumentationen, inklusive alla tillstånd, markavtal, mätprotokoll och egenkontroller, i överenskommen struktur och format till beställaren.
- Alla dokument ska finnas tillgängliga i dokumentationssystem.
- Överlämna anläggningen med komplett dokumentation till driftorganisationen.

BP 6: Godkänd slutbesiktning och överlämning till drift.

Anm. BP 6 är en gemensam beslutspunkt som beskrivs i både kapitel 8 och 9 ur olika perspektiv. I kapitel 8 avser BP 6 godkänd slutbesiktning av entreprenaden, medan BP 6 i kapitel 9 avser att dokumentation är komplett och att anläggningen är överlämnad till drift. BP 6 anses uppnådd först när båda dessa delar är genomförda.

10. Driva

Syfte:

Drift och förvaltning av anläggningen ska genomföras på ett sätt som upprätthåller driftsäkerhet, kvalitet och spårbarhet.

10.1 Åtgärder för driva

- Etablera rutiner för övervakning, felavhjälpning och förebyggande underhåll.
- Upprätta serviceavtal med definierade inställetider och ansvarsfördelning.
- Dokumentera och kommunicera planerade åtgärder och uppgraderingar.
- Hantera tillkommande sträckor och kunder; uppdatera GIS- och avtalsregister.
- Hålla dokumentation aktuell vid varje förändring.
- Förvalta servitut, hyres- och driftavtal, inklusive uppföljning av giltighet och villkor.
- Revidera riskanalysen årligen eller vid större förändringar i nätet.
- Besvara ärenden i Ledningskollen enligt upprättade rutiner.

11. Förändringsarbete i befintlig anläggning

Med förändringsarbete i befintlig anläggning avses alla åtgärder som genomförs i ett redan driftsatt fibernät och som kan påverka nätets funktion, kapacitet, struktur, robusthet eller säkerhet.

Begreppet omfattar bland annat:

- kapacitetsförstärkning,
- omstrukturering av nätets topologi eller redundans,
- anslutning av nya sträckor, noder eller kunder till befintligt nät,
- tekniska förändringar till följd av teknikskifte eller nya krav.

Samtliga förändringsarbeten ska planeras, riskbedömas, genomföras och dokumenteras enligt samma grundläggande process och krav som nybyggnation, inklusive tillämpning av risk- och sårbarhetsanalys (RSA), dokumentationskrav och beslutspunkter enligt detta dokument.

Krav och tillämpning genom hela processen

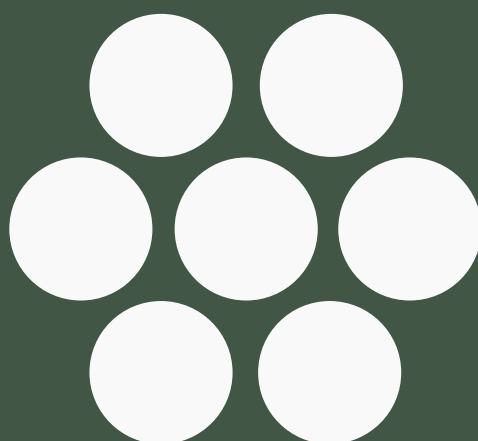
- **Idé- och förstudiefas:** Förändringen initieras som ett *planerat förändringsärende*. En inledande risk- och sårbarhetsanalys (RSA) ska genomföras för att bedöma påverkan på tillgänglighet, integritet och konfidentialitet.
- **Grovprojektering:** Tekniska lösningar ska utformas med fokus på robusthet och redundans. RSA uppdateras och kompletteras med bedömning av hot, beroenden och återställningsförmåga.
- **Detaljprojektering:** Slutlig teknisk design granskas ur *säkerhetsperspektiv*. Förändringen ska dokumenteras i *ändrings- och säkerhetsprotokoll* kopplat till nätets tillgångsregister.
- **Upphandling:** Förfrågningsunderlag ska innehålla krav på entreprenörens säkerhetsrutiner, incidenthantering, personalbehörighet och dokumentation enligt Relevanta lagrum
- **Genomförande:** Arbetet utförs under kontrollerade former med test av lösningar för återställning, loggning av påverkan och incidentrapportering enligt Relevanta lagrum.
- **Dokumentation:** All förändringsdokumentation hanteras i enlighet med Relevanta lagrum, inklusive uppdaterad RSA, verifieringsresultat och godkännande från säkerhetsansvarig.
- **Drift och förvaltning:** Efter avslutat arbete ska förändringen följas upp och RSA revideras. Erfarenheter dokumenteras i nätägarens process för *kontinuerlig förbättring* enligt Relevanta lagrum.

Syftet är att säkerställa att varje förändring i befintligt nät genomförs **kontrollerat, spårbart och med bibehållen säkerhetsnivå** i enlighet med gällande lagstiftning.

Anvisning för robust fiber

Underbilaga 7.2 Förläggningsprojekt site

Version 1.8

Anvisning för robust fiber

Underbilaga 7.2. Förläggningsprojekt site

Version 1.8

Innehåll

1. Inledning	5
2. Tillämpning och principer.....	6
2.1 Tillämpning	6
2.2 Grundläggande princip.....	6
2.3 Normering mot Bilaga 4 - Robust site och nod	6
3. Indata och samordning med nätprojektering..	7
4. Projekteringsprocess - översikt.....	8
5. Förstudie - site	9
5.1 Syfte.....	9
5.2 Åtgärder	9
5.3 Resultat.....	9
6. Grovprojektering	10
6.1 Syfte.....	10
6.2 Åtgärder	10
6.3 Resultat.....	10
7. Detaljprojektering	11
7.1 Syfte.....	11
7.2 Krav	11
8. Upphandling av siteanläggning	12
8.1 Syfte.....	12
8.2 Krav på förfrågningsunderlag	12
9. Genomförande	13
10. Dokumentation och överlämning.....	14
10.1 Dokumentation.....	14
10.2 Överlämning till drift.....	14
11. Ansvarsfördelning vid olika entreprenadformer.....	15

11.1 Utförandeentreprenad (AB).....	15
11.2 Totalentreprenad (ABT).....	15
11.3 Gemensamt ansvar.....	15

1. Inledning

Denna underbilaga beskriver projektering, upphandling, genomförande, dokumentation och överlämning av siteanläggningar för aktiv utrustning i kommunikationsnät.

Underbilaga 7.2 omfattar hela processen från initiering till driftsatt och dokumenterad siteanläggning och syftar till att säkerställa att siteen uppfyller krav på funktion, robusthet, driftsäkerhet och säkerhet enligt Robust Fiber och relevanta lagrum.

Med *förlägningsprojekt site* avses i denna underbilaga hela genomförandet av en siteanläggning, inklusive förstudie, projektering, upphandling, byggnation, dokumentation och överlämning till drift. Begreppet avser inte enbart mark- eller kabelförläggning utan hela den samordnade processen för etablering eller förändring av en site.

Underbilagan gäller **oavsett vald entreprenadform**.

2. Tillämpning och principer

2.1 Tillämpning

Underbilaga 7.2 ska tillämpas vid:

- etablering av ny site,
- förändring, ombyggnad eller anpassning av befintlig site.

Den gäller oavsett om siteprojektet genomförs som ett fristående projekt eller som del av ett större nätprojekt.

Vid projektering, upphandling och genomförande av siteanläggningar med krav på förhöjd säkerhet ska, utöver kraven i Bilaga 4 – Robust site och nod, även anvisningarna för *Anläggningar med förhöjd säkerhet - Bilaga 1 – Robust site för samhällsviktig digital infrastruktur tillämpas.*

2.2 Grundläggande princip

När beslut om site har fattats enligt Underbilaga 7.1 är sitens behov, funktionella roll och koppling till nätet fastställda. Siteprojektering och upphandling ska därefter genomföras enligt denna underbilaga utan att valet av entreprenadform påverkar kravbild, projekteringssteg eller beslutspunkter.

Entreprenadform påverkar endast ansvarsfördelning och tidpunkt för detaljprojektering, inte vilken projektering som ska genomföras eller vilket resultat som krävs.

När projektering av siteanläggning utförs som konsultuppdrag åt beställaren ska uppdraget bedrivas i enlighet med ABK 09 i tillämpliga delar, i linje med de principer som anges i Underbilaga 7.1.

2.3 Normering mot Bilaga 4 – Robust site och nod

Underbilaga 7.2 reglerar processen för projektering, upphandling, genomförande, dokumentation och överlämning av siteanläggningar.

Samtliga siteanläggningar som projekteras och genomförs enligt denna underbilaga ska minst uppfylla minimikraven i Anvisningar för Robust fiber, Bilaga 4 – Robust site och nod.

Bilaga 4 utgör därmed kravgrund för teknisk utformning av site och nod, medan denna underbilaga beskriver hur kraven ska säkerställas, verifieras och dokumenteras genom projektets olika skeden.

Eventuella avvikelser från minimikraven i Bilaga 4 ska riskbedömas, dokumenteras och godkännas inom ramen för projekteringen enligt denna underbilaga.

När *Anläggningar med förhöjd säkerhet - Bilaga 1 – Robust site för samhällsviktig digital infrastruktur* är tillämplig utgör även denna bilaga kravgrund för den tekniska utformningen, med kravskärpningar enligt fastställd säkerhetsnivå.

3. Indata och samordning med nätprojektering

Vid initiering av siteprojektering ska även drift- och förvaltningsperspektivet beaktas, inklusive krav på standardisering av tekniska lösningar och utrustning (t.ex. klimatanläggning, reservkraft, passersystem och stativ), i syfte att minimera variationer i nätet och underlätta långsiktig drift, underhåll och kompletteringar.

När siteprojektering initieras ska följande indata från Underbilaga 7.1 finnas tillgängliga:

- beslut om att site ska etableras eller förändras,
- sitens funktionella roll i nätets topologi,
- krav på kapacitet, redundans och tillgänglighet,
- preliminära krav på fiberanslutningar och stråk,
- inledande risk- och sårbarhetsanalys (RSA).

Siteprojektering ska genomföras i nära samordning med nätprojekteringen för att säkerställa att site- och nätlösning utgör en sammanhållen, robust och driftsäker helhet.

4. Projekteringsprocess - översikt

Projekteringen av en siteanläggning följer alltid samma huvudsteg:

- Förstudie (site)
- Grovprojektering
- Detaljprojektering
- Upphandling
- Genomförande
- Dokumentation
- Överlämning till drift

Processen i detta kapitel är normerande och gäller oavsett entreprenadform. Entreprenadform påverkar inte ordning, innehåll eller krav på projekteringsstegen.

5. Förstudie - site

5.1 Syfte

Syftet med förstudien är att fastställa grundläggande förutsättningar för siteanläggningen och skapa underlag för grovprojektering.

5.2 Åtgärder

Förstudien ska omfatta:

- verifiering av sitebehov enligt beslut i Underbilaga 7.1,
- bedömning av lämplig sitetyp,
- analys av placeringsalternativ,
- bedömning av anslutningsförutsättningar för fiber och el,
- översiktlig bedömning av bygglov och tillstånd,
- bedömning av om åtgärden är bygglovspliktig samt identifiering av eventuella andra tillståndskrav,
- bedömning av bygglovsprocessens komplexitet, särskilt vid placering inom detaljplanerat område, inklusive behov av planändring, samråd och berörda sakägare,
- översiktlig uppskattning av tidsåtgång för bygglovs- och tillståndsprcessen som underlag för fortsatt projektering och tidplan,
- preliminär RSA med fokus på fysisk säkerhet, beroenden och tillgänglighet,
- översiktlig kostnadsbedömning.

Klassificering, driftsäkerhet och kraftförsörjning

- I förstudien ska sitens funktion och betydelse bedömas ur ett säkerhets- och driftsäkerhetsperspektiv i enlighet med gällande lagstiftning om cybersäkerhet samt tillämpliga föreskrifter och vägledningar från ansvarig tillsynsmyndighet.
- Bedömningen ska omfatta:
 - befintliga aktiva anslutningar i siten,
 - planerade anslutningar vid fullt utbyggd site,
 - sitens förväntade funktion och betydelse i nätet vid färdigställande,
 - behov av avbrottsfri kraft, reservkraft och redundans baserat på sitens roll, tillgänglighetskrav och konsekvens vid avbrott.

5.3 Resultat

Förstudien ska resultera i ett tillräckligt beslutsunderlag för att grovprojektering ska kunna inledas.

6. Grovprojektering

6.1 Syfte

Grovprojekteringen syftar till att fastställa sitens funktionella och tekniska huvudlösning samt skapa ett underlag som låser kravbilden inför upphandling.

Grovprojektering är ett obligatoriskt steg.

6.2 Åtgärder

Grovprojekteringen ska minst omfatta:

- fastställande av sitetyp och placering,
- fastställande av teknisk principlösning,
- övergripande krav på kraft, reservkraft, kyla och ventilation,
- krav på fysisk säkerhet och områdesskydd,
- fastställande av anslutningspunkter för fiber och el,
- preliminära layouter och utrymmesbehov,
- samordning med nätets topologi och redundansprinciper,
- genomförande och uppdatering av RSA,
- kostnads- och tidsbedömning.

6.3 Resultat

Grovprojekteringen ska resultera i:

- fastställd funktion och utformning av siten,
- tydliga funktions- och robusthetskrav,
- underlag för upphandling,
- underlag för bygglov och tillstånd.

7. Detaljprojektering

7.1 Syfte

Obligatoriskt moment

Detaljprojektering är ett obligatoriskt moment i förläggningsprojekt site. Den får inte utelämnas, förenklas eller ersättas av tekniska beslut i genomförandeskedet. Kompletta och godkända bygghandlingar ska alltid finnas framtagna innan byggstart.

Syftet med detaljprojekteringen är att säkerställa att kompletta bygghandlingar tas fram för siteanläggningen.

7.2 Krav

Detaljprojekteringen ska resultera i:

- bygg- och installationsritningar,
- tekniska lösningar för el, kraft, reservkraft, kyla och ventilation,
- lösningar för fiberanslutning och kabelvägar,
- lösningar för fysisk säkerhet och övervakning,
- märkningsstandarder och dokumentationskrav,
- uppdaterad RSA.

Detaljprojektering ska vara granskad och godkänd innan byggstart.

8. Upphandling av siteanläggning

8.1 Syfte

Syftet med upphandlingen är att teckna avtal med entreprenör som kan genomföra byggnation och installation av siteanläggningen i enlighet med fastställda krav.

8.2 Krav på förfrågningsunderlag

Förfrågningsunderlaget ska minst innehålla:

- fastställda funktionskrav,
- krav på robusthet och tillgänglighet,
- säkerhets- och RSA-krav,
- krav på dokumentation och digital leverans,
- krav på samordning med nätet,
- krav på testning, verifiering och besiktning.

Upphandlingen får inte introducera nya tekniska beslut.

När siteåtgärder är en direkt följd av nätprojektet ska dessa, där det är lämpligt, ingå i samma upphandling som nätentreprenaden och inte upphandlas som ett separat projekt.

9. Genomförande

Siteanläggningen ska byggas och installeras enligt godkända handlingar och fastställda krav.

Genomförandet ska omfatta:

- planering av driftpåverkande arbeten,
- installation av tekniska system,
- egenkontroller och kvalitetskontroller,
- testning och verifiering av funktion, redundans och säkerhet,
- slutbesiktning.

Hantering av ändringar, tillägg och avgående arbeten (ÄTA)

Ändringar, tillägg och avgående arbeten som uppstår under genomförandet av siteanläggningen ska hanteras enligt en skriftlig och spårbar process.

Samtliga ÄTA ska initieras genom skriftlig underrättelse från entreprenören till beställaren via överenskommen kommunikationskanal. Muntliga underrättelser eller överenskommelser ska inte anses giltiga.

ÄTA-arbeten får utföras först efter skriftligt godkännande från beställaren, om inte annat följer av avtal eller tvingande säkerhets- eller driftsskäl.

Hantering och reglering av ÄTA ska ske enligt samma principer som anges i Underbilaga 7.1, kapitel 8.2.

10. Dokumentation och överlämning

10.1 Dokumentation

Dokumentationen ska omfatta:

- relationshandlingar,
- uppdaterad RSA,
- testprotokoll, testprotokoll ska redovisa genomförda tester och verifiera att siteanläggningen uppfyller ställda krav. Omfattning och innehåll i testerna ska ske enligt krav i förfrågningsunderlag och/eller Teknisk Beskrivning.
- märkningsunderlag, *inklusive fastställd märkningsprincip och relationsredovisning av all fysisk märkning i site, såsom rack, ODF, fiberportar, kablar och anslutningar, med spårbar koppling till ODF-scheman, fiberscheman och nät-/GIS-dokumentation.*
- drift- och underhållsinstruktioner.

Dokumentationen ska levereras digitalt och vara anpassad för drift och förvaltning.

10.2 Överlämning till drift

Överlämning ska ske först när siteanläggningen är godkänd, dokumenterad och verifierad enligt fastställda krav. Godkänd slutbesiktning,

11. Ansvarsfördelning vid olika entreprenadformer

11.1 Utförandeentreprenad (AB)

Vid utförandeentreprenad ansvarar beställaren för detaljprojektering. Entreprenören utför byggnation och installation enligt beställarens handlingar.

11.2 Totalentreprenad (ABT)

Vid totalentreprenad ansvarar entreprenören för detaljprojektering. Beställaren ansvarar för att fastställa funktionskrav samt för granskning och godkännande av detaljprojekteringen innan byggstart.

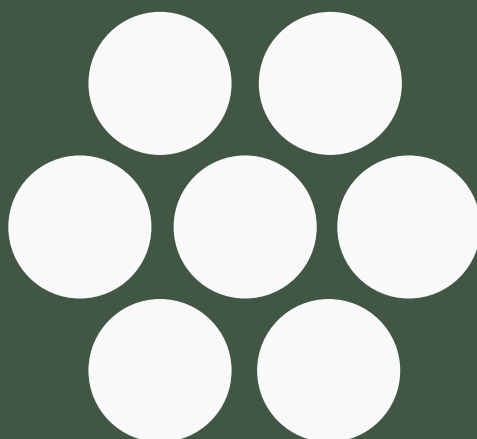
11.3 Gemensamt ansvar

Oavsett entreprenadform ansvarar beställaren för att sitens funktion, kravbild, robusthetsnivå och säkerhetskrav är korrekt fastställda innan upphandling.

Anvisning för robust fiber

Bilaga 7. Anläggningsprojektering

Version 1.8

Anvisning för robust fiber

Bilaga 7. Anläggningsprojektering

Version 1.8

Innehåll

1. Anläggningsprojektering.....	4
2. Referensmaterial	5
2.1 Relevanta lagrum och föreskrifter	5
2.2 Anvisningar och vägledningar.....	5
3. Projekteringsprocess - övergripande styrning .	6
3.1 Processer	6
3.2 Projektroller	6
4. Beslutspunkter (BP)	8
5. Tillämpning av Underbilaga 7.1 och 7.2.....	9
6. Upphandling och entreprenadform	9
7. Dokumentation, drift och förändringshantering	10

1. Anläggningsprojektering

Syftet med denna bilaga är att utgöra huvuddokument och ett sammanhållande ramverk för projektering, upphandling, genomförande, dokumentation och överlämning av robusta och driftsäkra fiberanläggningar. Bilagan binder samman **Underbilaga 7.1 - Förlägningsprojekt fiberanläggning** och **Underbilaga 7.2 - Förlägningsprojekt site** och säkerställer en enhetlig process från idé till driftsatt och dokumenterad anläggning.

Bilagan ska tillämpas av stadsnät, nätägare, entreprenörer och konsulter vid nybyggnation, utbyggnad och förändringsarbete i befintliga nät. Innehållet är normerande på process- och ansvarsnivå och kompletteras av detaljerade krav i respektive underbilaga.

Arbetet delas upp i två huvuddelar:

- **Förlägningsprojekt fiberanläggning (Underbilaga 7.1)** - planering, dimensionering och utformning av passiv infrastruktur såsom kanalisation, fiberkablar, skarv- och spridningspunkter, anslutningspunkter samt inmätning och dokumentation.
- **Förlägningsprojekt site (Underbilaga 7.2)** - utformning, projektering och genomförande av siter och teknikutrustning för aktiv utrustning, inklusive kraft, reservkraft, klimat, fysisk säkerhet, övervakning och åtkomst.

Tillsammans utgör bilagorna en helhetsmodell som uppfyller krav på robusthet, tillgänglighet, säkerhet, spårbarhet och långsiktig förvaltningsbarhet.

Utöver denna bilaga och tillhörande underbilagor kan beställaren tillämpa lokala eller beställarspecifika tekniska föreskrifter. Sådana föreskrifter utgör kompletterande krav och får inte ändra projekteringsprocess, beslutspunkter eller ansvarsfördelning enligt denna bilaga.

2. Referensmaterial

2.1 Relevanta lagrum och föreskrifter

- LEK (SFS 2022:482) - Lagen om elektronisk kommunikation
- Cybersäkerhetslagen (SFS 2025:1506)
- PTS/MCF xxxxxx
- Plan och bygglagen (PBL)
- Boverkets Byggregler (BBR)
- Miljöbalken
- Ledningsrättslagen
- Elsäkerhetslagen
- Arbetsmiljölagen

2.2 Anvisningar och vägledningar

- Robust fiber - särskilt Bilaga 2 (Robusta nät) och Bilaga 4 (Robust site och nod)
- Anläggningar med förhöjd säkerhet - Bilaga 1 och 2 (om tillämpligt)
- AMA Anläggning, AMA EI
- SS-EN 50173-6, EN 50600
- ITU-T G.652D, G.657A

3. Projekteringsprocess - övergripande styrning

3.1 Processer

Bilaga 7 är normerande för **process, beslutspunkter och ansvar**, medan Underbilaga 7.1 och 7.2 är normerande för **innehåll och krav** inom respektive teknikområde.

Bilaga 7 anger när respektive underbilaga ska tillämpas men ersätter inte kraven i dessa.

Projekteringsprocessen omfattar följande huvudsteg:

1. Idé och initiering
2. Förstudie
3. Grovprojektering
4. Detaljprojektering
5. Upphandling
6. Genomförande
7. Dokumentation och överlämning till drift

Processen är gemensam för nät- och siteprojekt. **Siteprojektering initieras endast om beslut i förstudie eller grovprojektering fastställer att site berörs.**

3.2 Projektroller

Beställaren ansvarar för att projektet är organiserat med tydligt definierade roller, ansvar och befogenheter. Styrande roller har mandat att fatta beslut vid beslutspunkter (BP), medan övriga roller ansvarar för beredning, genomförande och uppföljning.

Följande roller kan förekomma i projekt som omfattas av denna bilaga. Alla roller behöver inte ingå i varje projekt, men samtliga ansvarsområden ska vara tydligt tilldelade och dokumenterade av beställaren.

Samma organisation eller funktion kan inneha flera roller, förutsatt att ansvar och befogenheter är tydligt definierade.

Beställar- och styrande roller (beslutsmandat)

- Beställare
- Projektledare
- Driftsansvarig

Projektering och planering

- Projektör
- Bas P
- Miljöansvarig
- Arbetsmiljöansvarig

Tillstånd och avtal

- Avtalstecknare för markupplåtelse, bygglov och trafikordningsplan (TA)
- Avtalstecknare för material, entreprenad och byggnation

Upphandling

- Upphandlare för material, entreprenad och/eller byggnation

Genomförande

- Utförare av entreprenad-/byggnation
- Bas U
- Miljöansvarig
- Hållbarhetsansvarig
- Kvalitetsansvarig
- Arbetsmiljöansvarig
- Kontrollant för entreprenad och bygg (beställarens kontrollfunktion)

Dokumentation och avslut

- Dokumentationsansvarig
- Besiktningsman

Roller och ansvar ska vara fastställda senast vid beslutspunkt BP 2 och uppdateras vid behov under projektets gång.

4. Besluts punkter (BP)

Följande besluts punkter gäller för samtliga projekt som omfattas av denna bilaga:

- **BP 1 - Startbeslut:** beslut att initiera förstudie.
- **BP 2 - Godkänd förstudie:** beslut att gå vidare till grovprojektering samt preliminär bedömning av sitepåverkan.
- **BP 3 - Godkänd grovprojektering:** fastställande av nätets principiella topologi samt beslut om:
 - ingen site berörs,
 - befintlig site påverkas,
 - förändring av befintlig site krävs, eller
 - etablering av ny site krävs.
- **BP 4 - Godkänd detaljprojektering:** handlingar godkända inför byggstart.
- **BP 5 - För projektets genomförande nödvändiga avtal är tecknade.**
Exempelvis:
 - entreprenad- och/eller totalentreprenadavtal,
 - avtal för projektering (vid separat uppdrag),
 - markupplåtelse, ledningsrätt eller nyttjanderätt,
 - site-/lokalavtal vid ny eller förändrad site.
- **BP 6 - Godkänd slutbesiktning och överlämning till drift.**

Beslut om site enligt BP 3 är styrande för om Underbilaga 7.2 ska tillämpas.

5. Tillämpning av Underbilaga 7.1 och 7.2

- **Underbilaga 7.1** ska alltid tillämpas vid projektering av fiberanläggning.
- **Underbilaga 7.2** ska endast tillämpas när projektet enligt BP 3 innebär förändring eller etablering av site.

Om projektet inte berör site ska detta dokumenteras i förstudie och grovprojektering, och ingen vidare siteprojektering genomförs.

6. Upphandling och entreprenadform

Bilaga 7 är tillämplig för **alla former av projekteringsuppdrag**, oavsett affärs- eller avtalsform. Detta omfattar projektering som genomförs inom ramen för utförandeentreprenad (AB), totalentreprenad (ABT), konsultuppdrag enligt ABK, ramavtal, löpande uppdrag samt projektering i egen regi hos nätägare.

Val av avtals- eller entreprenadform påverkar ansvarsfördelning mellan beställare, projektör och entreprenör, men **påverkar inte kraven på projekteringsprocess, beslutspunkter, dokumentation eller tillämpning av denna bilaga och tillhörande underbilagor.**

Vid utförandeentreprenad (AB) ska detaljprojektering vara fullt genomförd och godkänd innan upphandling.

Vid totalentreprenad (ABT) ska funktions- och robusthetskrav vara fastställda i grovprojekteringen och verifieras genom granskning av entreprenörens detaljprojektering.

När projektering utförs som konsultuppdrag, genom löpande avrop eller i egen regi ska motsvarande projekteringssteg, beslutspunkter och dokumentationskrav tillämpas enligt denna bilaga.

Siteåtgärder som är en direkt följd av nätprojekt ska samordnas med nätets projektering och genomförande, oavsett upphandlings- eller genomförandeform.

När projektering utförs som konsultuppdrag gäller ABK 09 i tillämpliga delar, om inte annat särskilt avtalats.”

7. Dokumentation, drift och förändringshantering

All projektering och genomförande enligt denna bilaga ska resultera i fullständig och spårbar dokumentation anpassad för drift och förvaltning.

Förändringsarbete i befintlig anläggning ska hanteras enligt samma grundläggande process som nybyggnation och omfatta:

- initiering och RSA,
- projektering enligt 7.1 och vid behov 7.2,
- beslutspunkter,
- dokumentation och uppdatering av nät- och tillgångsregister.

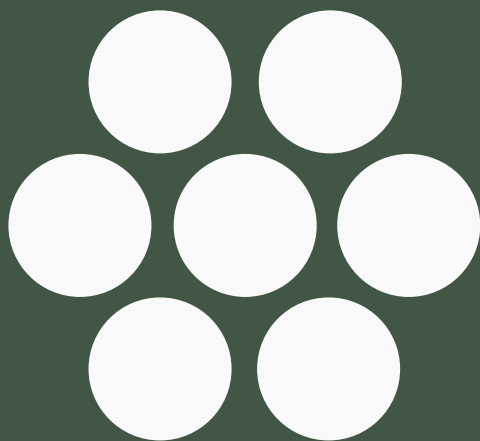
Syftet är att säkerställa att robusthet, säkerhet och tillgänglighet bibehålls genom hela anläggningens livscykel.

Denna bilaga är överordnad Underbilaga 7.1 och 7.2 avseende process och beslut, men inte avseende tekniska detaljkrav.

Anvisning för Robust fiber

Bilaga 8. Ledningskollen

Version 1.8

Anvisning för Robust fiber

Bilaga 8. Ledningskollen

Version 1.8

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
2. Ledningskollen, en översikt.....	5
3. Gå med som Ledningsägare i Ledningskollen.....	6
4. Ledningskollen i fiberutbyggnadsprocessen	7
4.1 Planera.....	7
4.2 Projektera	7
4.3 Genomföra	8
4.4 Dokumentera	9
4.5 Driva	10

1. Inledning

Anvisningen för Ledningskollen utgör en bilaga som kompletterar anvisningarna för förläggning av robusta fibernät. Denna bilaga, bilaga 8 - Ledningskollen i robust fiber, beskriver mer i detalj när, hur och varför Ledningskollen ska användas vid planering, projektering, utbyggnad och förvaltning av fibernät.

Anvisningen består av två delar där den första beskriver krav på nätägaren som ledningsägare i Ledningskollen och vänder sig i första hand till nätägare som inte redan är med i Ledningskollen som ledningsägare.

Den andra delen beskriver om hur Ledningskollens i funktioner används som stöd under hela fiberanläggningsprocessen. Anvisningen kan läsas från början till slut för att få en helhetsbild över Ledningskollens roll genom hela fiberanläggningsprocessen men det går också att läsa ett enskilt avsnitt för att få instruktioner kopplade till en speciell del.

2. Ledningskollen, en översikt

Ledningskollen är en webbtjänst som sedan 2009 både minskar antalet grävskador och underlättar samordning och planering av bygg- och anläggningsprojekt. Ledningskollen gör detta genom att förmedla information mellan de som behöver information om ledningar och annan infrastruktur och de som har information om ledningar och annan infrastruktur.

Den vanligaste användningen av Ledningskollen är inför ett markarbete då ett **ledningsanvisningsärende** görs för att få utsättning eller ledningskartor från berörda ledningsägare så att arbetet kan bedrivas utan att skada befintlig infrastruktur.

Ledningskollen drivs av Post- och Telestyrelsen, PTS och finansieras av PTS, Svenska kraftnät och Trafikverket.

I Ledningskollen skapar användare olika typer av ärenden, se bild nedan. Gemensamt för alla ärenden är att ett geografiskt område anges. Ledningskollen förmedlar ärenden till de ledningsägare som har ledningar eller andra intressen i just det område som ärendet avser. För att Ledningskollen ska veta till vilka ledningsägare ett ärende ska skickas har varje ledningsägare skapat **intresseområden** där de har ledningar och **bevakningsområden** där de är intresserad av framtida utbyggnad. **Ledningskollen har alltså inte information om var alla ledningsägare har sina ledningar**, det har bara den enskilda ledningsägaren och det är också ledningsägaren som skickar svaren till den som skapat ärendet.

För mer allmän information om Ledningskollen, besök gärna Ledningskollens hemsida, www.ledningskollen.se

Ledningskollens olika ärendetyper:

	Välj Ledningsanvisning för att få information om ledningars läge, så att du kan genomföra ditt markarbete utan att skada dessa. Ledningsanvisning är den vanligaste typen av ärende och kallas även kabelanvisning .
	Välj Projektering om du behöver information om befintlig infrastruktur men inte ska utföra något markarbete i närtid. Exempelvis för planering av ett framtida markarbete eller Projektering.
	Välj Samordning när du vill erbjuda andra aktörer grävsamordning i samband med era projekt eller om du vill undersöka möjlighet till framtida samordning
	Välj Samhällsplanering när du arbetar med en detalj- eller översiktsplan för en kommun eller myndighet och vill komma i kontakt med ledningsägare i aktuell kommun.
Ledningskollen och lag (2016:534) om åtgärder för utbyggnad av bredbandsnät	
	Om du som bredbandsutbyggare vill undersöka möjligheter att nyttja annans infrastruktur enligt lag om åtgärder för utbyggnad av bredbandsnät börjar du med att göra ett projekteringsärende
	Om du som nätinnehavare ska publicera ett bygg- och anläggningsprojekt för att möjliggöra samordning för bredbandsutbyggare enligt lag om åtgärder för utbyggnad av bredbandsnät ska du skapa ett samordningsärende.

3. Gå med som Ledningsägare i Ledningskollen

Även om man är ny aktör och ännu inte har någon infrastruktur kan man vara med i Ledningskollen för att ta emot ärende bland annat för att identifiera samordningsmöjligheter. Det ger också möjlighet att skydda kanalisation mm under pågående utbyggnad.

Processen för att gå med i Ledningskollen kan beskrivas i följande steg:

1. Gå in på Ledningskollens hemsida <https://www.ledningskollen.se/Ledningskollen-for-dig> och ta del av den information som gäller din typ av verksamhet
2. Ta kontakt med Ledningskollens användarstöd och meddela att organisationen ska gå med i Ledningskollen, se sidan [Gå med i Ledningskollen](#).
3. Användarstöd skickar ut en länk till ett formulär för att samla in information om er organisation. Exempelvis om ni är ledningsägare eller blivande ledningsägare. Användarstöd skickar också ut **Ledningskollens användarvillkor** som nätägaren ska godkänna innan organisationen kan aktiveras.
4. Ni fyller i formuläret och användarstöd skapar er organisation i Ledningskollen. Därefter skapar ni de användare som ska arbeta i Ledningskollen för er organisation.
5. I nästa steg skapar ni intresseområden och bevakningsområden för er organisation och anger vilken eller vilka typer av infrastruktur som organisationen har. Ni kan också skapa fler användare med olika roller (ledningsägare admin, svarare och frågare). När all information är inlagd kommer Ledningskollens användarstöd kontakta er för ett aktiveringssamtal. Vid aktiveringssamtalet kontrollerar användarstöd att informationen verkar korrekt och ger förklaringar till viktiga inställningar och val.
6. När aktiveringssamtalet är genomfört och ni har skickat in undertecknade användarvillkor aktiverar Användarstöd er organisation. Ni kommer nu att få ärenden som berör era intresse- eller bevakningsområden.

När man är med i Ledningskollen ska man följa [Ledningskollens användarvillkor](#) som bland annat inkluderar att:

- Tillse att intresseområden minst täcker ledningsnätet. Se avsnitt dokumentera och drifta nedan. Intresseområden kan skapas och ändras från Ledningskollen webb genom att rita i Ledningskollen, ladda upp GIS- eller CAD-filer, med hjälp av ledningsägarmodulen eller genom att använda Ledningskollens API.
- Hålla övriga inställningar uppdaterade och aktuella.
- Svara snabbt och korrekt på inkommande ärenden.

4. Ledningskollen i fiberutbyggnadsprocessen

I detta avsnitt av anvisningen beskrivs hur Ledningskollen ska användas i fiberutbyggnadsprocessens steg Planera, Projektera, Genomföra, Dokumentera och Driva.

Löpande i texten finns referenser och länkar till www.ledningskollen.se där det finns mer information som filmer, manualer och instruktioner.

4.1 Planera

I planeringsfasen ska följande funktioner i Ledningskollen användas:

- Skapa ett **samordningsärende** i Ledningskollen för att informera ledningsägare som är intresserad av utbyggnad i aktuellt område om era planer. (Ref 1.1.2 och 1.1.3 i bilaga 7). Ärendet bör helst skapas av en användare (med rollen frågare) i nätägarens organisation men kan också utföras av konsult/entreprenör på uppdrag av nätägaren. På Ledningskollens hemsida finns en [snabbmanual för hur man för samordningsärende](#).¹Lägg till **bevakningsområde** i nätägarens organisation i Ledningskollen för det område som projektet avser. Då kommer ni att få ärenden i Ledningskollen som berör ert område. Detta måste göras av en användare med rollen Ledningsägare admin (Ref 1.12 och 1.1.3 i bilaga 7). På Ledningskollens hemsida finns [instruktioner för hur man skapar bevakningsområden](#).

4.2 Projektera

Senast när arbetet med att projektera fiberprojektet påbörjas ska ett eller flera **projekteringsärenden** göras i Ledningskollen. Projekteringsärendet ger svar om befintlig infrastruktur i området som det egna fiberprojektet behöver ta hänsyn till i sin projektering vad gäller ledningsläge, tidplaner, riskanalys och kostnadskalkyler. För de ledningsägare som har ledningar i området ger projekteringsärende också viktig information om era tidplaner så att de kan planera in resurser för att svara på de ledningsanvisningsärenden som kommer i genomförandefasen.

För att göra projekteringsärende behöver man ha information om när man planerar att utföra sina markarbeten, vilka sträckningar eller områden som projektet omfattar och på vilket format och i vilket koordinatsystem ni vill ha på GIS-filerna som ledningsägarna svarar med. Informationen skrivs in i ärendet i Ledningskollen och skickas automatiskt via Ledningskollen till de ledningsägare som har infrastruktur i de områden som fiberprojektet omfattar. Ledningsägarna som verkligen har ledningar i omedelbar närhet av fiberprojektets tänkta sträckning svarar med GIS-filer efter några dagar.

Att kunna visa på hur fiberprojektets önskade/tänkta ledningsläge förhåller sig till befintlig infrastruktur är viktig information i andra beslutsprocesser och vid tecknande av entreprenadkontrakt för genomförande av fiberprojektet.

¹ Utbyggnadslagen: Notera att nätägare som omfattas av definitionen "Nätinnehavare" enligt Utbyggnadslagen är skyldiga att informera om bygg- och anläggningsprojekt. Genom att använda Ledningskollens samordningsärende uppfylls detta lagkrav. Läs mer på Ledningskollen.se om Utbyggnadslagen.

Tänk på att om fiberprojektet sträcker sig över lång tid eller stora områden och kommer utföras i etapper så kan det vara bra att göra flera ärenden i Ledningskollen. På Ledningskollens hemsida finns [instruktioner för hur man skapar projekteringsärende](#).

Om man i planeringsfasen gör en grovprojektering kan man skapa ett projekteringsärende redan i planeringsfasen.

4.3 Genomföra

I genomförandefasen av fiberprojektet ska Ledningskollens funktion för **Ledningsanvisningsärenden** användas. Det är viktigt att ärenden skapas, att svaren från ledningsägarna bekräftas i Ledningskollen och lämnas till de som ska utföra markarbete.

Tänk på att långa projekt innebär att man behöver göra flera ledningsanvisningsärenden!

Det är viktigt att man i projekteringsfasen eller tidigt i genomförandefasen gör upp en plan för:

- Vem eller vilka som ansvarar för att skapa ärenden.
- När ärenden ska skapas så att ledningsägare hinner svara innan markarbete påbörjas och så att arbetet kan slutföras inom de 30 dagar som ledningsägarnas svar är giltiga
- Vem som ansvarar för att svar i form av ledningskartor och information om genomförda utsättningar finns hos de som ska utföra markarbete innan markarbete påbörjas.

När man skapar ärende är det viktigt att tänka på:

- Svaren på ledningsanvisningsärenden är giltiga i 30 dagar: Större arbeten måste etappindelas baserat på tidplanen. Ärenden skapas ca 14 dagar före planerad grävstart för varje etapp/del.
- Ledningsanvisningsärenden skapas minst två veckor före planerad start för markarbetet.
- Större projekt behöver etappindelas och flera ärenden skapas. De ska också skapas längre i förväg för att ledningsägare ska hinna genomföra eventuella utsättningar.
- Ange information så noga det går, gäller speciellt var markarbete ska utföras. Tänk på att det går att ladda upp GIS- och CAD-filer för att skapa ärende. Det ger oftast bättre noggrannhet än att rita i Ledningskollens karta.
- Vara tillgänglig via mejl och telefon om ledningsägare behöver ställa kompletterande frågor.
- Om någon annan ska vara kontaktperson för utsättning eller mottagare av ledningskartor: Glöm inte att meddela dessa personer det så fort ärendet är skapat.
- Varje ledningsägare som har ledningar inom aktuellt område avgör hur man vill skydda sina ledningar, oftast genom att svara med en utsättning eller genom att skicka ledningskarta.
- Det vanligaste leveranssättet för kartor är via e-post. Vissa aktörer tillgängliggör dock i stället underlaget via en egen portal.
- Den som skapat ärendet ansvarar för att bekräfta att man tagit emot och förstått svaren och att svaren förmedlas till arbetsplatsen och de som utför markarbetet.

- I Ledningskollen anger ledningsägaren vilken åtgärd som gjorts, den som skapat ärendet ska bekräfta att man fått sitt svar och att man förstått innebörden i svaret. Först när man bekräftat svaret och de eventuella villkor som ledningsägaren angett för informationsspridningen eller markarbetet är svaret giltigt. Svar från alla ledningsägare ska vara bekräftade innan markarbetet påbörjas.
- Det finns ledningsägare som inte är med i Ledningskollen och dessa måste kontaktas individuellt för att kontrollera om de har ledningar där markarbete ska utföras.
- Både utsättningar och kartor ska finnas på arbetsplatsen under hela markarbetet.
- När markarbeten är slutförda ska den som skapat ärendet stänga det i Ledningskollen.

På Ledningskollens hemsida finns [snabbmanualer](#) och [filmer](#) som beskriver hur man gör Ledningsanvisningsärenden.

4.4 Dokumentera

I steget dokumentera ska nätägaren skapa/uppdatera/kontrollera intresseområden i Ledningskollen så att den nya anläggningen täcks in. Inmättningsfiler eller annan detaljerad information kan användas.

Det är bara användare med rollen **Ledningsägare admin** som kan uppdatera intresseområden och nedan följer några tips/förslag på åtgärder.

- Som inloggad i rollen Ledningsägare admin klickar man meny "Områden", där kan man se, redigera, lägga till och ta bort organisationens intresse- och bevakningsområden. Här kopplar man också organisationens svarsställen med intresse- eller bevakningsområden.
- Om du vill lägga till ett nytt intresseområde klickar du på knappen "Lägg till intresseområde" som även den finns under rubriken "Områden". Efter att ha gett området ett namn, tex A-stad, område Höjden kan man välja på att skapa områden genom att:
 - Rita område eller sträckning direkt i kartan
 - Ladda upp CAD/GIS-filer
 - Välja en hel kommun
 - Importera ett bevakningsområde.
- När det nya området är skapat väljer man också vilket eller vilka svarsställen som ska hantera ärenden som berör det nya intresseområdet.

Om man använder Ledningsägarmodulen eller Ledningskollens API kan man göra automatiserade uppdateringen av intresseområden i Ledningskollen baserat på data från egna dokumentationssystem.

Mer information om processen för att uppdatera intresseområden kan du läsa i manualen för Ledningsägare admin som finns bland [manualerna på Ledningskollens hemsida](#).

Tänk på att redan när kanalisationen är på plats finns infrastruktur som kan skadas vid markarbete. Det finns stora fördelar med att redan då uppdatera sina intresseområden. Om inmätning inte sker förrän fibern är på plats kan man använda laddningsläget från projekteringen för att skapa intresseområden.

4.5 Driva

I steget driva handlar det om att besvara ärenden som skapas i Ledningskollen samt att hålla inställningar i Ledningskollen uppdaterade i enlighet med Ledningskollens användarvillkor. Det förutsätter att nätägaren bland annat:

- Har en organisation (egna resurser eller genom underleverantörer) som besvarar ärenden genom att skicka ledningskartor och utföra utsättningar.
- Uppdaterar intresseområden och andra inställningar löpande.
- Skapar användare i olika roller.

Integration och Ledningsägarmodulen kan förenkla för nätägare

Om man har ett system för sin nätinformation och vill förenkla hantering av inkommande ärende kan man undersöka möjligheterna att använda Ledningskollens API. Läs mer [om Ledningskollens API på Ledningskollens hemsida](#).

För att minska det manuella arbetet med att hantera inkommande ärenden i Ledningskollen kan man också använda Ledningsägarmodulen. Det är en serverprogramvara som kan laddas ner från Ledningskollens hemsida och installeras i nätägarens egen servermiljö.

Ledningsägarmodulen har två huvudsakliga funktioner:

- att automatiskt filtrera bort ointressanta ärenden för ledningsägaren och
- att uppdatera intresseområden i Ledningskollen när det egna ledningsnätet förändras.

Det går att integrera Ledningsägarmodulen med ledningsägarens eget ledningssystem. Läs mer [om Ledningsägarmodulen på Ledningskollens hemsida](#).

